

નિવેદન.

શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રસારક મંડળ તરફથી શ્રીમદ્ બુદ્ધિ સાગર સૂરિ ગ્રંથમાળાના ગ્રંથાંક ૮૦-૮૧ તરીકે "જૈન ધર્મ અને ખ્રીસ્તી ધર્મનો મુકાબલો" તેમજ "જૈન ખ્રીસ્તિસ્ત-વાદ" નામના બે ગ્રંથો બહાર પાડવામાં આવે છે. આ ગ્રંથો રચવાનું પ્રયોજન પરમ પૂજ્ય ગુરૂવર્ય શ્રીમદ્ યોગનિષ્ઠ બુદ્ધિસાગરજી સૂરિજી મહારાજે પ્રસ્તાવનામાં લખાણથી સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવેલ છે. જે વાંચવાથી સહેજે સમજી શકાય તેમ છે. જૈનધર્મના તત્ત્વજ્ઞાનથી અજ્ઞાત મનુષ્યોને તેમજ બાળકોને આવા પુસ્તકોના વાંચવાથી ખ્રીસ્તિ ધર્મોપદેશકોના હાથે ફસાવાનું ન થાય એટલુંજ નહિ પણ જૈનધર્મપરની તેમની ઘડા વિશેષ દૃઢ યાચ એ હેતુથીજ આ પુસ્તકો રચવામાં આવેલાં છે. ગુરૂશ્રીની પ્રવૃત્તિ મધ્યસ્થ અને વિશાલ દૃષ્ટિથી બરપૂર હોવાથી આ પુસ્તકોનો અભ્યાસ જૈનસમાજ અને અન્યસમાજ પ્રેમ લાવથી કર્યો તો ઘણુંજ તેઓને લાજવાનું મળશે એ નિઃશંકાય છે. આ ગ્રંથ હરેકે ખાસ વાંચવા જેવો છે. તેમજ હરેક પુસ્તકાલય અને ગ્રંથલંકારમાં સંગ્રહવા યોગ્ય છે. આ પુસ્તકો રચવામાં અધ્યાત્મજ્ઞાન મસ્ત મહાકવિરાજ શ્રી યોગનિષ્ઠ બુદ્ધિસાગરજી સૂરિજી મહારાજે કેટલો પરિશ્રમ લીધેલો છે, તેમજ ગુરૂશ્રીની જૈનધર્મ અને જૈનસમાજમાટેની કેટલી બધી તીવ્ર લાગણી છે, તે આ ગ્રંથો વાંચવાથી સમજી શકાય તેમ છે અને તે માટે ગુરૂશ્રીનો જેટલો ઉપકાર માનીએ તેટલો ઓછો છે. મંડળ પાસે સારૂ ફંદ નથી પણ તે સહાયકોની મદદથીજ ગ્રંથો છપાવી પહોંચાડવામાં પણ ઓછી કિંમતે ગ્રંથો ફેલાવવા પ્રયત્ન કરે છે. આ ગ્રંથો છપાવવા જે ભાઈઓએ દ્રવ્ય સહાય આપી છે તેઓની નોંધ ધન્યવાદના મધ્યાગ નીચે લેવામાં આવેલ છે. પુનઃ સહાય કરનાર બંધુઓનો ઉપકાર માની વિર-મીએ હીએ મુરેપુકિંબદુના. લિ. સદ્ગુરુચરણોપાસક આસો શુભ પૂર્ણિમા

વિ. સંવત ૧૯૮૦

વહીત. મોહનલાલ દિમર્યંદ. પાદરા
અને
આત્મારામ ખેમર્યંદ. દાપડીયા સાણંદ
શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રસારક મંડળ તરફથી.

અર્પણપત્રિકા

તપામચ્છી આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયકમલસૂરિજીને અર્પણ

વિ. સં. ૧૯૫૪ ની સાલથી મેસાણામાં તમારો પરિચય થયો. તમે તથા મુનિશ્રી વિજયધર્મસૂરિજી, વિજયસિદ્ધિ સૂરિ, મુનિરાજશ્રી કર્પૂર વિજયજી તથા મુનિશ્રી અમીવિજયજી વગેરે સાધુઓ, વિ. સં. ૧૯૫૪ માં મેસાણામાં રાજરામ શાસ્ત્રીપાસે અભ્યાસ કરતા હતા, તથા હું પણ તે વખતે ગૃહસ્થદશામાં રાજરામ શાસ્ત્રી પાસે તર્ક સંગ્રહ, વગેરેનો અભ્યાસ કરતો હતો, મેસાણામાં અમે તમે તથા અન્ય સાધુઓ લણુતા હતા, તે પ્રસંગે એક ખ્રીસ્તિ સાહેબ પાદરી તથા ખીજા ખ્રીસ્તિ બનેલા બ્રાહ્મણ ઉપદેશકોએ મેસાણા ઉપાશ્રયના સામેના ઓટલા ઉપર વ્યાખ્યાન આપવું શરૂ કર્યું અને તેણે હિંદુ જૈનધર્મ સંબંધી ખંડનની ટીકા શરૂ કરી, તે પ્રસંગે સર્વસાધુઓમાં તમારો ધર્માભિમાનનો ભુસ્સો વિશેષ પ્રમાણમાં ખીલી ઉઠ્યો, પણ તમે જઈ શક્યા નહીં, તમેએ મને ઉત્તેજિત કર્યો, મેં વિ. સં. ૧૯૫૫ માં પહેલ વહેલું તમારા ઉત્તેજનથી તથા શ્રી કર્પૂર વિજયજીના ઉત્તેજનથી, પાદરી સાહેબના ઓટલાપર જ તેજ વખતે સામું લાપણુ આપ્યું અને ખ્રીસ્તિયો ગાયો તથા સુવર વગેરે ખૂબ છે, ઇત્યાદિ બાબતો પર લાપણુ ચલાવ્યું, તેથી હિંદુ-એએ અને મુસલમાનોએ ખ્રીસ્તિપાદરીસાહેબનું લાપણુ સાંભળવું બંધ કર્યું, અને મારા લાપણુમાં જોડાય, પશ્ચાત્ પાદરી સાહેબ સાથે ચર્ચા ચાલી તેમાં તે હારી ગયા. ત્યારથી હજી મુઘી મેસાણાના સામેના ઓટલાપર લાપણુ દરવાને કોઈ ખ્રીસ્તિ પાદરી હજી મુઘી આવ્યો નથી. મારા જાહેર લાપણુની શરૂઆત ત્યારથી થઈ હતી તમારામાં જૈનધર્માભિમાન થઈ છે. મારી સાધુદશામાં પણ તમારી અને મારી ઘણી વખત મુલાકાત થઈ છે. સ્વસ્થતા તરીકે તમે જાહેર પ્રસિદ્ધ છો હાલમાં શ્રી વિજયકમલ આચાર્ય મહારાજના સંઘાસના તમે નાયક (સૂરિ)

છો. આપના સંઘાડાના સાધુઓ જેટલો ટોઈ નો મોટો સમુદાય નથી, તથા આપના સંઘાડાના સાધુઓના વિહાર જેટલો અન્ય સાધુઓના સંઘાડાનો વિહાર નથી. આપ ચરણ છો, આપનામાં જૈનધર્મનો સર્વત્ર પ્રચાર કરવાની ધણી લાગણી છે. આપની વિ. સં. ૧૬૫૭ ના માઘ માસ પુનમે પાટણમાં આચાર્ય પદવી થઈ હતી તે વખતે મારા ગુરૂ સાથે હું હાજર હતો અને આપની આચાર્ય પદવીમાં લાગ લીધો હતો. આપના સંઘાડામાં પ્રવર્તક શ્રીક્રાંતિવિજયજી જેવા બાહોશ ગંભીર ઉદાર મતવદી પ્રવર્તક છે. શ્રીમાન્ હંસવિજયજી મહારાજે સર્વ દેશમાં વિહાર કર્યો છે, ઉપાધ્યાય શ્રી વીરવિજયજી મહારાજ ચાંત, વૈરાગી અને ઉત્તમ ગવૈયા હતા, શ્રીમાન્ વલ્લભવિજયજીએ પંતળ, મારવાડ, ગુજરાત, દાહિયાવાડમાં વિહાર કરીને સર્વત્ર ઉપદેશ આપ્યો છે, પંતળમાં તે વલ્લભવાધતરીકે પ્રસિદ્ધ છે, પન્ન્યાસ દાન વિજયજી, મુનિશ્રી પ્રેમવિજયજી, મુનિશ્રી રામવિજયજી, પં. લલિતવિજયજી વગેરે વિદ્વાન્ સાધુઓથી જૈનકોમને ધાર્મિક લાભ થયા કરે છે, બ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ શ્રીમાન્ લઙ્ઘિવિજયજી જેવા જાહેર વક્તાની નસોનસમાં ધર્માભિમાન ઉછળી રહ્યું છે; તમારા સંઘાડાના સાધુઓને ખ્રીસ્તિયો વગેરે અન્યદર્શની ગુરુઓની સાથે ઘણા ચર્ચાના પ્રસંગો પડે છે, તેથી વાદવિવાદમાં ચર્ચામાં તમારો સંઘાટો મુખ્ય લાગ લગ્યે છે, તેથી આમાં પુસ્તક લખવાનું કાર્ય તમારું છે, તેથી તમારે કરવું જોઈએ છતાં મારા જેવાંએ આ કાર્યમાં કંઈક લાગ આપ્યો છે, તમારા ગુણોથી રંજિત થઈને તમને અર્પણપત્રિકા આપું છું તે સ્વીકારશો અને વર્તમાનમાં સર્વસ્વાન્યગચ્છ સંઘાડાઓના સાધુઓના ઐક્યબલના સંગઠનમાં મોટો લાગ લેઈને ખ્રીસ્તિયોના પાદરીઓની પેઠે જૈનધર્મપ્રચાર કાર્યને આગળ પ્રચારશો. એમ પ્રાર્થુ છું.

લે૦ તમારો ગુણાનુરાગી પુદ્ધિસાગર.
સુ. પેથાપુર આસોવદિ પ.

ધન્યવાદ.

આ ગ્રંથ છપાવવા માટે નીચે જણાવેલ બંધુઓએ સહાય આપી છે, તેમની નોંધ ધન્યવાદ પૂર્વક લેવામાં આવે છે. અધ્યાત્મજ્ઞાનના અને જૈનતત્ત્વજ્ઞાનની ખૂબીના ગ્રંથો સમાજમાં ફેલાવવાની ખાસ જરૂર છે અને તેની જરૂરીયાત શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રસારક મંડળ, સ્વબંધુઓની સહાયથી કેટલેક અંશે પૂરી પાડે છે. આ ગ્રંથ છાપવામાં અને છપાવવામાં જે લાઈઓએ દ્રવ્યની સહાય આપી છે, તેઓને ધન્યવાદ આપવામાં આવે છે અને ભવિષ્યમાં મંડળના ગ્રંથો છપાવવામાં સહાય કરશે એમ ઇચ્છાય છે.

૫૦૦) ઝવેરી મોહનલાલ હિમચંદ હા. તેમના સુપુત્ર મણિલાલ
લાઈ અમદાવાદ.

૧૫૦) શેઠ. છત્રલાલુજી રૂપાળ હા. શેઠ નાહલચંદ ફતેહચંદ
પેથાપુર.

૧૨૫) પ્રાંતીજના શ્રીજૈન સંઘ સમસ્ત હા શેઠ કેશવલાલ
ત્રીકમદાસ. પ્રાંતીજ.

૧૦૦) શા. બખ્તલાઈ ઘેહલાલાઈ લોહરા.

૨૫) શા. મંગળદાસ નથુલાઈ. વિજાપુર.

૮૦૦)

ઉપરની વીગતે આ ગ્રંથ છપાવવામાં મદદ મળી છે જે માટે સહાય કરનાર બંધુઓનો અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે અને ભવિષ્યમાં તેઓ સહાયક બનો એમ ઇચ્છવામાં આવે છે.

ૐ શ્રી ગુરુશાંતિ:

વિ. સંવત ૧૯૮૦

આશો

શુકલ પુર્ણિમા

મદ્રાસ ચરણોપાસક.

વકીલ મોહનલાલ હિમચંદ. પાટરા
આત્મારામ ખેમચંદ દાપડીઆ. સાણંદ.
શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રસારકમંડળ તરફથી.

જૈન ધર્મ અને ખ્રીસ્તી ધર્મનો મુકાબલો.

જૈનખ્રીસ્તી સંવાદ.

પ્રસ્તાવના.

વિ. સં. ૧૬૫૭ની સાલનું ચોમાસું સુરતમાં ઠરવામાં આવ્યું, તે વખતે શેઠ. નેમુભાઈ મેળાપચંદની વાડીમાં. પન્ન્યાસ સિદ્ધિવિજયજી, પન્ન્યાસ ચતુરવિજયજી વગેરે પત્રર સાધુઓનું ચોમાસું હતું અને નેમુભાઈની વાડીના ઉપાશ્રયની લગભગ આવક જેમચંદભાઈની વાડીના ઉપાશ્રયમાં અમારા ગુરૂશ્રી મુખ સાગરજીમહારાજનું તથા શ્રી ન્યાયસાગરજી તથા અમારું ચોમાસું હતું. ગોપીપુરામાં શ્રી મોહનલાલજીમહારાજનું પંદર સાધુઓ સહિત ચોમાસું હતું. શ્રી સિદ્ધિવિજયજીમહારાજને તે વખતે ૫૦ મહારાજ ચતુરવિજયજી પાસે પન્ન્યાસ પદવી અંગી-કાર કરી હતી. શ્રી મોહનલાલજી મહારાજના શિષ્ય હરખમુનિ પણ પન્ન્યાસ પદવીના ભેગ તેમના ગુરૂભાઈ પાસે વહેતા હતા. અમારી સાથે પન્ન્યાસ શ્રી ચતુરવિજયજી તથા પન્ન્યાસ સિદ્ધિ-વિજયજીના સાધુઓનો પરસ્પર ઘણો મૈત્રીસંબંધ હતો. શ્રી સિદ્ધિવિજયજી પન્ન્યાસનો વિજયપુર વિદ્યાયાત્રામાં વિ. સં. ૧૬૪૮માં અમારી જુહસ્થદશામાં પરિચય થયો હતો, પદ્માત્ મેસાણામાં વિ. સં. ૧૬૫૪ માં વિશેષ પરિચય થયો હતો. વિ. સં. ૧૬૫૪ની સાલમાં પાટણમાં શ્રી મોહનલાલજીમહારાજનો અમારી જુહસ્થદશામાં અમને પરિચય થયો અને તેથી શ્રી મોહનલાલજીમહારાજસાથે પણ પૂર્વથી ધર્મસ્નેહ સંબંધ ચાલ્યો આવતો હતો. શ્રી મોહનલાલજીમહારાજના ઉપાશ્રયમાં તેમને મળવા માટે અમારે ઘણી વખત જવાનું થતું હતું. અને તેથી તેમના સાધુઓ સાથે ધર્મશાસ્ત્રોની ચર્ચાઓ થતી. શ્રી હરખમુનિના વિદ્વાન શિષ્ય શ્રી પ્રદીપમુનિની સાથે અમારો

ગાઠ મૈત્રી સંબંધ થયો, અને પન્થાસ-સિદ્ધિવિજયજીના શિષ્ય શ્રી વિનયવિજયજીનો અમારા ખાસ મિત્ર બની ગયા, અને શ્રી વૃદ્ધિ-ચંદ્રજીના શિષ્ય શ્રી દુર્લભવિજયજી ખાસ અમારા મિત્ર બની ગયા. ચોમાસામાં તે વખતમાં એક જૈમલ નામનો ખ્રિસ્તી આવ્યો તે ચોટામાં જૈન ધર્મનું ખંડન કરવા લાગ્યો. તથા તેણે ખ્રિસ્તી ધર્મ અને જૈનધર્મનો મુકાબલો નામનું પુસ્તક રચ્યું હતું, તે પુસ્તકને તેણે જૈનોમાં વહેંચ્યું તેથી જૈનકોમમાં મોટો અળભળાટ થઈ રહ્યો. ખ્રિસ્તી જૈમલ એક વખત શ્રી ઝવેરસાગરજી મહારાજની સાથે સાધુ તરીકે રહ્યો હતો અને પછીથી શ્રી મોહનલાલજી મહારાજની પાસે સાધુ થયો હતો, પશ્ચાત્ તે જુદો પડી ગયો હતો. બાવાની બાતના બોલાદનો તે મૂળ હતો એમ સંભવ છે. સાધુનું વ્રત પાળવામાં તે અશક્ત નીકળ્યો અને તે પાદરીઓના સંગમાં ગયો. રાજકોટ લાવનગરમાં તેના વિચારો નાસ્તિક થઈ ગયા અને તે ખ્રિસ્તી બની ગયો. જૈનસાધુપણામાં પણ તેણે જૈનતત્ત્વજ્ઞાનનો સારી રીતે અભ્યાસ કર્યો ન હતો. અમારો તે વખતે ન્યાયશાસ્ત્રનો અભ્યાસ હતો. મુક્તાવલી ઉપર દીનકરીનું પકન ચાલતું હતું. સાધુઓમાં અને શ્રાવકોમાં તે વખતે જઈમલના બનાવેલા પુસ્તક સંબંધી ઘણી ચર્ચા ચાલી રહી હતી, પણ અમારાથી મોટા પન્થાસ વગેરે સાધુઓએ તે પુસ્તકનો ઉત્તર આપવાનો વિચાર કર્યો ન જણાયાથી અમેએ દશ દિવસમાં આ પુસ્તક લખી દીધું, અને જૈમલે જે જે કુતર્કો કર્યા હતા, તેનો જૈનશાસ્ત્રના આધારે ઉત્તરો લખ્યા, અને તેની લખેલી નોટ છુક ને શ્રી મોહનલાલજી મહારાજને વાંચી બતાવી, તેથી તે ઘણા ખુશ થયા અને ઝવેરી શેઠ નગીનદાસ કપુરચંદને હુકમ કર્યો કે હુનિશ્રી હુદિસાગરજીના પંડિતનો પગાર જેટલા મહીના સુધી તેઓ ફરમાવે જેટલા સુધી આપવો. રાજ્યકર્ત્રી ખ્રિસ્તી પ્રજાના ધર્મપુસ્તક અધ્યયન સંબંધી ચર્ચાવાળું પુસ્તક છપાવવામાં અમારા સુઝે લલિત્યમાં ખટખટ ઉભી થાય તે કારણથી

મારું નામ તે વખતે બહાર પાડવા ના કર્યું, તેથી અમે એવેરી
 ધર્મચંદ ઉદયચંદના સુપુત્ર એવેરી જીવણચંદ ધર્મચંદને ઉપરેય
 કર્યો, અને તેમણે જૈનદેવડાલી સોચાપટી સ્થાપી અને તે તરફથી
 પુસ્તક બહાર પાડ્યું. વિ. સં. ૧૯૫૮ની સાલમાં છપાવી પ્રસિદ્ધ
 કર્યું. સર્વપુસ્તકોમાં અમારો આ પહેલું પુસ્તક રચ્યું. જૈન-
 ધર્મને ખ્રીસ્તી ધર્મના મુકાબલાનું અમારું રચેલું પુસ્તક જૈન-
 કોમમાં સારીરીતે વંચાવા લાગ્યું અને જર્મનલ પદ્મભાગ
 ખ્રીસ્તિયો પછી તે પુસ્તક વાંચ્યું, પણ પાછળથી તેણે તેનો
 ઉત્તર આપ્યો નથી. જૈનધર્મ અને ખ્રીસ્તી ધર્મના મુકાબલા
 નામના પુસ્તકની બધી નકલો જાપી ગઈ અને સાત આઠ વર-
 સથી ઘણા જૈનો તે પુસ્તકની માગણી કરતા હતા. ખ્યાવરના
 ઠેટલાક ભાવનગરી જૈનોને ખ્રીસ્તીઓની સાથે ચર્ચા સંબંધે
 આ પુસ્તકની ઘણી જરૂર પડી હતી, અને તેની એક એક નકલની
 તેમણે ખાંચ રૂપીએ માગણી કરી. વિભાગપુરના જ્ઞાનભંડારમાં એક
 નકલ રહી હતી, તેથી પાદરાના વહીવટ મોહનલાલભાઈ હેમચંદ-
 ભાઈને અધ્યાત્મજ્ઞાનપ્રસારકમંડળ તરફથી દ્વિતીયાવૃત્તિ છપાવવાની
 જરૂર જણાઈ. પ્રાંતિજમાં તે વખતમાં અમોએ વિ. સં. ૧૯૮૦
 ના માધ્યમાસમાં માસકલ્પ કર્યો હતો, પ્રાંતિજના રહીશ શા.
 શાન્તિલાલ મગનલાલની પાસેથી એક ચોપડી મળી આવી અને
 તે ચોપડી છપાવવામાટે પ્રેસમાં આપી, ને જૈનધર્મને ખ્રીસ્તી
 ધર્મના મુકાબલાનું પુસ્તક છપાવતાં તે પુસ્તકમાં ઠેટલાક સુધારા
 વધારા કરવામાં આવ્યા છે. તે અસલના પુસ્તકની સાથે મુકાબલો
 કરીને વાંચતાં તેમાં કરેલો સુધારો વધારો વાંચકોને સહેજે
 જણાઈ આવશે. આ પુસ્તકમાં જર્મનલ ખ્રીસ્તીના પ્રત્યેનો ઉત્તર
 આપતાં જે કંઈ છનાસા વિરૂદ્ધ લખાયું હોય, જૈનશાસ્ત્રોથી
 વિરૂદ્ધ લખાયું હોય તેની ચતુર્વિધસંઘની આગળ માફી માગું
 છું. મંડનચૈત્રીથી ઘણાં ખરાં પુસ્તક મેં લખેલાં છે, પણ અન્ય
 પાદરીઓ વગેરે જ્યારે મંડન ચૈત્રીના શાસ્ત્રથી જૈનશાસ્ત્રોપર
 હુમલો કરે છે, ત્યારે અમારે ના છુટકે સભ્યતા અને વિવેકની

હુદમાં રહીને તેઓએ તે કરેલા હુમલાનો ઉત્તર આપવો પડે છે, અને જો એવો ઉત્તર ના આપવામાં આવે તો અમારી નામરદાઈ ગણાય અને જૈનોને પણ જૈનધર્મ ઉપર શંકા આવે, તેથી ઉત્તર આપવો એ અમારી ફરજ આવશ્યક લાગી, તેથી અમોએ ખ્રીસ્તી જયમલના કુતર્કોનો ઉત્તર આપેલો છે. ખ્રીસ્તીઓના જાણપલમાં જે કાંઈ નીતિના માર્ગવાળું છે અને રાગ-દ્વેષનો નાશ કરવાવાળું તત્ત્વ છે, તેની સાથે અમારે સહકાર છે, પણ તેમણે અમારા ધર્મશાસ્ત્રોનું ખંડન કર્યું હોય, તેનો તો અમારે ઉત્તર આપવો જોઈએ, તેમાં અમારા તરફથી કંઈ પણ પહેલું આક્રમણ થયું નથી. તે વાંચકો સહેજે સમજી શકશે. વિ. સં. ૧૯૮૦ ના પોસ્ટસુદિ ૬ ના રોજ અમે પ્રાંતિજ ગયા, પ્રાંતિજના સંઘનો વિ. સં. ૧૯૭૬નું ચોમાસું ત્યાંજ કરાવવા ઘણોજ આગ્રહ થયો હતો, તેથી ચોમાસા બાદ ત્યાં ઉપદેશ આપવા જવાની જરૂર પડી હતી. અમારું શરીર નરમ હોવાથી પ્રાંતિજના સંઘે પન્ન્યાસ અજીતસાગરગણીને પ્રાંતિજમાં આચર્યપદવી આપવામાટે અમને આગ્રહ કર્યો. વિ. સં. ૧૯૮૦ ના માઘ સુદિ ૧૦ના દિવસે આચાર્ય પદવી આપવાનું મુહુર્ત આવ્યું. ગુજરાત વગેરે સર્વદેશોમાં પ્રાંતિજના સંઘે સૂરિપદપ્રદાનમહોત્સવની આમંત્રણપત્રિકા મોકલી, આઠ દિવસથી અઠાઈ મહોત્સવ શરૂ થઈ ગયો. સાત આઠ હજાર શ્રાવકોનો જૈન સંઘ લેગો થયો, અને મહાસુદિ દશમના સાડા અગિયાર વાગે અમોએ પન્ન્યાસ અજીતસાગર ગણીને આચાર્ય પદવી આપી. પશ્ચાત્ કાગણ માસ પણ ત્યાં રહેવાનું થયું. શેઠ કેશવલાલ ત્રીકમલાલ, બલાખીલાલ હાથીભાઈ, ડોક્ટર માધવલાલ નાગરલાલ, શા વાલીલાલ ટુંગરમી, તલાટી જીવરામભાઈ, તથા મંજુભાઈ તથા શા આમજલાલ તુલસીરામ, જીવરામ કોઠારી ચમત્કરલાલ રાજાલાલ, કેશવલાલ, તથા હોટાલાલ બાલે. તથા વિન્ન-હુરનારા શેઠ કેશવભાઈ તથા ચુનીલાલભાઈ વિગેરે ત્યાંના શ્રાવ-

કેએ સેવા બાકિતમાં કંઈ બાકી રાખ્યું નથી, શા. રતિલાલ કેથ-
વલાલે અમોએ જોલાલેલી અંત્યજ્યાણના કારભારનું કામ
ઉપાડી લીધું હતું, તથા પુસ્તક મુદ્ર. સુધારવામાં પણ અમને મદદ
કરતા હતા. શા. રતિલાલ કેથવલાલ તથા શા. અંબાલાલ હસમુખ
તથા શા. વાડીલાલ હલ્લુભાઈ વગેરેએ અમારી પાસે જીવવિચાર,
નવતત્ત્વ અને હંડક વગેરેનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો, તથા નવપદની
પૂજના અર્થે એમને ધરાવ્યા. પ્રાંતિજમાં સવાર સાંજે અમો ઠંડે
જતા હતા. ત્યાં સ્ટેશનપાસે રાજકોટમાં પાદરીતરીકે વખણાયેલા
પાદરી મહાશય સ્ટીવનસન સાહેબ અને મીસીસ સ્ટીવનસનની
મુલાકાત થઈ. પાદરી સાહેબ માયાળુ હતા અને અન્યલોકોને
ખ્રિસ્તી કરવામાં ઘણા પુરુષાર્થી જણાયા. તેમની પત્ની મીસીસ
સ્ટીવનસને એમ. એ સુધી અભ્યાસ કર્યો છે, તેમણે રાજકોટમાં
માસ્તર પેપટલાલ કેવળચંદની પાસે જૈનધર્મનો અભ્યાસ કર્યો
હતો અને તેમણે ઇંગ્લીશમાં જૈનધર્મ સંબંધી બે પુસ્તક લખ્યાં
છે. પાદરી સાહેબને સરનામું પુઝી અમોએ મુળધર્મી બે પુસ્તક
મંગાવ્યાં અને તે વંચાવીને તેનો સાર જાણ્યો. મીસીસ સ્ટીવન-
સન એટલાં બધાં હિંચિયાર ગણાય છે કે તેમની પાસે હિંદુ
પણ માછળધી ખ્રિસ્તી બનેલા બે વિદ્યાર્થીઓ ત્યાં અભ્યાસ કરવા
આવેલા હતા. તે બે વિદ્યાર્થીઓ અમારી સાથે જૈનધર્મ સંબંધી
ચર્ચામાં પરાજિત થયા, કારણ કે તે બે વિદ્યાર્થીઓએ જૈનશાસ્ત્રનો
શરૂગમ પૂર્વક અભ્યાસ કર્યો નહતો. મીસીસ સ્ટીવનસને એક
પુસ્તકમાં જૈનધર્મનું ખંડન લખ્યું હતું. અમોએ તે બીજા પાસે
વંચાવ્યું અને તેનો સાર જાણ્યો અને તે સંબંધી ચર્ચા કરવામાટે
મીસીસ સ્ટીવનસનને અમો તેમના બંગલે મળ્યા, પણ તેણીએ
અમારી સાથે ચર્ચા કરવાનો ના પાડી, તેથી તેમણે જૈનધર્મના
કરેલા આક્ષેપોના આક્રમણનો ઉત્તર આપવા માટે અમને જરૂર
પડી, અને અમોએ જૈન ખ્રિસ્તી સંવાદ તરીકે તેઓના આક્ષે-
પોનો ઉત્તર પ્રશ્નોત્તરમાં જોડીને આપ્યો છે. સ્ટેશન પાસેના બં-
ગલામાં હિંદુ, ખ્રિસ્તી તરીકે યએલ એક બ્રાહ્મણ પૂજારી તરીકે

હતો, તેમને અમે મળતા તથા જેઠાલાલ ખ્રિસ્તી અને લાજરસ
 ખ્રિસ્તીને મળતા. લાજરસ ખ્રિસ્તી પાદરીનું કામ કરતા હતા
 પણ તે ઘણા કટ્ટા ખ્રિસ્તી ધર્મના અભિમાની હતા. અમારી
 સાથે ખ્રિસ્તીધર્મ સંબંધી ચર્ચા કરવામાં ઘણા ખીજવાઈ જતા
 હતા, પણ તેમનામાં તર્કબુદ્ધિ નહોતી. તેમના મહેલમાં હું
 જતો અને માંસ લક્ષણ નહીં કરવું એવો જ્યારે ઉપદેશ આપતો
 હતો તથા હિંદુધર્મ મૂકીને ખ્રિસ્તી થઈ જવાની કંઈ જરૂર નથી
 એવું જ્યારે દલીલો પૂર્વક સમજાવતો હતો, ત્યારે લાજરસને
 એમ લાગતું હતું કે જો આ જૈનાચાર્યના સંબંધમાં હિંદી
 ખ્રિસ્તીઓ આવશે તો ખરેખર તે પાછા હિંદુ થઈ જશે. એમ
 તેને પાકો વહેમ પેઠો હતો, તેથી તે મારા સમાગમમાં હિંદી
 ખ્રિસ્તીઓ ન આવે એવી પ્રવૃત્તિ ધરાવતો હતો. ખ્રિસ્તી દેવલમાં
 ત્યાં રવિવારના દિવસે પાદરી અને હિંદી ખ્રિસ્તીઓ ભેગાં મળીને
 પ્રાર્થના કરતા. તે જોવાને હું ત્રણ ચાર વખત ગયો હતો.
 પાદરી સ્ટીવનસન સાહેબના આગ્રહથી તેમની પ્રાર્થના વખતે હું
 તેમનાથી દૂર તેમની પ્રાર્થના જોવા બેઠો હતો. પાદરી સ્ટીવનસન
 સાહેબની પ્રભુમાં શ્રદ્ધા હતી અને તે જગત્કર્તા ઈશ્વરની દૃષ્ટિએ
 પ્રભુ પ્રાર્થના કરીને પશ્ચાત્તાપ કરતા હતા. ખ્રિસ્તી પાદરીઓની
 અન્ય લોક હિંદુ વગેરેને ખ્રિસ્તી બનાવવાની મહેનતથી હું અજાણ
 થયો. હજારો માઇલથી હિંદુસ્થાનમાં આવવું અને અહીં આવી
 હિંદુઓને ખ્રિસ્તી બનાવવા અને તે માટે સર્વ ઉપાયો લેવા,
 ખ્રિસ્તીધર્મનો જીવંત અને ખ્રિસ્તીધર્મની ધર્માધતા અને યુક્તિ
 પ્રયુક્તિથી હિંદુઓને ખ્રિસ્તી બનાવવાની કળાઓ, મારા દેખવામાં
 આવી અને તેથી અમને લાગ્યું કે ખ્રિસ્તી પાદરીઓની કામ
 કરવાની શક્તિ આગળ હિંદુધર્મના શંકરાચાર્યો, સન્ન્યાસીઓ,
 સાધુઓ, બાવાઓ, જૈન સાધુઓ અદ્ય પુરુષાર્થી જણાયા. મીસીસ
 સ્ટીવનસને જૈનધર્મના કેટલાક વિચારોનું તેણે કુયુક્તિથી ખંડન
 કર્યું છે. તેથી અમારે તેનો સાચો જવાબ આપવાની જરૂર
 અને તેથી જૈન ખ્રિસ્તી સંવાદ પુસ્તક રચ્યું. પ્રાંતીજના

સથે તે પુસ્તક પોતાના ગાંધીમાં રચાયું તેથી તે છપાવવામાં
 રૂ. ૧૨૫) ની મદદ કરી છે. હિંદુદેશની સ્વરાજ્ય સંસ્થાના
 નાયક લાલાલાજીપતરાયે “ભારતકા ઇતિહાસ” નામનું પુસ્તક
 બનાવ્યું છે તેમાં તેમણે જૈનધર્મ સંબંધી સાત આલેખ કરેલા
 છે. એ સાત આલેખના ઉત્તર આપવામાટે અમોએ પ્રાંતીજમાં
 કાગળ માસમાં લાલાલાજીપતરાય અને જૈનધર્મ એ નામનું પુસ્તક
 રચ્યું અને તે છપાવી બહાર પાડ્યું છે. લાલાલાજીપતરાય જેવા
 દેશનેતાએ બંધારે જૈનધર્મ સંબંધી પહેલો જ હુમલો કર્યો ત્યારે
 જ તેનો જવાબ આપવા માટે સારું પુસ્તક લખવું પડ્યું. આ
 પ્રમાણે ખંડન શૈલીમાં કામ કરવાનેમાટે અપવાદ કારણે પ્રવૃત્તિ
 કરવી પડી અને એવી પ્રવૃત્તિ સર્વ ધર્મવાળા કરે છે. મહાત્મા
 ગાંધી પણ પોતાના બહેર પત્રોમાં-ગ્રંથોમાં એવી ખંડન શૈલીની
 પ્રવૃત્તિ સેવે છે અને તેમણે વિ. સં. ૧૯૮૦ ના ચૈતરમાસના
 નવજીવનના અંકમાં આર્યસામાજીઓના સત્યાર્થપ્રકાશસંબંધી
 લખી જણાવ્યું હતું કે સત્યાર્થપ્રકાશમાં કશું આશા રાખવા
 જેવું નથી. સામાજીનો આક્રમણનો જવાબ આપવા માટે
 ખંડન શૈલીની જરૂર પડે છે અને એવી પ્રવૃત્તિ સજ્જીય, વ્યા-
 પારિક, ધાર્મિક, વગેરે સર્વ બાળતોમાં અનાદિકાળથી ચાલી
 રહી છે. સમ્યક્તા અને વિવેકની હદમાં રહીને જ્ઞાનપૂર્વક અમોએ
 “જૈન ખ્રીસ્તી અવાદ” લખેલો છે. તે વાચકો વાંચશે એટલે
 સહેજ તેઓને તે વાત સમજશે. ખ્રીસ્તીઓ પોતાના ધર્મનું
 મંડન કરવા માટે અને અન્યધર્મનું ખંડન કરવામાટે જૈનધર્મ
 અને હિંદુધર્મ વિરુદ્ધ અનેક પુસ્તકો છપાવે છે. અમારા જૈનોને
 ખ્રીસ્તી ધર્મીઓએ કરેલા જૈનધર્મના ખંડનના ખરાબ અસર ન
 થાય તેમાટે અમોએ આ પુસ્તક લખ્યું છે, અને તેથી તેમાં
 પ્રથમ ખ્રીસ્તી પાદરીઓએજ પહેલો હુમલો શરૂ કર્યો છે તેથી
 તે બાળતોનો દોષ તેમના ઉપરજ રહે છે. આ દેશમાં ખ્રીસ્તી
 પાદરીઓએ લાખો હિંદુઓને ખ્રીસ્તીઓ બનાવ્યા છે અને બનાવે
 છે અને તે માટે તેઓ લાખો પૈંડનું ફંડ એકઠું કરવા લાગ્યા છે.

અને તેમણે આખા હિંદુસ્થાનમાં ઘણું ઠેકાણું ગામોગામ હિંદુ-
 યોને ખ્રીસ્તી બનાવવા માટે મીશનો ખોલ્યાં છે. મુસલમાનો પણ
 હવે ઘણા બુદ્ધિમાની હિંદુઓને મુસલમાનો બનાવવા માટે અનેક
 ઉપાયો રચવા લાગ્યા છે. તે આલામ ખેલ અથવા લયનો ઘંટ નામનું
 ૪૩ પાનાનું પુસ્તક હિંદુમહાસભા વડોદરા તરફથી પ્રકાશિત
 થયું છે તે વાંચવાથી જાણાયે. મુસલમાનો કરતાં ખ્રિસ્તી પાઠ-
 રીતો, શાન્ત દાવપેચ યુક્તિથી હિંદુઓને ખ્રીસ્તી બનાવવાનું
 કામ લે છે. ખ્રીસ્તી પાઠરીતો આખા હિંદને ખ્રીસ્તી બનાવવા
 માટે અને મુસલમાનો, સર્વ હિંદુઓને મુસલમાન બનાવવા
 હુકમ છે. બંને પોતપોતાના કામમાં લગીરથ પ્રયત્ન કરી રહ્યા
 છે તેથી દૈનંદે હવે ખાસ જાગીને સાવધાન થવું જોઈએ,
 અને હિંદુઓએ પણ ખાસ જાગૃત થવું જોઈએ. સ્વામી
 શ્રદ્ધાનંદ જેવા આર્યસમાજીઓ તથા હેટલાક હિંદુઓ હવે
 લડ્યા છે અને હિંદુઓને મુસલમાન તથા ખ્રિસ્તીઓ થતા
 અટકાવવા લાગ્યા છે. સ્વામી શ્રદ્ધાનંદ વગેરે આર્ય સમાજીઓ
 વડોદરા ગયેલા કે ને હિંદુઓ, મુસલમાન થઈ ગયેલા છે તેઓને
 પણ હિંદુધર્મમાં લાવવા માટે તેઓને સમજાવી તેઓની શુદ્ધિ
 કરે છે, અને તેથી મુસલમાનને હિંદુ એ બે કામમાં તકરારો
 વધવા લાગ્યા છે અને શુદ્ધધર્મ વિગેરે ઠેકાણે હિંદુ મુસલમાન
 વચ્ચે રડ થઈ ગયા છે. હિંદુઓ એમ વિચારવા લાગ્યા છે
 કે જો પણ વડલાઈ ગયેલા હિંદુઓને હિંદુ નહીં કરવામાં
 આવે તો હનિયાતો પદ ઉપર હિંદુઓનું નામ નિશાન રહેશે
 નહીં તેથી હવે તેઓ ચેતી ગયેલા છે. એમો અમારા મત
 પ્રમાણે અને જોરે અજાણી કદા મુસલમાનો અને હિંદુઓ
 આવી સ્વધર્મી વધારવાની કલ્પા કરે છે તે હિંદુને હાનિ કરી
 ને, એમ માનીએ છીએ. હિંદુમાં મુસલમાન માંથી બંને કો-
 વન મોંઘે મોંઘે એકબીજા ઉપવાસ કર્યા છે તેથી બંને કોમના
 આગેવાનોએ એક માર્ગ લેવો જોઈએ કલ્પના કરવા લાગ્યા છે. તે
 પ્રમાણે બંને કોમ અને હિંદુઓ વચ્ચે તેથી હિંદુમાં શાંતિ

પિ રહી શકે. - જૈન શાસ્ત્રોમાં પણ જે જૈનો વરુણર્થ ગયેલા
 હાય તેઓને પાયશ્વિત્ત આપીને પાછા જૈન વનાવવાની આજ્ઞા
 મળેલી છે. તથા જન્ય ધર્મીઓ કે જે મુગ્ધવમાન હોય ખ્રિસ્તી
 ગેરે હોય તેઓમાંના એકને પણ જૈનધર્મી જનાવવામાં શાસ્ત્ર-
 શિક્ષણે આદરજાહેરકના છવેને જાતપદાન આપવાથી નેટકું
 જ થાય તટકુંજ રૂળ દર્શાવ્યું છે. મિત્યાત્વીઓને જૈનધર્મી
 જનાવવામાં અનેકવીરોની યાત્રાનું રૂળ થાય છે. એમ જૈન-
 શાસ્ત્રો, ધંડાનાદ કરીને જણાવે છે. માટે હવે જૈનોએ જૈન-
 ધર્મમાંથી અન્યધર્મમાં ગયેલાઓને તથા જન્ય ધર્મીઓને
 ન મન ધનથી જૈનધર્મી જનાવવા માટે ન્યાયથી પુરુષાર્થ કરવો
 રહ્યો. પાંચમાઆરામાં જોલે તેનાં જોર વેચાય છે. ચક્રમા
 હકી અને સ્પર્ધાસ્પર્ધી અને ધાર્મિક લુસ્સાના જમાનામાં
 નો જે ચેતશે નહીં તે તેઓનું જગતમાં નામ નિશાન પણ
 હશે નહીં. જૈનોએ હવે ઠકાણે ઠકાણે જૈન પાઠશાળાઓ ખોલવી
 રહ્યો અને જાણકોને અને વિધવાઓને મદદ કરવી જોઈએ.
 જૈન ખ્રિસ્તીઓની ખાનગી સ્કુલોમાં જાણકોને નહીં મૂકવાં
 હોય. મીસનસ્કુલોમાં જૈન જાણકોને લખવા મોકલવાથી
 ઓ પર ખ્રિસ્તી ધર્મની અસર થઈ જાય છે અને તેથી તેઓ
 સ્વથી નાસ્તિક બની જાય છે. માટે જૈનોએ પોતાના જાણકોને
 હથાળામાં મોકલવાં અને શુદ્ધો પાસે અભ્યાસ કરવા મોક-
 લવાં તથા તેઓને ઘેર ફરેજ જૈનધર્મનોજ જોધ આપ્યા
 રહે. ખ્રિસ્તી પાઠરીઓ વગેરેના હુમલાઓનો જવાબ ન
 આપવો તે તે તમોશુષ્કી નિર્વીર્ય શાન્તતા છે અને તેમાં કાયરતા
 યા નામદાંપપણું તથા શીઘ્રપણું છે. સત્યનો પ્રચાર કરવામાટે
 હિંસા થઈ સત્ય કહેવુંજ જોઈએ, અને હુઃખ મટે તે સહે-
 જ જોઈએ. તે વિના આત્મજાળ ખીલવાનું નથી અને પશુ-
 જનો નાચ ચવાનો નથી. જૈનશાસ્ત્રોના આધારે અજોએ જે
 ત્ય લાગ્યું તે જણાવ્યું છે. ઈશ્વર અને ધર્મની જાળતમાં

તથા આચારની બાબતમાં અમારા વિચાર અમોએ જણાવ્યા છે. અમને ખ્રીસ્તીઓ ઉપર વૈર નથી, દ્વેષ નથી. ફક્ત ધાર્મિક વિચારો સંબંધી અમારા વિચારો અમોએ જણાવ્યા છે. ઇશુક્રિષ્ટના જે કંઈ નીતિના વિચારો છે તેને અમો નીતિની દૃષ્ટિએ સત્ય માનીએ છીએ, પણ બાયબલના જે વિચારો અમોને સત્ય જણાયા નથી તેનો દલીલો પૂવકે અમોએ ઉતર આપ્યો છે. ખ્રીસ્તી ધર્મના સર્વવિચારોમાં અને સર્વ આચારોમાં સર્વથા સત્યતા નથી. ખ્રીસ્તી ધર્મ કરતાં હિંદુ ધર્મના આચારો વિચારોમાં વિશેષ સત્યતા છે. બંને ધર્મોના ધર્મ શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ અમોએ કરેલો છે તેથી ઉપર પ્રમાણે જણાવીએ છીએ. ઇંગ્લેંડ ક્રાન્સ વિગેરે દેશોમાં કેટલાક યુરોપીયનો સ્વતંત્ર વિચારના થઈ ગયા છે, તેઓ બાયબલની સર્વ વાતોને હવે સત્ય માનતા નથી. વાવા વાક્યં પ્રમાણં કરવાનો જમાનો હવે વહી ગયો છે. હવે સર્વધર્મ શાસ્ત્રોની બધી વાતની કસોટી થાય છે. રોમન કથોલીક, પોપ શુરૂઓ કે જે મસ્તાઓને પ્રભુના નામની ચીકીઓ આપે છે અને તેમાં જણાવે છે કે હે પ્રભુ !! તારા વિશ્વાસે આ લોકોએ અમને ધન ગાડી ઘોડા આપ્યા છે, માટે તું તેમને સ્વર્ગમાં એનાથી ઘણા પાછા આપજે. એમ કહીને ચીકીઓ આપે છે, અને મરેલા માણસોની કબ્રમાં તે ચીકીઓ દાટવામાં આવે છે. પોપોના ધર્મશાસ્ત્રોના એવા વિચારની સામે ખ્રિસ્તી પાદરી ઇયુધર થયો અને તેણે ખ્રીસ્તીધર્મ શાસ્ત્રોમાં ઘણું પોકળ જણાવ્યું અને તેણે પ્રોટેસ્ટન્ટ પંથ નવો ઉભો કર્યો. મહાત્મા ગાંધી પણ ખ્રીસ્તીધર્મ અને બાયબલ ધર્મ શાસ્ત્રની સમાલોચના નીચે પ્રમાણે કરે છે. “અનેક ખ્રિસ્તી મિત્રોએ અતિશય માયા બતાવીને અમેરિકા, ઇંગ્લેંડ અને હિંદુસ્તાનમાંથી મને પુસ્તકો મોકલેલાં. મારે કબુલ કરવું જોઈએ કે આમાં તેમની ભલમનસાઈ હતી પણ તેમણે મોકલેલાં ઘણાં પુસ્તકોની હું કદર ન કરી શક્યો. તેમણે મોકલેલાં

પુસ્તકોને વિષે તેઓ રાંછયાય એવું હું કંઈ લખી શકું તો કેવું સાઈ ? એમ મનમાં થાય છે પણ મારા મનમાં ન હોય છતાં તેવું લખું તો તે ગેરવાચની અને જૂઠું કહેવાય. ખ્રિસ્તીધર્મ વિષેનાં સનાતની ખ્રિસ્તીઓએ લખેલાં પુસ્તકોથી મને સંતોષ નથી થયો. ઇશુખ્રિસ્તના જીવનચરિત્ર માટે તો મને અતિશય આદર છે, તેમના નીતિઓય તેમનું વ્યવહારજ્ઞાન તેમનું બલીદાન એ જ્ઞાને માટે તેમના તરફ પૂજ્યભાવ થયા વિના રહેતો નથી, પણ ખ્રિસ્તીધર્મ પુસ્તકમાં ઉપદેશવામાં આવ્યું છે કે ઇશુ ઈશ્વરના અવતાર હતા અથવા છે અથવા તો તે ઇશ્વરના એકજ પુત્ર હતા અથવા છે તે હું સ્વીકારતો નથી. બીજાનું પુણ્ય લોગવવાનો સિદ્ધાંત હું નથી સ્વીકારતો. ઇશુનું બલીદાન એક નમુનો છે અને આપણને સૌને આદર્શ રૂપ છે, આપણે સૌને મોક્ષને માટે ક્રાસપર ચઢવાનું છે એટલે તપશ્ચર્યા કરવાની છે. બાઈબલના શબ્દો. પુત્ર પિતા અને પાવત્ર આત્માનો કેવળ વાચ્યાર્થ કરવાની હું નાપાકું છું એ જાણું રૂપકો છે, તેમજ ગિરિશિખરના ઉપદેશ ઉપર જે મર્યાદા મૂકવાનો પ્રયત્ન થાય છે તે પણ હું સ્વીકારતો નથી. નવા કરારમાં લઠાઇને માટે ક્યાંયે બચાવ હું નથી જોતો. ઇશુ ખ્રિસ્તને દુનીયામાં થઈ ગયેલા અતિયશસ્વી શુદ્ધો અને રસૂવોમાંના એક હું માનું છું, પણ કહેવાની જરૂર નથી કે બાયબલને હું ઇશુના જીવન અને તેના ઉપદેશનું જીલ્લવિનાનું ધ્યાન નથી માનતો, તેમજ નવા કરારનો શબ્દ શબ્દ ઈશ્વરનો પોતાનો શબ્દ છે એમ હું નથી માનતો અને જૂના કરારની વચ્ચે એક મહત્ત્વનો ભેદ છે. જૂનામાં કેટલાંક અતિ ગહન રહ્યો છે પણ નવા કરારને હું જેટલો આદર આપું છું તેટલો આદર તો જૂનાને ન આપી શકું. નવાને હું જૂનાના ઉપદેશની વિસ્તારેલી આવૃત્તિ અને કેટલીક જાણતોમાં જૂનાના ત્યાગ રૂપે માનું છું. તેમ નવા કરારને હું ઈશ્વરનો આખરી શબ્દ પણ નથી માનતો. વિશ્વમાં વરતુ માત્રને જે વિકાસ ક્રમ લાગુ પડે છે તેજ વિકાસ ક્રમને ધાર્મિક વિચારો પણ પાત્ર છે.

માત્ર ઈશ્વર જ અવ્યય છે અને તેનો સંદેશ માનવના જંત્રદ્વારા મળે છે એટલે જંત્ર જેટલું ઈશ્વરી વાક્ય પણ શુદ્ધ અશુદ્ધ હોય હોવાનો સંભવ છે એટલે મારા ખ્રીસ્તી મિત્રો અને શુભ ચિંતકોને હું માન પૂર્વક આગ્રહ કરું છું, કે તેઓ હું જેવો છું તેવોજ મારો સ્વીકાર કરે. તેઓના વિચારને અને તેઓ છે તેવો હું થાઉં એવી તેમની ઇચ્છાને હું માન આપું છું અને કદર કરું છું.

મહાત્મા ગાંધી જેવા વૈષ્ણવહિંદુએ બાયબલ વિગેરેની આલોચનામાં ઉપર પ્રમાણે જે અભિપ્રાય આપ્યો છે. તે ગાંધીજીની દૃષ્ટિ પ્રમાણે છે, પણ અમોએતો અમારા વિચારો પુસ્તકમાં જણાવી દીધા છે, તેથી વાચકો પુસ્તકને વાંચી તેનો ખ્યાલ કરશે. પૃથ્વીને બન્યાં સાતહજાર વરસ જણાવનાર બાયબલ શાસ્ત્ર છે, તેથી જણાય છે કે બાયબલના વિચારો છે તે મનુષ્યકૃત છે. મનુષ્યથી ઉત્પન્ન થયેલા છે પણ તે સર્વજ્ઞનાં વચનો નથી. જૈન-શાસ્ત્રોમાં સર્વજ્ઞપણાનો પ્રકાશ થાય છે. વાચકો જૈનશાસ્ત્રોનો જો અભ્યાસ કરશે તો તેમને જૈનધર્મની શ્રદ્ધા ઉપરજ આવવું પડશે. જૈનોને જૈનશાસ્ત્રોમાંથી એટલું બધું લેવાનું છે કે તેમને માટે બીલું કશું કંઈપણ બાકી રહેતું નથી. તેથી જૈનોને ખ્રીસ્તી ધવાની કંઈપણ જરૂર રહેતી નથી. ખ્રીસ્તીઓને જૈન ધર્મ પાળવાની જરૂર છે, કે જેથી તેઓ માંસાહાર વગેરેનો ત્યાગ કરીને આત્માની શુદ્ધિ કરી શકે અને સમ્યગ્જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકે. જૈન સાધુઓ જેવા ખ્રીસ્તી પાદરીઓના આચાર નથી. આખી દુનિયામાં સર્વધર્મગુરુઓમાં જૈન સાધુઓ પહેલા નંબરે આવે છે, એમ લાલાજી કહે છે. અને અહિંસા પાળવામાં સર્વ-કોમના ગૃહસ્થો કરતાં જૈનકોમના ગૃહસ્થો પહેલા નંબરે આવે છે. ખ્રીસ્તી ધર્મમાં ખાસ તત્ત્વજ્ઞાન નથી, ખરું તત્ત્વજ્ઞાન તો જૈનશાસ્ત્રોમાં લઈ શકાય છે. હવે હિંદુધર્મગુરુઓએ અને જૈનધર્મગુરુઓએ ખ્રીસ્તી પાદરીઓની પેઠે અન્યંતપુરૂષાર્થ કરવા જોઈએ, અને ખ્રીસ્તી તથા મુસલમાન યના લોકોને ઉપદેશથી અટકાવવા જોઈએ.

કેટલાક ગરીબ લોકો દુઃખના માર્યા ખ્રીસ્તી ઘડી ગયા છે. અમં
દાવાદની નૈનખોડીગમાં કપટવંજનો એક નાનો છોકરો ભણતો
હતો, તેને રસ્તામાંથી એક ખ્રીસ્તીએ દાસલાવી ઉપાડી લીધો તેના
સામે કેટલકલામાં આવ્યો તો પણ નૈન જાણક મળ્યો નહીં.
ખ્રીસ્તી પાદરીઓનું એકજ લક્ષણિંદુ છે કે આખી દુનિયાને ખ્રીસ્તી
બનાવી દેવી. મુસલમાનને એકજ ધ્યેય છે કે આખી દુનિયાને
મુસલમાન બનાવી દેવી અને તેનેમાટે જે થાય તે કરવું. નૈનો અને
હિંદુઓ આવી સ્થિતિમાં હોય છે. લાખો કરોડો રૂપીઆ બીજી
બાબતોમાં વાપરે છે, પણ ગરીબોને ખ્રીસ્તી થતા અટકાવવા
એ તરફ લક્ષ દેતા નથી એ જાટી ચોકની વાત છે. હવે જન
સાધુઓ વિશેષ સંખ્યામાં વધ્યા વિના જૈનધર્મનો ઉદય થવાનો
નથી. શ્રી આત્મારામજી ઉર્ધ્વ વિજયનાનન્દસૂરિએ જૈનધર્મની
ઉત્તિમાટે ઘણો આત્મલોગ આપ્યો છે. હાલના આચાર્યોએ
તથા સાધુઓએ તથા શ્રાવકોએ અન્યધર્મીઓના થતા હુમલા-
ઓનો પ્રત્યુત્તર દેવામાટે જૈનધર્મરક્ષકમહાસભા સ્થાપવી
જોઈએ, અને જેટલાં જૈનધર્મના ઉપર હુમલો કરનારાં પુસ્તકો
છંપાય તે સર્વનો ઉત્તર શ્રદ્ધાથી અને માસિકોથી આપવો. તથા
અન્ય દોષોને જૈન બનાવવા માટે જે જે ચોખ્ખા લાગે તે તે
ઉપાયો લેવા. જૈનસાધુઓનું મહામંડળ જો ભરાય તો આ
બાબતનો તુર્ત ઉકેલ આવે. અમેએ તથા મુનિશ્રી કપુર વિજય-
જીએ વિ. સં. ૧૯૬૪ માં સાધુ મહામંડળ બરવાનો વિચાર
લોયણી મુકામે કર્યો હતો, પણ કેટલાક સાધુવિરુદ્ધ દોષાથી તે
ધાર્ય બની શક્યું નહિ. વિ. સં. ૧૯૭૬ માં અમદાવાદમાં
પોષમાસમાં અમદાવાદના સર્વ ઉપાશ્રયના સાધુઓનું
મંડળ લેશું કરવા વિચાર કર્યો હતો, અને પન્ન્યાસ કેસર
વિજયજીએ તેમાં ભાગ લીધો હતો, પણ શ્રી વિજય
નીતિસૂરિજીના વિચારમાં પાછળથી પરિવર્તન થયું, તેથી મંડળ
બરવું બંધ રહ્યું. વિ. સં. ૧૯૭૮ ના પોષ માસમાં ભારતીય

કોંગ્રેસ અગર ભારત મહાસભા છત્રીસમી ભરાઈ હતી, તે વખતે પણ પ્રયત્ન કર્યો હતો. પણ હજી જૈન મુનિયો અને સૂરિયોની ધ્યાનમાં હાલની પરિસ્થિતિ ધરાવતી નથી, પણ જો આ પ્રમાણે ચાલ્યા કરશે તો આર્યસમાજીઓના તથા ખ્રીસ્તીઓના તથા અન્ય ધર્મીઓના હુમલાઓથી જૈનકોમની પડતી થશે, અને દુનિયામાં જૈનોનું નામ નિશાન પણ ન રહે એવો ભય રહે એવું જૈન કોમના ઘટાડાથી જણાય છે, માટે હાલને હાલ જૈન મુનિયોએ આ તરફ ખાસ લક્ષ આપવાની જરૂર છે. મારાથી જેટલું બની શકે છે તેટલું હું કરું છું પણ સર્વ સૂરિયોએ અને મુનિયોએ આ તરફ ખાસ લક્ષ્ય આપવું જોઈએ. ખ્રીસ્તીઓનું સર્વ પાદરીમંડળ એકઠું થઈને કામ કરે છે. સર્વ જાતના હિંદુઓનું સંગઠન કરવા માટે સ્વામી શ્રદ્ધાનંદ, તથા મદન મોહન માલવીયા વગેરે ભગીરથ પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. જૈનાચાર્યો મુનિયો અને શ્રાવકો જો સામાન્ય ધર્મ મતલેહની તકરારોને મોટું રૂપ આપીને હવે માંહોમાંહે લડ્યા કરશે અને સમયજાણ નહીં થાય તો તે ભવિષ્યની જૈનકોમના ધિક્કારને પામશે, અને તેમણે વર્તમાનમાં કરેલી ભૂલનો સુધારો ભવિષ્યમાં થશે નહીં એવી દશા આવશે. માટે જૈન શાસનનાયક આચાર્ય શ્રી વિજય કમલસૂરિ, શ્રી વિજયનેમિસૂરિ, વિજયસિદ્ધિસૂરિ, શ્રી સાગરાનંદ-સૂરિ, શ્રી વિજયનીતિસૂરિ, શ્રી વિજયેન્દ્રસૂરિ, શ્રી કૃપાચંદ્ર-સૂરિ, શ્રી પ્રવર્તક શ્રી કાંતિવિજયજી તથા મુનિશ્રી હંસવિજયજી તથા મુનિશ્રી વલ્લભવિજયજી, પ્રવર્તક શ્રી કાંતિમુનિજી, શ્રી અજીતસાગરસૂરિ, પન્થાસ શ્રીદાનવિજયજી, મુનિશ્રી રામવિજયજી, શ્રી મણિસાગરજી, શ્રી ગૌતમસાગરજી, તથા શ્રી સાગરચંદ્રમુનિ વિગેરે સર્વ સૂરિયોએ અને મુનિયોએ આવા સંકટના સમયમાં એકત્ર થઈને પૂર્વાચાર્યોની પેઠે જૈનધર્મીઓની વૃદ્ધિ કરવા તથા જૈનશાસનોનું રક્ષણ કરવા કટિબદ્ધ થવું જોઈએ અને પરસ્પરની ગરજમતલેહની સામાન્યતકરારોને આગળ કરીને કુસંપ

કૌંશ અંકનમંત્રની પ્રવૃત્તિ હવે ન દેવી જોઈએ. એમ
 હું સર્વ મુનિગણને પ્રાર્થુ છું. ઉપર જણાવેલા સર્વ સ્ત્રિયો
 અને સર્વ મુનિયો આશા પશ્ચિમમાં આવેલા છે, તેઓને હું
 પ્રાર્થાને ઉપરની બાજતને ધ્યાનમાં લેવા ખાસ વિરમિ દર્શ છું.
 મુનિશ્રી માણેકમુનિજી તથા મુનિશ્રી લલિત વિજયજી તથા ન્યાય-
 તીર્થ શ્રી ન્યાયવિજયજી તથા મુનિશ્રી વિદ્યાવિજયજી તથા મુનિશ્રી
 પ્રાંતિવિજયજી તથા બ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ શ્રીલખિધવિજયજી તથા
 શ્રી વિજયોદયસૂરિ તથા શ્રી વિજયદર્શનસૂરિ તથા શ્રી જંબુવિ-
 જયજી તથા પન્યાસ શ્રી મેઘવિજય ગણી તથા મુનિશ્રી ભુદિ-
 વિજયજી વગેરે સાધુઓ અમારા સમાગમમાં આવેલા છે અને
 તે ઘણા ઉસાહી છે. જો તેવા યુવક સાધુઓ ધારે તો હાલની
 જૈનકામની પડતી સ્થિતિમાં કંઈક સુધારે વધારે કરી જૈનોની
 ઉદ્ધતિ કરી શકે. અમોએ લાલાલાજીપતરાય અને જૈનધર્મ પુસ્તક
 લખવા માંડ્યું તે પહેલાં પંડિત લાલા હંસરાજ પંડાળી જૈને
 ભારતક દત્તિહાસ પુસ્તકમાં લાલા લજપતરાયે જે આશ્વેષો
 કર્યા હતા, તેનો ઉત્તર આપ્યો હતો, તે અમોએ વાંચ્યો હતો અને
 તેમાં પણ તેમણે સાધુઓને આ બાજતપર લક્ષ દેવાની
 સૂચના કરી હતી. તેથી અમો લાલાહંસરાજ જૈનપંડિતને
 ધન્યવાદ આપીએ છીએ. તેમણે ઘણીજ સરય લાપામાં મધ્યસ્થ-
 પણાથી લાલાલજપતરાયના સાત આશ્વેષોનો ઉત્તર આપ્યો છે.
 તે પુસ્તક વાંચવા જૈનોને ખાસ લલામણુ કરીએ છીએ. લાલા-
 લજપતરાય અને જૈનધર્મ તથા જૈન ખ્રિસ્તી સંવાદ તથા
 સિદ્ધાચલ નવાણું પ્રકાશની પૂજા એ ત્રણ ગ્રંથ અમોએ વિ. સં.
 ૧૯૮૦ના માધ કાગણુમાસમાં પ્રાંતિજમાં લખ્યા. પ્રાંતિજના જૈન
 સંધિ સેવા ભકિતમાં કંઈ બાકી રાખ્યું નથી સ્થાનકવાસીજૈનો અને
 જૈનસ્વેતાગ્નરમૂર્તિપૂજક જૈનો એ જો કોમો વચ્ચે પ્રાંતિજમાં
 વીસ પચીસ વર્ષથી કુસંપ આલ્યો આવતો હતો. તેથી પ્રાંતિ-
 જમાં ચૈત્ર સુદિ ૧ ને રોજે જને શ્રીરક્ષાના જૈનોને લેગા કરાવ્યા,

અને બંનેનું ઐક્ય કરવાનું લાખણ આપ્યું તેથી હાલ બંને પક્ષના જૈનો સંપીને વર્તે છે. પ્રાંતિજથી ચૈત્રસુદિ ૩ ત્રીજે વિહાર કરી મહુડી ગામમાં આવવાનું થયું. ત્યાંથી માણસા થઈ વૈશાખ વદિમાં પેથાપુર આવવાનું થયું, પેથાપુરથી જૈન ધર્મ અને ખ્રીસ્તીધર્મનો સુકાળલો અને જૈન ખ્રીસ્તી સંવાદ એ બે પુસ્તક અમદાવાદ પ્રજાહિતાર્થપ્રેક્ષમાં મોકલાવી દીધાં, અને આશ્વિન માસમાં બંને પુસ્તકો છપાઈ ગયાં છે. બંને પુસ્તકમાં જે કાંઈ અશુદ્ધિ રહી હોય તેનો પંડિત પુરૂષો સુધારો કરશે એમ પ્રાર્થુ છું. આ પુસ્તકનાં મુદ્ર સુધારવામાં પેથાપુર નિવાશી શા. મોતિલાલ પાનાચંદ તથા પરીખ. રમણિકલાલ ડાહ્યાભાઈ એ બંનેએ અમોને મદદ કરી છે.

ॐ अहं महावीर शान्तिः ३

વિ. સં. ૧૯૮૦ આશ્વિન વિજયાદશમી.

સુ. પેથાપુર.

લે. બુદ્ધિસાગર.

જૈનધર્મ અને ખ્રીસ્તિયધર્મનો મુકાબલો.

જૈનખ્રીસ્તિ સંવાદ.

અશુદ્ધિ શુદ્ધિપત્રક.

લીટી.	અશુદ્ધિ.	શુદ્ધિ.
૫	સાકર	સાકાર
૬	ગોરવ.	ગોરવ,
૯	આભાસને જમે,	આભાસ મેં નજરે
૧૯	દાકરીયો,	દાકરીયો
૨૨	ખત.	ખૂંગ.
૧૮	દેખલાવ.	દેખભાવ.
૨૦	કયા.	કયા.
૪	ત પ્રમાણે.	તે પ્રમાણે.
૧૧	સમથ.	સમર્થ
૨૧	સર્વોપરિ.	સર્વોપરી.
૧૮	શુદ્ધિમાથી.	શુદ્ધિમથી.

(જૈન ખ્રીસ્ત સંવાદ.)

૧	ઉતયો	ઉતર્યો.
૨	મોહયા.	મોહથી
૧૫	કોપ.	કોપ
૧૧	પારાલ્લિક.	પૌરાલ્લિક
૧૭	પસંદ.	પસંદ
૨	ચોં	કર્યો.
૨૭	શાન્તિ-	શાન્તિ
૧૫	કર્માનુસારે.	કર્માનુસારે
૫	અંગારા-	અંગારાના.

સૂચના-ટાઇપનો અશુદ્ધિથી ઘસાયલા ટાઇપથી વા સુધાર-
માં મતિ દોષથી જે કંઈ ભૂલો રહી ગાઈ હશે તેનો દ્વિતીયા
વીધાવૃત્તિમાં સુધારો કરવામાં આવશે.

श्री अध्यात्मज्ञानप्रसारकमंडल तरफथी

श्रीमद् बुद्धिसागरसूरिजीग्रन्थमाळामां

प्रगट थयेला ग्रन्थो.

ग्रथांक	पृष्ठ	किंमत.
१ क. भजन संग्रह भाग १ लो.	२००	०-८-०
* १ अध्यात्म व्याख्यानमाळा.	२०६	०-४-०
* २ भजनसंग्रह भाग २ जो.	३३६	०-८-०
* ३ भजनसंग्रह भाग ३ जो.	२१५	०-८-०
* ४ समाधिशतकम्.	६१२	०-८-०
५ अनुभवपञ्चिशी.	२४८	०-८-०
६ आत्मप्रदीप.	३१५	०-८-०
* ७ भजनसंग्रह भाग ४ थो.	३०४	०-८-०
८ परमात्मदर्शन.	४००	०-१२-०
* ९ परमात्मज्योति.	५००	०-१२-०
* १० तत्त्वविदु.	२३०	०-४-०
११ गुणानुराग. (आवृत्ति बीजी)	२४	०-१-०
* १२-१३. भजनसंग्रह भाग ५ मो		
तथा ज्ञानदीपिका.	१९०	०-६-०
* १४ तीर्थयात्रातुं विमान (आ. बीजी)	६४	०-२-०
* १५ अध्यात्मभजनसंग्रह	१९०	०-६-०
१६ गुरुबोध.	१७४	०-४-०
* १७ तत्त्वज्ञानदीपिका	१२४	०-६-०

૧૮ ગાંઢીસંગ્રહ. ૧	૧૧૨	૦-૩-૦
* ૧૯-૨૦ ધાવકર્મસ્વરૂપ ભાગ ૧-૨ (આટ્તિ શ્રીજી)	૪૦-૪૦	૦-૧-૦
* ૨૧ ખજનપદસંગ્રહ ભાગ ૬ ઠો.	૨૦૮	૦-૧૨-૦
૨૨ વચનામૃત.	૮૩૦	૦-૧૪-૦
૨૩ યોગદીપક.	૩૦૮	૦-૧૪-૦
૨૪ જૈન ઇતિહાસિકરાસમાળા.	૪૦૮	૧-૦-૦
* ૨૫ આનન્દધનપદ (૧૦૮) સંગ્રહ	૮૦૮	૨-૦-૦
ભાવાર્થ સહિત.		
* ૨૬ અધ્યાત્મશાન્તિ (આટ્તિ શ્રીજી)	૧૩૨	૦-૩-૦
૨૭ કાવ્યસંગ્રહ ભાગ ૭ યો.	૧૫૬	૦-૮-૦
* ૨૮ જૈનધર્મની પ્રાચીન અને અર્વાચીન સ્થિતિ.	૯૬	૦-૨-૦
* ૨૯ કુમારપાઠ (દિંદી)	૨૮૭	૦-૬-૦
૩૦ થી ૪-૩૪ સુલસાગર ગુરુગીતા.	૩૦૦	૦-૪-૦
૩૫ પદ્મવિચાર.	૨૪૦	૦-૪-૦
* ૩૬ વિજાપુરવૃત્તાંત.	૯૦	૦-૪-૦
૩૭ સાવરમતીકાવ્ય.	૧૯૬	૦-૬-૦
૩૮ પ્રતિજ્ઞાપાલન.	૧૧૦	૦-૫-૦
* ૩૯-૪૦-૪૧ જૈનગચ્છમતપરંપરા, સંપ્રગતિ, જૈનગૌતા.	૩૦૪	૧-૦-૦
૪૨ જૈનધાતુમનિષા લેખસંગ્રહ ધા. ૧		૧-૦-૦
૪૩ મિશ્રધર્મ.		૦-૮-૦

* ४४ शिष्योपनिषद्.	४८	०-२-०
४५ जैनोपनिषद्.	४८	०-२-०
४६-४७ धार्मिक गद्यसंग्रह तथा सदुपदेश भाग १ लो.	९७६	३-०-०
४८ भजनसंग्रह भा. ८	९७६	३-०-०
* ४९ श्रीमद् देवचंद्र भा. १	१०२८	२-०-०
५० कर्मयोग.	१०१२	३-०-०
५१ आत्मतत्त्वदर्शन	११२	०-१०-०
५२ भारतसहकारशिक्षण काव्य	१६८	०-१०-०
५३ श्रीमद् देवचंद्र भा. २	१२००	३-८-०
५४ गहुली संग्रह भा. २	१३०	०-४-०
५५ कर्मप्रकृतिटीकाभाषांतर	८००	३-०-०
५६ गुरुगीत गहुलीसंग्रह.	१९०	०-१२-०
५७-५८ आगमसार अने अध्यात्मगीता	४७०	०-६-०
५९ देववंदन स्तुति स्तवनसंग्रह.	१७५	०-४-०
६० पूजासंग्रह भा. १ लो.	४१६	१-०-०
६१ भजनपदसंग्रह भा. ९	५८०	१-८-०
६२ भजनपदसंग्रह भा. १०	२००	१-०-०
६३ पत्रसदुपदेश भा. २	५७५	१-८-०
६४ धातुप्रतिमालेख संग्रह भाग २	२४७	१-०-०
६५ जैनदर्शिए ईशावास्योपनिषद् भावार्थविवेचन. ३६०	१-०-०	१-०-०
६६ पूजासंग्रह भाग १-२	६००	२-०-०
६७ स्नातपूजा.		०-२-०
६८ श्रीमद् देवचंद्रजी अने नेमनुं जीवनचम्रि. (पादराकरकृत) ३२		०-४-०

સંસ્કૃત ગ્રન્થો.

૧. ૬૯ શુદ્ધોપયોગ

૭૦ દયાગ્રન્થ

૭૧ શ્રેણિક સુવોધ

૭૨ કૃષ્ણગીતા

કિં. ૦-૧૨-૦ પૃષ્ઠ ૧૫૬

૭૩ સંયક્તર્તવ્યગ્રન્થ

૭૪ મજાસમાજકર્તવ્યગ્રન્થ

૭૫ શોકવિનાશક

૭૬ ચેટકવોધગ્રન્થ

૭૭ સુદર્શનાસુવોધ.

કિં. ૦-૧૨-૦ પૃષ્ઠ ૧૬૮

૭૮ લાલા લાજપતરાય અને જૈનધર્મ પૃષ્ઠ ૧૦૦. ૦-૪-૦

૭૯ ચિન્તામણિ. ૦-૪-૦

૮૦ જૈનધર્મ અને સ્ત્રીસ્તિર્ધર્મનો મુકાવલો દ્વિતીયાવૃત્તિ } ૧-૦-૦

૮૧ જૈન સ્ત્રિસ્તી સંવાદ મયમાવૃત્તિ } પૃષ્ઠ ૨૨૦

૮૨ સત્યસ્વરૂપ પૃષ્ઠ ૨૦૦. ૦-૧૨-૦

૮૩ ધ્યાનવિચાર દ્વિતીયાવૃત્તિ

૮૪ અધ્યાત્મગીતા (સંસ્કૃત)

૮૫ આત્મસમાધિશતક (સંસ્કૃત)

૧-૦-૦ પૃષ્ઠ ૬૬

૧-૦-૦ પૃષ્ઠ ૬૪

* આ નિશાનીવાળા ગ્રંથો સીલકર્તા નથી.

હાલમાં છપાતા ગ્રન્થો

૧) આત્મમકાશ.

(૨) કન્યાવિક્રયનિષેધ.

૩) તત્ત્વવિચાર.

(૪) જૈનધાર્મિક શંકા સમાધાન.

૫) શમાપના-

(૬) મોરું વિજાપુર વૃત્તાંત

૭) ૩૦ થી ૫૦ વિજયનિષંધ (૮) આત્મશક્તિમકાશ

(९) श्री देवचंदजी निर्व्राण रास. (१०) श्री मणिचंद्रजी कृत २१
(जीवनचरित) सज्जाय भावार्थ (आत्मदर्शन.)

(११) मुद्रित जैन श्वेतांबर ग्रन्थ नामावलि. (छपायेल जै० श्वे०
ग्रन्थ गाइड.)

(१२) भजनसंग्रह भा. १ आठुत्ति ४

(१३) आत्मशिक्षाभावना.

उपरना पुस्तको मळवानुं ठेकाणुं.

वकील शा. मोहनलाल हीमचंद.

मु. पादरा.

शा. आत्माराम खेमचन्द कापडीआ.

मु. साणंद.

भांखरीया शा. नगीनदास रायचंद.

ठे. पांजरापोळनी खडकी मु. मेसाणा.

शा. मणिलाल अमथालाल अँन्ड ब्रधर्स.

हा. शा. मोहनलाल नगीनदास—भांखरीआ.

ठे. कोटवजार गेट स्ट्रीट नं. १९२-९४ मुंबाइ.

शा. मेघजी हीरजी बुकसेलर,

पायथुनी—मुंबाइ.

मु. विजापुर—श्री जैन ज्ञानमंदिर.

हा. शा. चंदुलाल गोकलदास.

(गुजरात.) मु. विजापुर.

જૈનધર્મ અને ખ્રીસ્તીધર્મનો મુકાબલો
તેમાં

જૈનધર્મની સત્યતા.

જૈન અને ખ્રીસ્તીના પ્રશ્નોત્તર.

જૈન—ઓ મારા પ્રિય મિત્રો ! તમોએ આકાશમાં સૂર્ય તો
દીઠો હશે !

ખ્રીસ્તી—હા બાઈ, પણ તે શાથી રહ્યો હશે ?

જૈન—તે પોતાના સ્વભાવથી રહ્યો છે. આ પ્રત્યક્ષ જે
દેખાય છે તે તો સૂર્યનું વિમાન દેખાય છે. સૂર્ય તો વિમાનમાં
બેઠો છે. વિમાનના પ્રકાશથી જગતમાં પ્રકાશ વાય છે.

ખ્રીસ્તી—હીક. તમો કહો છો તે શાથી ખરું માનીએ કે,
પોતાના સ્વભાવથી સૂર્ય આકાશમાં રહ્યો છે ?

જૈન—જેને સંપૂર્ણ જગતનું જ્ઞાન છે. જે ત્રણકોણના
ભાવ પ્રકાશક છે, સર્વબ્રાણી માત્રના મનના વિચાર બંધનાર
છે, એવા તીર્થંકર ભગવાનના કહેવાથી સત્ય બાણીએ છીએ.

ખ્રીસ્તી—તીર્થંકર એટલે શું અને તે કોણ ? તેનું કહેલું
તમે કહો છો તેમાં પ્રમાણ શું ?

જૈન—જેને સમગ્રેમાદિ નથી અને જે સમભાવે વર્તે છે
તથા પોતે કર્મનો નાશ કરી કેવલજ્ઞાન પ્રગટાવે છે અને અષ્ટ
મહાપ્રતિહાર્યના જે સ્વાથી છે તે તીર્થંકર કહેવાય છે. તે ચતુ-
ર્વિધ (સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકારૂપ) સંઘની સ્થાપના
કરે છે. તેમણે પ્રરૂપેલાં સિદ્ધાંત-આગમ અને તેમના શિષ્યો
ગણધરો અને ગણધરથી ચાલતો આવતો આચાર્યનો સંપ્રદાય
તેના ઉપદેશથી અમે સત્ય બાણીએ છીએ કે સર્વ પદાર્થ માત્રનું
જ્ઞાન તીર્થંકરને છે.

ખ્રીસ્તી—તીર્થંકર કેટલા હોય છે ?

જૈન—છ આરામાં ચોવીસ તીર્થંકર હોય છે.

ખ્રીસ્તી—આરા કેટલા હોય છે.

જૈન—બાર. ઉત્સર્પિણીના છ અને અવસર્પિણીના છ.

ખ્રીસ્તી—આ જગત્ પ્રભુ ઈસુએ બનાવ્યું તે અમો સત્ય જાણીએ છીએ.

જૈન—આ જગત્ પ્રભુએ બનાવ્યું નથી. પ્રભુએ જગત્ બનાવ્યું તે કયા પુસ્તકમાં છે તેનું પ્રમાણ બતાવો !

ખ્રીસ્તી—પ્રભુના પવિત્ર પુસ્તક બાઇબલમાં લખ્યું છે.

જૈન—શું લખ્યું છે ? કેવી રીતે ? તે કહો.

ખ્રીસ્તી—પરમેશ્વરે પોતાના શબ્દવડે કરીને આકાશ અને પૃથ્વી નિર્માણ કીધાં અને આખી પૃથ્વી ધીમે ધીમે ઉત્પન્ન થાય તેવી તેની મરજી હતી. તેણે તો પહેલાંથી બધી વસ્તુઓની સંખ્યા તથા આકાર નિર્માણ કર્યા હતા.

જૈન—શબ્દ ક્યાંથી ઉત્પન્ન થાય છે ?

ખ્રીસ્તી—મુખમાંથી શબ્દ થાય છે, તે શું તમે સમજતા નથી ?

જૈન—હા બાઈ. સમજી તો છું, પણ મારું પુછવાનું રહસ્ય એ છે કે, પ્રભુને મુખ હતું ને મુખવાળાને તો આંખ, કાન, નાક વિગેરે બીજી ઈન્દ્રિયો હોય છે ત્યારે શરીર પણ તેને ખરું કે નહીં ? તેવા વિચારમાં હું પડ્યો છું.

ખ્રીસ્તી—અરે વાહ ! શરીર વિના મુખ તે હોય ! મારે શરીર પણ તેને ખરું.

જૈન—જેને શરીર હોય તેને આકારવાન્ કહેવાય કે નહીં ?

ખ્રીસ્તી—જેશક, આકારવાન્ કહેવાય.

જૈન—ત્યારે તમારા આ પ્રમાણ મુજબ જગત્ કર્તા પ્રભુ આકારવંત થયો.

ખ્રીસ્તી—હા. આકારવંત માનવો તેમાં શું વિરોધ છે ?

જૈન—તમારા સવાલ જવાબથી પહેલી પોથીમાં પાતું ૨૭ પ્રશ્ન. ૫૭ માં તમે દેવનું વર્ણન કરો છો તેમાં તમારો કહ્યું છે કે, “ દેવ નિરાકાર આત્મા છે. ” તે તમારા પુસ્તક પ્રમાણે નિરાકાર અને તમે જે મોહોડે સાકર કહો છો તેમાં ખુલ્લો વિરોધ છે. આ વિચારવા જેવી વાત છે.

ખ્રીસ્તી—લ્યોભાઈ રહ્યું ત્યારે, હવે દેવને નિરાકાર માનીશું પછી તો કંઈ વિરોધ નથી આવતો ને !

જૈન—તમારા પવિત્ર લેખની વાર્તા ઉપરથી કરેલા સુવૃત્તાંતો ભાગ ૧ લો પત્ર ૭૭ અધ્યાય ૨૭ માં લખ્યું છે કે:—
“ મુસો સીના પર્વત ઉપર અઠયો ત્યારે પ્રભુએ કહ્યું કે, ગીત દહાડા લગી લોકને તૈયાર કર, કેમકે તે દહાડે પ્રભુ સીના પર્વત ઉપરથી સર્વ લોકના દેખતાં ઉતરશે. જે કોઈ પર્વતને અઠકશે તેને પ્રભુ માદી નાંખશે. ત્રીજે દિવસે રણસીંગહાનો મોટો અવાજ થયો. મુસો પર્વત ઉપર પ્રભુ સાથે હતો ત્યારે પ્રભુએ કહ્યું કે, હે મુસા. હું તારો દેવ છું, મારા શિવાય બીજા દેવોને ન માનવા માટે માટે ઘટેલી મુર્તિ તું ના કર, તું હત્યા ના કર, બલિચાર ના કર, મુસો આલીસ વાત દિવસ ત્યાં રહ્યો અને પ્રભુ સાથે વાતો કરતો હતો ” આ વાત ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે પ્રભુ સાકાર હતા, કેમકે જોતેમ ન હોય તો મુસાની સાથે વાતગીત શી રીતે કરે ! માટે દેવ નિરાકાર નહીં પણ સાકાર હતા એમ આથી સિદ્ધ થતાં દેવ “ નિરાકાર ” માનવામાં વિરોધ આવે છે.

ખ્રીસ્તી—એવાં અનુમાન કરવા ઉપરથી તો એમ સ્પષ્ટ કેમ માનીએ ! પરંતુ દેવ સાકાર છે એવું પ્રમાણ અમારા બીજા કોઈ પ્રશ્નમાંથી બતાવી શકો છો ?

જૈન—હા. જુઓ પુરાતન સ્થાપનાનું તમારું પુસ્તક ઇર્મયાનો ભવિષ્યવાદ પાતું ૬૬૭. તેમાં કહ્યું છે કે “ પ્રભુએ પોતા-

નો હાથ કહાડી મારા ઉપર મુક્યો. વળી જુઓ હજારો આલમો વ્યવાહીક પુસ્તક પાતું ૧૦૭૫ માં એમ લખ્યું છે કે " વંદો-ળીયાનો વાયુ ઉપરથી આવ્યો, તેની વચમાં અગ્નિ તેમાં કાચ-મણીના જેવું તેજ છે. તેઓની વચમાંથી ચાર પ્રાણીઓની પ્રતિમા, તે દરેક પ્રતિમાના ચાર મુખ, અને ચાર ચાર પાંખ, પ્રભુના ગોરવની પ્રતિમાનો આભાસ નેજા મેં જોયો, અને હું ઉઘો પડ્યો. જે મેં જોલનારનો શબ્દ સાંભળ્યો. એ વિગેરે સાકારપણું દેખવામાં બીજાં દૃષ્ટાંતો છે, અને નિરાકાર માનો છો એ મોટા વિરોધની વાત છે.

ખ્રીસ્તી—તમોને અમોએ કહ્યું એમાં શો વિરોધ આવે છે?

જૈન—અમોને તો કાંઈ પણ વિરોધ તથા હરકત આવતી નથી, પણ તમારા એક ગ્રંથમાં " નિરાકાર " અને બીજા ગ્રંથમાં " સાકાર " માનો છો. ત્યારે તમારાં બે પુસ્તકમાંથી પવિત્ર કયું પુસ્તક સાચું માનવું અને કયું ખોટું માનવું, એ વિચારવા જેવું છે.

ખ્રીં—પ્રભુ તો નિરાકાર છે, પણ તેની ઘણી ભક્તિ કરે છે તેને દેખાવ આપે છે.

જૈન—અરે ! આ મારા મિત્રો, આ તમે શું જોલો છો ? તમને જોલતાં જરાપણ વિચાર પડતો નથી, કે જેને આકાર ન હોય તે શી રીતે આંખે દેખાય ? અને આંખે દેખાય તે નિરાકાર કેમ કહેવાય ? માટે તમારા અભિપ્રાય ઉપર વિચાર કરતાં જ નિરાકાર તો કહેવાશે નહીં. વાડુ એતો સમજ્યા. હવે તમારા માનેલા પ્રભુએ કેટલા દિવસમાં જગત્ જનાવ્યું તે જણાવવા કૃપા કરશો ?

ખ્રીં—હા. આ વિષે તો અમો ખુલ્લો ખુલ્લો જણાવીએ છીએ કે, દિવસ પહેલો—પરમેશ્વરે કહ્યું કે, અજવાળું થા. ત્યારે અજવાળું થયું પછી અજવાળાને અંધકારથી ભર્યું કર્યું એટલે રાત દિવસ થયો. બીજો દિવસ—પ્રભુએ આકાશ જનાવ્યું. ત્રીજો દિવસ—પાણીથી પૃથ્વી બુદ્ધી કરી તેમાં વનસ્પતિ તથા ઝાડોને

ફળ આપનાર ટીપાં. ચોથો દિવસ-દીવસ અને ૫મને અંગે
 ન્યોતિ કરી તારાઓને પણ જનાવ્યા. પાંચમો દિવસ-પક્ષીઓ
 અને જળચરોને જનાવ્યા. છઠો દિવસ-આકાશ પ્રાણીઓ તથા
 રાશીને જનાવ્યા. પછી પરમેશ્વરે કહ્યું કે આપણે પોતાના સ્વરૂપ
 તથા પ્રતિમા પ્રમાણે માણસને જનાવીએ કે ને ચર્ચ પશુ પક્ષીઓ
 ઉપર અધિકાર ચલાવે એમ ધારીને આદમ નામે પુરુષ અને
 હવા નામની સ્ત્રી જનાવી. એ રીતે છ દીવસમાં ઉપર મુજબ
 જગત્ પ્રભુએ જનાવ્યું.

જૈન—દિવસ પહેલો (અને) પરમેશ્વરે કહ્યું એ પદ
 (શબ્દ) ઉપરથી ખુદ્ધું સમજાય છે કે, પરમેશ્વરે કહ્યું ત્યારે
 તે સાંભળનાર બીજું કોઈ પણ હોવું જોઈએ, અને તે સાંભળનાર
 પણ દાનવાળો હોવો જોઈએ. કેમકે જ્ઞાન વિના સાંભળવું સંભવતું
 નથી તેથી તે પુરુષરૂપ હોવો જોઈએ. જો તમે દિવસને કહ્યું કે
 દિવસ થા, તો એમ પણ કહેવાશે નહીં, કેમકે તેમ કહેશે તો
 દિવસ પહેલાં સિદ્ધ થયો. ત્યારે તો દિવસ જનાવ્યો કહેવાય
 નહીં તેમજ દિવસને જ્ઞાન પણ નથી, માટે પ્રભુએ જ્ઞાને કહ્યું તે
 સમજાવતું નથી. વળી જો તમે એમ કહેશે કે, પ્રભુએ પોતાના
 પ્રત્યે એવો શબ્દ કર્યો તો તે બીજા પ્રત્યે લાગુ પડશે નહીં એ
 વિરોધ આવે છે. વળી જુઓ ! દિવસ તો સૂર્યના પ્રકાશથી થાય
 છે માટે દિવસ પહેલાં સૂર્ય હોવો જોઈએ તો તેમ પણ નથી.
 કેમકે ઉપર જતાવ્યા મુજબ ચોથે દિવસે ન્યોતિ કરી એટલે
 સૂર્યાદિ જનાવ્યા અને દિવસ તો પહેલે દિવસે જનાવ્યો જતાવ્યો છે,
 માટે એ પણ સંભવતું નથી. બીજો દિવસે આકાશ જનાવ્યું
 કહ્યું. તે ઉપર વિચાર કરતાં પ્રશ્ન ઉઠે છે કે, આકાશ એટલે
 ખાલી જગા. તો પહેલે દિવસે આકાશ નહીં હતું અર્થાત્ ખાલી
 જગા ન હતી તો દિવસ કયે ઠેકાણે રહ્યો ? માટે આકાશ પહેલાં
 દિવસ સંભવતો નથી. કેમકે યત્ર યત્ર પ્રકાશઃ તત્ર તત્ર આકાશઃ
 એટલે જ્યાં જ્યાં પ્રકાશ છે ત્યાં ત્યાં આકાશ છે. વળી ઇશ્વરે
 હવે દિવસે પુરુષ અને સ્ત્રી જનાવી તે પણ હરેક રીતે વિચાર

કરતાં સંલવતું નથી માટે તે પણ ખોટું છે. પૃથ્વી, પાણી, વાયુ, અગ્નિ વગેરે પદાર્થો બનાવવાનું પ્રભુને કંઈપણ પ્રયોજન હોતું-સંલવતું-જણાતું નથી, અને છે પણ નહીં. માટે ઇશ્વરે જગત્ બનાવ્યું એમ જે તમારું કહેવું છે તે ખોટું અને મનોકલ્પિત છે.

ખ્રીસ્તી—મનોકલ્પિત કેમ કહેવાય, વિચાર તો કરો. બુદ્ધિને! આવડું ખોટું આ જે જગત્ દેખાય છે, પ્રત્યક્ષ છે, માટે તેનો બનાવનાર અવશ્ય મહાશક્તિમાન કોઈપણ હોવો જોઈએ. તે ઉપરથી પણ સમજાય છે કે આ જગત્ પ્રભુએ બનાવ્યું છે.

જૈન—વાહ વાહ, જ્ઞાનશક્તિવડે જરા ઉંડો વિચાર તો કરો, કે મંદ માણસ પણ પ્રયોજન વિના કંઈ કામ કરતો નથી તો ઇશ્વર જેને કહેવામાં આવે છે તેને શું પ્રયોજન હતું કે આ જગત્ બનાવે અને જાળ શુંથે? શું જગત્ બનાવ્યા પહેલાં ઇશ્વરને ગમતું નહોતું અથવા પોતાને એવી જાળ શુંથવાની ઇચ્છા ઉત્પન્ન થઈ કે શું?

ખ્રીં—હા, પોતાની ઇચ્છાથી શબ્દવડે ઇશ્વરે જગત્ ઉત્પન્ન કર્યું.

જૈન—ઠીક લાઈ, તેને શી ઇચ્છા હતી? વળી તેણે શબ્દ વડે જગત્ બનાવ્યું કહેવામાં આવે છે તો હાથવડે બનાવ્યું એમ કેમ નહીં કહેવાય? શરીરના અવયવોનો ઉપયોગ કર્યા વિના કોઈપણ પદાર્થ બની શકવો સંલવતો નથી એ તમો ક્યાં સમજતા નથી કે અમારે તેનું વધારે વિવેચન કરી સમજાવવું પડે તેમ છે. લખવામાં હાથ, ચાલવામાં પગ, સાંલળવામાં કાન, સુંઘવામાં નાક અને જોવામાં આંખ, એમ શરીરના સર્વ અવયવોવડેજ સર્વ કાંઈ બની શકે છે. તે સિવાય બનતું નથી. એ ન્યાયે ઉપર મુજબ હાથવડે બનાવ્યાનું કેમ ન સંલવે? વળી તે ઇચ્છા પણ જોટલી મનુષ્યની હોય તેટલી બની શકે છે કે કેમ? પુરૂષ સ્ત્રીના સંગમવિના સંતતિ

બનાવી શકતો નથી. વળી કહેશે કે તેની શબ્દવટે બનાવવાની શક્તિ હતી તેથી બનાવ્યું, તો તે પણ ખોટું છે. તેવું પણ બનતું અશક્ય છે. વળી કારણે કાર્ય નિપજે એ સિદ્ધાંત છે છતાં તેમણે કારણ વિના જગત્ કેમ બનાવ્યું. રામ દેખાદિ દૂર થયા હોય તેને પ્રભુ કહેવાય એ દોષથી ના પડાય તેમ નથી, તો વિચારો, કે જે પ્રભુને ઇચ્છા થઈ, જગત્ બનાવ્યું; તેપર સત્તા ચલાવી. તેથી તે સગી થયો એમ સ્પષ્ટ થયું. જેથીકરીને તેને પ્રભુ કેવી રીતે મનાય ? નજ મનાય. વળી જગત્ બનાવ્યા પહેલાં તેની ઇચ્છા હોય એમ સંભવતું નથી, જે ઇચ્છા હોત તો તે વખતે બનાવત. વળી તમે કહો છો કે હુનીઆ જે બની તેને છ હજાર વર્ષનો આશરો થયો. ને પ્રભુ તો અનાદિનો છે. આ ઉપરથી જણાય છે કે છ હજાર વર્ષ પહેલાં પ્રભુને ઇચ્છા સંભવતી નથી અને તે પહેલાં જગત્ પણ નહોતું ? ત્યારે તે પ્રભુ ક્યાં ક્યાં કામ કરતો હતો તે પણ જણાતાં નથી. તેમજ વળી જે શક્તિમંત હોય તે તો ક્ષણ વારમાંજ ઇચ્છાનુસાર કાર્ય કરે, તેમ પણ તમારં પ્રભુની ઇચ્છા થઈ, તથાપિ તેને જગત્ બનાવતાં છ દિવસ થયા. વળી તે પ્રભુએ બધી વસ્તુના આકાર પહેલાંથી નક્કી કર્યા કહેવામાં આવે છે; તો અમે ખુદીએ છીએ કે, પ્રભુએ આકાર તૈયાર કરી કયા ઠેકાણે રાખ્યા ? કહાય તમે કહેશે કે પ્રભુએ તે પોતાની પાસે રાખ્યા, તો પછી પહેલાંથી વસ્તુઓ સિદ્ધ કરી તો ઇશ્વર જગત્ બનાવ્યું એ ખોટું કરે છે.

ખ્રીસ્તી—પ્રભુએ પોતાના દીકરા ઇસુને જગત્પર લોકોને પોતાનો મહિમા બતાવવા મોકલ્યો.

જૈન—શુ ઇસુજ પ્રભુનો દીકરો અને જીવન માણસો નહીં ?

ખ્રી૦—ના તેમ તો નહીં. જીવન માણસો પણ પરમેશ્વરના દીકરા તો ખરા.

જૈન—ત્યારે સર્વે મનુષ્યોની માફક ઇસુ પરમેશ્વરના

દીકરા ઠ્યા. એકલા ઇસુ જ પરમેશ્વરના દીકરા છે એમ કહેવાશે નહીં.

ખ્રી૦—ના. તેમ નહીં. ફેર ખરો.

જૈન—શો ફેર ? તમારામત પ્રમાણે જગતમાં પેદા થયેલા સર્વ મનુષ્યો પરમેશ્વરના દીકરા કહેવાય તેમ ઇસુ પણ કહેવાય. અમોને તો કોઈ રીતે ફેર માલમ પડતો નથી. કારણ કે જે સ્ત્રીના ઉદરથી જે પુત્ર પેદા થાય તે સ્ત્રીનો સ્વામી અર્થાત્ તે પુત્રનો બાપ થાય તે અને ઉપર મુજબ સર્વ મનુષ્યનો બાપ જગત્ ઉત્પન્ન કર્તા તરીકે તમારામતે પરમેશ્વર એક છે, માટે તમારા કહેવા મુજબ ફેર માની શકાય તેમ નથી. વળી પરમેશ્વરને સ્ત્રી નથી અને તેમ નથી તો ઇસુ દીકરો પણ શી રીતે કહેવાય ? ઇસુની મા મરીયમ હતી તેનો જે સ્વામી હોય તે તેનો બાપ કહેવાય. પરંતુ મરીયમ પરણી નહોતી ત્યારે તે તેનો બાપ કેમ કહેવાય ?

ખ્રી૦—અરે ! એતો ઇસુ પ્રભુનો દીકરો હતો અને તેના બાપ પ્રભુ હતાં.

જૈન—મેહેરબાન, ત્યારે તો પ્રભુ, ઇસુની મા મરીયમ તેના સ્વામી ઠરે છે.

ખ્રી૦—મરીયમનો સ્વામી પ્રભુ કહેવાય નહીં, કેમકે જગતમાં જેટલા પુરૂષો તેટલા દીકરા અને જેટલી સ્ત્રીઓ તેટલી દાકરીયો પ્રભુની છે, માટે મરીયમ પણ પ્રભુની દીકરી છે.

જૈન—એ વાતની તમારા મત પ્રમાણે અમે ક્યાં ના પાડીએ છીએ પરંતુ પ્રભુની પોતાની દીકરી મરીયમ અને તેને પેટે પોતાના દીકરા ઇસુનો જન્મ પ્રભુએ આપ્યો, ત્યારે હવે તે કેવું સગપણ થયું તેની અમને સમજ પડતી નથી, તમો વિચાર કરી કહો.

ખ્રીસ્તી—કુંવારી દન્યાને પેટે પ્રભુના મહિમાથી ઇસુ જન્મ્યો તેમાં શી હરકત ?

જૈન—હવે કુંવારી કન્યાને પેટે પ્રભુના મહિમાથી દીકરા થાઓ તેમાં અમારે કંઈ લેવા દેવા નથી. પણ પ્રભુએ કુંવારીને પેટે કેમ જન્મ આપ્યો ? તેનું શું કારણ ? કદાચ તમે એમ કહેશો કે, મરીયમ પવિત્ર આત્મા હતી. તેવી બીજ કોઈ સ્ત્રી જગતમાં નહોતી. તેથી તેના પેટે જન્મ આપ્યો. પણ જેનો પવિત્ર આત્મા હોય તેને અપવિત્રના સંગમથી અપવિત્ર પણ આવતું નથી, વળી પવિત્ર વસ્તુ અપવિત્રને પણ પવિત્ર કરે છે. એ ના પડાય તેમ નથી કેમકે જો એમ ન હોય તો તમારાજ મત પ્રમાણે ઇશુ જે પવિત્ર તેના સંગથી તેનાં હુગદાં પવિત્ર થયાં તેથી તે ખરું કરે છે, તો પવિત્ર ઇશુને પરચેલી સ્ત્રીના પેટે જન્મ આવ્યો હોત તો તેમ કરવાની પ્રભુની શક્તિ શું નહોતી ? અને તેમ કયું હોત તો લોકમાં પણ યુક્તિયુક્ત કહેવાત.

પ્રીસ્તી—કુંવારી કન્યાને પેટે પ્રભુએ ઇશુને જન્માવ્યો તેથી લોકોને આશ્ચર્ય થાય, અને અમત્કાર પામે, પરમેશ્વરનો મહિમા વધે અને તેનો દીકરો કહેવાય, માટે કુંવારીના પેટે પ્રભુએ ઇશુને જન્મ આપ્યો.

જૈન—આરૂ આહેમ ! પરમેશ્વરને અમત્કાર બતાવવાનો આ તમારા મત પ્રમાણે રસ્તો સારો મુજબો હશે. જગતકર્તા પોતે અને તેને વળી અમત્કાર બતાવવાની અગત્ય આ પણ એક આશ્ચર્યજ. જો અમત્કાર બતાવીને માનતા વધારવાની અને લોકોમાં મનાવા પૂજવાની તમારા મત મુજબ પ્રભુને અગત્ય હોત તો તે પોતે પર્વત જેવડું રૂપ ધરી તારા જેવડા ડાળા કરીને દુનીઆમાં ફરી લોકોનાં હૃદય દારિદ્ર દરે કરતા રહ્યા હોત તો તેથી સર્વ લોકો બેશક અમત્કાર પામત અને તેથી કોઈ પણ માણસ તમારા માનેલા પ્રભુને માન્યા વગર રહેત શું ? અર્થાત્ સર્વલોક માનત. શું પ્રભુમાં તેવી શક્તિ નહોતી ? વળી હામા ચાહી પુછવાની રબ લઈ છું કે, પ્રભુએ મરીયમને

પેટે ઇસુને જન્મ આપ્યો ત્યારે તે ગર્ભમાં કેટલાક દિવસ રહ્યા હોવા જોઈએ અને ગર્ભમાં મળમૂત્ર વિના જીવ આહારનો સંભવ નથી તો તેવો આહાર પવિત્ર આત્મા ઇસુને કેમ ઘટે ! તમે કહેશો કે, ગર્ભમાં પરમેશ્વરના મહિમાથી તેવો આહાર કરતો નહોતો, તો તેઓએ મોટા થયા પછી માણસનો મેલ લીંટ ઇત્યાદિલક્ષણ કરનાર માછલીઓનું લક્ષણ કેમ કર્યું ?

ખ્રીસ્તી—સાંભળો, પ્રભુ તો ન્યાયી ને સર્વજ્ઞ છે તે પોતે દુનિયામાં પર્વત જેટલું રૂપ ધરીને આવે તો સ્વર્ગમાં ખાલી જગ્યા રહે માટે તેવું રૂપ ધરીને આવ્યા નહીં, અને પોતાનો મહિમા દેખાડવાને વાસ્તે કુમારી મરીયમને પેટે ઇસુને જન્મ આપ્યો.

જૈન—ન્યાયી અને સર્વજ્ઞપણાનો તમે જે ફાંકો તમારા પ્રભુમાં ધરાવો છો તે વાસ્તવિક હીસતું નથી. કેમ કે, ન્યારે ઇસુને જો હાથે તથા જો પગે ખીલા ઠોક્યા ને વધસ્થંભ ઉપર ચડાવી તેની આગળ તેના પ્રતિપક્ષી જોશીઓએ કહ્યું કે “ જો તું પ્રભુનો દીકરો હોય તો વધસ્થંભ ઉપરથી ઉતરીને આવ અને હે મંદીરના પાડનાર ! તું પોતાને બચાવ. તે આંધળાં પાંચળાંને બચાવ્યાં તો હવે પોતાને કેમ બચાવી શકતો નથી ? ” આ ખરું છે તો અમે પુછીએ છીએ કે, ઇસુને ફાંસી દીધી તે ન્યાયથી કે અન્યાયથી ? કદાચ તમે અન્યાયથી દીધી કહેશો તો પ્રભુ શું નહોતો જાણતો કે મારા દીકરા ઉપર અન્યાય ગુજારનારા ઉમા થયા છે અને એવા દુસ્મનો ઇસુના જાણતો હતો તો તેમને તેણે કેમ મારી નાખ્યા નહીં. વળી કદાચ તમે કહેશો કે ઇસુને ફાંસી દીધી તે ન્યાયથી દીધી માટે પરમેશ્વરે તેના શત્રુઓને મારી નાખ્યા નહીં, તો અમે પુછીએ છીએ કે ઇસુએ પરમેશ્વરની લકિત કરી તેનું શું ફળ મળ્યું ? આ જોતાં કંઈ નહીં. વગેરે ઘણાં

હોયો આવે છે, માટે પરમેશ્વર કોઈને ન્યાય અને અન્યાય કરતો નથી અને સર્વજ્ઞપણું તમારા પ્રભુમાં થતું નથી. કેમકે સર્વજ્ઞ હોત તો ઇશુને દુઃખ આપનાર લોકોને પ્રભુએ જન્મ કેમ આપ્યો ? શું તેને માલમ નહોતું કે આ દુષ્ટો મારા દીકરા ઇશુને દુઃખ આપશે. જો તે સર્વજ્ઞ હોત તો એમ થવા દેતજ કેમ ? આ ઉપરથી ઇશ્વરને ભવિષ્ય કાળનું જ્ઞાન તો નહીંજ હતું એમ સિદ્ધ થતાં તમારો માનેલો જગત્કર્તા ઇશ્વર સર્વજ્ઞ પણ કરતો નથી.

ખ્રીસ્તી—ઇશ્વરે ઇશુને દુઃખ પડ્યું તે જાણ્યું અને તેને પાછા કળરમાંથી ઉઠાડ્યો.

જૈન—હીક, પહેલાં મરવા દીધા અને પછી ઉઠાડ્યો મરી ગયેલો માણસ ઉઠતો નથી તે વાત સર્વે બાળગોપાળ પણ જાણે છે, કોઈથી અજાણ્યું નથી છતાં આ તમે શું જોલ્યા ? જે કળરમાંથી ઉઠાડ્યો એ તો વિચારવા જેવી વાત છે. વળી ઇશુને દુઃખ જાણીને પ્રભુનો આવવાનો વિચાર હોત તો વધસ્થંભ વખતે કેમ આવ્યો નહીં ? શું તે તે વખતે કામમાં હતો કે માલમ ન પડ્યું ? વળી ઇશુ વધસ્થંભ ઉપર ચડ્યો તે વખતે સર્વ લોકના દેખતાં પ્રભુ આવ્યો હોત તો શું પ્રભુને લોકો ગાત્રી પડત કે તે વખતે આવ્યો નહીં. ના તેમ નહીં. જો તે વખતે આવ્યો હોત તો લોકોને પ્રભુની સાચી શ્રદ્ધા ખેસત, પણ તેમ હોયજ કેમ !

ખ્રીસ્તી—અરે જૈન ભાઈઓ ! હું તો ખજ ઉંઠા વિચારમાં પડી ગયો. મને તો કંઈ સમજતું નથી કે આ શું હશે !

જૈન—ભાઈ ખીમે ખીમે ધ્યાન દેશો તો બધુએ સમજશે. જણાવશે કે ઇશુમાં પ્રભુના જેટલું પરાક્રમ અને જ્ઞાન હતું કે નહીં ?

ખ્રીસ્તી—પ્રભુના દીકરા પ્રભુના જેવાજ હોય તેમાં તે શું પુછતા હશે ? એમ દાંધ ઝોછાપણું હોય નહીં એ સર્વ લોકો

સમજે છે. કેમકે ખાપ જેવા બેટા અને વડ તેવા ટેટા એ કોણ બાણતું નથી.

જૈન—ઠીક. ત્યારે સાંભળો. ઈસુ જ્યારે એક ઠેકાણેથી ખીજે ઠેકાણે જતા હતા ત્યારે રસ્તામાં તેમને ભુખ લાગી. એવામાં અંજીરનું ઝાડ દેખ્યું, ત્યારે તે તેની પાસે ગયા. જોયું તો તે અંજીરના ઝાડપર ફળ નહોતાં, કેમકે તે અવસરે રૂંદું નહોતી. ત્યારે ઇસુએ તેને શ્રાપ આપ્યો કે તું બાળીને ભસ્મ થઈ જા. ત્યારે તે બાળીને ભસ્મ થઈ ગયું.

ખ્રીસ્તી—અરે જૈન ! આમાં તમે શું કહેવા માગો છો ? ઉપર જે ખાલી વાત લખી તેમાં કાંઈ સાર તો આવ્યો નહીં માટે કહેવાનું હોય તે કહો.

જૈન—અરેરે ! કહેવાનું તો ઘણુંએ છે. તમો કાન દઈને સાંભળો. ઇસુ સર્વજ્ઞ હોત તો તેને પ્રથમથીજ ખગર પડત કે તે અંજીરના ઝાડ ઉપર ફળ નથી, વળી સડજ પણ મતિ અનુસાર વિચાર કરીએ હોત તોપણ ખ્યાલમાં આવત કે ઝડું નથી તેથી ઝાડ ઉપર અંજીર હશે નહીં. છતાં તેમાંનું કાંઈ બાણતું નહોતું અને અંજીરના ઝાડ પાસે ગયા ત્યારેજ માલમ પડ્યું કે તેનાપર ફળ નથી. વળી તેણે અંજીરના ઝાડપર કોપ કરી તેને શ્રાપ દઈ બાળી ભસ્મ કર્યું. ત્યારે તેનામાં શાંતગુણ જતાં વિષમપણું (કોપ) હતું તે સુસ્તું દેખાય છે. વળી તેનામાં ભસ્મ કરવાની શક્તિ હતી તો ફળવંત કરવાની શક્તિ કેમ ન હોય ? જો તેમ હોત તો તેણે તે જાણે ફળવંત થવાનો શ્રાપ (આયિર્વાદ) દેવો જોઈતો હતો કે તેથી તેની પોતાની ભૂખ ભાગત અને બીજા લોકો પણ અંજીર ખાતા. આરું લાગણ્યક કાન નહીં કરતાં ઉત્કૃષ્ટ કામ શા વાસ્તે કર્યું ? આ ઉપરથી એમ કહે છે કે તેનામાં કાંઈ જ્ઞાનનો લવલેશ અર્થાત્ સર્વજ્ઞાનનો સ્વરૂપ માત્ર હોતો નહીં અને તેથી તેના પરત્વેજ પણ અજ્ઞાની હશે, કેમકે તમોએજ કહ્યું છે કે પ્રભુના દીક્ષા પ્રણામ જેવાય.

ખ્રીસ્તી—પ્રભુ તો અદ્વૈતી છે તે સર્વ મનુષ્ય ઉપર દયા રાખે છે માટે તે ઘણું મોટું છે.

જૈન—તમારા માનેલા પ્રભુ સંબંધી વિચાર તો કરો કે દેવ રહિત અને દયાવંત હવે શી રીતે કહેવાય ? એમ તો કહવું નથી.

ખ્રીસ્તી—શાથી એમ કહો છો ? તેમાં શું પ્રમાણ છે, તે બતાવો. તમારા મનથીજ કહો છો કે શું ?

જૈન—અરે જુઓ તમારાંજ પુસ્તક. અમારા મનથી અમે કંઈ કહેતા નથી. તમારું પુરાતન સ્થાપનાનું પુસ્તક પત્ર ૬૨૫ અધ્યાય ૩૭ માં લખ્યું છે કે, “ પ્રભુના દુતે આ સુરની છાવણીમાં ૧૮૫૦૦૦ માણસોને મારી નાખ્યા વળી બીજી પ્રમાણ—ધરમયાના લવિષ્યવાદ પાના ૬૨૮ માં લખ્યું છે કે, જે હોકા મને છોડીને અન્ય દેવોની આગળ ધુપ બાજશે તથા પોતાના હાથોના કામોનો ભંજન કરશે તેઓને દુષ્ટપણને લીધે મારા ન્યાયાશાસન કરીશ.

ખ્રીસ્તી—તેમાં પ્રભુને શું કહેવાનું છે ?

જૈન—જુઓ, પ્રભુના દુતે એક લાખને પચાસીહજાર માણસોને મારી નાખ્યા. મરનારાઓએ પ્રભુનો શો અન્યાય કીધો હતો ? પોતાના દાનની સેવા બજાવવા તેમને લઠવું તે ન્યાય છે, તેમાં મરનારાઓનો શો વાંક હતો તે બતાવો. તે માણસોપર પ્રભુની દયા હોત તો પ્રભુના દુત કેમ મારે ? વળી બીજા દેવો આગળ ધુપ કરનારાઓ ઉપર પ્રભુનો કોપ થયો તેથી તે કોપી ઇર્ષ્યાળુ થયો, વળી તમે કહેશો કે પ્રભુએ બીજા દેવોની આગળ ધુપ કરવાની મનાઈ કરી હતી અને તેમણે બીજા દેવો આગળ ધુપ કર્યો. પ્રભુનો કાયદો માન્યો નહીં તેથી તેમના ઉપર ક્રોધ ચઢ્યો. એમ કહેવું પણ અચુક્ત હરે છે. જેમકે; પાંચ છોકરાઓનો કોઈ બાપ છે તેણે પોતાના છોકરાઓની આંખો ફાડી નાખીને કહ્યું કે, તમે ઘરની આગળ આંગણમાં રહેલા બાકને અડકશો તો તમને તરવારથી મારી નાખીશ. બીયારા

આંખો નહીં હોવાથી ફાંફાં મારતાં મારતાં તે ઝાડને અડકી ગયાં તેથી તેના પિતાએ તે છોકરાઓને મારી નાખ્યા. તેમ પ્રભુએ પણ બીચારાઓને અજ્ઞાની બનાવ્યા, અને કહ્યું કે તમે બીજા દેવોને માનશો નહીં. અજ્ઞાનતાનેલીધે તેમણે ધૂપ કીધા અને માર્યા ગયા. જો પ્રભુએ પ્રથમ તેમને જ્ઞાન આપ્યું હોત તો બીજા દેવો ખોટા છે અને પ્રભુજ સર્વ જગતના કર્તા છે, તેમ જાણીને બીજાનું નામ પણ તે લોકો લેત નહીં. પણ બીચારાઓએ અજ્ઞાનતાને લીધે અન્યદેવોને ધૂપ કર્યો, તેમાં ભૂલ કરાવનાર અજ્ઞાન છે તો અજ્ઞાનને પ્રભુએ સજા કરવી તે કીક છતાં તેઓને કેમ કરી? તે પણ વિચારવા જેવું છે. વળી બીજા દેવો કહ્યા તે જગત બનાવ્યું તેમાં આવ્યા એટલે બીજા દેવો પણ પ્રભુએજ બનાવ્યા તો તેમની પૂજા ધૂપ લોકો કરવા લાગ્યા. જો પ્રભુએ બીજા દેવો નહીં બનાવ્યા હોત તો લોકો ધૂપ કરતજ નહીં અને પ્રભુને કરડી આંખ કરવાનો વખતજ આવત નહીં. આ બાબતમાં સજ્જનલોકો પક્ષપાતરહિત મનમાં વિચાર કરો કે કોની ભૂલ છે? પ્રભુની ભૂલ કે માણસોની ભૂલ? વિચાર કરતાં પ્રભુની ભૂલ કે બનાવ્યા ને તેને સંબંધે મારવા પડ્યા. આથી તમારા પ્રભુમાં પેલાવ પણ કર્યો.

ખ્રીસ્તી—અન્ય દેવોને ધૂપ કરવો, તેની પરમેશ્વરે ના કહી છે.

જૈન—અન્ય દેવોને ધૂપ કરવાની પ્રભુએ શા કારણથી મનાઈ કરી છે?

ખ્રીસ્તી—બીજા દેવોને ધૂપ કરવાથી પરમેશ્વરનું મોટાઈપિણું રહેતું નથી માટે ના કહી છે, કે બીજા દેવોને ધૂપ કરવો નહીં.

જૈન—સૂર્યના સાસું ઉભોરહી ખોખોલરી તેના સામીકોઈ ધૂળ નાખે તેથી શું સૂર્યની મોટાઈ જતી રહે છે? ના; નથી જતી રહેતી. વળી કોઈ છાબડીથી સૂર્યનું તેજ ઢાંકી શકશે? ના નહીં ઢાંકી શકે. ત્યારે શું બીજા દેવોની પૂજા કરવાથી પ્રભુની મોટાઈ જતી રહે છે? ના નથી જતી રહેતી. ત્યારે હવે કહો કે બીજા દેવોને ધૂપ કરવાની કેમ ના કહી.

ખ્રીસ્તી—તેજો બીજા દેવોની પૂજા બંધ નહીં કરે તે પ્રભુ મોટા છે તે શાથી જાણાય ? તે વાસ્તે બંધ કરી.

જૈન—અમે ઉપર દાનુ તેમજ બીજા દેવોનો બનાવનાર પણ પ્રભુ ક્યો; તો તે તમારા પ્રભુ તો બીજા દેવોનો દેવ તે મોટો એ સિદ્ધાંત છે છતાં વળી અન્ય દેવોની પૂજા બંધ કરવાનું શું કારણ ?

ખ્રીસ્તી—બીજા દેવો પ્રભુના કાયદામાં નથી તેથી તેની પૂજાની મનાઈ કરી છે.

જૈન—ત્યારે અન્ય દેવોને પ્રભુના ઉપર ક્રોધ ચઢતો હશે કે નહીં ? કેમકે પોતાની પૂજા બંધ કરી માટે.

ખ્રીસ્તી—હા, ક્રોધ ચઢે પણ પ્રભુના સામે તેમનું શું થાશે ! કેમકે પ્રભુ બળવાન છે.

જૈન—અન્ય દેવો ઉપર તમારા માનેલા પ્રભુને ક્રોધ થાય છે કે નહીં ?

ખ્રીસ્તી—અન્ય દેવો ઉપર પ્રભુને ક્રોધ ચઢે છે.

જૈન—હીક ત્યારે અન્ય દેવો તથા તેની પૂજા કરનારા ઉપર તમારા માનેલા પ્રભુને ક્રોધ ચઢતો હશે પરંતુ તેમાં પ્રભુથી થોડી શક્તિવાળા પુરુષોને તે ક્રોધ કળ આપતો જણાય છે પણ બીજા દેવો તો પ્રભુ કરતાં અધિક શક્તિવાળા હશે તેથી બીજા દેવોને પ્રભુનો ક્રોધ શું કરી શકે ? કાંઈ નહીં. કેમકે બીજા દેવોની લક્ષિત કરનારને માર્યા કહેવાય છે પણ દેવોને કાંઈ કરી શક્યા જણાતું નથી. આમ હોવાથી વિચારવાનું એ રહે છે કે, બીજા દેવો તમારા માનેલા પ્રભુ કરતાં અધિક શક્તિવાળા કરતાં પ્રભુની પૂજા કરનારને દુઃખ દે એ કેમ ના પાડી શકાય ? અને જો એમ હોય તો માણસો કોની લક્ષિત પૂજા કરે ? જો પ્રભુની ભક્તિ કરે તો અન્ય દેવો મારી નાખે. આ તો એક તરફ વાધ અને એક તરફ નહીં એવા ન્યાયથી મનુષ્યોએ કોની ભક્તિ પૂજા કરવી અને કોની નહીં કરવી એ થોડી વિદ્યબનાની

વાત જેવું દીસે છે. અરે મારા ખ્રીસ્તી ભાઈઓ ? વિચાર કરો કે હવે શું કરવું. જે કોધવાન અને રાગદ્રેષાદિથી ભરેલા હોય તેવા દેવો અગર પ્રભુ કહેવાતા હોય તો તેથી વળવાનું શું ? કેમકે પોતા પાસે જે વસ્તુ નથી તે ખીજાને શી રીતે આપી શકનાર છે ? માટે ખૂબ વિચાર કરો અરે સત્ય દેવ તીર્થંકર ભગવાનને શ્રદ્ધા કરો.

ખ્રીસ્તી—નહીં, નહીં, સાંભળો પ્રભુજી મોટો છે અને તેનું ધાર્મિક થાય છે. જુઓ; પ્રભુ મનુષ્યનું આયુષ્ય પચીસ; પચીસ કે સો વર્ષનું નિર્માણ કરે છે તે પ્રમાણે તે જીવે છે; પછી મરી જાય છે. અન્ય દેવોથી મનુષ્યનું આયુષ્ય ત્રુટતું નથી.

જૈન—તેમાં પ્રમાણ શું ?

ખ્રીસ્તી—પુરાતન પુસ્તકો જુઓ.

જૈન—કોઈ ઠેકાણે પ્રભુએ મનુષ્યનું આયુષ્ય આંધ્યું હોય એમ જોવામાં આવતું નથી. માટે આયુષ્ય આંધનાર ઇશ્વર કહેવાય નહીં.

ખ્રીસ્તી—સર્વે માણસો પાપની અવસ્થામાં જન્મે છે એ ખરૂં ને ?

જૈન—મનુષ્ય પહેલાંથી પાપની અવસ્થામાં જન્મે છે એ ખરૂં છે; અને તે ઉપરથી પાછલા ભવમાં તે મનુષ્યે પાપ કીધેલું તે સિદ્ધ થાય છે; નહીં તો પાપ સહિત કેમ જન્મે ? માટે પુનર્જન્મ, જીવને કર્મના વશથી કરવો પડે છે તે સત્ય છે; અને જીવને કર્મ પણ અનાદિ કાળથી લાગી રહ્યું છે તે પણ સત્ય છે.

ખ્રીસ્તી—જગતમાં એક જ દેવ છે. બીજા દેવો નથી.

જૈન—દેવ એક નથી પણ ઘણા છે એવું તમારા પુરાતન સ્થાપનાના પુસ્તકપરથી સાબીત થાય છે. જુઓ તમારા પ્રભુએ દોકોને કહ્યું કે મારા વિના બીજા દેવોની પૂજા ધૂપ કરશે તેને હું મારી નાખીશ અને હુઃખ આપીશ. આથી બીજા

દેવો સિદ્ધ ઠરે છે. જુઓ લેનોના શ્રીયો-સંપ્રકલ્પી, જંબુદીપ પત્નતી, પત્નવલ્લુ વિગેરે.

ખ્રીસ્તી—જેવો માણસને આત્મા છે તેવો પશુને નથી. એમાં ફેર છે તેથી પશુનો આત્મા પ્રભુને જોળખી શકતો નથી, માટે તેને છવ કહેવાય છે અને મનુષ્યાત્મા, પ્રભુને જોળખી શકે છે.

જન—પશુને પણ જ્ઞાન હોય છે. જેમકે, તે ઘાસ ખાય છે, પણ પત્થર ખાતો નથી, તેજો, પોતાના વાહરડાને ધવરાવે છે અને બીજા પશુના વાહરડાને ધવરાવતાં નથી. વળી કોઈ તેને લાકડી લઈને મારવા જાય છે તો તે નાશી જાય છે, સારું ખોદું સંમંજવાની તેનામાં જ્ઞાનશક્તિ છે. માટે મનુષ્યમાં આત્મા છે, તેમજ પશુમાં પણ આત્મા છે. મનુષ્યને પશુ કરતાં જ્ઞાન વિશેષ હોય છે, કારણકે પશુને વિશેષ કર્મ લાગેલાં હોય છે. જેમ જેમ કર્મનો નાશ-ઓછાપછું તેમ તેમ જ્ઞાન વિશેષ પ્રગટે છે, પરંતુ આત્મા તો સર્વના સ્વરૂપ છે.

ખ્રીસ્તી—પ્રભુના પુત્ર ઇસુ જેવો આ દુનિયામાં બીજો કોઈ થયો હોય એમ દેખાતું નથી.

જૈન—પ્રભુના પુત્ર ઇસુએ જે કામ કર્યાં તે વિચારવા લાયક છે, તેના જેવો દુનિયામાં બીજો કોણ કહેવાય વાડું ?

ખ્રીસ્તી—તેનાં શાં કામ વિચારવા લાયક છે. આવો શબ્દ શા કારણે બોલ્યા ?

જન—યરૂસાલેમમાં પોતાના શિષ્યો સાથે લોજન ક્યાં પછી ઇસુએ બહીને એક અંગુલો લઈને પોતાની કમરે વીંટાળ્યો, ને એક વાસણમાં પાણી લઈને પોતાના શિષ્યોના પગ ધોવા લાગ્યો, અને કમરે વીંટાળેલા રૂમાલથી પગ લુંછી નાખવા લાગ્યો. ત્યારે તે પિતર પાસે આવ્યો ત્યારે પિતર બોલ્યો કે, મારા પગ તમારે ધોવા નહીં, કારણ કે પિતર સમજતો હતો કે પગ ધોવા એ આકરનું કામ છે. ઇસુ આપણા પગ ધોવે એ અઘટિત

વાત જેવું દીસે છે. અરે મારા ખ્રીસ્તી ભાઈઓ ? વિચાર કરો કે હવે શું કરવું. જે ક્રોધવાન અને રાગદ્વેષાદિથી ભરેલા હોય તેવા દેવો અગર પ્રભુ કહેવાતા હોય તો તેથી વળવાનું શું કેમકે પોતા પાસે જે વસ્તુ નથી તે ણીબને શી રીતે આ શકનાર છે ? માટે યૂગ વિચાર કરો અરે સત્ય દેવ તો ભગવાનને ગ્રહણ કરો.

ખ્રીસ્તી—નહીં, નહીં, સાંભળો પ્રભુજ મોટો છે આ ધાર્મિક થાય છે. ભુજો; પ્રભુ મનુષ્યનું આયુષ્ય પચીસ કે સો વર્ષનું નિર્માણ કરે છે તે પ્રમાણે તે જીવે છે; જાય છે. અન્ય દેવોથી મનુષ્યનું આયુષ્ય તુટતું નથી.

જૈન—તેમાં પ્રમાણ શું ?

ખ્રીસ્તી—પુરાતન પુસ્તકો ભુજો.

જૈન—કેઈ ઠેકાણે પ્રભુએ મનુષ્યનું આયુષ્ય એમ તેવામાં આવતું નથી. માટે આયુષ્ય બાં કહેવાય નહીં.

ખ્રીસ્તી—તેવું માણસો પાપની અવસ્થામાં ખરું ને ?

જૈન—મનુષ્ય પહેલાંથી પાપની અવસ્થામાં ખરું છે; અને તે ઉપરથી પાછલા લવમાં તે કીધેલું તે નિહ થાય છે; નહીં તો પાપ સહિત માટે પુનર્જન્મ, હવને કર્મના વશથી કરવો પડે છે અને હવને કર્મ પણ અનાદિ કાળથી લાગી રહ્યું સત્ય છે.

ખ્રીસ્તી—જગતમાં એકજ દેવ છે. ણીજ દેવો.

જૈન—દેવ એક નથી પણ ઘણા છે એવું તમ ના અભિપ્રાય પુનઃકરથી સાચીન થાય છે. ભુજો પ્રભુએ હોદ્દાને કહેલું કે મારા વિના ણીજ દેવોની પૂજા કરો તેને હું મારી નાખીશ અને હાથ આપીશ. આથી

જાણી જાણી જાણી, અને તેને અપમાન કરું. તેઓને પૂછું
 પુછું કે, તું પરમેશ્વરને પુછ છે કે? એટલામાં પિતર, પુછે છે
 નિશ્ચય અને તે ઇશુની ગીતો કરતાં કરતાં ત્યાં આવી જવાનામાં
 ગયો. ત્યાં દુષ્ટ આકરે એવીને તાપસ કરતા દયા. ત્યાંથી બીજા
 ઓરડામાં જવાનું આજણું દેવાનું હતું, તેમાંથી પિતર ઇશુને
 જાણીને તેને તે વખતે એક દાઓને તેને કહ્યું કે, તું જણ
 જાણીતના ઇશુ જોડે રહે. ત્યારે પિતરે જવાનું કહ્યું કે, અરે આજ,
 તું તેને જાણખતો પણ નથી, એક વખતે ઇશુ કાંઈક બોલ્યો તેથી
 આકરે ઇશુને તમારો માર્યો, અને નેહરેને ઇશુને મુક્યા તમા
 દુષ્ટેતા આપ્યું અને તેના કાં ડાહ્ય પુક્યા, કુટ્ટે પીતાતની પાસે
 ઇશુને લઈ ગયા. ઇશુને એક પરમાં લઈ ગઈ કોરડા તમાર્યા
 નિશ્ચય ઇશુની જાંસામાંથી લોહી વહેવા માંડ્યું. પીતાતે કુટ્ટેને
 કહ્યું કે, જુઓ તમારા શબ્દ મહુદાને કુષ્ટ લોહીને ત્રીસ રૂપીયા
 આપ્યા હતા. અંતકરે કુષ્ટ લોહીએ વધસ્યંજ ઉપર ચઢાવી
 ઇશુને ખારી નાખ્યો. આ ઉપરથી સાર એ નીકળે છે કે, પીતાને
 નિશ્ચય કરનાર મહુદા તેના તેમજ સંગી બીજા શિષ્યોના પગ પાયા
 નિતે ઇશુને ચટતું જાનહોતું અને ન્યાયે ન્યાય પણ તેઓ નહીં
 નિતે એકકારક છે. તેથી મહુદા અને ખારી નાખ્યો એવો પીતાના
 શિષ્યોની આંગળ મહુદાનો મર્મ ઇશુએ હિયાડ્યો. તેથી ઇશુ
 મર્મભાષી પણ થયો. પીતાને નાશ કરનાર પીતાનો શિષ્ય થયે
 નાશારે તો એમને સંમતયા છે કે. તેને પ્રથમ આકરે જાણી
 નેહરે કે તે મારા નાશ કરાવશે. એ તેને તેણે જાણી લેતાં તે
 મહુદાને શિષ્ય કેમ કરે? માટે ઇશુને એક વધારે જ્ઞાન પણ હતું નહીં
 એમ કરે છે. વળી ઇશુના શિષ્ય પિતરે કાસીની આગળ કહ્યું કે,
 હું ઇશુને જાણખતો પણ નથી. આજે પુછું ઇશુને શિષ્ય પણ
 ત્યારે જહું બોલ્યો કે ને ઇશુને તમે પરમેશ્વરને પુછીને કંઈ
 માનો છે. ત્યારે આજે જાણના લોકો જહું જોઈ તેમાં શી નવાંઈ
 ઇશુમાં જો સંસ્તિ હતી તો તેને કુટ્ટે લોહી કેમ આવી શકે?
 આ તેમજ અતિ નેહ વિદ્વાન મુશ્ય તે પરમેશ્વરના શુભ હિતા

છે. પછી ઇસુએ પિતરને કહ્યું કે, જો હું તારા પગ ન ધોઈ
 તો તું મારો આજ્ઞથી શિષ્ય નહી. એમ કહ્યા પછી ઇસુ પાસે
 તેના શિષ્ય પિતરે ગુશીથી પગ ધોવડાવ્યા. ઇસુનો શિષ્ય યહુદા
 હુટ હતો અને તે ઇસુનું ખરાબ ઇચ્છતો હતો, તોપણ ઇસુએ
 યહુદાના પગ ધોયા. સઘળા શિષ્યોના પગ ધોઈ રહીને ઇસુ સર્વ
 શિષ્યોની ભેટ વાતો કરવા લાગ્યો. હવે યહુદા હુટ છે,
 એ હુટ લોકોને લાવશે અને તે હુટ લોકો મને પકડીને મારી
 નાખશે, અને ઇસુ શિષ્યોની સાથે ભોજન કરતાં બોલ્યો કે, હે
 શિષ્યો ! તમારામાંનો એક હુટ મને લોકોના હાથમાં સોંપશે
 અને તે લોકો મને મારી નાંખશે. આ સાંભળી બધા શિષ્યો
 દીલગીર થયા. પિતર બોલ્યો કે, શું તે હું છું ? યોહાને પુછ્યું
 કે, તે હું છું ? યોહાને પોતાનું માથું ઇસુની છાતીપર લગાડીને
 બેઠો હતો. પિતરે તેને ઇસારો દીધો કે, દોષ્ટ હુટ લોકોને તમારો
 ઠેકાણું બતાવવાનો છે. ત્યારે ઇસુએ - કહ્યું કે, મારી સાથે
 રાત્રી બાજે છે તે, રાત્રી બોળનાર યહુદા ઇસુકારીયત હતો.
 તેણે ઇસુ સાથે પોતાની રાત્રી બોળી હતી. પછી ઇસુએ યહુદાને
 કહ્યું કે, તારે જે કંઈ હોય તે કર. ત્યારે યહુદા ઉઠીને બહાર
 ગયો અને હુટ માણસોના ચાકરો લેઈને ઇસુને પકડવાને
 વાડીમાં આવ્યો. ઇસુ, વાડીમાં પિતર, યાકુબ અને યોહાને
 ને ત્રણ શિષ્યો સાથે હતો. ઇસુએ પછે પછીને પ્રભુ
 ની પ્રાર્થના દીધી. વસ્ત્રાલેખના અભિમાની લોકોની ચાકરો
 આવ્યા. પિતરે ત્રણે લઈને એક હુટ માણસનો કાન કાપી
 નાખ્યો. હુટ લોકોની પાસે ઇસુને સુઠીને સઘળા નામી-ગયા
 પછી હુટ લોકોએ ઇસુની ઇચ્છાના હાથ પગ બાંધ્યા અને
 વસ્ત્રાલેખમાં લઈ ગયા. ઇસુ તેઓની સાથે ઘેરા જેવા નરમ ચર્મ
 બાંધ્યો. હુટ અભિમાની લોકો ઇસુને ધિક્કારતાં ત્યાં તે ઇસુની
 મહા ભેટ હતી. ઇસુ આવે કે તુરંતજ આવશે તેને ઇસુને
 મને નાખતો છું. લોકોના પછી હુટ ચાકરો ઇસુને લઈ કબજામાં
 લાવ્યા તેને જોઈ હુટ લોકો ખૂબી થયાં તેઓએ તેને ઘેરાવ્યો

'વચંભી' જીવો 'શિષ્યો', અને તેમું 'અપમાન' દેયું. તેઓએ ઇશુને
 'પુત્ર' કહ્યું, તો 'પરમેશ્વરનો પુત્ર' છે ? એટલામાં પિતરે ઇશુનો જ
 શિષ્ય હોતો તે ઇશુની યોધા કરતાં કમતાં ભાવે આવી પરસાળમાં
 ગયો. ત્યાં હુદ્દા ચાકરો બેસીને તાપ્યા કરતા હતા. ત્યાંથી જીવન
 'ઓરડામાં' જન્મીનું 'બાપણ' હિઠાડું હતું; તેમાંથી—પિતર ઇશુને
 'જેતો' હતો; તે 'વખતે' એક 'દાસી'એ તેને 'કહ્યું' કે, 'તું' 'પણ'
 'જિલ્લીલના ઇશુ' એક હોતો. ત્યારે પિતરે જવામંદીથી કે, 'તે' 'આપ',
 'હું' તેને 'જોળખતો' 'પણ' નથી. એક વખતે ઇશુ 'કાંઈક' બોલ્યો, તેથી
 'શિષ્ય' ઇશુને 'તમાચો' માર્યો, અને 'જેદરો' ઇશુને 'મુકકા' તથા
 'હુદ્દા' 'આપ' અને 'તેના' 'ઊપર' 'શુક્ર' 'પીલાતની' 'પાસે'
 'ઇશુને' 'લઈ' ગયા. ઇશુને 'એક' 'ધરમી' 'લઈ' 'જઈ' 'કોરડા' 'મર્યાબ્યા'.
 'કે' 'તેથી' 'ઇશુના' 'વાંસામાંથી' 'લોહી' 'વહેવા' 'મોકલું' 'મીલાતે' 'હજી' 'ને'
 'કે' 'જીવો' 'તમારા' 'શબ' 'ચહુદા' 'હુદ્દા' 'લોકોને' 'ત્રીસ' 'રૂપીઆ'
 'કર્યા' 'હતા'. અંતુકમે 'હુદ્દા' 'લોકો' 'વધસ્થ' 'ઉપર' 'ચઢાવી'
 'ઇશુને' 'મીરી' 'નાખ્યો' 'આ' 'ઉપરથી' 'સારા' 'નીકળે' 'છે' 'કે' 'મોત' 'ના'
 'નાશ' કરનાર 'ચહુદા' 'સેના' 'તેમજ' 'બીજી' 'બીજા' 'શિષ્યોના' 'પણ' 'યોયા'
 'તે' 'ઇશુને' 'ઘટતું' 'મહોતું' 'અને' 'આયો' 'આ' 'પણ' 'રહ્યો' 'નહી'
 'તે' 'એક' 'કારક' 'છે' 'તેથી' 'ચહુદા' 'અને' 'મારી' 'નાખ્યો' 'એવો' 'પિતાના'
 'શિષ્યોની' 'આગળ' 'ચહુદા' 'અમ' 'ઇશુએ' 'હિઠાડ્યો' 'તેથી' 'ઇશુ'
 'અમ' 'બાપી' 'પણ' 'કર્યો'. મોતને 'નાશ' કરનાર 'પિતાનો' 'શિષ્ય' 'યરો'
 'ત્યારે' 'તો' 'એમ' 'સંભળ્યો' 'કે' 'તેને' 'અર્થ' 'આજીવન' 'હોતું'
 'જે' 'કે' 'તે' 'મારો' 'નાશ' 'કરાવશે' 'જે' 'તેને' 'તેણે' 'જાત' 'હોતો' 'તો'
 'ચહુદા' 'શિષ્ય' 'કમ' 'કરે' 'માટે' 'ઇશુને' 'એક' 'વધારે' 'સીન' 'પેશ' 'હતું' 'નહી'
 'એમ' 'કરે' 'છે'. બીજી ઇશુના 'શિષ્ય' 'પિતરે' 'દાસી'ની 'આગળ' 'કે',
 'હું' 'ઇશુને' 'જોળખતો' 'પણ' 'નથી' 'વાહ' 'પુત્ર' 'ઇશુ' 'શિષ્ય' 'પણ'
 'ત્યારે' 'જુદું' 'બોલ્યો' 'કે' 'જે' 'ઇશુને' 'તમે' 'પરમેશ્વરનો' 'પુત્ર' 'કરી'
 'માનો' 'છો' 'ત્યારે' 'આજીવન' 'લોકો' 'જુદું' 'ભાવે' 'તેમાં' 'શી' 'નવાંઈ'
 'ઇશુમાં' 'જે' 'સંજીવ' 'હતો' 'તેને' 'હુદ્દા' 'લોકો' 'કિમ' 'મારી' 'ચકે' ?
 'આ' 'તેમનું' 'ચરિત્ર' 'જે' 'વિક્રમ' 'પુરુષ' 'તે' 'પરમેશ્વરના' 'પુત્ર' 'હતા

જરૂર છે. તમે પણ તમારા પુસ્તકોમાં ઇસુના વધસ્થાનો આકાર
 છપાવો છો. તેવું ચિત્રામણ, મોટાઓ તેમજ બાળકો દેખીને
 વિચાર કરે છે કે, આતું હુઝા ઇસુને 'પડ્યું' ને તેથી તેઓ
 કિલગીર થાય છે અને વળી બાળકોના તે દેખાવથી કેટલો કાથલો
 થાય છે તે વિચારો માટે પ્રભુની મૂર્તિ બનાવવામાં વિશેષ ગુણ
 છે. જેમ લૌકિક દષ્ટાંતમાં વિક્ટોરીયા રાણીની અથવા બીજા કોઈ
 રાજાની છબી (આકૃતિ) દેખવાથી જેમ તેના કેટલાક ગુણ યાદ
 આવે છે તેમ પ્રભુની આકૃતિથી પણ થાય છે. પ્રભુ પોતાની
 મૂર્તિ પધરાવવાની શામાટે નાં કરે છે? પ્રભુને પોતાની મૂર્તિ
 બનાવવાથી જોડું લાગે છે એમ તમે જે કહો છો તે સંભવતું
 નથી. આપણી છબી દેખીને આપણા રાગી લોકોને આપણા
 દર્શન જેટલો લાલ થાય છે. એ તો જગતમાં પ્રસિદ્ધ વાત
 છે, અને જોને તે વાત પ્રિય લાગે છે. તેમ પ્રભુને પણ તે વાત
 પ્રિય લાગેલીજ નેહયે. શા માટે જોડી લાગે? એથી પ્રભુએ
 મૂર્તિ નહીં બનાવવી એમ કહેવું તે અસંભવ કરે છે. તમે કહો
 છો કે, પ્રભુની આજ્ઞા જે લોકો પાળતા નથી તેથી પોતાની
 ચાંચી પહેડીને નાશ થાય છે તે વાત ખુદી રીતે જોડી કરે છે.
 કેમ કે, આખા હિંદુસ્તાનમાં હજારો વર્ષથી પ્રભુની મૂર્તિ
 પૂજનારા લાખો મનુષ્યો વસે છે. તે લોકોની આર તો શું પણ
 સેંકડો અને તેથી પણ વધી વધારે પહેડીઓ આંધતી આવે છે
 આ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી તે તમારી વાત અસંભવ કરે છે. જો તમાર
 મત હુજા ખરું હોત તો હિંદુસ્તાનમાં તેવા મૂર્તિ પૂજનારા
 કોઈની પણ પાંચમી પહેડી પહેંચી હોત નહીં, તે લોકોન
 દુકુબને કાંઈ નાશ થતો નથી માટે આ બાબતનું પ્રભુ
 તમને કવું જે વાસ્તવ અમને માન્ય નથી. આ હિંદુસ્તાન દેશ
 ૫૦૦ વર્ષની હાજીમાં યુરોપીઅન લોકોએ દેખાવ દીધો ત્યાં
 જાત તેમની આકૃતિઓ તથા તેમનો પ્રભુ ઇસુ ખ્રીસ્ત કહેવા
 છે એમ હિંદુઓને સહમ પડ્યું. ત્યાર પહેલાં ઇસુનું નામ પ
 હિંદુઓએ સંતોને કું નહોતું હતું અને તેથી ઇસુ શું કર્યો?

પણ અદાના લોકો જાણતા નહીં હતા, પણ બાઈબલમાં
 ઉગ્રીશ લોકોનું હિંદુસ્તાનમાં સંસ્થ થયું તેથી હોંસો તેમના
 રિતે માહિતગાર થયા. તેઓ પહેલાં જ ગરીબ અવસ્થામાં હતા.
 તેમનાં વસ્ત્ર છાતનાં હતાં. પણ તેમનામાં કંઈ અને ઉચ્ચમ હોયતો
 તેમની તેવી અવસ્થા પીએ પીએ નાશુદ થઈ અને દાંડ તેમના
 વંશને મોટી સારી સ્થિતિએ પહોંચ્યા છે અને તેમને સર્વોપરી
 સત્તાધિકાર લોકમવવાનો વખત મળ્યો છે. તેમની સાથે તેમના
 ધર્મ પણ હિંદુસ્તાનમાં પ્રચલ્યો, અને ખીચાશ જાણ અને
 ગરીબ દેડ, વાપરી, દોળી, માચી, વિગેરે ખ્રીસ્તી ધર્મને
 અંગીકાર કર્યો છે, ખ્રીસ્તી ધર્મમાં દોષપણ માલુમ, તરવને
 બાલુ દોષ એમ સિદ્ધ થયું નથી, તે વિગેરના ધર્મ,
 અર્ધ, પુણ્ય, પ્રાપ્તી તેઓને મળી ખતર હોય! વળી આ
 તમારા ધર્મમાં દયા પણ સંલગ્ન નથી, કેમકે જમ
 બરાદા માંડતી ગયો, તો વિગેરે પ્રશ્નોને તથા તરફની
 માછલીઓને મારીને પેટ ભરવામાં એ ધર્મના પાત્રકો જરા
 પણ આવડો ખાતા નથી. ઉવડયાનું ખરું સ્વરૂપ અને તરવની
 પીછાન તમારા ધર્મમાં મળે એમ છે નહીં અને તેથીજ દયાદિ
 વિષયમાં સુલગ્ન હોઈ જતો થાય એમાં નવાઈ નથી. તમારા
 તીર્થદર જે જે તરવ કહેલા છે તે સત્ય છે અને તેમના રાખનો
 પાક નથી, તે સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શ છે. સ્પાદાધર્મ આ
 હિંદુઓમાં અનાદિનું છે અને અનંતો દાગ જયવતો વર્તે, અને
 ચોક્કસ મનુષ્ય કેરોને સુકિત જવાનું પાસે હશે તેનેજ આ
 ધર્મ મામ કહે, હનીઆમાં બુદ્ધ બુદ્ધ દેશના મનુષ્યો બુદ્ધો
 બુદ્ધો ધર્મ પાળે છે અને એક દેશમાં પણ દેવદાસ બુદ્ધ બુદ્ધ
 પ્રજા મતો ચાલે છે, મોરદા, જેવી તીર્થદરના વચન સાંભળ્યાં
 હશે અથવા જેન ધર્મમાં આગમ અને જલ ધર્મનાં પુસ્તકોનો
 અભ્યાસ કરગમથી કર્યો હશે તેને તો જનધર્મ વિના પીએ
 દોષપણ ધર્મ રૂઝવાના તેમજ સર્વ સામુદાયનો નથી.

પ્રી૦—ઈશ્વરે ખેતાની શક્તિ (કુદરત) થી જગત્ બનાવ્યું છે અને ઈશ્વરની શક્તિ છે તેજ જગત્નું ઉપાદાન (મૂળ) કારણ છે.

જૈન—ઈશ્વરની જે શક્તિ છે તે ઈશ્વરથી ભિન્ન છે કે અભિન્ન છે ? તમે કહેશો કે ભિન્ન છે, તો અમે પુછીએ છીએ કે, ઈશ્વરની જે ભિન્ન શક્તિ તે જડ છે કે ચૈતન્ય છે ? જો કહેશો કે જડ છે તો તે શક્તિ નિત્ય છે કે અનિત્ય છે ? તેમાં કહેશો કે નિત્ય છે તો તમારું કહેવું એ હતું કે આ જગત્ની રચનાના પહેલાં એક ઈશ્વર હતો, બીજું કોઈ પણ હતું નહીં. એ ઉન્મત્તના વચનની પેઠે પોતાના વચનને જૂઠું કર્યું કરશે, કેમકે સુખથી કહો છો કે શક્તિ નિત્ય છે અને બીજું વચન કહો છો કે આ જગત્ની રચનાના પહેલાં એકલો ઈશ્વર હતો, આ વગરવિચારનું બોલવું છે. કદાચ કહેશો કે અનિત્ય છે, તો તે શક્તિનું ઉપાદાન (મૂળ) કારણ બીજી શક્તિ થશે તેની વળી બીજી શક્તિ એમ અનવસ્થા દ્વષણ આવે છે. વળી કહેશો કે, ઈશ્વરની શક્તિ ચૈતન્ય છે, તો વળી તે શક્તિ નિત્ય છે કે અનિત્ય છે. બન્ને પક્ષોમાં પણ અનવસ્થા દ્વષણ આવે છે. વળી કદાપિ કહેશો કે ઈશ્વરની શક્તિ ઈશ્વરથી અભિન્ન છે, તો સર્વ પદાર્થો ઈશ્વરમય થઈ ગયા અને તેથી સર્વ વસ્તુને ઈશ્વર કહેવું જોઈએ. તે સર્વ વસ્તુ, ઈશ્વર થાય તો સારું, ખરાબ, સ્વર્ગ, નર્ક, પુણ્ય, પાપ, રંક, રાજા, ચોર, સાધુ, મૂર્ખ, પંડિત, પશુ, પક્ષી; જલચર ઇત્યાદિક સર્વ વસ્તુઓ પોતે ઈશ્વર થઈ ગઈ. ત્યારે જગત્ને ઈશ્વરે શું રચ્યું ? પોતેજ પોતાનું સત્યાનાશ કર્યું. આ પ્રથમ દલંક ઈશ્વરને લાગુ પડતું થાય. બીજું દલંક આવે છે કે જ્યારે સર્વ વસ્તુ ઈશ્વર બની ત્યારે મનુષ્યોને બાઇબલમાંની દસ દલમો કહેવાનું શું પ્રયોજન ? ત્રીજું દલંક, એ આવે છે કે પોતાના જ્ઞાનનો મહિમા દેખાડવાને પોતાના પુત્ર ઇસુને જગત્પર મોકલ્યો, શુદ્ધથી અશુદ્ધ બન્યો એ એણે દલંક. હવે કોઈ વસ્તુ જગત્માં સારી બોલી

રહી નહીં, કેમકે સર્વ વસ્તુ ઇશ્વરમય બની ગઇ. સર્વવસ્તુમય
ઈશ્વરત્વાત્ એ પાંચમું કહ્યું. એમ ઇશ્વરપર ઉપર મુજબ પાંચ
કહ્યું પડે. માટે તમારું કહેવું પ્રમાણભૂત કહેવાશે નહીં.

ખ્રીસ્તી—અમારા ઇશ્વર સર્વશક્તિમાન છે. એ હેતુથી
ઇશ્વર ઉપાદાન (મૂળ) દારણ વિના જગત્ બનાવી શકે છે.

જૈન—આ તમારું કહેવું પાંડિત પુરૂષો કબુલ કરશે નહીં;
કેમકે આ તમારા કહેવામાં કોઇ પ્રમાણ નથી. ઉપાદાન (મૂળ)
દારણ વિના કાર્યની ઉત્પત્તિ કદિ થઈ શકતી નથી. જેમ
ઉંટ-ગધેદાને સીંગડું આ પ્રમાણ તમારા કહેવાને ખાધ કરે છે.
પરંતુ સાધનવાળું કોઇ નથી.

ખ્રીસ્તી—ઇશ્વર પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી સિદ્ધ થાય છે, તો તેને
સંપ્ટિ કર્તા (જગત્ની રચનાનો કરનાર) કેમ મનાય નહીં?

જૈન—તમે કહો છો તેમ જો પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી ઇશ્વર
જગત્કર્તા સિદ્ધ થાય તો સર્વ કોઇ માને, અને તે સંબંધી
વાદવિવાદ પણ થાય નહીં, દારણ કે પ્રત્યક્ષપ્રમાણવસ્તુમાં
વિવાદ થતો નથી. પણ સાંમજો. તમારા સવાલ જવાબની પહેલી
પોથીમાં દેવ કોવો છે? એવો પ્રશ્ન ઉઠાવી તેના ઉત્તરમાં જાણ્યું
કે, દેવ નિરાકાર છે. તેથી તમે કહો છો તેમ ઇશ્વર પ્રત્યક્ષ
પ્રમાણથી દેખાવાનો પણ અસંભવ છે. માટે એ તમારું કહેવું
ખોટું કરે છે.

ખ્રીસ્તી—વાહ? કર્તા વિના જગત્ થતું હશે કે? ચાલો,
પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ રહ્યું, તો હવે અનુમાન પ્રમાણથી ઇશ્વર જગત્કર્તા
સિદ્ધ થાય તે તમારાથી ના પડાય તેમ કે?

જૈન—હા, અનુમાનપ્રમાણથી પણ જગત્નો કર્તા
ઇશ્વર સિદ્ધ થતો નથી. કેમકે, જ્યારે ઇશ્વરે જગત્
બનાવ્યું એમ તમે કહો છો ત્યારે બતાવ્યો કે, તે જગત્
નિત્ય બનાવ્યું કે અનિત્ય બનાવ્યું? તેમાં વચ્ચે કદાચ બે
તમે કહેવો કે, જગત્, પશુ, પક્ષી, પ્રાણી અને મનુષ્ય

પ્રી૦—ઈશ્વરે ખેતાની શક્તિ (કુદરત) થી જગત્ બનાવ્યું છે અને ઇશ્વરની શક્તિ છે તેજ જગત્નું ઉપાદાન (મૂળ) કારણ છે.

જૈન—ઈશ્વરની જે શક્તિ છે તે ઇશ્વરથી લિપ્ત છે કે અલિપ્ત છે ? તમે કહેશો કે લિપ્ત છે, તો અમે પુછીએ છીએ કે, ઇશ્વરની જે લિપ્ત શક્તિ તે જડ છે કે ચૈતન્ય છે ? જો કહેશો કે જડ છે તો તે શક્તિ નિત્ય છે કે અનિત્ય છે ? તેમાં કહેશો કે નિત્ય છે તો તમારું કહેવું એ હતું કે આ જગત્ની રચનાના પહેલાં એક ઇશ્વર હતો, બીજું કોઈ પણ હતું નહીં. એ ઉન્મત્તના વચનની પેઠે પોતાના વચનને જૂઠું કર્યું કરશે, કેમકે મુખથી કહો છો કે શક્તિ નિત્ય છે અને બીજું વચન કહો છો કે આ જગત્ની રચનાના પહેલાં એકલો ઇશ્વર હતો, આ વગરવિચારનું બોલવું છે. કદાચ કહેશો કે અનિત્ય છે, તો તે શક્તિનું ઉપાદાન (મૂળ) કારણ બીજી શક્તિ થશે તેની વળી બીજી શક્તિ એમ અનવસ્થા દ્વષણ આવે છે. વળી કહેશો કે, ઇશ્વરની શક્તિ ચૈતન્ય છે, તો વળી તે શક્તિ નિત્ય છે કે અનિત્ય છે. બન્ને પક્ષોમાં પણ અનવસ્થા દ્વષણ આવે છે. વળી કદાપિ કહેશો કે ઇશ્વરની શક્તિ ઇશ્વરથી અલિપ્ત છે, તો સર્વ પદાર્થો ઇશ્વરમય થઈ ગયા અને તેથી સર્વ વસ્તુને ઇશ્વર કહેવું જોઈએ. જો સર્વ વસ્તુ, ઇશ્વર થાય તો સારૂં, ખરાબ, સ્વર્ગ, નર્ક, પુણ્ય, પાપ, રંક, રાજ, ચોર, સાધુ, મૂર્ખ, પંડિત, પશુ, પક્ષી; જલચર ઇત્યાદિક સર્વ વસ્તુઓ પોતે ઇશ્વર થઈ ગઈ. ત્યારે જગત્ને ઇશ્વરે શું રચ્યું ? પોતેજ પોતાનું સત્યાનાશ કર્યું. આ પ્રથમ કલંક ઇશ્વરને લાગુ પડતું થાય. બીજું કલંક આવે છે કે જ્યારે સર્વ વસ્તુ ઇશ્વર બની ત્યારે મનુષ્યોને બાઈબલમાંની દસ કલમો કહેવાનું શું પ્રયોજન ? ત્રીજું કલંક, એ આવે છે કે પોતાના જ્ઞાનનો મહિમા દેખાડવાને પોતાના પુત્ર ઇસુને જગત્પર મોકલ્યો, શુદ્ધથી અશુદ્ધ બન્યો એ આજ્ઞા કલંક. હવે કોઈ વસ્તુ જગત્માં સારી ખોટી

રહી નહીં, કેમકે સર્વ વસ્તુ ઇશ્વરમય જની ગઈ. સર્વવસ્તુમય
 ફક્તતાત્ત્વ એ પાંચમું કલંક. એમ ઇશ્વરપર ઉપર મુજબ પાંચ
 કલંક પડે. માટે તમારું કહેવું પ્રમાણભૂત કહેવાયે નહીં.

પ્રીસ્તી-અમારો ઇશ્વર સર્વશક્તિમાન છે. એ દેવેથી
 ઇશ્વર ઉપાદાન (મૂળ) કારણ વિના જગત્ જનાવી શકે છે.

જૈન-આ તમારું કહેવું પંડિત પ્રશ્નો કણુલ કરયે નહીં,
 કેમકે આ તમારા કહેવામાં કોઈ પ્રમાણ નથી. ઉપાદાન (મૂળ)
 કારણ વિના કાર્યની ઉત્પત્તિ કદિ થઈ શકતી નથી. જેમ
 ઉદ-મધેકાને સીંગડું આ પ્રમાણ તમારા કહેવાને જાણ કરે છે.
 પરંતુ સાધનવાળું કોઈ નથી.

પ્રીસ્તી-ઇશ્વર પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી સિદ્ધ થાય છે, તો તેને
 સંપ્તિ કર્તા (જગત્ની રચનાનો કરનાર) કેમ મનાય નહીં ?

જૈન-તમે કહો છો તેમ જો પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી ઇશ્વર
 જગત્કર્તા સિદ્ધ થાય તો સર્વ કોઈ માને, અને તે સંજોગથી
 વાદવિવાદ પણ થાય નહીં, કારણ કે પ્રત્યક્ષપ્રમાણવસ્તુમાં
 વિવાદ થતો નથી. પણ સાંમળો તમારા સવાલ જવાબની પહેલી
 પોથીમાં દેવ કેવો છે ? એવો પ્રશ્ન ઉઠાવી તેના ઉત્તરમાં જણાવ્યું
 છે કે, દેવ નિરાકાર છે. તેથી તમે કહો છો તેમ ઇશ્વર પ્રત્યક્ષ
 પ્રમાણથી દેખાવાનો પણ અસંભવ છે. માટે એ તમારું કહેવું
 ખોટું કરે છે.

પ્રીસ્તી-વાહ ? કર્તા વિના જગત્ થતું હશે કે ? આતો,
 પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ રહ્યું, તો હવે અનુમાન પ્રમાણથી ઇશ્વર જગત્કર્તા
 સિદ્ધ થાય છે તે તમારાથી ના પડાય તેમ છે કે ?

જૈન-હા, અનુમાનપ્રમાણથી પણ જગત્નો કર્તા
 ઇશ્વર સિદ્ધ થતો નથી. કેમકે, જ્યારે ઇશ્વરે જગત્
 બનાવ્યું એમ તમે કહો છો ત્યારે બતાવ્યો કે, તે જગત્
 નિત્ય બનાવ્યું કે અનિત્ય બનાવ્યું ? તેમાં વળી કદાચ જો
 તમે કહેવો કે, જગત્, પશુ, પંખી, પ્રાણી અને મનુષ્ય નિત્ય

બનાવ્યાં તો નિત્યનું શું લક્ષણ છે તે વિચારો એટલે એ આપોઆપ જોડું છે એમ તમને સમજશે. કેમ કે નિત્ય વસ્તુ તેનેજ કહેવાય છે કે જે ત્રણે કાળમાં એકરૂપ હોય; પરંતુ તં પ્રમાણે જગતમાં વસ્તુઓ ત્રણે કાળમાં એકરૂપમાં દેખાતી નથી, માટે જગત્, પશુ, પંખી વિગેરે નિત્ય બનાવ્યાં એમ માની શકાય એવું નથી. વળી જો તમે કહેશો કે જગત્ અનિત્ય બનાવ્યું, તો તે પણ જોડું ઠરે છે. કારણ કે નિત્ય એવો જે પ્રભુ તે થકી નિત્યવસ્તુ બનવી જોઈએ, અનિત્ય વસ્તુ તેથકી બનેજ કેમ? અને જો અનિત્ય બને તો ઇશ્વરમાં અનિત્યપણું આવી જાય; અને તેથી ઇશ્વર પોતેજ અનિત્ય બને છે. જ્યારે પોતે ઇશ્વર અનિત્ય એટલે નાશવાળો ઠરે છે તો આ જગત્ નિત્ય તે શી રીતે બનાવી શકે? કેમકે નાશ થવાવાળી વસ્તુથી અનાશવાન વસ્તુ બનતી નથી. વળી જગત્માં જીવોને પ્રભુએ પ્રથમ નિર્મળ બનાવ્યા, પણ પ્રભુના કહેવા પ્રમાણે નહીં વર્તવાથી તે પાપી થયા; એ તમારું કહેવું ઘણું અચુક્ત દીસે છે. કેમકે વિચારશો તો સમજશે કે, જ્યારે જીવને નિર્મળ બનાવ્યો ત્યારે તેનામાં પાપ કરવાની શક્તિનો સંભવજ કેમ મનાય? અને જો તેમ મનાય નહીં, તો જીવને પાપ કરવાની શક્તિ પ્રથમથી કહેવાશે નહીં ત્યારે પછી તે કેવી રીતે પાપી બન્યો? અને તેનામાં પાપ કરવાની શક્તિ ક્યાંથી આવી?

ખ્રીસ્તી—જ્યારે આદમ અને હવાને પ્રભુએ એદનવાડીમાં મૂક્યાં ત્યારે તેમણે તેઓને કહ્યું કે, આ વાડીનાં ફળ ખાશો નહીં, પરંતુ સેતાનના લલચાવવાથીજ ખાધું ત્યારથી પ્રભુની આજ્ઞાના ભંગથી પાપી બન્યાં પણ પહેલાં તો નિર્મળ અને પવિત્ર આદમ અને હવાને પ્રભુએ બનાવ્યાં હતાં.

જૈન—પરમેશ્વરે આદમ અને હવા મારી આજ્ઞામાં રહેશે કે નહીં એવું જાણવાને તેમને ફળ ખાવાની મનાઈ કરી હતી તે પણ કહેવું જોડું છે. કેમકે જે કોઈ વસ્તુનું સ્વરૂપ આપણે

ખરાબર બંધુતી ન હોઈએ ત્યારે તેની પરીક્ષા - કરીએ છીએ. અર્થાત્ અજ્ઞાનદશામાં પારખવાની મરજી થાય છે. પરંતુ પ્રભુ તો અપારજ્ઞાની છે, આદમ અને હવા તેણે બનાવ્યાં; ત્યારે તેના મનની વાત પણ અગાઉથી પ્રભુએ જાણવી જોઈએ. છતાં આ ઠેકાણે તમારા કહેવા ઉપર વિચારતાં અગાઉથી પ્રભુએ વાત જાણી એમ સંભવતું નથી. આદમ અને હવાના મનની વાતની તેને ખબર નહોતી માટે તેણે તેમની પરીક્ષા કરી જણાવ્ય છે. તેથી કરીને તમારો પ્રભુ અપારજ્ઞાની સિદ્ધ થતો નથી. વળી જો તમે કહેશો કે આદમ અને હવાના મનના વિચાર પ્રભુ જાણતો હતો તેમ છતાં ફક્ત પરીક્ષા કરવાને ફળ ખાવાની મનાઈ કરી હતી. આ પણ ચુકત નથી. કારણ કે જે વાતનું જેને સંપૂર્ણ જ્ઞાન છે તે વાતની તેને પરીક્ષા કરવાનું કંઈપણ પ્રયોજન હોયજ નહીં. તો પ્રભુ કે જે સંપૂર્ણ જ્ઞાનવંત છે અને તેમના મનના વિચાર તે જાણતો હતો ત્યારે તેને એવી પરીક્ષા કરવાનું પ્રયોજન શું ? અને તેથી ફળ શું ? વળી પહેલાંથી જાણવામાં તો હતું કે આદમ આજ્ઞા ભંગ કરવાનો છે છતાં વિના પ્રયોજને મનાઈ કરી તેથી એમ અનુમાન થાય છે કે પ્રભુના મનમાં આજ્ઞા ભંગ થવા સંબંધી કંઈક ધ્વનિયુ હતું, નિશ્ચયાત્મક નહોતું. ઇત્યાદિક ધણાજ તમારા મતમાં ફાલે આવે છે. વળી આદમ અને હવાએ પ્રભુની આજ્ઞા ભંગ કરી તેથી તેને પાપયુક્ત કર્યા તો હાલ હજારેા જીવો જન્મથીજ છુલાં, આંધળાં, બહેરાં જન્મે છે; તેણે પ્રભુની શી આજ્ઞા ભંગ કરી હતી કે તેઓ એવા જન્મ્યા ? કંઈ નહીં માટે હંધર, જીવને નિર્મળ, પાપી કે પુણ્યવાન બનાવી શકતો નથી. જીવ પોતાના કર્મના ઉદય પ્રમાણે પાપી અને પુણ્યવાન બને છે.

પ્રીસ્તી—પ્રભુએ જગતની રચના, જીવના ઉપકારમાટે બનાવી છે. જીવોની પાસે ધર્મ કરાવી અનંત મુખ દેવા માટે બનાવી છે.

જૈન—ધર્મ કરાવીને જીવોને અનંત મુખ આપવું તે પરાપકાર છે એનો ઠીક, પરંતુ જે જીવો પાપ કરીને નર્કમાં

જશે તેઓના ઉપર પ્રભુએ શો ઉપકાર કર્યો. એ જીવોને દુઃખી કરવાથી પ્રભુ શું પરોપકારી કરવાનો ? ના, નહીં કરવાનો.

ખ્રીસ્તી—એમને નર્કમાંથી કહાડીને સ્વર્ગમાં લઈ જશે.

જૈન—હીક. તો તેમને નર્કમાં શા કારણથી જવા દીધા ?

ખ્રીસ્તી—પ્રભુ જે કાંઈ જીવની પાસે પાપ પુણ્ય કરાવે છે તે કાંઈ જીવને આધીન નથી. પ્રભુ તો જે ઇચ્છે છે તે કરી શકે છે. જેમ બાજીર લાકડાની પુતળીને જેમ ચાહે તેમ નચાવી શકે છે. પુતળીને આધીન બાજીર નથી.

જૈન—જ્યારે જીવને કાંઈ આધીન નથી ત્યારે સારા ખોટાનું ફળ પણ જીવને થવું નહીં જોઈએ. જેમ કોઈ સરદાર (નાયક) કોઈ નોકરને કહે કે તું અમુક કામ કર. પછી નોકર તે કામ કરે ને તેનું પરિણામ સારું અથવા ખરાબ થાય તો તે નાયક શું નોકરને દંડ દઈ શકે છે ? ના કાંઈપણ દંડ દઈ શકતો નથી. તેવીજ રીતે ઈશ્વરની આજ્ઞાથી જ્યારે જીવે પાપ પુણ્ય કર્યા તો તેનું ફળ જીવને થવું જોઈએ નહીં અને તેથી જીવની ખરાબ ગતિ પણ થતી જોઈએ નહીં.

ખ્રીસ્તી—જીવે કરેલાં પાપ પુણ્યના અનુસારે પ્રભુ જીવોને દંડ આપે છે, તે કારણથી ઈશ્વર અદોષિત ઠરે છે. જે જેવું કરે તેને તેવું ફળ મળે છે.

જૈન—આ તમારા કહેવાથી સંસાર અનાદિ ઠરે છે. વળી ઈશ્વર કર્તા નથી તે પણ સિદ્ધ થાય છે. વળી જે કોઈ જીવ છે તેને જે કાંઈ આ લવમાં પ્રાપ્ત થાય છે તે પૂર્વ જન્મના કરેલા સુકૃતથી અથવા દુષ્કૃતથી થાય છે, અને પૂર્વ જન્મમાં જીવને જે સુખ દુઃખ મળ્યું તે તેના પૂર્વના જન્મમાં કરેલા પુણ્યપાપાનુસાર મળ્યું જાણવું. એમ ઉત્તરોત્તરજન્મ થકી સુખદુઃખ લોગવવું થાય છે, એમ કરતાં સંસાર અનાદિ સિદ્ધ ઠરે છે. હવે વિચાર કરો કે જગતકર્તા ઈશ્વર કેવી રીતે સિદ્ધ ઠરે છે ? વળી કર્મ છે

તે ઇશ્વરી સ્વતંત્ર છે કે પરતંત્ર ? જો કર્મ સ્વતંત્ર હોય તો જગત્કર્તા ઇશ્વર કેમ થાય ? અને જો પરતંત્ર (પરાધીન કર્મ) હોય તો ઇશ્વરને આ જગતની ઉપાધિ વળગે છે. માટે ઇશ્વર જગત્કર્તા નથી અને જગત્ તો અનાદિ છે, એ વાત ખરી છે.

હવે અન્યદર્શનીઓએ જેવી રીતે જગતનો કર્તા ઇશ્વર માન્યો છે તે દર્શાવીએ છીએ. જગતનું ઉપાદાન (મૂળ) કારણ ઇશ્વર છે. એક ઇશ્વર અને બીજી સામગ્રી એ બે પદાર્થ અનાદિ છે. પૃથ્વી, જળ, અગ્નિ, વાયુ, એ ચારના પરમાણુ, આકાશ, કાળ, દિશા, આત્મા અને મન છે. આ નવ નિર્પ છે, અને દુનિયા અનાદિથી છે, કોઈનો પણ બનાવેલી નથી, તેઓ જગત્કર્તા નીચે મુજબ સિદ્ધ કરે છે.

उपजाति छंद.

कर्त्तास्ति कश्चिज्जगतः सर्वकः । ससर्वगः रुदारशः सनिर्दयः॥
इमाकुहेवाकविद्वन्नाः स्युः । तेषांनयेषा मनुशासकस्त्वम् ॥

સ્થાદ્વાદમંજરી.

અર્થ:—આ જગત્ પ્રત્યક્ષાદિ પ્રમાણોથી દેખાય છે. આ જગત્ ચરાચરનો સ્થનાર કોઈપણ પુરૂષ વિશેષ છે. પૃથ્વી, પર્વત, સમુદ્ર ત્રિગેરે અંપુર્ણ જગત્ કાર્ય હોવાથી તેનું કારણ કોઈપણ હોવું જોઈએ. કારણ કે જે જે કાર્ય છે તે તે કારણવિના ઉત્પન્ન થઈ શકતાં નથી. જેમ કે, ઘટ, પટ, ઢંક, આમગાડી. તેમ આ જગત્ કાર્યરૂપ દેખાય છે, માટે તેનો કારણબૂત ઇશ્વર અવશ્ય માનવો જોઈએ; તો તે પ્રભુ છે. ૨ વળી ઇશ્વર છે તે એક છે. જો ઘણા પ્રભુ હોય તો એક એક કાર્ય કરવામાં સર્વની બુદ્ધિ બુદ્ધિ થઈ જાય, ત્યારે કાર્ય ઉત્પન્ન થાય નહીં. માટે એક ઇશ્વર માનવાનો જરૂર છે. વળી કોઈ ઇશ્વર આપની ઈચ્છાથી ચાર પગવાળાં મનુષ્ય બનાવે, બીજો ઇશ્વર છ પગવાળાં મનુષ્ય બનાવે. ત્રીજો આઠ પગવાળાં મનુષ્ય બનાવે,

વળી કોઈ આંખના ઠેકાણે કાન બનાવે અને કાનના ઠેકાણે આંખ બનાવે, માટે એકજ ઇશ્વર હોવો જોઈએ. ૩ ઇશ્વર છે તે સર્વવ્યાપી છે. જો સર્વવ્યાપી ન હોયતો ત્રણ ભુવનને એકીવખતે કેવી રીતે ઉત્પન્ન કરી શકે? એક કાળમાં સર્વને બનાવી શકે નહીં. જેમ કુંભાર જે ઠેકાણે હોય છે તે ઠેકાણે કુંભ બનાવી શકે છે. પરંતુ દેશાવરમાં બનાવી શકતો નથી, ૪ તથા ઇશ્વર જે છે તે સર્વજ્ઞ છે. સર્વજ્ઞ ન હોય તો સર્વ કાર્યોનું ઉપાદાન કારણ જાણી શકે નહીં, અને ઉપાદાન કારણ જાણી ન શકે તો વિચિત્ર જગત્ કેવી રીતે બનાવી શકે? ૫ ઇશ્વર પોતાને વશ છે. પોતાની ઇચ્છાથી સર્વને સુખ દુઃખ આપે છે. ઇશ્વર વિના સર્વને સુખ દુઃખ આપવાને કોઈ સમર્થ નથી; અને જો ઇશ્વરને પરતંત્ર (પરાધીન) માનીએ તો મુખ્ય કર્તા ઇશ્વર ન રહે. ૬ ઇશ્વર નિત્ય છે. જો અનિત્ય હોયતો તેને બનાવવાવાળો બીજો કોઈ ઇશ્વર હોવો જોઈએ. વળી તેના માટે બીજો જોઈએ આવી રીતે અનવસ્થા દૂષણ આવે, માટે ઇશ્વરને નિત્ય કહીએછીએ.

જેનો તરફથી ઉત્તર પક્ષ એટલે સામો જવાબ.

પ્રથમ અનુમાન તમોએ કર્યું તે જોડું છે. આ અનુમાનથી વ્યાપ્તિ ગ્રહણ થતી નથી. વળી તમે કહેશો કે ઇશ્વર જગત્ કર્તા શરીરવાળો છે કે શરીર રહિત છે? તમે કહેશો કે અમારી પેઠે શરીરવાળો છે કે પિશાચાદિકની પેઠે અદૃશ્ય છે? પ્રથમ પક્ષ માન્યો તો પ્રત્યક્ષ બાધ આવે છે, બીજો પક્ષ માન્યો તો ઇશ્વર દેખાતો નથી, તે ઇશ્વર દેખાતો નથી તે ઇશ્વરના મહાત્મ્યથી કે અમારા હ્રમનમ્રીમથી? હવે પ્રથમ પક્ષ માન્યો કે ઇશ્વરના મહાત્મ્યથી ઇશ્વર દેખાતો નથી તો તેમાં કોઈ પ્રમાણ નથી. બીજા પક્ષમાં સદેહની નિવૃત્તિ નહીં થાય, કેમકે ઇશ્વર છે કે નહિ એવો સંશય રહ્યાં કરશે. વળી ઇશ્વરને શરીર રહિત માન્યો તો ઇશ્વર કોઈ પણ કર્મ કરવાને સમર્થ નહીં થાય જેમ અમારા અશરીરી હોવાને લીધે તેનાથી જેમ

કોઈ પણ કાર્ય થતું નથી તેમ ઈશ્વરથી પણ થવાનું નથી. આકાશ
 નિત્ય વ્યાપક અક્રિય છે તો તે અકર્તા છે. તેમ ઈશ્વર પણ
 પણ અકર્તા છે, વળી તમો ઈશ્વરને એક માનો છો તે પણ
 એક છે. એક મધપુટા બનાવવામાં સર્વ માખીઓ એકમતે થઈ
 મધપુટા બનાવે છે તો ઈશ્વર પરમાત્મા, નિર્વિકાર, નિરૂપાધિક
 જ્યોતિરશ્વરોનો એકમત કેમ નહીં થાય. શું તમો ઈશ્વરને દીકાથી
 પણ બુદ્ધિહીન, અજ્ઞાની બનાવ્યા કે જેથી એકમત થતો નથી.

પૂર્વપક્ષ-માખીઓ ઘણી લોગી થઈ એક મધપુટા બનાવે
છે તે પણ ઈશ્વરના વ્યાપારથી મધપુટા બને છે.

ઉત્તરપક્ષ-ત્યારે તો ઘટા બનાવવો, પરત્વી ગર્ભન કરવું,
ધોરી કરવી મારવું, ઇત્યાદિક સર્વ કામ ઈશ્વરના વ્યાપારથી બને
છે એમ માનવું જોઈએ, ને સર્વજીવ અકર્તા સિદ્ધ થશે.
ત્યારે પુણ્ય પાપનું ફળ કોને થવાનું ?

પૂર્વપક્ષ-જીવ, કુંભાર, કોર ઇત્યાદિક સર્વે સ્વતંત્રતાથી
(સ્વાધીનતાથી) પોતપોતાનું કાર્ય કરે છે.

ઉત્તરપક્ષ-ત્યારે માખીઓએ શું અપરાધ કીધો કે તેને
સ્વાધીનપણું કહેવા નથી. વળી અનંત ઈશ્વર એ માનવામાં
આવે તો એક જગત બનાવવામાં વિવાહ થઈ બાપ તોતે વિવાહને
કોણ દૂર કરે ? વળી એક ઈશ્વરને દેખીને બીજો ઈશ્વર અદે-
ખાઈ કરે કે તું મારે તુલ્ય કેમ છે ? આ માનવું પણ તમારું
અજ્ઞાન છે. કેમકે ઈશ્વર જગવાનું સર્વજ છે તો સર્વનું જ્ઞાન
એકસરખું થયું અને તેથી એકસરખું જ્ઞાન થયું જોઈએ.
વળી ઈશ્વર પવિત્ર છે, તેથી તેમને કપાલ સંભવતા નથી, અને
ઝગટા કરાપિ કરશે તો તેને ઈશ્વર કોણ કહેશે ? અને જગતકર્તા
ઈશ્વર કેમ દરશે ? મારે ઈશ્વર અનંત માનવામાં કોઈપણ દુષણ
નથી. કે વળી ઈશ્વર સર્વવ્યાપક છે તે પણ પ્રમાણિત નથી.
ઈશ્વર સર્વવ્યાપક શરીરથી જ કે જ્ઞાનથી છે ? જો શરીરથી
સર્વવ્યાપક ઈશ્વર માનશે તો સર્વ જગત્તે ઈશ્વરનું શરીર સમાવ

ગયું અને બીજા પદાથોને રહેવા માટે જગા પાણુ નહીં મળવાની, માટે ઇશ્વર, શરીરવડે સર્વવ્યાપક ઠરતો નથી, જ્ઞાનેકરી સર્વ-વ્યાપક માનશે ત્યારે સિદ્ધ સાધ્ય નથી. વેદોમાં પણ ઇશ્વર શરીરવાળો માનેલો છે. ૪ ઇશ્વર સર્વજ્ઞ પણ ઠરતો નથી, કેમકે જો ઇશ્વર સર્વજ્ઞ હોત તો જગત્કર્તાનું ખંડન કરવાવાળા અમને તેણે કેમ ઉત્પન્ન કર્યા? વળી કહેશે કે જન્માંતરમાં ઉપાર્જિત કરેલાં શુભાશુભ કર્મનાં અનુસારથી ક્રૂળ આપે છે તો ઇશ્વર સ્વતંત્ર (સ્વાધીન) ઠરતો નથી. કેમકે કર્મવિના ઇશ્વર ક્રૂળ આપવાને સમર્થ નથી, ત્યારે ઇશ્વરને આધીન કાંઈપણુ રહ્યું નહીં, જેવાં કર્મ કર્યા હશે તેવાં ક્રૂળ મળશે. વળી ઇશ્વર જગત્કર્તા નિત્ય માનશે જો એકાંતથી તો તે જગત્ નવું નવું બનાવ્યા કરશે કારણકે જગતને રચવાનો સ્વભાવ ઇશ્વરમાં નિત્ય છે. વળી કહેશે કે જગતને બનાવવાનો ઇશ્વરમાં સ્વભાવ નથી ત્યારે તો કાંઈપણુ વખત જગતને ઇશ્વર રચી નહીં શકે. વળી જીવોને રચવાનો સ્વભાવ ઇશ્વરનો એકાંત નિત્ય માનશે તો સર્વદા જીવો ઉત્પન્ન થયા કરશે અને કદી પણ જીવોનો નાશ થશે નહીં. વળી તમો ઇશ્વરમાં જગત રચવાની તથા નાશ કરવાની એમ બે શક્તિ માનશે તો તે પણ જોટું ઠરે છે. કારણકે ઉત્પત્તિ અને નાશ કરનારી પરસ્પર વિરૂદ્ધ શક્તિ કાંઈપણુ વખતે એક ઠેકાણે રહી શકશે નહીં. જે કાળમાં જગત રચવા માંડશે તેજ કાળમાં નાશ કરનારી શક્તિ નાશ કરી નાખશે. એમ જ્યારે પરસ્પર બે શક્તિઓનો વિરોધ થશે ત્યારે જગત બનશે પણ નહીં અને તેનો નાશ પણ થશે નહીં; ત્યારે અમારો મત સિદ્ધ થાય છે. અમારા મતમાં કાંઈએ જગત્ બનાવ્યું નથી. આ જગતનો કદિ પ્રલય (નાશ) પણ થવાનો નથી અને આ જગત્ અનાદિ અનંત છે તે સિદ્ધ ઠયું. આ પ્રમાણે વિચારી જોતાં જગતનો કર્તા ઇશ્વર સિદ્ધ ઠરતો નથી. ઇશ્વર એક છે તે પણ કહેવું જોટું ઠયું. એમ છએ પક્ષો પણ જોટા ઠરે છે. તેમ બીજા લોકો પણ જગત્કર્તા સિદ્ધ કરવાને જેટલી યુક્તિઓ કરે છે તેટલી અ.કાશના કુલની પેઠે જોટી ઠરે છે. વિશેષ જગ-

તુલનાનું ખંડન જોવું હોય તો સમ્મતિતર્ક, દ્વાદશસારનયચક્ર, સ્યાદાદરનાકર, અનેકાંતજયપંતાકા, સ્યાદાદકસ્પલતા, સ્યાદાદમ-
જરી. સ્યાદાદરનાકરઅવતારિકા, સૂયકાંગ, નંદીમુન, પ્રમાણપ-
રીક્ષા, ન્યાયાવતાર, વિગેરે જૈનધર્મના અંગો દેખવા.

પ્રીરતી—તમે જેન લોકો જનપ્રતિમાની પૂજા કરવી તથા તેને નમસ્કાર કરવો તથા મુક્તિને આપનાર પ્રતિમાને જાણવી એમ જે સમજો છો, તે મૂર્ખતાનું લક્ષણ છે.

જૈન—જીનેશ્વરભગવાનની પ્રતિમા દેખવાથી પરમેશ્વરના શુભોનું સ્મરણ થાય છે. જેમ કાગળપર લખેલા અક્ષરોથી પ્રભુના શુભોનું સ્મરણ થાય છે તેમ જીનેશ્વરની પ્રતિમાથી પણ ધણજ શુભો થાય છે.

પ્રીરતી—પ્રતિમાને દેખવાથી અરિહંત ભગવાનના સ્વરૂપનું સ્મરણ થાય છે એ વાત ખરી; પણ તેની (ભગવાનની મૂર્તિની) પૂજા ભક્તિ કરવાથી શું ફળ થાય છે ?

જૈન—તમારા મન મુજબ બાઈઝલ વિગેરે પુસ્તકો વાંચવા સાંભળવાથી પ્રભુના શુભોનું તથા તેમના ઉપદેશનું જ્ઞાન થઈ જાય છે, તો તે વાંચવા સાંભળવાની અગત્ય છે તેથી તમે બાઈઝલ વિગેરે પુસ્તકો રૂમાલમાં બાંધી બપોતાબંધ રાખી જેમ તેને માન આપો છો તેમ અમે પણ પ્રભુને માન આપીએ છીએ અને તેની ભક્તિ કરીએ છીએ. કારણકે ચોવીસમા વીર્યકર મહાવીર-સ્વામીપ્રભુ યદ્ય ગયા તેઓ સર્વજ્ઞ હતા. તેમણે ધણા મનુષ્યોને જીનધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો. હાલ પીસ્તાળીસ આગમો વિગેરે પુસ્તકો છે તે પ્રભુના મુખની વાણી છે અને તેના કહેનાર જીનેશ્વર વીરભગવાન છે, માટે અમે પ્રભુની મૂર્તિને સાક્ષાત્ ભગવાન માનીએ છીએ અને તેમના મુખની વાણીરૂપ જે સિદ્ધાંત તેને પણ અત્યંતભક્તિથી પૂજીએ છીએ.

પ્રીરતી—જેમ પત્થરની ગાય હુધ આપતી નથી તેમ

તેમ લીલપ્રગતી મૂર્તિ દેખવાથી શાંતરસ ઉત્પન્ન થાય છે, તેટલા પ્રમાણમાં નામ લેવાથી શાંત તેમજ શાંતરસ ઉત્પન્ન થતા નથી, એ નોંધ વિચારી જોશો તો તુરંત સમજાશે, માટે પ્રભુની મૂર્તિ અવરૂપ માન્ય અને પૂજવા યોગ્ય છે.

ખ્રીસ્તી—પરમેશ્વરની મૂર્તિ (છબી) આજ કાલ કોઈ બુદ્ધિમાન માનતા નથી.

જૈન—ના, એ ખરું નથી બુદ્ધિમાનો તો સર્વે માને છે.

ખ્રીસ્તી—ક્યા બુદ્ધિમાનો માને છે ?

જૈન—પ્રથમ તો સાંસારીકવિધાવાળા સર્વબુદ્ધિમાનો માને છે ભૂગોળ, ખગોળ, દીપ, વિભાષણ, ચિત્ર વિગેરે આકારે સર્વે કોઈ માને છે. જુઓ, ઇંચુને વધ સ્થંભ ઉપર ચઢાવ્યો તેનું ચિત્રામણ્ય તે પણ ઇંચુની મૂર્તિ શું કહી શકાતી નથી ? મૂર્તિ એટલે પ્રભુ જેવા શરીરવાળા હતા તેવી લાકડાની, પત્થરની, માટીની, કાંતની, અથવા ચિત્રામણ્યની (ચિત્રેત્રી) જે પ્રભુની, આમૃતિ તેનેજ મૂર્તિ કહેવામાં આવે છે. માટે તેની છબી પડાવો કે ચિત્ર દર્શાવો તે સર્વે મૂર્તિરૂપજ છે. વધસ્થંભ ઉપર ચડાવેલા ઇંચુ, તેનું જે ચિત્રામણ્ય (ચિત્ર) તે પણ મૂર્તિરૂપે છે, તો આ કારણથી તમે મૂર્તિ માનતા નથી એમ વદો છો ? શું રૂપ, સોતુંજ ધન કહેવાય છે કે ? હાલમાં ઇંગ્લીશ લોકોએ કારેલી નોટો શું ધનની ગરજ સાસ્તી નથી ? હાલ, અલગત તેનાથી ગરજ સરે છે. તેમ 'ઇંચુ' ચિત્રામણ્ય વધસ્થંભ રૂપે છે તે પણ મૂર્તિની ગરજ સારે છે. નાટકોમાં ભજવાતા ખેલોમાં કોઈ વનરાજ, સિદ્ધરાજ, લીલાવતી વિગેરેનાં રૂપો ધારણ કરે છે તેથી પૂર્વે થઈ ગયેલા પુરુષોનાં ચરિત્રો યાદ આવે છે કે તે પુરુષો મહાબળવાન શુભી હતા. પ્રજાને સારી રીતે પાળતા હતા, તેમ પ્રભુની મૂર્તિથી પણ પૂર્વે થઈ ગયેલા પ્રભુની યાદી આવે છે, અને તેમણે જે જે ઉપદેશ આપ્યા, જે જે ઠેકાણે રહ્યા, મનુષ્યના હિતને માટે જે જે આજ્ઞાઓ કરી તે તે સર્વે યાદ આવે છે અને મનઉપર

પ્રભુની મૂર્તિ પણ કાંઈ ફળ આપી શકતી નથી, તો તેવી પ્રભુની મૂર્તિ આ કારણથી માનવી લેઈએ ?

જૈન—સાંભળો, જેમ કોઈ મનુષ્ય મુખથી ગાય ગાય એવો શબ્દ કરે છે તેથી તેને દુધ મળતું નથી. વળી લાડુ લાડુ એવો શબ્દ પોકારવાથી આપણું પેટ લાડુથી ભરાઈ જતું નથી. તે તમા આવી પેઠે બાળો સમજો છો તો કહેશો કે ઇસુ ઇસુ, પ્રભુ પ્રભુ, તું માટે રક્ષણ કર એમ બોલવાથી પોકારવાથી શું ફળ મળે ? અલ્પજ્ઞ તેનું ફળ કાંઈ ન મળતાં નિષ્ફળ જડખુ દુખ્યાં કરે એમ તમારા મત મુજબ સિદ્ધ થાય, માટે તેવું પ્રભુ ઇસુનું નામ દેવાનું શું પ્રયોજન છે ? તમારે ન દેવું લેઈએ.

ખ્રીસ્તી—અરે ! મારા જૈન મિત્રો ! ઇસુ અને પ્રભુનું નામ લેવાથી અમારું અંતઃકરણ શુદ્ધ થાય છે, અને પવિત્ર થઈએ છીએ.

જૈન—એતો ઠીક; અમે ક્યાં તેની ના કહીએ છીએ. પણ સાંભળો, જેવી રીતે ઈશ્વરનું નામ ફક્ત મુખે પોકારવાથી તમે શુદ્ધ થવાનું માનો છો તેમ જીનેશ્વર ભગવાનની મૂર્તિ દેખવાથી તેના ગુણનું સ્મરણ થતાં અમારો આત્મા નિર્મળ થાય છે અને પાપરૂપી કાદવ દૂર થઈ જાય છે, અને પ્રભુના સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ થઈ જાય છે.

ખ્રીસ્તી—પ્રભુના નામથી પવિત્ર થઈ શકાય છે તો વળી મૂર્તિ બનાવવાનું શું પ્રયોજન છે ?

જૈન—પ્રભુના નામના ઉચ્ચારણથી નિર્મળ થવાય છે એ ખરું છે. તે અમારો તેના મૂર્તિ દેખવાથી અને તેની પૂજા કરવાથી વહેક અને વધારે નિર્મળ થઈ શકે છે. જેમ કોઈ યૌવનવાળી સુંદર સ્ત્રીનું નામ લેવાથી બેટકો મનેાવિહાર થાય છે તેના કરતાં અધિક, એવી સ્ત્રીની મૂર્તિ (છબી) દેખવાથી વિવશરાગ ઉત્પન્ન થાય છે. વળી એના ચિત્રમૂર્તિ પણ દેખવાથી વિહાર ઉત્પન્ન થાય છે. માટે તેની મૂર્તિ (દેખો) દેખવાથી સગ ઉત્પન્ન થાય છે.

તેમ યોગદાતાની મૂર્તિ કેળવવાં હોય-જા સ. ૧૭ ૩૪ ને, તેટલા
ક્રમોમાં નામ લેવાથી કે. ૩ નેચક કુરુ-૩૫ હ-૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨
૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦
૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦
૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

પ્રીદેવી—પ્રથમેશ્વરી મૂર્તિ (૧૦૦) કે ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦
પ્રદિમાન માનવા નથી.

જન—ના, એ પદ નથી પ્રદિષ્ટાને ને મને જાણે છે.

પ્રીદેવી—કથા પ્રદિમાને જાણે છે ?

જન—પ્રથમ નો સાંભરી-વિદ્યાર્થ શરૂપ્રદિમાને જાણે
છે જુઓ, જુઓ, દીપ, વિદ્યાર્થનું ચિત્ર વિદેશ જાણે છે કેઈ
જાણે છે. જુઓ, ઇંદુને વધ વધે ઉપર જણાવે તેનું ચિત્રમણ
તે પણ ઇંદુની મૂર્તિ શું કહી શકાવી નથી ? મૂર્તિ એટલે પ્રભુ
જેવા શરીરવાળા હતા તેવી શાહાની, પત્થરની, ખાંડની, રાંપની,
અથવા ચિત્રામણની (ચિત્રેશ્વરી) જે પ્રભુની, આપણે તેને જ મૂર્તિ
કહેવામાં આવે છે. માટે તેનો ઇંદુ પદાર્થ કે ચિત્ર કાપે તે
સર્વે મૂર્તિરૂપ છે. વધારાના ઉપર જણાવે ઇંદુ, તેનું જે
ચિત્રામણ (ચિત્ર) તે પણ મૂર્તિરૂપ છે. તો આ કારણથી તમે
મૂર્તિ માનવા નથી એમ જણાવો છો ? શું રૂપ, એનું જ પદ કહેવાય
છે કે ? હાલમાં ઇંદુની જોડાએ કાઢેલી નોંધે શું પદની ગરજ
સાસ્તી નથી ? હાલ, અવળત તેનાથી ગરજ સરે છે. તેમ ઇંદુનું
ચિત્રામણ વધારાના રૂપે છે તે પણ મૂર્તિની ગરજ સાર છે.
નાટકોમાં ભજવાતા એલોમાં કાઈ વનરાજ, સિદરાજ, લીલાવતી
વિગેશનાં રૂપો. પારણ કરે છે તેથી પૂર્વે થઈ ગયેલા પુરુષોનાં
ચરિત્રો યાદ આવે છે કે તે પુરુષો મહાગજવાન શુભી હતા. પ્રભુને
સારી રીતે પાળતા હતા, તેમ પ્રભુની મૂર્તિથી પણ પૂર્વે
થઈ ગયેલા પ્રભુની યાદી આવે છે, અને તેમણે જે જે ઉપદેશ
આપ્યા, જે જે ઠેકાણે રૂપો, મનુષ્યના હિતને માટે જે જે
આજ્ઞાઓ કરી તે તે સર્વે યાદ આવે છે અને મનઉપર

સારી અસર થાય છે. માટે જોટો આગ્રહ તણ દબને પ્રભુની મૂર્તિ અવશ્ય માનશે તે આત્મા, સુખ પામશે. જુઓ-ગ્રાહણો પણ પોતાના દેવની મૂર્તિ બનાવે છે, તેમ જોદો પણ મૂર્તિને માને છે. વળી મુસલમાન પણ કબર કબ્રસ્તાના એક પત્થરને પૂજ્ય તરીકે માની પુલ ચઢાવે છે. રોમનકેથોલિક ખ્રીસ્તિયો પણ ઇશુ વર્ગેરેની મૂર્તિને માને છે એમ સર્વ કોઈ મૂર્તિ માનતા આવ્યા છે. અમારો જૈન લોકોનો ધર્મ પ્રાચીન અનાદિનો છે તેને ઝાળખાવનાર જીનેશ્વર ભગવાનની મૂર્તિઓ છે કે જે હાલમાં કેટલેક ઠેકાણે ભોંયમાંથી નીકળે છે, તેને દેખી લોકો જાણે છે કે, ખરેખર આ પ્રાચીન ધર્મ છે. પહેલાં જૈનધર્મનો ઘણો વિસ્તાર હોતો તેની મૂર્તિઓ ખાત્રી આપે છે. સંપ્રતિરાત્રએ તો સવા કરોડ જિંબ ભરાવ્યા હતા. અહો મારા મિત્ર ! આવી રીતે મૂર્તિ પ્રાચીન કાળની સિદ્ધ ઠરે છે તો તેમાં પોતાની મતિકલ્પના દોડાવીને મૂર્તિ નહીં માનવી એવી તમારી માન્યતામાં ઘણી અજ્ઞાનતા છે.

ખ્રીસ્તી—પરમેશ્વર નિરાકાર છે માટે તેની મૂર્તિ ધાતુ, પત્થર અથવા માટીથી બની શકતી નથી.

જૈન—હે મિત્ર !!! હીક. નિરાકાર નહિ ને સાકાર તમારો પ્રભુ ઠરે તો પછી મૂર્તિ બનાવવામાં વાંધો છે ?

ખ્રીસ્તી—સાકાર ઠરે તો બનાવવામાં હરકત નથી, પણ પ્રભુ સાકાર છે એવું તમે કયા પુસ્તકને આધારે અમને કહો છો ?

જૈન—જુઓ. અરુણાચલ પુસ્તક પાનું ૧૬૪, તે સૂર્યથી અધિક તેજમાં ઘડને મેઘમાં આવશે અને સઘળા દુતો પણ તેની સાથે આવશે, તે ઘણા સઘળા ઉજળા સિંહાસન પર બેસશે અને તેના માથા ઉપર રાજ મુકશે; અને સઘળા લોકો સિંહાસનની સામા ઉભા થઈ જશે. ત્યારે તે કોઈ પુસ્તકને એકદી જેમાં સઘળા લોકોનાં જૂઠાં ધર્મ લખેલાં છે, તે જેમ અજ્ઞાનમાં તેમ અધારમાં પણ સરખું ભેઈ શકે છે, અને તમારા મનની સઘળી દ્રષ્ટિ પણ જાણે છે. સઘળા દુતો આસ-

પાસ રહીને શ્રાવણમે તેઓના દેખતાં ઇંચુ પોતાના પુસ્તકોમાંનાં સઘળાં વૃત્તાંત વાંચી સંભળાવશે. તો ધનુ ઇંચુએ વખસ્યંબ ઉપર ને મૃત્યુનું દુઃખ બોગવ્યું તેને લીધે પરમેશ્વર કેટલાકના અપરાધ ક્ષમા કરશે. જુઓ 'માતૃની' પુસ્તક પાનું ૨૫-૩૧ અને ૬૪, ને પોતાના આખા મનથી ઇંચુ ઉપર પ્રીતિ રાખે છે તેઓને અને તેઓના નામ તેજે બીજા પુસ્તક ઉપર લખી રાખ્યાં છે, ને કે 'જીવનનું' પુસ્તક કહેવાય છે, અને તેઓના પાપની ક્ષમા કરશે, તેઓનાં આંત્રુ લુપ્તી નાંખશે અને તેઓને સદા પોતાની પાસે બેસાડશે. (અગટ ૭-૧૭)

ખ્રીસ્તી-એમાં સાકારપણું શી રીતે કરે છે ?

જૈન-જુઓ. સૂર્યથી અધિક તેજોમયવાળા ઉજળા સિંહાસન ઉપર પ્રભુ બેસશે. તેને માથે મુગટ હશે. પુસ્તકોને બોલશે, અને ઇંચુ પુસ્તકોમાંનાં સઘળાં વૃત્તાંત વાંચી સંભળાવશે. આ ઉપરથી સાબીત થાય છે કે તમારો માનેલો પ્રભુ સાકાર છે. જરા તો વિચાર કરો, સાકાર ના હોત તો સિંહાસનપર બેસવું શી રીતે બને ? અને માથું ન હોય તો મુગટ ક્યાં આગળ મૂકાય ? માટે તે પ્રભુને માથું, હાથ, પગ વગેરે સાબીત થાય છે, તેથી પ્રભુ સાકાર છે એમ સિદ્ધ થાય છે. માટે સાકારની પ્રતિમા (છબી) બનાવવી તે યોગ્ય છે. કારણ કે તેથી તેના શુદ્ધોત્તું સ્મરણ થાય છે. તેથી પ્રભુની મૂર્તિ બનાવવી અને તે પૂજવી યોગ્ય છે.

ખ્રીસ્તી-બીજા કોઈ શ્રદ્ધમાંથી પ્રભુ સાકાર છે અને તેને હાથ પગ છે એવું બતાવી શક્યો ?

જૈન-હાજી. ડાકટર બાર્થ સાહેબદૃત પવિત્ર લેખની વાર્તા ઉપરથી કહેલા સુવૃત્તાંતો ભાગ ૧ લો પાનું ૨ જી-છઠ્ઠે દિવસે પરમેશ્વરે એક એકની જાત પ્રમાણે સર્વ વન, પશુ તથા દાર તથા પેટે ચાલનાર પ્રાણીઓને ઉત્પન્ન કર્યા. પછી પરમેશ્વરે કહ્યું કે, આપણે પોતાના રૂપમાં પોતાની પ્રતિમા પ્રમાણે માણસ

બનાવીએત્કે તે માણસ સંમુદ્રનાં માછલાં ઉપર તથા આકાશમાં ઉડનારા પક્ષીઓ ઉપર તથા ઢેર તથા આખી પૃથ્વી ઉપર અધિકાર ચલાવે. એ પ્રમાણે પરમેશ્વરે પોતાના રૂપમાં માણસ કર્યું, એટલે તેણે એક સ્ત્રી તથા એક પુરૂષને ઉત્પન્ન કર્યાં.

ખ્રીસ્તી—સાકાર પરમેશ્વર છે, એ વાત આ વાર્તા ઉપરથી કેવી રીતે સાબીત થઈ તે બતાવો ?

જૈન—પ્રભુની જેવી આકૃતિ હાથ, પગ, નાક, કાન, આંખ વિગેરેની હતી તેવીજ આદમની બનાવી, એટલે પોતાની આકૃતિ જેવો માણસ બનાવ્યો. આ વાર્તાથી પણ પરમેશ્વરનો આકાર સાબીત થાય છે, માટે પ્રભુની મૂર્તિ બનાવવી અને તેની પૂજા કરવી એ વાત ઉત્તમ અને સત્ય છે.

ખ્રીસ્તી—પ્રભુએ પથ્થરની અને માટીની મૂર્તિ બનાવવાની ના કહેલી છે, તે શા કારણથી કહી છે તે સમજાવશો ?

જૈન—પ્રભુએ પ્રભુની મૂર્તિ બનાવવાની ના પાડી નથી કારણ કે તેથી લોકોને પ્રભુનું સ્મરણ ધ્યાન થાય છે. સાંભળો સાહેબ !! પ્રભુ કોઈને કાંઈપણ બાળતની હા ના કહેતો નથી. કારણ કે રાગ દ્વેષ જેનામાં રહ્યા હોય તેને હા ના કહેવાની ખટપટ રહેલી છે, માટે પ્રભુએ પોતા માટે કાંઈ કહ્યું છે એમ નથી. પરંતુ તમારા માનેલા પ્રભુએ જડરૂપમૂર્તિ બનાવવાની ના કહી એમ તો તે રૂબરૂ આવીને ખુલાસો ન કરે ત્યાં સુધી કહેવાય નહીં. પ્રભુએ પોતાની મૂર્તિ માનવા પૂજવાની ના પાડી નથી. કારણ કે રોમનકેથોલિક વગેરે પણ ઇસુ મરિયમની મૂર્તિ માને છે. “ ઇસુ ” આ શબ્દ આપણે બાઈબલમાં વાંચીએ છીએ તેથી આપણને કોનું જ્ઞાન થાય છે ? ઉત્તર—ઇસુનું. ત્યારે ઇસુ (તે ઠેકાણે અર્થાત પુસ્તકમાં લખેલો ઇસુ) એ શબ્દ જે છે તે જડ છે. રૂઝનાઇથી બનેલો છે. તે શબ્દ ભુલસાઈ જાય તેવો છે. અને ઠેકાણના પગ તળે પણ આવે છે ત્યારે તે જડરૂપી ઇસુ શબ્દ

રાખવાની પ્રભુએ કેમ મનાઈ નહીં કરી, એ એક વિચારવા જેવી વાત છે.

પ્રીતી-“ ઇસુ ” એવો શબ્દ વાંચવાથી ઇસુનું સ્મરણ થાય છે.

જૈન-હાહ, હમે ક્યાં ના કહીએ છીએ પણ જરા વિચાર તો કર્યો કે શબ્દ વાંચવાથી સ્મરણ થાય છે ત્યારે મૂર્તિ દેખવાથી સ્મરણ કેમ ન થાય ? અપને અને લોકોને મૂર્તિથી સ્મરણ થાય છે.

પ્રીતી-હા. મૂર્તિ દેખવાથી પણ પ્રભુનું સ્મરણ થાય છે.

જૈન-જુઓ, ત્યારે પ્રભુનું સ્મરણ કરાવનારી એ વસ્તુ સિદ્ધ થઈ. એક ‘ પ્રભુ ’ એવો શબ્દ અને બીજી ‘ પ્રભુની મૂર્તિ ’ અને પ્રભુ એવો જે શબ્દ તે બેઉ આપણે જડરૂપી દેખીએ છીએ તોપણ આપણને પ્રભુનું સ્મરણ થાય છે. ત્યારે શું તે જડ મૂર્તિ તથા જડશબ્દથી પ્રભુ જડ બની જશે ? ના, કદિ પણ બનવાનો નથી. કેમકે પૂર્વે પ્રભુધર્મ જનારને જાણાવનારી એ બે આકૃતિઓ છે. પ્રભુ એવા જડ શબ્દ ઉપર પ્રભુને એ બેદ આવે તો પ્રતિમા ઉપર પણ આવે, પણ તેમ તો તમે માનતા નથી, તેથી પ્રતિમા માનવી યોગ્યજ છે, કેમકે એક વાત માનવી અને બીજી ન માનવી એ મહાભૂત બરેહું છે. જેમ વર્તમાન કાળમાં કલકત્તા તથા મુંબાઈ એવા બે શબ્દ લખ્યા તે આપણે વાંચ્યા તેથી આપણને ધણા માણસોથી ભરેલા, ધણી દુકાનો અને હવેલીઓવાળાં કલકત્તા તથા મુંબાઈ શહેરનું સ્મરણ થાય છે. તથા મુંબાઈનું ચિત્રામણ તથા કલકત્તાનું ચિત્રામણ આપણે જ્યારે દેખીએ છીએ ત્યારે મૂળ સ્વરૂપવાળાં બંને શહેરોનું આપણને સ્મરણરાગ થાય છે. મુંબાઈ તથા કલકત્તા એવા જે બે શબ્દ આપણે જડરૂપ વાંચ્યા તેજ શબ્દો આપણને ધણા મનુષ્યોથી ભરપૂર એવા બે શહેરોનું સ્મરણ કરાવી આપે છે. તે બેના ચિત્રો-રેલા સ્મરણ કરી આપે છે. જેમ પ્રભુ એવા

શબ્દથી પ્રભુનું જ્ઞાન થાય છે તેમ પ્રભુની મૂર્તિથી પણ પ્રભુનું જ્ઞાન થાય છે. માટે જો જડવસ્તુ, પ્રભુને ઓળખાવનારી થઈ. તેમાં મૂર્તિને માનવી નહીં ને ફક્ત શબ્દને માનવો એ ન્યાય કહી શકાય નહીં. જાને વસ્તુઓ પ્રભુના સ્મરણપ્રત્યે ઉપકારક છે. જેમકે, કોઈ એક પુરૂષને એક સારી સ્ત્રી હતી ને તે જૂળ રૂપવાન હતી. તેની તેણે છબી પડાવી લીધી. બાદ થોડા દિવસે તે સ્ત્રી મરી ગઈ ત્યારે તે પુરૂષ પોતાની સ્ત્રીની છબી હાથમાં લઈ જોવા લાગ્યો એવામાં તેનો એક મિત્ર તેની પાસે આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે, તું આ કોના સામું જુવે છે ને તે કોણ છે? તેના ઉત્તરમાં પેલા પુરૂષે કહ્યું કે આ મારી સ્ત્રી છે, હું તેના સામું જોઉં છું. હવે વિચાર કરો કે, સ્ત્રી તો મરી ગયેલી છે અને તેની આ છબી છે તેને મારી સ્ત્રી તરીકે જોવી શકાય છે ને તે છબીને જોઈ તે પુરૂષ કેટલો ઉદાસ થાય છે. વળી શું તે સ્ત્રીમાં જે જે ગુણો હતા તેનું સ્મરણ (જ્ઞાન) થયા વિના કદાપિ રહે? ના, કદિ ના રહે અર્થાત થાય. તેમજ પૂર્વે જેવા શરીરવાળા પ્રભુ હતા તેવા પ્રભુની મૂર્તિ પણ પ્રભુની છબી તરીકે છે. તેથી પૂર્વે થઈ ગયેલા પ્રભુનો આરોપ બનાવેલી મૂર્તિમાં સાક્ષાત્ કરવામાં આવે છે, અને તેમની આગળ ઉભા રહી તેમની ભક્તિ કરવામાં આવે છે. જુઓ, આપણે હાલ વિક્ટોરીયા મહારાણીની છબી જોઈએ છીએ ત્યારે તે પ્રજાપાળક, દયાળુ અને નીતિમાન હતાં એમ તેના ગુણોનું સ્મરણ થાય છે. તેમજ પ્રભુની મૂર્તિથી પણ પ્રભુના ગુણોનું સ્મરણ થાય છે વિ-ક્ટોરીયા એવો શબ્દ જડરૂપ છે પણ તેને વાંચવાથી પૂર્વે થયેલાં મહારાણી વિક્ટોરીયાનું સ્મરણ થાય છે તેમ તેની મૂર્તિ (બાવડા, ચિત્ર, છબીથી પણ તેનું (મહારાણી વિક્ટોરીયાનું) સ્મરણ થાય છે. શું મહારાણીએ પોતાની જડરૂપમૂર્તિ, ચિત્ર કે છબી બનાવવી અશુદ્ધ છે એવો કદિ પણ ખ્યાલ આવ્યો હશે કે? ના, નહીં. કદિ નહીં કારણ કે પવિત્રન્યાયથી ચાલનારી મહારાણીનાં દર્શન સામાન્ય કરવાને સર્વપ્રયત્ન કર્યો હતો પણ

તેઓ દૂર દેશમાં વસવાથી તેમના દર્શનનો લાભ ગરીબ પ્રજા
 લઇ શકતી નહોતી તે કદાચ મૂર્તિ, છત્રી કે ચિત્રથી મળે
 તેમજ હતું અને તે મુજબ પ્રજા તેમનાં દર્શનનો લાભ લઇ
 આનંદ માનતી અને માને છે. વિદાયતમાં બીજાજ ગમેતાં
 મહારાણી વિક્ટોરીયા અને તેમની છત્રી આદિમાં કાંઈ તફાવત
 માનવામાં આવતો નથી. છત્રીમાં જેવો આધાર છે તેવા
 આકારવાળાં વિક્ટોરીયા રાણી વિદાયતમાં થઈ ગયાં છે એમ
 સર્વે કાંઈ સમજે છે. તેમ પ્રભુની પ્રતિમા-છત્રી-ચિત્રથી પણ
 સાક્ષાત્ થઈ ગયેલા પ્રભુનું સ્મરણ થઈ તેના શુભોચાદ આવે
 છે; અને તેથી આપણે અવશ્યકતા ત્યાગ કરી શુભવંત થવા
 ઉદ્યમી થઈએ છીએ. એવી રીતે પ્રતિમા માનવી એ યોગ્ય અને
 સાચું છે કિંબહુના અરણ્યોદય પુસ્તક પાનું ૩૨ મરીયમ અને
 જોનામાં સુવાટેલો નાનો બાળક ઈસુ; પાનું ૩૬ મરીયમ અને
 જોનામાં બેસાટેલો ઈસુ બીજે ગામ જાય છે તેનું ચિત્ર; પાનું
 ૪૬ ઈસુનું ચિત્ર; પાનું ૧૧૭ ઈસુને વધસ્થાન ઉપર ચઢાવ્યો
 વિગેરે ચિત્રો પણ આસ ઈસુનું સારીરીતે જ્ઞાન થવામાટે પુસ્તક
 ક્રમાં છાપેલાં છે તે પણ મૂર્તિ છે. તમે કહેશો કે માટી,
 પત્થર, ધાતુ વિગેરેની મૂર્તિ (પ્રભુની આકૃતિ) જડ-
 રૂપ બનાવવાની પ્રભુએ ના કહી છે તેથી અથો તે બનાવતા
 નથી. ત્યારે કહેશો કે જડરૂપ પ્રભુનું ચિત્ર (કાગળ ઉપર શાહીથી
 છાપેલી પ્રભુની આકૃતિ) કાઢવાનો હેતુ શો? પ્રભુએ તમોને આજ્ઞા
 આપી છે? એવા કાગળ ઉપરના ચિત્રથી શું પ્રભુને જડરૂપનું
 રૂપ પણ નથી આવતું? કયા કાયદા અને કયા પરમાણુથી એવી રીતે
 એક વાતમાં રૂપણ અને બીજી તેવીજ બાબતમાં રૂપણ નહીં;
 એમાં કાંઈ ન્યાય કાંઈ બતાવી શકાયે નહીં, માટે ફાકટ કદાચક
 કરવો મૂંઝી દઈ સર્વ પ્રમાણોવડે મૂર્તિ માનવી યોગ્ય કદે છે
 તેમ માનો.

ખ્રીસ્તી—જે ઉપર આપણે રહીએ છીએ તે પૃથ્વીને એક
 દિવસ પરમેશ્વર બાગી મૂકશે. જે કે કહી કાઢવું ધર

બળતું હોય તો તે કેવું ભય, કરવાવાળું લાગે છે તો પછી જ્યારે આ મોટી ધરતી અને પર્વત અને ઝાડ ખીડ વિગેરે સર્વે બળી જશે ત્યારે કેવું ભયાનક જણાશે અને કેવો મોટો શબ્દ થશે અને કેટલો બધો તાપ થશે. દુષ્ટો નાસી નહીં શકશે. તેઓ તે આગની આગમાં નાંખાશે. આ પૃથ્વી સદા બળતી નહીં રહેશે. તે બળી બળીને ખાક થઇ જશે. ત્યારે પરમેશ્વર બીજી નવી પૃથ્વી બનાવશે, જે આથી ઘણી સારી થશે. (૨ પીતર ૩; ૭-૧૩)

જૈન—અરે ! આ કેવું અજ્ઞાન !! પૃથ્વીને ઇશ્વર ઉત્પન્ન કરી શકતો નથી. તે તો અનાદિકાળની છે. એનો પ્રસવ કદિ થવાનો નથી. છતાં તમે તો કહો છો કે પૃથ્વી, પર્વત વગેરેને ઇશ્વર એક દિવસ બાળી નાંખશે, આતો ટાઢાપોરની તોપ સરખું મને દિસે છે. વળી પરમેશ્વર નવી પૃથ્વીને આ પૃથ્વી કરતાં પણ સારી બનાવશે, તે પણ જોટું છે, કારણકે પરમેશ્વર પૃથ્વીનો કર્તા તથા હર્તા નથી તેવું અમે પહેલાં સિદ્ધ કરી બતાવી ચુકેલા છીએ. અરે સાહેબ ! જરાતો વિચાર કરો કે એક વાર પૃથ્વી વિગેરે બનાવવું અને તેનેજ બાળીને ભસ્મ કરવું; વળી તેવી નહીં પણ તેનાથી સરસ નવી નવી પૃથ્વી બનાવવી. આ વાત તે શું પ્રભુને ઘટે અને ના, ના હું તો તે સઘળું કલ્પિત કથનજ માનું છું અને પંડિત પુરૂષો પણ તે કદિ માન્ય કરશે નહીં એમ ખાત્રી છે. જુઓ પ્રભુએ માટીથી દેહ બનાવી પછી તેમાં શ્વાસ નાખીને આત્મા બનાવ્યો. ઇશ્વરે તે માણસનું નામ આદમ પાડ્યું. ઇશ્વરે આદમને કહ્યું કે તારી પાસે રહેવાને એક સ્ત્રી બનાવીશ. પ્રભુએ આદમને ભર ઉંઘમાં નાખીને તેની પાંસળીઓમાંથી એક લીધી અને એક ઊંચી બનાવી. આદમ ઊઠ્યો અને જોયું તો તેને ઊંચી માલુમ પડી. એનું નામ હવા પાડ્યું. હવે વિચાર કરો કે માટીથી આદમને બનાવ્યો તે બને ખરો ? વળી આદમની એક પાંસળીમાંથી હવા નામની ઓ બનાવી તે પણ ખરી કોઈ માને ખરો ? વળી અનાદિકાળનો જે આત્મા તે પણ શું પ્રભુનાથી બનવાનો ખરો ? કંઈ બનવાનો નથી. આવી આવી વાતો સાંભળવાથી પંડિત પુરૂષોને

હાંત્રી ઉત્પન્ન થાય છે કે હજી આત્માનું સ્વરૂપ ઓમનાં સમ-
જવામાં આવ્યું નથી. જો સમજવામાં આવ્યું હોય તો આત્મા
બતાવ્યો જાને છે. વળી જગત્ પ્રભુ ઉત્પન્ન કરે છે, તેવું અસાન
રહેત નહિ. આ જગત્ અનાદિકાળનું છે, તેમાં જીવો પણ અનાદિ
કાળના છે. તેવું માનવું તે ખરું છે. વળી ઇસુના ઉપર જે પ્રીતિ
રાખે છે તેનાં નામ તે જીવનના પુસ્તકમાં લખે છે તે પણ મિથ્યા
છે. અરે ! આ દુનિયા ઉપર કરોડો મનુષ્યો છે તેનાં દરરોજનાં
પાપ લખવામાં તેને ફેટલી જમી તરફ પડી. આ દુનિયાના માણસો
હરધર્મો પાપ કર્યા કરે છે તો તે અવસરે શું લખ્યા કરતા
હશે ? ના. એ કાંઈ માનવા જેવી વાત છે નહીં,
મનોહરિપત માણસ પડે છે. વળી તેમનાં સારાં કામ તથા
ખૂંટાં કામ લખવામાં દિવસની ફેટલી રચનાઈને વ્યય
થતો હશે ? અને ત્યાં રચનાઈ કોણ બતાવે છે, લખવા
માટે કાગળો પણ ફેટલાક મોટા હશે. વળી લોકોનાં સારાં નરસાં
કામ કંઈ ભાષામાં અને કંઈ લિપિમાં લખે છે ? તેનો પણ સાળીતી
થતી નથી વળી તમારો સ્વર્ગ લોક કેવલો મોટો છે, સ્વર્ગનું
ખાસતું અહીંથી ફેટલું દૂર છે ? અને તે લોકોનું છે કે સોનાનું, વળી
સ્વર્ગ લોક અહીંથી ફેટલો દૂર છે અને ત્યાં સૂર્યનો પ્રકાશ પડે
છે કે કેમ ? વિગેરે બાબતોનો કાંઈ ખુલાસો બતાવી શક્યો ?
તમારાં પુસ્તકોમાં તો કાંઈ જણાતો નથી. માટે તમારી માન્યતા
મનોહરિપત ॥ પણ ઇશ્વરપ્રણીત નથી એ નિઃસંદેહ માનવો. ૧
વળી તમને પુછીએ છીએ કે તમારો પ્રભુ નિત્ય છે કે અનિત્ય ?
૨ રૂપી ॥ કે અરૂપી ? ૩ સર્વજ્ઞ છે કે અસર્વજ્ઞ ? ૪ સ્વધર્મનું જ્ઞાન
બાઈબલમાંથી મળી શકતું નથી. વળી તમે પ્રભુને રહેવાનું સ્થાન
સ્વર્ગ માનો છો તે જગત્ કહેવાય કે નહીં ? એ જગત્ બન્યા
પહેલાં તમારો પ્રભુ સાક્ષર કયે દેખાવે ઉઠ્યો રહ્યો હતો ? અગર
બેઠો હતો ? વળી એ સ્વર્ગને જગત્ની બહાર ગણ્યો તો તેને
બતાવનાર કોણ ? જ્યારથી તમારો પ્રભુ હશે ત્યારથી તે સ્વર્ગ
પણ હોવુ જોઈએ પ્રભુને તો અનાદિ માન્યો છો ત્યારે સ્વર્ગ પણ

અનાદિ ક્યું, અને સ્વર્ગ અનાદિ ક્યું તો આ દુનિયા પણ
 અનાદિ કરી તેમાં કંઈ બાધ આવતો નથી. વળી સ્વર્ગમાં પૃથ્વી,
 પાણી, અગ્નિ, જળ, વાયુ, વનસ્પતિ છે કે નહીં ? તમે કહેશો
 કે તે પ્રમાણે છે તો તે પણ જગત કેમ નહીં કહેવાય ? ઇત્યાદિક
 ઘણા દોષ આવે છે. વળી તમારા પ્રભુને આ દુનિયાનો નાશ
 કર્યા પછી વળી બીજી દુનિયા બનાવવી પડશે ત્યારે તો તે કામ-
 માંથી નવરો થવાનો નથી; એને તો કામ લાગુજ પડેલું છે.
 જીવોને-ખીચારોએને ઉત્પન્ન કરી તેમને નર્કમાં નાખવા, બાળી
 નાખવા, તે શું પ્રભુને સારું લાગે છે ? વળી નર્ક કયે ઠેકાણે
 આવી ? તે શાશ્વતી છે કે અશાશ્વતી ? વળી દુનિયા બનાવ્યા
 પહેલાં નર્ક બનાવી કે કેમ ? તે પણ સ્પષ્ટ તમારાં પુસ્તકોમાં
 નથી. વળી નર્ક કેટલી દૂર છે ? ક્યાં છે ? કેટલી મોટી છે તેનું જ્ઞાન
 પણ તમારાં પુસ્તકોમાં ઠીક ઠીક નથી. વળી તમે લોકો પુનર્જન્મ
 માનતા નથી, આ જીવ અહીંથી મરીને બીજો જન્મ લેવાનો
 નથી એમ માનવું એ અયોગ્ય છે. કારણ કે અમે એકલાજ તેમ
 માનીએ છીએ એમ નથી પરંતુ આ જગત્પર ઘણા ધર્મના
 મત પંથ છે. જેવા કે, બ્રાહ્મણ, ગ્રીમાંસક, બૌદ્ધ વિગેરે પણ સર્વ
 કોઈ પુનર્જન્મ માને છે અને એ વાત ખરી છે. નાનું બાળક
 જન્મે છે તે વખતે પોતાની માને ધાવવા લાગે છે. એ તદ્દન
 અજ્ઞાની છે તે તમે સારી રીતે સમજો છો છતાં તુરત તે ધાવવા
 લાગ્યું તેનું કારણ શું ? તેને કોણે સમજાવ્યું ? અને શીખવાડ્યું ?
 પણ તેમાં સમજાવવાની જરૂર નથી. એતો પાછલા ભવના ધાવવાના
 સંસ્કારના અભ્યાસે કરી તે ધાવવા લાગે છે. તેથી પુનર્જન્મ છે એ ખરી
 વાત છે. તેની ઘણી સાબીતીઓ છે. પુણ્ય અને પાપના ઉદયથી જીવો,
 સુખ દુઃખ પામે છે. જો પુણ્ય અને પાપ ન હોય તો સર્વે મનુષ્યો
 એક સરખી સ્થિતિનાં જન્મવાં જોઈએ તથા એક સરખી સ્થિતિ લોગ-
 વવી જોઈએ. પણ તેમ આ જગતમાં જોવામાં આવતું નથી. કોઈ
 દરિદ્રી હોય છે, કોઈ જન્મથી લુલો, કોઈ બેહેરો, કોઈ આંધળો,
 વિગેરે જન્મે છે, તેનું કારણ પણ પુણ્ય અને પાપ છે. જો પાછલા

ભવમાં પાપ દર્શી હોયતો હુલાં, લંગડાં, બેહેરાં, ભોખડાં, અજ્ઞાનીપણું એવાં એવાં દુઃખ ભોગવવાં પડે છે, અને જે પાછલ ભવમાં પુણ્ય કર્યાં હોય તો ધન, પુત્ર, સ્ત્રી, મોટી પદવી વિગેરે સારી સામગ્રીને જીવે પામી શકે છે, માટે પુણ્ય અને પાપ પણ અવશ્ય માનવાં જોઈએ.

ખ્રીસ્તી-જે જન્મથી હુલાં, બેહેરાં, ભોખડાં અવતરે છે તેણે પ્રભુની આજ્ઞા તોડી છે તેથી એવો અવતાર પામે છે.

જૈની—અરે મારા મિત્ર, તમારા બોલવા ઉપરથીજ પુનર્જન્મ સાબીત થાય છે. જુઓ, જેઓ હુલાં લંગડાં વિગેરે અવતરે છે તેણે પ્રભુની આજ્ઞા તોડી છે એમ તમે કહો છો. ત્યારે તેણે કંઈ વખતે પ્રભુની આજ્ઞા તોડી? તે શી રીતે કહેવાય? તે જીવે મનુષ્ય વિગેરેનો જન્મ પૂર્વભવમાં પામ્યા હશે તે વખતમાં પ્રભુએ કહેલી આજ્ઞા નહીં માની હોય તેથી તેમને આવે (લંગડાં, હુલાં વિગેરેનો) અવતાર પ્રભુએ આપ્યો એમ તમારે કહેવું પડશે. એ સિવાય બીજું તમારાથી કહેવાય તેવું નથી. અને જે એમ સિદ્ધ થયું તો પુનર્જન્મ, તમારા મુખથી સિદ્ધ થયો. કર્મના અનુસારે પુનર્જન્મ થયા કરે છે.

ખ્રીસ્તી-જીવને પ્રભુએ હુલાં, બેહેરાં, આંધળાદિની સ્થિતિમાં જન્મ આપ્યો તેમાં જેવી પ્રભુની ઇચ્છા. અર્થાત્ પ્રભુની ઇચ્છામાં આવ્યું તેવો અવતાર આપ્યો તેમાં કર્મ તથા પુનર્જન્મ વચ્ચે માનવાની શી જરૂર છે?

જૈન—પ્રભુએ બીચારા જીવને ક્ષણ વિના બેહેરાં આંધળાંનો જન્મ આપ્યો અને કોઈ જીવને પંચેન્દ્રિય સંપૂર્ણતાપણું આપ્યું ત્યારે તો તેમાં ન્યાય કાંઈ રહ્યો નહીં. એવો મરણને આધારે વાત રહી. ત્યારે કોણ જાણે ધર્મીને નર્કમાં નાંખી દેશે અને પાપીને સ્વર્ગમાં લઈ જશે તેમાં શો વિચાર રખાય. જેવી તેની ઇચ્છા હશે તે પ્રમાણે કર્યા કરશે. આ તે શું માનવા યોગ્ય છે? નહીં નહીં, તેમ છેજ નહીં. એવા જોટા વિકલ્પ તણને

વીતરાગ અરિહંત ભગવાનને શરણે આવો કે જેનાથી શુદ્ધ જ્ઞાન પામો કે જેથી અને તમારું કલ્યાણ થાય. વળી જુઓ તમારો પ્રભુ ન્યારે આ દુનિયાને બાળીને ભસ્મ કરશે ત્યારે તેમાં કંઈ દુનિયાએ (દુનિયાના કયા ભાગે) અન્યાય કર્યો હશે કે જેથી તેને જગત બધું બાળવું પડશે ?

ખ્રીસ્તી-પ્રભુએ મનુષ્યોને બનાવ્યાં અને સેતાનના કસાબ્યાથી પ્રભુની આજ્ઞા તોડી તેનું પ્રભુએ કૃણ આપવું તે ન્યાય છે માટે જગતને બાળી નાખશે.

જૈન—અરે! આ તો પ્રભુ અને તેનો ન્યાય સર્વ મનુષ્યોને વિચારવા લાયક છે. વિચારો, કે મનુષ્યોએ કદાપિ ઈશ્વરની આજ્ઞાના ભંગરૂપી અન્યાય કર્યો પણ પશુઓએ, માંછલાંઓએ પંખીઓએ શો અન્યાય કર્યો કે જેથી તેમને પણ બાળીને ભસ્મ કરશે પૃથ્વી, પર્વત એ જડરૂપ છે. એને કંઈ પ્રભુની આજ્ઞા તોડવાનું જ્ઞાન નથી તો પછી પ્રભુનો કેવો ન્યાય ઠર્યો. કંઈ નહીં. આ બધું વિચારતાં સર્વ અઘટિત માલમ પડે છે. માટે શુદ્ધ અને સાચા દેવ અરિહંતના સ્થાદાદ જૈનધર્મને અંગીકાર કરી જન્મ સફળ કરો. હું પણ જૈનશાસનના દેવતાઓ પ્રત્યે વિનંતી કરું છું કે, હરેક રીતે અજ્ઞાનતારૂપી અંધકૂપમાં બુડતા પ્રાણીને સદ્બુદ્ધિ બક્ષી અર્થાત્ સત્ય માર્ગ સુઝાડી સત્યતત્ત્વરૂપ જૈન ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય તેમ કૃપા કરો.

ખ્રીસ્તી-જૈનમત પ્રમાણે જીવ, નિશ્ચયમાં અનાદિકાળથી સિદ્ધરૂપ છે. પણ તે મનાય તેમ નથી; કેમકે સિદ્ધરૂપ એ રીતે મનાય છે કે, સર્વગુણની સત્તા, ગુણ એ અનંતજ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર, અનંત વીર્ય છે. જીવ અચ્છેદી, અલેદી તથા અરૂપી છે, જુઓ અધ્યાત્મસારોદ્ધાર તથા યોગદિનકરનામે ગ્રંથ પૃષ્ઠ ૪; એમાં જ્ઞાન એવું નામ આત્માનું છે. વિગેરે કેટલાંક પ્રમાણ છે.

જૈની-જૈનમતપ્રમાણે જીવ, નિશ્ચયમાં અનાદિકાળથી સિદ્ધરૂપ છે એવું તમોએ વાક્ય લખ્યું તે અશુદ્ધ છે. નિશ્ચય

નયથી અનાદિકાળથી સિદ્ધરૂપ છે, પણ નિશ્ચયમાં કહી શકાય નહીં. નયની અપેક્ષા વિના નિશ્ચય અને વ્યવહાર શબ્દનો પ્રયોગ અશુદ્ધ છે. નિશ્ચયનય અને વ્યવહારનય એ બે નય એમ માનીએ છીએ. વ્યવહાર નયથી અને નિશ્ચયનયથી આત્માનું સ્વરૂપ જાણવું તે શુદ્ધગમ્ય છે. સત્તાથી જીવો સિદ્ધરૂપ છે પણ વ્યક્તિથી જીવો આકર્ષકના નાશથી સિદ્ધરૂપ થાય છે. માટે શુદ્ધગમ્યથી જાણવા વિના નિશ્ચયનયને ઠેકાણે નિશ્ચયમાં લખ્યું તેનો અર્થ આપના સમજવામાં જુદોજ આવ્યો છે એમ સમજવામાં આવે છે, કેવલ અદ્વૈત વેદાંતી, તથા જૈન, મધિરને જગત્ કર્તા માનતા નથી અને તમા જગત્કર્તા માનો છે તેની ચર્ચા પ્રસંગોપાત્ત જણાવીશ.

જૈમલ પોતાની ચોપડીના પાના ૩ જામાં જણાવે છે કે, જીવને પાપરૂપ એવે કહી મલીન માનવો અને વળી નિર્મળ માનવો તે ઘટી શકતું નથી. તેને માટે અંધારા અને અજવાળાનું દર્શાવ આપે છે તે પણ ઘટી શકતું નથી. આ ઠેકાણે તે દાખલો લેવો તે અયુક્ત છે કારણ કે તેનો તો, પ્રતિપક્ષી સ્વભાવ છે તેથી કોઈ કાળે અંધારું અજવાળું થઈ શકે નહીં. પણ આ આત્માને તો કર્મ સંગાતે ખીર નીરને સંબંધ સારો લાગુ પડી શકે છે. જેમકે, ખીર (દૂધ) અને પાણી લોગાં હોય ત્યારે ખીર અને નીર મિશ્ર છે એમ લોકમાં થતો વ્યવહાર પ્રસિદ્ધ છે, અને હંસ પક્ષી જ્યારે પોતાની આંચવડે ખીર અને નીર જુદું પાડે છે ત્યારે લોકમાં ખીર અને નીર જુદું છે એમ વ્યવહાર થઈ શકે છે. એકકાલાતઃપેદેન ખીર નીર મિશ્ર તથા જુદું એવો વ્યવહાર થઈ શકતો નથી, પણ કાળની અપેક્ષાએ થઈ શકે છે. તેમ આ આત્મા, હાલ કર્મની સંગનિએ મિશ્ર થઈ ગએલો છે અને જ્યારે કર્મથી જુદો પડશે ત્યારે તે કર્મ રહિત નિર્મળ આત્મા એવો વ્યવહાર થઈ શકશે. કર્મસહિત આત્મા કર્મથી જુદો પડશે, ત્યારે તે સિદ્ધ થશે. આત્મા સ્વતઃ પ્રકાશી છે તે કારણથી નિશ્ચયથી (કેવળ કર્મની અપેક્ષા વિના)

સિદ્ધ સમાન છે તે વાત નિઃસંશય છે. જેમ કેટલુંક સોનું શુદ્ધ, મેલ વિનાનું છે તેને નિર્મળ સોનું કહીએછીએ અને ખાણમાં જ્યારે માટી સહિત મિશ્ર થએલું હોય છે ત્યારે રજસંયુક્ત સોનું છે એવો વ્યવહાર લોકમાં પ્રસિદ્ધ છે. રજ મિશ્રિત સોનામાં શું શુદ્ધ સોનાના જેવી સત્તા પ્રકાશ કરવાની તથા રંગરમણીયતા નથી રહી ? હા, અલગત રહી છે. પણ રજના સયોગથી ઢંકાઈ ગયેલી છે, તેથી શુદ્ધ કંચનના જેટલી તેની કિંમત થઈ શકશે નહીં, અને તેવી પ્રકાશતા પણ તેની પડશે નહીં, પણ જ્યારે રજરહિત થશે ત્યારે તો શુદ્ધ કંચન થશે અને તેમાં કશો ભેગ રહેશે નહીં. તેમ આ આત્મા, કર્મસહિત છે ત્યાંસુધી કર્મસહિત આત્મા એવો વ્યવહાર થઈ શકે છે, અને જ્યારે કર્મરહિત થાયછે ત્યારે કર્મરહિત એવો આત્મા સિદ્ધ કહી શકાય છે, પણ જ્યારે કર્મસહિત હોય ત્યારે શું આપણે નથી કહી શકતા કે આ આત્મા કર્મરહિત પરમાત્મા જેવો પ્રકાશી અને આનંદમય છે ? હા, અલગત કહી શકીએ છીએ. કારણ કે આગળ તે આત્મા સ્વસ્વરૂપ જોળખી કર્મને દૂર કરી આત્મસ્વરૂપ આત્મામાં રમી, સ્વરૂપ શુદ્ધ ચિન્મય પ્રાપ્ત કરશે; માટે એવાં જે અપેક્ષા વચન, વ્યવહાર નય અને નિશ્ચય નયનાં તે યુક્તિયુક્ત છે. એમાં કાંઈ સંશય નથી. તો જેમલ પદર્મીગણ ખ્રીસ્તિ, પોતાના ખ્રીસ્તિ અને જૈન ધર્મનો સુકાળલો નામના પુસ્તકમાં પાપ પુણ્ય સહિત પણ આત્મા અને પાપ પુણ્ય રહિત આત્મા એવો જે અપેક્ષાએ વ્યવહાર છે તેને જોટો ઠરાવે છે તે તેનું જોલણું ઉઠના શિંગડાં સમાન છે. જેમકે. દૃષ્ટાંત તરીકે જેમલ પોતે જ્યારે જૈન સાધુ હતા ત્યારે લોકો તેમને ‘સાધુ’ એમ કહી શકતા હતા, અને ‘ખ્રીસ્તી’ થયા ત્યારે ખ્રીસ્તિ એ વ્યવહારથી જોલાવે છે. વળી કેથોલીક, જૈનો વિગેરે જૈન ધર્મને સત્ય માની ખ્રીસ્તી ધર્મને છોડી દેશે તો તેઓને જૈન એમ કહીને લોકો જોલાવશે. તેમ જૈનો આત્મા, કર્મ રહિત થયો તેને ‘સિદ્ધ’

કહે છે અને કર્મ સહિત છે તેને 'સંસારી' કહી બોલાવે છે. એ વાત નિઃસંશય છે. જેમ કોઈ રાખનો ફીકરો નહોતો છે તેને લોકો કુમાર કહે છે અને આગળ આ કુમારે રાખ પણ ધવાના છે એમ ખારી બાંધીરાખી એમ અપેક્ષા યુક્ત વચન બોલે છે તે સત્યજ છે, પણ જેમણે પદ્મીગણને અપેક્ષા યુક્ત વચન, હૃદયમાં કશું નહીં તેથી તેમના હૃદયમાં અજ્ઞાનરૂપી અંધકારે વામ કર્યો છે, પણ નિત્ય અનિત્ય વસ્તુના ધર્મ પ્રકાશનારા તીર્થંકર ભગવાન્ના અને જૈન સાધુને શરણે આવે તો તેમનું અંધકાર દૂર થઈ શકે એમ ઈચ્છું છું. જેમ ખાણમાં રજકનકનો અનાદિ કાળથી સંબંધ છે, તેમ આત્મા અને કર્મનો અનાદિકાલથી સંબંધ છે. આત્મા અને કર્મનો અનાદિકાલનો સંબંધ છે પણ સંયોગ સંબંધ અનિત્ય છે, માટે કોઈ કાળે તે બે વસ્તુઓ એક એકથી જુદી થઈ શકે છે; તેમ આ આત્મા અને કર્મનો સંયોગ સંબંધ અનાદિ કાળનો છે; કારણ મળે આત્મા અને કર્મ જુદા થઈ શકે અને ન્યારે આત્મા જુદો થાય છે ત્યારે તેની શુદ્ધતા પ્રગટ થાય છે, અને પત્રી તેને જન્મ, મરણ, રોગ, શોક વિગેરે દુઃખો લોગવવાં પડતાં નથી. પણ ન્યાંમુધી કર્મ છે ત્યાંમુધી તેને જન્મ મરણ કરવાં પડે છે; અને તે કર્મ જો શુભ કરે છે તો શાન્ત્ય, પૈસા, નિરોગીપણું વિગેરે સુખ પામે છે, અને ન્યારે બીજા જીવોને દુઃખ દેવું, હિંસા કરવી, બૂઠું બોલવું, ચોરી કરવી, પારકી સ્ત્રી સેવન કરવો, ફૂડ કપટ કરવાં, એમ પાપ કરે છે ત્યારે રોગ, શોક, દારિદ્ર્ય વિગેરે દુઃખો પામે છે. જો કર્મ નહીં માનીએ તો કોઈ સુખી દેખાય છે, કોઈ દુઃખી દેખાય છે. કોઈને રાજગાદી ઉપર બેસવાનું મળે છે, કોઈને આખા દિવસમાં પણ પેટ ભરાતું નથી, તેનું શું કારણ? તે કર્મ વિના બીજું કહેવાતું નથી. જો કર્મ નહીં માનો તો સર્વ એકસરખા હોવા જોઈએ? સુખી હોયતો સર્વ સુખીજ હોવા જોઈએ? દુઃખી હોયતો સર્વ દુઃખીજ હોવા જોઈએ? વળી તમે કહેશો કે આ દુનિયાને ઈશ્વરે પેદા કરી તે દશ મહાધી પણ ખરી કરતી નથી તે નીચે પ્રમાણે:-

- * The first of these is the fact that the
 * the second is the fact that the
 * the third is the fact that the
 * the fourth is the fact that the
 * the fifth is the fact that the
 * the sixth is the fact that the
 * the seventh is the fact that the
 * the eighth is the fact that the
 * the ninth is the fact that the
 * the tenth is the fact that the
 * the eleventh is the fact that the
 * the twelfth is the fact that the
 * the thirteenth is the fact that the
 * the fourteenth is the fact that the
 * the fifteenth is the fact that the
 * the sixteenth is the fact that the
 * the seventeenth is the fact that the
 * the eighteenth is the fact that the
 * the nineteenth is the fact that the
 * the twentieth is the fact that the
 * the twenty-first is the fact that the
 * the twenty-second is the fact that the
 * the twenty-third is the fact that the
 * the twenty-fourth is the fact that the
 * the twenty-fifth is the fact that the
 * the twenty-sixth is the fact that the
 * the twenty-seventh is the fact that the
 * the twenty-eighth is the fact that the
 * the twenty-ninth is the fact that the
 * the thirtieth is the fact that the
 * the thirty-first is the fact that the
 * the thirty-second is the fact that the
 * the thirty-third is the fact that the
 * the thirty-fourth is the fact that the
 * the thirty-fifth is the fact that the
 * the thirty-sixth is the fact that the
 * the thirty-seventh is the fact that the
 * the thirty-eighth is the fact that the
 * the thirty-ninth is the fact that the
 * the fortieth is the fact that the
 * the forty-first is the fact that the
 * the forty-second is the fact that the
 * the forty-third is the fact that the
 * the forty-fourth is the fact that the
 * the forty-fifth is the fact that the
 * the forty-sixth is the fact that the
 * the forty-seventh is the fact that the
 * the forty-eighth is the fact that the
 * the forty-ninth is the fact that the
 * the fiftieth is the fact that the
 * the fifty-first is the fact that the
 * the fifty-second is the fact that the
 * the fifty-third is the fact that the
 * the fifty-fourth is the fact that the
 * the fifty-fifth is the fact that the
 * the fifty-sixth is the fact that the
 * the fifty-seventh is the fact that the
 * the fifty-eighth is the fact that the
 * the fifty-ninth is the fact that the
 * the sixtieth is the fact that the
 * the sixty-first is the fact that the
 * the sixty-second is the fact that the
 * the sixty-third is the fact that the
 * the sixty-fourth is the fact that the
 * the sixty-fifth is the fact that the
 * the sixty-sixth is the fact that the
 * the sixty-seventh is the fact that the
 * the sixty-eighth is the fact that the
 * the sixty-ninth is the fact that the
 * the seventieth is the fact that the
 * the seventy-first is the fact that the
 * the seventy-second is the fact that the
 * the seventy-third is the fact that the
 * the seventy-fourth is the fact that the
 * the seventy-fifth is the fact that the
 * the seventy-sixth is the fact that the
 * the seventy-seventh is the fact that the
 * the seventy-eighth is the fact that the
 * the seventy-ninth is the fact that the
 * the eightieth is the fact that the
 * the eighty-first is the fact that the
 * the eighty-second is the fact that the
 * the eighty-third is the fact that the
 * the eighty-fourth is the fact that the
 * the eighty-fifth is the fact that the
 * the eighty-sixth is the fact that the
 * the eighty-seventh is the fact that the
 * the eighty-eighth is the fact that the
 * the eighty-ninth is the fact that the
 * the ninetieth is the fact that the
 * the ninety-first is the fact that the
 * the ninety-second is the fact that the
 * the ninety-third is the fact that the
 * the ninety-fourth is the fact that the
 * the ninety-fifth is the fact that the
 * the ninety-sixth is the fact that the
 * the ninety-seventh is the fact that the
 * the ninety-eighth is the fact that the
 * the ninety-ninth is the fact that the
 * the hundredth is the fact that the

છે તે જેમ કહી શકાતું નથી તેમ પહેલું કર્મ કે જીવ? તે
 પણ કહી શકાતું નથી. દુનિયા ઉત્પન્ન કર્યા પહેલાં જીવ
 અને કર્મ કેટલા કાળથી સંયોગી છે તે કાળની પણ
 આદિ મળી શકવાની નથી, માટે અનાદિ કાળથી જીવ અને કર્મનો
 સંયોગ છે તેમ સિદ્ધ થયું, ત્યારે કર્મના સંયોગથી જીવ દુઃખી
 થાય છે માટે કર્મ પણ એક પદાર્થ છે તેમ સિદ્ધ કર્યું; તો તે
 કર્મ જુદા જુદા પ્રકારનું છે તેથી જુદા જુદા પ્રકારનાં સુખ
 દુઃખો જીવ ભોગવે છે. તે કર્મની મૂળ પ્રકૃતિ આઠ અને ઉત્તર
 પ્રકૃતિને, સર્વજ્ઞ તીર્થંકરમહારાજએ જ્ઞાનથી પ્રકારી છે તે સાચજ
 છે. વળી ઇશ્વરને દયા આવી તેથી દુનિયા ઉત્પન્ન કરી લોકોને
 સુખી કરવા એવી ઇચ્છા થઈ તે પણ ઇચ્છા ખોટીજ છે. કેમકે
 ઇશ્વરમાં જો શક્તિ હોત તો દુનિયા ઉત્પન્ન કર્યા વિના દુઃખનો
 નાશ કરી શકત. જેને આખી દુનિયા ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ
 હતી તેને દુનિયા ઉત્પન્ન કર્યા વિના દુઃખ કાપવાની શક્તિ
 નહોતી કે શું? જો કદાચિ શક્તિ નહોતી એમ કહેયો તો
 દુનિયા ઉત્પન્ન કર્યા બાદ પણ તેનાથી શક્તિ નહીં હોવાને
 લીધે દુઃખ દૂર થવાનાં નથી તો તેને આ પ્રયાસ લેવો અશા-
 નયુક્ત ક્યો. વળી સાંભળીએ છીએ કે ઇસુખ્રીસ્તને શરણે ગંગારા
 સર્વ જીવોના દુઃખને ઇસુ ખોતે લે છે. આ પણ એક તાલુખી
 ભરેલું સમજાય છે. દુઃખ તે રૂપી છે કે અરૂપી છે? નિત્ય છે કે
 અનિત્ય છે? સ્વતંત્ર છે કે પરતંત્ર છે? દુઃખ રૂપી છે તેને ઇશ્વરે
 લઈ લીધું તો ઇશ્વર પણ અત્યંત દુઃખી થઈ જશે. જેમકે, કોઈ
 માણસ બીજો માણસ એર પીતો હોય તેનું એર ખોતે લઈ પીએ
 તો ખોતે મહાદુઃખી થાય; તેમ ઇશ્વર બીજાનાં દુઃખને લઈ શકે
 તો તેને અત્યંત પીડા થાય. આ ઠીક તમારી જ્ઞાનશક્તિ.
 પારકી પીડા ખોતાના ઘરમાં ઘાલી અને જેમલ પદમીંગલ વળી
 તેના વિના કોની પ્રાર્થના કરે? વળી ઇશ્વર તે દુઃખો સર્વે લઈ
 લે છે તેમાં કંઈ પ્રમાણ છે, પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ તો દેખાતું નથી,
 શરણ કે દુઃખો લઈ લેતો દેવ તો તેની કંઈપણ ભરતો મરણ

સમયે અસાધ્ય ત્રિદોષાદિ દુઃખ, અકાળ મૃત્યુ, તોપને રોડે ઉડવું,
 ટાંટીઆ ઘસવા, હાય હાય આદિ મનપર બળાપો, અનેક શોકના
 તર્ક વિતર્કો કરવા વિગેરે દુઃખો લોગવી મોત પામવા બેઠએજ
 નહીં. તેવું તો કંઈ દેખાતું નથી. તેવું દુઃખ તો તે ખ્રીસ્તિયોના મરણ
 સુધી પણ લઈ શક્યો નહીં તો શું કબરમાં માટીમાં માટી મળી ગયા
 પછી લેશે ? ના, કંઈ લેવાનો નથી. ત્યારે ફેકટ ઇશ્વર દુઃખ લઈ
 લે છે તેમ શા કારણથી કહો છો ? વળી તે ઇશ્વર સર્વેનું દુઃખ
 લઈને પોતાની પાસે રાખે છે કે બીજે ઠેકાણે રાખે છે ? તે કહો. વળી
 આ દુનિયાનો મોટો ભાગ કે જે ઇસુને માનતો નથી, તેની ભક્તિ
 કરતા નથી, તેનું દુઃખ તે હરણુ નહીં કરે તો તેથી તે દેખી પક્ષ-
 પાતી ઠરે છે અને પક્ષપાતી પણ ઠર્યો. પક્ષપાતી તો ઇશ્વર કહી
 શકાય નહીં અને જો તમો તેને ઇશ્વર કહેશો તો દૃષ્ટાંત તરીકે હું
 તેનું ખંડન કરનાર પણ ઇશ્વર છું. એમ કહું છું. જેમ તે દુઃખને
 હરણુ કરે છે તે દેખાતાં નથી; તેમ હું પણ જીવોનું દુઃખ દૂર
 કરું છું તે પણ દેખવાના નથી અને જીવોનું દુઃખ ઇશ્વર લે છે તે
 પણ દેખવાના નથી. જેમ તે પાપીઓની પાસે પાપ લોગવાવે છે
 તેમ હું પણ પાપીઓની પાસે પાપ લોગવાવું છું, જેમ તે ન્યાયી
 માણસોને સુખી કરે છે, તેમ હું પણ ન્યાયી માણસોને સુખી
 કરું છું. જેમ તેના પુત્રે દુનિયાને ઉપદેશ દીધો હતો તેમ હું
 પણ દઉં છું; તો તે ઇશ્વર ખરો કે હું, ખરો ઇશ્વર? તેની ખાત્રી
 કેવી રીતે તમો કરશો ? માટે ઇશ્વર પોતે કોઈનાં દુઃખ હરણુ કરી
 લેતો નથી, અલબત્ત જીવો કર્મ કરે છે તે પ્રમાણે તેઓને ફલ થાય છે.
 ઇશ્વર સિદ્ધ તો કર્મ રહિત થયા. તેવા તમો થવાને ઉદ્યમ કરો. એવું
 તેમને કહેલું છે. તેમનું આલંબન તો નિમિત્તમાત્ર છે. તેમણે
 જેવી રીતે કર્મને દૂર કર્યાં તેવી રીતે તમો કર્મને દૂર કરો.
 એજ તેમનો અરિહંત અવસ્થાનો ઉપદેશ હતો. એવા રાગદ્વેષ
 રહિત અરિહંત ભગવાન હતા. તેની બરાબર સદૃહણા કરી આત્મા
 કર્મ રહિત છે અને ઇશ્વર, દુઃખને લેતો નથી એ સત્ય વાત
 સમજો; અને જૈનસાધુને શરણે આવો કે જેથી તમારી અજ્ઞાનતા

ફર થઈ ઊંપમાં રૂપાનો બ્રમ થએલો છે તે મટી જશે, અને અજ્ઞાનતારૂપી ઠમળાનો રાગ ફર થશે અને તેથીજ વસ્તુને વસ્તુપણે બાણવામાં આવશે.

પક્ષ બીજો-દુનિયા ઉત્પન્ન કરનાર ઇશ્વર રૂપી છે કે અરૂપી ? દુનિયા ઉત્પન્ન કરનાર ઇશ્વર રૂપી હોયતો તે પ્રત્યક્ષ દેખાવો જોઈએ અને જો અરૂપી હોયતો તેનાથી આ આપું જગત્ ઉત્પન્ન થઈ શકેજ કેમ ? જેમ કે; આકાશ અરૂપી છે તો તે કોઈ વસ્તુને બનાવી શકતું નથી, તેમ અરૂપી ઇશ્વર પણ કોઈ વસ્તુને બનાવી શકવાનો નથી, તેથી અરૂપી ઇશ્વર પણ કહી શકાતો નથી. રૂપી હોયતો તે એકકાલાવચ્છેદન બનાવી શકવાને સમર્થ નથી. વળી કદાપિ રૂપી ઇશ્વરને માનયો અને તેણે જો દુનિયા બનાવી તો તે દુનિયામાં રહેનારા, પર્વતો, સમુદ્રો, પત્થરો વિગેરે દુનિયા ઉત્પન્ન થયાં પહેલાં કયે કંઠાણે રહ્યા હતા ? શું ઇશ્વર તેઓને હાથમાં ઝાલી રહ્યો હતો કે શું ? અને તે પહેલાંના સમુદ્રો, પર્વતો હતા એમ કદાચ તમે કહેશો તો પ્રાણીઓ પણ તે પહેલાંના હતા એમ કહેવામાં શું બાધ આવશે ? વળી પ્રાણી, સમુદ્રો, પર્વતો, પત્થરો, દુનિયા પહેલાં સિદ્ધ કર્યા તો તેજ દુનિયાના મધ્ય જેમ પ્રાણી, સમુદ્ર, પૃથ્વી, પર્વતો હોય તેને દુનિયા કહેલી તો તે ઇશ્વરે બનાવેલી દુનિયાની પહેલાં દુનિયાં હતી તેવું સિદ્ધ થયું; તો નવી દુનિયા બનાવવાનું શું કારણ ? તે પણ કહેવાને સમર્થ મવાશે નહીં. વળી રૂપી ઇશ્વર પણ કહી શકાતો નથી, કેમકે રૂપી એવ હોય તે રૂપીર માંસ લોહીથી બનેલો છે, તો તે ઇશ્વરને પણ રૂપીર માંસ લોહી હોયું જોઈએ ? તો તે શું ખાય છે ? તે બગાવે. વળી જે ખાય છે તે વિઘ્ન પણ કરે છે તો તે કરે છે કે કેમ ? તે બગાવે, વળી અમે ઇશ્વરને માનતા નથી તો તે અમને સમજાવવા કેમ આવતો નથી ? જો તે અમને સમજાવશે તો અમે પણ તેના બક્ષ બની જઈશું. વળી પ્રત્યક્ષ દેખાયે અને અમને ઉપદેશ આપશે તો ઘણીજ અમારા મન ઉપર લાગણી થશે, પણ તે કંઈ થતું નથી, ઇશ્વર, પ્રત્યક્ષ દેખ ને!

આવે, નહીં હોય તો કેવી રીતે આવી શકે? જેમ આકાશનું કુલ એવો વ્યવહાર જોટો થાય છે, તે કુલ આકાશનું દેખાશે નહીં અને સુગંધી આપશે નહીં; તેમ તમારો ઇશ્વર પણ દેખાવાનો નથી, અને તમોને તારવાનો પણ નથી. માટે જેમણે પશ્ચીંગળ તમો જેનસાધુઓને શરણે આવી પ્રાર્થના કરે કે તમોને રૂપી અરૂપી ઇશ્વર કેવો કહેવાય તેની સમજણ પાડી ભ્રમ દૂર કરે.

પક્ષ ત્રીજો—દુનિયા ઉત્પન્ન કરનાર ઇશ્વર નિત્ય છે કે અનિત્ય? ઉપરના બે પ્રશ્નના વિવેચનથી ઇશ્વર દુનિયાને ઉત્પન્ન કરનાર સિદ્ધ થતો નથી; તેમ નિત્ય પણ દુનિયાને ઉત્પન્ન કરનાર ઇશ્વર કહેવાશે નહીં. ઇશ્વરને નિત્ય કહેશે તો તેની જેટલી બનાવેલી વસ્તુઓ હોય તેટલી નિત્ય અખંડિતજ રહેવી જોઈએ. જેમકે પૃથ્વી, પાણી, પર્વત, સમુદ્ર, પશુ, પંખી, મનુષ્ય વિગેરે. પણ તેમ અખંડિત તે વસ્તુઓ જોવામાં આવતી નથી, તેમાં ફેરફાર થઈ જાય છે અને જુદા જુદારૂપને મનુષ્યાદિ ધારણ કરે છે. મનુષ્યો મરી જાય છે, પશુ પક્ષીઆદિ પણ મરી જાય છે; તો તે નિત્ય રહી શકાતાં નથી અને અનિત્ય થઈ જાય છે, તેથી ઇશ્વરમાં અનિત્ય વ્યાપ્તિ દોષ આવશે. વળી જો ઇશ્વરને અનિત્ય માનશે તો ઇશ્વર પણ એક રહેવાનો નથી અને તેની બનાવેલી દુનીયાનો પણ નાશ થવાનો તો તેની ભક્તિ કરેલી તેના બદલે તે નાશ થવાથી બીજો કોણ આપશે? કે જેથી ઇશ્વરની ભક્તિ કરવી? વળી તેના કાયદાને અનુસરવું તે પણ અનિત્ય થઈ જાય એમ નિત્ય અને અનિત્ય બે વિકલ્પોએ કરી ઇશ્વર સિદ્ધ જગત્કર્તા હતો નથી.

પક્ષ ચોથો—દુનિયા ઉત્પન્ન કર્તા ઉપાદાન નિમિત્તરૂપ પ્રભુ સર્વજ છે કે અસર્વજ? દુનિયા ઉત્પન્ન કરનાર પ્રભુ જો સર્વજ હોય તો તેના પેદા કરેલા પ્રાણીઓ, જનો તેના ભક્તો પણ સર્વજ હોવા જોઈએ. જેમ કાગડથી ઉત્પન્ન થએલા કાગડાઓ કાગડાના જેવી ચેષ્ટા કરનારા વર્તવાના હોય છે, મનુષ્યનાં બચ્ચાંઓ મનુષ્યના જેવી ચેષ્ટાઓ કરનારા હોય છે, તેમ તેમના ઉત્પન્ન કરેલા મનુષ્યાદિને

પણ તેમના જેવું સર્વજ્ઞપણું મળવું જોઈએ અને હોવું જોઈએ ?
 પણ તેમ કાંઈ છે નહીં. અર્થાત્ સર્વજ્ઞપણું પોતાનામાં હોય
 ત્યારે બીજાઓને પણ સર્વજ્ઞપણું આપી શકે એમ અનુમાન થતાં
 સર્વજ્ઞપણું તેમનામાં નથી એમ સિદ્ધ થાય છે. વળી કદાપિ તમે
 કહેશો કે તે સર્વજ્ઞ હતો પણ પોતાના જેવા બીજાઓને જ્ઞાન
 આપી કરવા આહતો નહોતો તો તેમ કરતાં તે કપટી સ્વાર્થી
 કરશે અને પોતેજ પૂજ્ય બનવું તેવી અભિલાષા રાખી બીજાઓનો
 પાસે ભક્તિ કરાવવી એવી ઇચ્છા હતી તો તે તેમના સરખા તે
 કદી કરી શકવાનો નથી અને તેમના જેટલું જ્ઞાન પણ મળી શક-
 વાનું નથી. નહીં, નહીં, સર્વજ્ઞ હોય તે બીજાઓને સર્વજ્ઞ કરી
 શકે છે. જેમ ઇએવ, ભમરાનો સંગ કરી સંપૂર્ણ ભમરાપણું
 પામે છે તેમ સર્વે જીવો સર્વજ્ઞની સંગથી સર્વજ્ઞ થઈ શકે, પણ
 અસર્વજ્ઞ હોય તે શી રીતે સર્વજ્ઞ કરી શકે ? અસર્વજ્ઞ ઈશ્વર
 કહેશે તો વદતોવિદ્યાત દોષ આવશે માટે તે પણ કહી
 શકવાના નથી.

પક્ષ પાંચમો—

જૈન—દુનિયા ઉત્પન્ન કરનાર ઈશ્વર પ્રત્યક્ષ દેખાતો નથી
 તેવું કારણ શું ?

ખ્રીસ્તી—દુનિયા ન્યાય યુક્ત ચાલતી નથી માટે દેખાતો
 નથી.

જૈન—ન્યાય યુક્ત ચાલતી હોય તો દેખાય તેમાં ઈશ્વરે
 શું નવાઈ કરી ! જ્યારે અન્યાયના રસ્તે ચાલતી હોય ત્યારે
 તેમને સમજાવે, પ્રત્યક્ષ થઈ કહે, તો આટલો દુનિયામાં અન્યાય
 થાય છે તે કેમ રહે ? જેમ કોઈ ચોર ચોરી કરે છે ત્યારે તેને
 રાજા બેલાવી સજા કરી શિખમણ આપે છે તો બીજી વાર
 ચોરી થતી અટકે છે; તેમ જો તમારો ઈશ્વર દેખાય તો ઈશ્વરને
 જે હોઠા માનવા નથી તે માને અને ઈશ્વરના ભક્તો દુનિયામાં
 સર્વે થઈ જાય.

ખ્રીસ્તી—અરે ! ઇશ્વર ન્યાયી છે તે ન્યાયી માણસોનેજ દેખાવાનો, અન્યાયીઓને દેખાય તો પછી ન્યાય અને અન્યાય કરનારાઓને સરખો કાપદો થાય, માટે ન્યાયી માણસોનેજ દેખાય છે,

જૈન—ત્યારે તે ન્યાયીઓનેજ દેખાવાયો ત્યારે અન્યાયીઓ, દુઃખીને દુઃખીજ રહેવાના. અન્યાયીઓને ઇશ્વર દેખાશે નહીં ત્યાંસુધી તેઓ અન્યાય છોડવાના નથી તો સુખી કેવી રીતે થવાના ? અને પ્રભુ છે તે અન્યાયી પાપીઓનો તારક ગણાશે નહીં અને તમો તો માનો છો.

ખ્રીસ્તી—પરમેશ્વરના ભકતો તેમને ઉપદેશ કરી ઇશ્વરના ભક્ત થવા ડોશીશ કરશે ત્યારે તેમનામાં ન્યાય આવશે અને ત્યારે તેઓને ઇશ્વર પ્રત્યક્ષ દેખાશે.

જૈન—જેટલા હાલ ખ્રીસ્તીઓ બની ગયા છે તેમને તો ન્યાયીપણું આવ્યું ખરું કેની ! અને તેમને તો ઇશ્વર આંખે હજારાહજાર દેખાતો હશે ! ઠીક, વાડ, હાલ ખ્રીસ્તીધર્મીઓ જેટલા ઇશ્વરને દેખે છે તે બતાવશે.

ખ્રીસ્તી—હૃદયમાં ઊંટો વિચાર કરે છે.

જૈન—અરે ભાઈ ! જે અરૂપી નિર્મય સ્વસત્તાપ્રકાશી એવા કર્મરહિત થઈ સિદ્ધસ્થાનમાં જઈ પરમાત્મપણું અનુભવે છે, તે ઇશ્વરો છે એવા સિદ્ધ ભગવતો તેમને આ ચર્મચતુરવટે દેખાઈ શકાય નહીં. તમારા શરીરે લાગતો એવો વાયુ પણ તમે આંખે દેખી શકતા નથી, તો ઇશ્વર જે અરૂપી, અજરઅમર અવિનાશી તે ચર્મચતુરવટે કેમ દેખી શકાય ? અત્યસ્ત દેખી શકાતો નથી. પરંતુ કેવલસ્થાન થાય તો રૂપી અરૂપી સર્વે વસ્તુઓ દેખી શકાય છે. માટે તમારા મનની શકાઓ દૂર કરી જૈન સાધુઓને શરૂએ આવી કે જેથી તમે આત્માનું સ્વરૂપ જોવાપેા કપોતકરિયત ઇશ્વર કહિયેલ નેરોનરુ દેખાય નહીં માટે તમારી બ્રમણ્યોમાં બંધાને ભરમારો નહીં કે જેથી તમારું કલ્યાણ થાય.

પક્ષ છોડા-

જૈન—હુનિયાને ઉત્પન્ન કરનાર ઇશ્વર કયે ઠેકાણે રહે છે તે બતાવે.

ખ્રીસ્તી—ઇશ્વર સ્વર્ગમાં સિંહાસન ઉપર બેઠેલો છે અને તેની જમણી વાજીએ તેનો હીકરો ઇંધુ બેઠો છે. ઇશ્વર સ્વર્ગમાં રહે છે.

જૈન—સ્વર્ગ એ પત્થર માટી સોનાથી બનેલું છે કે કેમ ?

ખ્રીસ્તી—હા, તેમજ જણાય છે.

જૈન—અરે મારા પ્રિયમિત્ર ! ને નિરાકાર પ્રજા તેને સિંહાસનપર બેસવું તથા મસ્તકે મુગટ (મુકુટ) ધારણ કરવો એ વિગેરે સંભવતું નથી. અમારા જૈનમતમાં દેવતાઓનું વર્ણન કરેલું છે તેમાં દેવતાઓ સ્વર્ગમાં રહેછે અને તેઓ મુગટ વિગેરે ધારણ કરે છે. મોક્ષ સ્થાન તો તેથી વ્યતિરિક્ત માનેલું છે. તમે ખ્રીસ્તીઓ તો અમારા મતમાં માનેલ. (સ્વર્ગ) દેવલોકના જેવું તમારા પ્રજાનું ઠેકાણું માનો છો તો તેથી તમારે માનેલો તમારો પ્રજા કોઈ જાતિવિશેષ દેવતા સંભવે છે, પણ નિરાકાર પ્રજા સિદ્ધ થતો નથી. દેવલોકમાં તેવા દેવતાઓ તો ઘણા છે, અને દેવતાઓના ઉપરીઓ મુખ્ય ચાસક ઈંદ્રો છે. તેમાં તમારો પ્રજા ઇંદ્રના સ્થાનકે પણ કહી શકાય નહીં તેમ કોઈ મહંત દેવતા પણ દેખાતો નથી. કોઈ સામાન્ય દેવતા હોય એમ સંભવે છે. પછી તો જ્ઞાની જાણે. મોટે તમારે માનેલું સ્વર્ગ દેવલોક કહે છે અને તે પ્રજાનું સ્થાન ઠહેવાતું નથી.

પક્ષ સાતમે—

જૈન—આ હુનિયાને ઇશ્વરે દિવસે ઉત્પન્ન કરી કે સરે ? જુઓ, સૂર્ય અને ચંદ્રકાંતી સગી અને દિવસ એવો વ્યવહાર થઈ શકે છે, એ સૂર્ય અને ચંદ્ર ના હોય તો દિવસ અને રાત્રી એવે વ્યવહાર થઈ શકત નહીં હવે ચંદ્ર અને સૂર્યને

ખ્રીસ્તી—અરે ! ઇશ્વર ન્યાયી છે તે ન્યાયી માણસોનેજ દેખાવાનો, અન્યાયીઓને દેખાય તો પછી ન્યાય અને અન્યાય કરનારાઓને સરખો ફાયદો થાય, માટે ન્યાયી માણસોનેજ દેખાય છે,

જૈન—જ્યારે તે ન્યાયીઓનેજ દેખાવાયો ત્યારે અન્યાયીઓ, દુઃખીને દુઃખીજ રહેવાના. અન્યાયીઓને ઇશ્વર દેખાશે નહીં ત્યાંસુધી તેઓ અન્યાય છોડવાના નથી તો સુખી કેવી રીતે થવાના ? અને પ્રભુ છે તે અન્યાયી પાપીઓનો તારક ગણાશે નહીં અને તમે તો માનો છો.

ખ્રીસ્તી—પરમેશ્વરના લકતો તેમને ઉપદેશ કરી ઇશ્વરના લક્ષ્ય થવા કોશીશ કરશે ત્યારે તેમનામાં ન્યાય આવશે અને ત્યારે તેઓને ઇશ્વર પ્રત્યક્ષ દેખાશે.

જૈન—જેટલા હાલ ખ્રીસ્તીઓ ખની ગયા છે તેમને તો ન્યાયીપણું આપ્યું ખરું કેની ! અને તેમને તો ઇશ્વર આંખે હજારહજાર દેખાતો હશે ! ઠીક, વાર, હાલ ખ્રીસ્તીધર્મીઓ જેટલા ઇશ્વરને દેખે છે તે બતાવશે.

ખ્રીસ્તી—હૃદયમાં ઊંડો વિચાર કરે છે.

જૈન—અરે ભાઈ ! જે અરૂપી નિર્મય સ્વસત્તાપ્રકાશી એવા કર્મરહિત થઈ સિદ્ધસ્થાનમાં જઈ પરમાત્મપણું અનુભવે છે, તે ઇશ્વરો છે એવા સિદ્ધ ભગવંતો તમને આ ચર્મચક્ષુવડે દેખાઈ શકાય નહીં. તમારા શરીરે લાગતો એવો વાયુ પણ તમે આંખે દેખી શકતા નથી, તો ઇશ્વર જે અરૂપી, અજરઅમર અવિનાશી તે ચર્મચક્ષુવડે કેમ દેખી શકાય ? અલ્પબત્ત દેખી શકતો નથી. પરંતુ કેવળજ્ઞાન થાય તો રૂપી અરૂપી સર્વે વસ્તુઓ દેખી શકાય છે. માટે તમારા મનની શંકાઓ દૂર કરી જૈન સાધુઓને શરણે આવો કે જેથી તમે આત્માનું સ્વરૂપ ઓળખો. કપોત્તકલ્પિત ઇશ્વર કલ્પિણ સ્વપ્નવત્ દેખાય નહીં માટે તમારી ભ્રમણાઓમાં ખીજાને ભરમાવો નહીં કે જેથી તમારું કલ્યાણ થાય.

પક્ષ છોડા-

જૈન—દુનિયાને ઉત્પન્ન કરનાર ઇશ્વર કયે ઠેકાણે રહે છે તે બતાવો.

ખ્રીસ્તી—ઇશ્વર સ્વર્ગમાં સિંહાસન ઉપર બેઠેલો છે અને તેની જમણી ધાનુએ તેનો દીકરો ઇસુ બેઠો છે. ઇશ્વર સ્વર્ગમાં રહે છે.

જૈન—સ્વર્ગ એ પત્થર માટી સોનાથી બનેલું છે કે કેમ ?

ખ્રીસ્તી—હા, તેમજ જણાય છે.

જૈન—અરે મારા પ્રિયમિત્ર ! જે નિરાકાર પ્રભુ તેને સિંહાસનપર બેસવું તથા મસ્તકે ઝુગટ (મુકુટ) ધારણ કરવો એ વિગેરે સંભવતું નથી. અમારા જૈનમતમાં દેવતાઓનું વર્ણન કરેલું છે તેમાં દેવતાઓ સ્વર્ગમાં રહેછે અને તેઓ ઝુગટ વિગેરે ધારણ કરે છે. મોક્ષ સ્થાન તો તેથી વ્યતિરિક્ત માનેલું છે. તમે ખ્રીસ્તીઓ તો અમારા મતમાં માનેલા (સ્વર્ગ) દેવલોકના જેવું તમારા પ્રભુનું ઠેકાણું માનો છો તો તેથી તમારો માનેલો તમારો પ્રભુ કેઈ જાતિવિશેષ દેવતા સંભવે છે, પણ નિરાકાર પ્રભુ સિદ્ધ થતો નથી. દેવલોકમાં તેવા દેવતાઓ તો ઘણા છે, અને દેવતાઓના ઉપરીઓ મુખ્ય ચોસઠ ઈંદ્રો છે. તેમાં તમારો પ્રભુ ઈંદ્રના સ્થાનકે પણ કહી શકાય નહીં તેમ કેઈ મહંત દેવતા પણ હોયતો નથી. કેઈ સામાન્ય દેવતા હોય એમ સંભવે છે. પછી તો જ્ઞાની જાણે. માટે તમારો માનેલું સ્વર્ગ દેવલોક કહે છે અને તે પ્રભુનું સ્થાન કહેવાતું નથી.

પક્ષ સાતમો—

જૈન—આ દુનિયાને ઇશ્વરે દિવસે ઉત્પન્ન કરી કે રાત્રે ? જુઓ, સૂર્ય અને ચંદ્રચંદ્રી રાત્રી અને દિવસ એવો વ્યવહાર થઈ શકે છે, જો સૂર્ય અને ચંદ્ર ના હોય તો દિવસ અને રાત્રી એવો વ્યવહાર થઈ શકત નહીં. હવે ચંદ્ર અને સૂર્યને

જો પ્રભુ મનાય તો રાત્રી દિવસ જગત્ જનાવ્યા પહેલાં સિદ્ધ થશે નહીં. ત્યારે જગત્ દિવસે પણ જનાવ્યું સિદ્ધ થતું નથી, તેમ રાત્રે પણ જનાવ્યું સિદ્ધ થતું નથી, અનુક્રમે વિગ્રારી જોતાં આ જગત્ અનાદિકાળનું છે જ એમ સિદ્ધ થાય છે; પણ તેની આદિ નથી, ત્યારે વળી તેનો જનાવનાર પ્રભુ માનવો તે જૂઠું ઠરે છે.

પક્ષ આઠમો—

જૈન—આ દુનિયા ઉત્પન્ન થયાં પહેલાં જીવો (આત્માઓ) કયે ઠેકાણે હતા ?

ખ્રીસ્તી—પ્રભુની પાસે હતા.

જૈન—તે પોતાની પાસે કયે ઠેકાણે રાખતા હતા ? શું પોતાના પેટમાં અગર કોઈ પેટીમાં રાખતા હતા ? વળી આ જગત્ ઉત્પન્ન થયા પહેલાંના જીવો (આત્માઓ) પવિત્ર હતા કે અપવિત્ર હતા ? એમાનું તમારાથી કાંઈ પણ કહેવાશે નહીં. માટે અનાદિકાળથી આત્મા સિદ્ધજ છે. તેને કોઈ ઉત્પન્ન કરનાર નથી. માટે અસત્યકલ્પનાઓ તજીને સત્ય અનંતજ્ઞાનધારક એવા અરિહંતને શરણે આવો કે જેથી તમારું કલ્યાણ થાય.

ખ્રીસ્તી—સર્વજીવોને ઈશ્વરે ઉત્પન્ન કર્યા.

જૈન—કોઈપણ કાળે અને કોઈપણ રીતે જીવને ઉત્પન્ન કરનાર ઈશ્વર સિદ્ધ થતો નથી. વળા તમે લોકો ત્રિ એક દેવ માનો છો તેમાં પણ આત્મા અનાદિ માનો છો, તો તેનો કોઈ કર્તા નથી, તો વળી ફેર જીવોનો પેદા કરનાર ઈશ્વર કદાચહ કરી કેમ માનો છો ? માટે સત્યને સમજી અસત્યનો (સાપ જેમ કાંચ-ળીનો ત્યાગ કરે છે તેમ) ત્યાગ કરો. દુનિયા ઉત્પન્ન થયા પહેલાં સર્વજીવો કાંઈ ઈશ્વરની પાસે ભંડારમાં અથવા પેટીમાં અથવા પેટમાં અથવા હાથમાં હોય તેમ માનવું તે કેવળ ગપ્પ છે. દુનિયા ઉત્પન્ન થયા પહેલાં સર્વજીવો પ્રભુની પાસે હતા એ સિદ્ધ થતું નથી.

પક્ષ નવમો—

જૈન—આ દુનિયામાં કોઈ જીવો સ્ત્રીરૂપે, કોઈ પુરુષરૂપે, કોઈ પશુ પંખીરૂપે ઉત્પન્ન થાય છે તેનું શું કારણ ?

ખ્રીસ્તી—પ્રભુ પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે જીવોને બતાવે છે.

જૈન—અરે ખ્રીસ્તી ભાઈઓ, જરા વિચાર તો કરો, એમ તે હોય. દરેક વસ્તુનો સ્વીકાર અને ત્યાગ બુદ્ધિપૂર્વક કરવો જોઈએ. એક ઇચ્છા શબ્દ કહો એટલે તેમાં સઘળું સમાયું એ સી રીતે વાસ્તવિક ગણાયે ? ઇચ્છાનુસાર બનાવ્યું ત્યારે ન્યાય અન્યાય તો કંઈ રહ્યાજ નહીંનિ ! વાડ, એ તો ઠીક, પણ પુરુષકરતાં સ્ત્રીમાં કોઈપણ બાબતની ન્યૂનાધિકતા તમારી સમજમાં કે દેખવામાં આવે છે ? અને આવે છે તો એકને કંઈક ઠીક અને એકને અઠીક, સ્વામીસેવકભાવપણું બક્ષી અન્યાય પ્રભુએ કર્યો એમ કેમ નહીં કહેવાય ! જરૂર એમજ ગણાય. ઈશ્વરની ઇચ્છા એમાં કંઈ કામ આવતી નથી અને હોયજ શાની ! સ્ત્રીના કરતાં પુરુષત્વપણું પ્રધાન ગણાય છે તે સર્વકર્માનુસારે યાવ છે. જીવોને સ્ત્રીરૂપે કે પુરુષરૂપે ઉત્પન્ન કરનાર ઇશ્વર સિદ્ધ થતો નથી. ઉપર મુજબ પક્ષથી વિચારી જોતાં જગતકર્તા ઇશ્વર સિદ્ધ થતો નથી.

ખ્રીસ્તી—મીઠું જેમલે કણું કે, અરિહંતને મન હોતું નથી ત્યારે કેમ દેવતાઓ વિગેરે તેની સેવા કરે છે ?

જૈન—અરિહંત ભગવંતે આરધાવીયાં કર્મ નાશ પમાડ્યાં છે, અને તેમને આર અધાવીયાંકર્મ યત્કિંચિત્કર બાકી રહ્યાં છે. દેવતાઓનો એવો આચાર છે કે અરિહંતભગવંતની સેવા ચાકરી કરે; પરંતુ તેમાં અરિહંત ભગવાનને સેવા ચાકરી કરાવવાની ઇચ્છા નથી. જેમ કોઈ ગવર્નર જનરલ કોઈ રાજ્યને મળવા જાય છે, ત્યારે તે ગામનો રાજા તેની સેવા બજાવે છે, તેમજ ત્યાંના લોકો પણ દુકાનો વિગેરે શણગારી ગવર્નરને ખાન આપે છે, આમાં શું તે ગવર્નર જનરલની ઇચ્છા હતી કે મારી આ ગામનો રાજા આવા પ્રદારની નેવા બાંધી આપે અને ગામના

લોકો દુકાનો વિગેરેને શણગારે ? ના, એવી તેના મનમાં ઈચ્છા જણાતી નથી. પણ તે રાજ સંબંધી લોકોના મનમાં સ્વભાવથી પોતાના કરતાં અધિકને દેખીને ભક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે. તેમ અરિહંત ભગવંતે તો પાછલા ભવમાં તીર્થંકર નામ ગોત્ર ઉપાર્જન કરેલું હોવાને લીધે તેના ઉદ્યથી લોકો, દેવતાઓ સ્વાભાવિકરીતે તેમના અતિશયો તથા શુભ્રાથી તેમની તેવી ભક્તિ કરે છે. તેમાં અરિહંત ભગવાનને પોતાનો કાંઈ સેવા ભક્તિ કરાવવાનો પરિણામ (ભાવ) હોતો નથી, માટે મીઠ જૈમલે જે વિકલ્પ, સેવા ભક્તિ કરવા સંબંધીનો કયો છે તે વિકલ્પ ખોટો છે.

ખ્રીસ્તી—એ તો ઠીક, પણ મીઠ જૈમલે લખ્યું છે કે, ચાર છે તે ચારી કરે છે ને કહે છે કે, માફ મન ચારીમાં નથી, તે કેમ માનવામાં આવે ? એ તો વળી વિષ્ણુના અવતારોની પેઠે લીલાતરીકે કહેવાય; કેમકે એ તો ભગવાને દુનિયાને દેખાડવા માટે કરી, પણ પોતાના મનમાં કાંઈ હતું નહીં; એ જૈમ જૂઠું કહેવાય છે, તેમ તીર્થંકરભગવાનની સેવા ચાકરી દેવતાઓ કરે છે અને પોતાની તેમાં ઇચ્છા નથી તે પણ જૂઠું કહેવાય છે તેનું કેમ ?

જૈન—અરે ખ્રીસ્તી મિત્રો ! વિચાર તો કરો, કે આ પ્રમાણે ખીજ માણસો પોતાની (આપણી) ભક્તિ કરે ત્યારે પોતાની ઇચ્છા તે સંબંધી હોય છે એમ કાંઈ એકાંત ખાસ કહી શકાતું નથી, એ ખરું છે; તેમજ તીર્થંકર ભગવાનનો વીતરાગ હોવાથી તેમનામાં સેવા ભક્તિ કરાવવાની ઇચ્છા હોતી નથી, એ પણ સત્યજ છે. તમે ઇસુના નામનું સ્મરણ કરો છો, ઇસુનો ધર્મ ફેલાવવા ઇચ્છો છો તો તમારા ઇસુના મનમાં જરૂર ઇચ્છા થઈ અને જ્યારે ઇચ્છાવાન ઇસુ કયો ત્યારે મન પણ તેને ઠર્યું. માટે જરૂર તેમને દુનિયામાં હજારો મુખ ભોગવવાની, વિધ્યાદિની, ખાગખગીયામાં સ્થવા વિગેરેની ઇચ્છાઓ સિદ્ધ થાય છે. તે પ્રમાણે અમારા તીર્થંકરને ઇચ્છા સિદ્ધ થતી

નથી, અને તેમને સગ દેવ પણ કોઈપર થતો નથી. ફક્ત તેમના શુભોના અનુભાવથી, સગથી દેવતાદિ બંધિત કરે છે. જેમ કુનિયામાં કોઈ શુભી હોય તેને દુષીને સર્વ કોઈ તેની પ્રશંસા કરે છે, તેને હરેક બાબતમાં મદદ કરે છે, તો આ તીર્થંકર ભગવંત તો સંપૂર્ણ શુભવાન છે તેને દુષી ઇદ્રો, દેવો વગેરે સેવા બંધિત કર્યા વિના કેમ રહે ? નજ રહે. માટે આ બાબત નિઃસંશય છે, કારણ કે તીર્થંકર ભગવાનને જરા પણ ઇચ્છા હોતી નથી.

પ્રીસ્તી—મીઠ જોમલ સંસારી અને સિદ્ધ એ બંનેને સરખા માનવાનું કહે છે; કારણ કે અનંત દર્શન, અનંત જ્ઞાન, અને અનંત ચારિત્રવાળા સિદ્ધના આત્મા છે, તેવા સંસારી આત્મા પણ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રવાળા છે, કારણકે પૌદ્ગલિક વસ્તુથી ચૈતન્યને નફો કે હુકસાન થતું નથી. આનો શો ખુલાસો છે. ?

જૈન—મીઠ જોમલે સિદ્ધ અને સંસારીને સરખા ગણવાનું નિશ્ચય નયથી લખ્યું તે બાબતમાં સમજવાનું કે નિશ્ચયનયથી જ સિદ્ધના જીવમાં જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર છે. તેવું જ સંસારી જીવોમાં પણ સત્તાએ છે, પણ સંસારી જીવોને કર્મ લાગેલાં હોવાથી તેવું સિદ્ધત્વ પ્રગટરૂપે નથી, ફક્ત સિદ્ધ જેવી થવાની સત્તા રહી છે, તેથી સત્તાની અપેક્ષાએ બંને સરખા છે પણ પ્રગટપણની અપેક્ષાએ નથી. જેમ મેહુ સોનું અને નિર્મળ સુવર્ણ તેમાં નિશ્ચય નયથી તો મેહુ સોનું પણ આગળ મેલ જવાપડી નિર્મળ સોના જેવું થવાનું છે, માટે જો સરખાં કહી શકાય પણ હાલ તો મેહુ સોનું વ્યવહારથી કહેવાય છે; તેમ કર્મસંહિતજીવો હાલ વ્યવહારનયથી તો સંસારી કહેવાય છે અને કર્મ રહિત થવાથી નિશ્ચયનયમતે સિદ્ધ કહેવાય છે. એમ જો નયની અપેક્ષાઓથી સર્વ વસ્તુઓનું સ્વરૂપ કહી શકાય છે.

પ્રીસ્તી—મનની ઇચ્છા પ્રમાણે યાવ તેને સુખ કહે છે.

જૈન—મનની ઇચ્છા પ્રમાણે થાય તેને સુખ કહી શકાતું નથી. કોઈ માણસને ચોરી કરવાની ઇચ્છા થઈ, વળી કોઈને વિષ ખાવાની ઇચ્છા થઈ, તો તે મનની ઇચ્છા શું સુખ કહી શકાય છે ? ના, નથી કહેવાતું; તેમ મનની ઇચ્છાઓ જેટલી થાય છે તેટલી સુખકારી કહી શકાતી નથી. કોઈ મનુષ્ય સમાધિ લગાવી બેઠો હોય છે તે વખતે તેને કોઈ બાબતની ઇચ્છા હોતી નથી. તેને કોઈ પુછે કે ભાઈ તમે સમાધિમાં શું સુખ દેખો છો ? ત્યારે તે કહેશે કે, સમાધિથી જે સુખ થાય છે તે કહી શકાતું નથી, કોઈ પણ વસ્તુની તે સુખને ઉપમા પણ આપી શકાતી નથી. તેમ સમાધિવાળાના દૃષ્ટાંતના અનુસારે ઇચ્છા જ્યારે કોઈ બાબતની હોતી નથી, ત્યારે અનંત સુખ થાય છે, તેમ સિદ્ધને તો મન હોતું નથી, અને મન નહીં હોવાને લીધે ઇચ્છા પણ હોતી નથી. તો તેમને તો અત્યંત સુખ હોવું જોઈએ, એમ દૃષ્ટાંતથી પણ સિદ્ધ થાય છે. વળી આપણે જ્યારે નિર્વિકલ્પદશામાં બેઠા હોઈએ છીએ અને કોઈ વસ્તુની ઇચ્છા અગર ચિંતા હોતી નથી ત્યારે આપણે કેવું સુખ અનુભવીએ છીએ, કે અહો ? મારે આજ કેવું સુખ છે ? તે પ્રમાણે સિદ્ધને વિકલ્પ સંકલ્પની આધિ નહીં હોવાને લીધે અનંતસુખ છે એમ સિદ્ધ થાય છે.

ખ્રીસ્તી—પૃષ્ઠ ૯ માં ૩૧૦ જેમલ જણાવે છે કે, જેને મન ન હોય તેને ચૈતન્ય કેમ કહીયે ? પોતે સંસારી દુઃખમાંથી છુટીને સિદ્ધમાં પહોંચ્યા ત્યારે સર્વોપરિ થયા. તેઓ સંસારીને દુઃખી જાણીને દુઃખી થતા નથી, માટે એ ઉત્તમ સિદ્ધ પુરુષનાં લક્ષણ નથી. અને નીરો નામે બાદશાહનું દૃષ્ટાંત આપે છે કે જેને નગરને બળતું દેખી ખુશ થતો હતો. આ બાબતમાં તમે શું કંઈ ખુલાસો આપી શકશો કે ?

જૈન—સાંભળો ખ્રીસ્તિઓ !!! જેને મન ના હોય તેને ચૈતન્ય હોય છે. જેમ સિદ્ધમાં તેમને મન નથી પણ ચૈતન્યપણું તેમનામાં છે. મન છે તે તો પૌદ્ગલિક છે, તે તો સંસારીને હોય

છે, પણ સિદ્ધને તો પુદ્ગલનો સંગ્રહ હોતો નથી, તેથી તેમને
 મન પણ હોતું નથી. વળી તેમને રાગદ્વેષનો શય થયો હોય છે અને
 ઇચ્છાનો પણ ક્ષય થયો છે, માટે સુખીને દેખી ખુશી થતા નથી,
 અને દુઃખીને દેખી દુઃખી થતા નથી, એ તો જેવાં કર્મ કર્યા
 હોય તેવાં લોગવવાં જોઇએ એમ જાણે છે અને તેમનાં જોવાં દુઃખ
 નિવારણ કરવા માટે જીનધર્મનો ઉપદેશ, સદેહીદશામાં તેમણે
 આપી પોતાનું ઉત્તમપણું જણાવ્યું છે. સિદ્ધમાં ગયા પછી પણ
 વળી તેમના ગણધરો, આચાર્યો વિગેરે તીર્થંકરનાજ ધર્મનો
 ઉપદેશ આપે છે અને તેથી લાજો કરોડો માણસો દુઃખમાંથી
 છૂટે છે. માટે તેમના ઉત્તમપણાનું કેટલું વર્ણન કરીયે ? અને
 તમારા પ્રભુને ઉત્તમપણું કેવી રીતે કહી શક્યો ? કારણ કે
 રાગદ્વેષથી તેમનું ઉત્તમપણું કહી શકાયે નહીં. કેમકે 'લેગના
 રોગથી, દુકાળના રોગથી, વિગેરે હુબરો કારણોને લીધે સંસારમાં
 પ્રાણીઓ લોકો દુઃખી માલમ પડે છે. તેમનાં દુઃખ તમારો
 પ્રભુ જાની છે એટલે દેખે છે તેમ છતાં નિવારણ કેમ કરતો નથી ?
 વળી તમારા પ્રભુને જગત્ કર્તા માનો છો અને તેમણે જગત્
 બનાવ્યું છે એમ કહો છો છતાં જગતના પ્રાણીઓની સંભાળ
 ન લે, દુઃખ નિવારણ ના કરે, તો તેનામાં પ્રભુપણું પણ
 તમારા મત પ્રમાણે કહી શકાતું નથી, જેમ કોઈ રાજા
 પોતાનો પ્રજાને દુકાળ વિગેરેના દુઃખથી બચાવે નહીં તો
 પ્રજાનો તેના પ્રત્યે કેવો ધિક્કાર થાય છે તે તમે સારી રીતે
 સમજો છો. તેમજ તમારા પ્રભુ ઉપર પણ દુઃખી માણસોનો
 ધિક્કાર થતો હશે તે તમેજ વિચારો. વળી તમે કહેશો કે
 પ્રભુનામાં દુઃખ નિવારણ કરવાની શક્તિ છે, પણ અન્યાય
 કરવાને લીધે લોકો પાસે અન્યાય લોગવાવેલો જોઇએ માટે
 અન્યાયનું ક્ષણ માણસો પાસે લોગવરાવે છે, તેમ પણ તમારું
 કહેવું વ્યાજબી માલમ પડતું નથી. કારણકે માણસોને ન્યાયી
 અગર અન્યાયી તે પણ ઇશ્વરે બનાવ્યા છે. જો તેણે જગતમાં
 અજ્ઞાન ઉત્પન્ન નહીં કર્યું હોત તો લોકો કેમ અન્યાય કરત,

માટે એ દોષ પણ તમારા પ્રભુના ઉપર આવે છે; કે તેમણે અજ્ઞાન ઉત્પન્ન કર્યું. માટે જગત્ કર્તા ઇશ્વરમાં ઉત્તમપણું સિદ્ધ થતું નથી. સિદ્ધ પ્રભુઓમાં રાગદ્વેષ નહીં હોવાથી વિશ્વજીવોને સુખી અને દુઃખી દેખી સુખી અગર દુઃખી થતા નથી અને તે અહીં દુઃખાદિ વારવા આવતા નથી. નીચે બાદશાહને તો રાગદ્વેષ અજ્ઞાન હતું તેથી તેનું દૃષ્ટાંત વીતરાગ એવા સિદ્ધ પ્રભુની સાથે ઘટતું નથી.

ખ્રીસ્તી—મીંઝ જૈમલ પોતાના ૨ જા પ્રકરણમાં એમ કહે છે કે:—

કર્મ આઠ છે. ૧ જ્ઞાનાવરણી, ૨ દર્શનાવરણી, ૩ વેદની ૪ મોહની, ૫ આયુષ્ય, ૬ નામ, ૭ ગોત્ર, ૮ અંતરાય.

જ્ઞાનાવરણી શબ્દનો અર્થ—જ્ઞાનને આડું આવરણ (આચ્છાદન) એટલે જેમ કોઈ દીવાની જ્યોતિને આડું આવરણ અથવા પડદો આવવાથી તે દીવાનો પ્રકાશ બહાર પડતો નથી; અજ્ઞાનરૂપી આચ્છાદન આવવાથી જાણી શકાતું નથી તેને જ્ઞાનાવરણી કહે છે. ૧ મતિજ્ઞાનાવરણીય, ૨ શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય, ૩ અવધિ જ્ઞાનાવરણીય, ૪ મનઃપર્યવજ્ઞાનાવરણીય, ૫ કેવલજ્ઞાનાવરણીય.

મતિજ્ઞાનાવરણીયના લેહ-પાંચ ઇંદ્રિયો અને છઠું મન એ છદ્ધાર થકી જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે તેને મતિજ્ઞાન કહે છે. તે મતિજ્ઞાનના ૩૩૬ જુદા જુદા લેહ છે, પણ આ ઠેકાણે ગ્રંથનો વિસ્તાર થવાના ભયને લીધે લખ્યા નથી. પણ જેને જ્ઞેવાની ઇચ્છા હોય તેણે કર્મગ્રંથની ટીકા જોવી. જેને પાંચ ઇંદ્રિયો અને છઠું મન એ થકી જેને જ્ઞાન થતું નથી તેને મતિજ્ઞાનાવરણીય કહે છે.

શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય—એના ૧૪ તથા ૨૦ લેહ છે. શ્રુતજ્ઞાનનું જે આચ્છાદન તેને શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય કહે છે.

અવધિજ્ઞાન-અવધિ સહિત જે જ્ઞાન તેને અવધિજ્ઞાન કહે છે. તેના જે ભેદ છે અને અસંખ્યાતા પણ ભેદ છે, તેનું જે આવરણ તેને અવધિજ્ઞાનાવરણીય કહે છે.

મનઃપર્યવજ્ઞાન-એટલે પારકાના મનની વાત જાણે તેને મનઃપર્યવજ્ઞાન કહે છે અને તે ન જાણે તેને મનઃપર્યવજ્ઞાનાવરણીય કહે છે. તે જ્ઞાન સાધુ શિવાય બીજાને હોતું નથી.

કેવલજ્ઞાન-એટલે સર્વજ્ઞપણું. જ્યારે કેવલજ્ઞાન પ્રગટ થાય ત્યારે પહેલાંના ચાર જ્ઞાન તેમાં સમાઈ જાય છે. જેને સર્વજ્ઞપણું હોતું નથી તેને કેવલજ્ઞાનાવરણીય કર્મ હોય છે.

(૨) કર્મનાવરણીય કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ નવ છે તે કર્મ-પ્રથમી જોઈ લેવી.

(૩) વેદનીય કર્મની જે પ્રકૃતિ છે. ૧ શાતાવેદની, ૨ અશ્વાતાવેદની.

(૪) મોહની કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ અઠાવીસ છે.

(૫) આયુષ્ય કર્મના ચાર ભેદ છે. ૧ નરક, ૨ મનુષ્ય, ૩ તિર્યચ્ચ, ૪ દેવતા, એ પ્રકારનું આયુષ્ય.

(૬) નામકર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ ૧૦૩ છે.

(૭) ગોત્રકર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ ૨ છે. ૧ ઉચ્ચ ગોત્ર, ૨ નીચગોત્ર.

૮ અંતરાય કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ પાંચ છે. ૧ દાનાંતરાય, ૨ લાભાંતરાય, ૩ વીર્યાંતરાય, ૪ લોભાંતરાય, અને ૫ ઉપલોભાંતરાય.

જૈન-એ પ્રમાણે આટલું છે તે આત્માની સાથે અનાદિ કાળથી લાગી રહેલ છે. તેમાં કર્મ છે તે ભવિષ્યાથી અનાદિ સાંત છે એટલે ભવિષ્ય કર્મનો અંત થયે અને અત્રવી આશ્રી કર્મ અનાદિ અનંત છે. સુવર્ણ (સોના) ની સાથે વગવેલી રજનો જેમ ખાણમાંથી કાઢ્યા પછી પ્રયોજથી નાશ થાય છે તેમ

અનાદિકાળનો લાગેલો આ કર્મરૂપી મેલ છે તે પણ પાંચકારણો મળે છતે આત્માયકી દૂર થાય છે. કેમકે કર્મ તે રૂપી વસ્તુ છે અને આત્મા અરૂપી છે. તેનું વિશેષ ધ્યાન જોવું હોય તો કર્મગ્રંથ, પન્નવણી, ઉત્તરાધ્યયન. તત્ત્વાર્થટીકા, વિગેરે મહાન્ ગ્રંથો વાંચવા અગર સાંભળવા.

આ ઠેકાણે આઠ કર્મમાં મીઠું જૈમલ શંકા કરે છે પણ તે અજ્ઞાનના ઉદયે કરે છે તે નીચે મુજબ:-

પ્રીસ્તી—મારી શંકા એ છે કે, આઠકર્મોને જૈન સાધુઓએ અપસરામાં બેસી કહી કાઢ્યાં છે. તેમાં જે કેવલજ્ઞાન જ્ઞાનનો સંહાર-જ્ઞાનનો સાગર હોય તેને જે આચ્છાદન તેને કેવલજ્ઞાનાવરણીય કહે છે. પણ કેવળ દ્રક્ત એકજ જે કેવલજ્ઞાન તેને આવરણ શી રીતે સંભવે? માટે તે વિરૂદ્ધ છે, કેમકે કેવળજ્ઞાનને આડું આવરણ આવવાથી પોતાનો પ્રકાશ ન પાડી શકે તો તેને કેવલજ્ઞાન કહેવાયજ કેમ?

જૈન—મહેરબાન, જ્યાં સુધી જીવને કર્મ વળગેલું છે ત્યાં સુધી તેના આત્માના ગુણો સ્પષ્ટ પ્રગટતા નથી. જેટલો જેટલો કર્મનો નાશ થતો જાય છે તેટલો તેટલો આત્માનો ગુણ પ્રગટતો જાય છે. જેમ વાદળમાંથી ઘેરાયેલો સૂર્ય જ્યારે હોય છે (સંપૂર્ણ આચ્છાદન વાદળાંથી પામે છે) ત્યારે તેનો પ્રકાશ યતકિંચિત્ પૃથ્વી પર પડે છે સૂર્ય ઉપરથી જ્યારે લગારેક વાદળોનો ભાગ દૂર થયો એટલે તે પ્રમાણે લગારેક પ્રકાશ સૂર્યનો પડ્યો. સૂર્ય ઉપર અડધું વાદળું દૂર થયું ત્યારે સૂર્યનો અડધો પ્રકાશ ધાય છે, અને જ્યારે સંપૂર્ણ વાદળું સૂર્યથી દૂર થયું એટલે સંપૂર્ણ પ્રકાશ સૂર્યનો પૃથ્વી ઉપર પડે છે. તેમ અહીં આત્મારૂપી સૂર્ય સમજવો અને વાદળારૂપી કર્મ સમજવાં. જેટલું જેટલું જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ઓછું થયું તેટલું તેટલું આત્માનું જ્ઞાન બહાર પ્રકાશ થાય છે; અને જ્યારે સંપૂર્ણ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ

નાશ પામે છે ત્યારે સંપૂર્ણ જ્ઞાન કે જેને દેવજ્ઞાન કહે છે તે પ્રગટ થાય છે. જેમ વાદળથી ઢંકાયેલા સૂર્યમાં આખા જગતને પ્રકાશ કરવાની શક્તિ છે, પરંતુ તે વાદળના આચ્છાદનથી હાલ ઢંકાઈ ગયેલી હોય છે તેમ આત્મામાં પણ આખી દુનીઆના પદાર્થોને જાણવાની-પ્રકાશવાની શક્તિ છે, તે જ્ઞાનાવરણીયકર્મના નાશથી પ્રગટ થયે અને દેવજ્ઞાન થયે. ત્યારબાદ આત્માને આવરણ લાગવાનું નથી. આત્માની સાથે દેવજ્ઞાન-જેને અનંતજ્ઞાન કહે છે તે અનાદિ કાળથી સત્તાથી રહેલું છે, અને અનંતજ્ઞાન તે આત્માનો એક શુભ છે. તે પ્રમાણે આત્માને કર્મ અનાદિ કાળથી વળગેલું છે તે પુદ્ગલ છે, તેનો નાશ થવાનો છે, તે પુદ્ગલ કર્મનું આત્માની સાથે રહેવાનું યજ્ઞથી જ્ઞાનશુભ આચ્છાદિત થયે છે. તે ત્યારે કર્મ નાશ પામશે, ત્યારે તેનો જે જ્ઞાનશુભ તે સ્વતઃ-પ્રકાશી થશે. સત્તાએ કરીને આત્મામાં અનાદિકાળથી અનંત-જ્ઞાન (દેવજ્ઞાન) રહેલું છે, અને તેનું આચ્છાદન કર્મ કરે છે, પણ કર્મનો નાશ થયા પછી કર્મ વિનાનું ફક્ત એકલું જે દેવજ્ઞાન તેને રહે છે. પછીથી કર્મ આચ્છાદન કરતું નથી, એમ અમો માનીએ છીએ. પરંતુ તમોને જે શંકા થઈ તે શુદ્ધગમ્ય તત્ત્વ સમજ્યા વિના થઈ છે, પણ તે આ લખેલું વાંચ્યાથી સ્પષ્ટ માલુમ પડશે અને શંકા રહેશે નહીં. તે પ્રમાણે દર્શનાવરણીયના નાશથી અનંત દર્શન ઉત્પન્ન થાય છે. મીઠા જૈનધર્મે આ તેની શંકા ઉપરથી માલુમ પડે છે. કેંસ્યાદ્વાદધર્મ (જૈનધર્મ) ની સમજણ પડી નથી. જે તેમને સમજણ પડી હોય તો આવો લેખ લખી આ વખત આણતજ નહીં. હવે આઠ કર્મ કેવી રીતે એક પછી એક સિદ્ધ ઠરે છે તેનો અનુક્રમ નીચે પ્રમાણે છે.

અહીંયાં જ્ઞાનદર્શન તે જીવનું લક્ષણ છે. ચૈતના લક્ષણો જીવઃ
 ઇતિ વચનાત્ જ્ઞાન દર્શન વિના જીવ અજીવપણું પામે, તેમાંડે
 પણ જ્ઞાન સુખ્ય છે.

૧ જ્યારે સિદ્ધમાં જીવ જાય છે. ત્યારે સાકારોપયોગે જાય છે, સાકાર ઉપયોગવાંત જીવને સર્વ લબ્ધિ ઉપજે તે માટે જ્ઞાન મુખ્ય છે. તે જ્ઞાનને આવરે-ઢાંકે તેને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કહે છે, અને તે કારણથી મુખ્ય જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કહ્યું.

૨ જીને સમયે અનાકારોપયોગ (સામાન્યોપયોગ) દર્શનોપયોગ હોય છે તેને આવરે-ઢાંકે તેને દર્શનાવરણીય કર્મ કહે છે. તે માટે જ્ઞાનાવરણીય પછી દર્શનાવરણીય કહ્યું.

૩ હવે જ્ઞાનાવરણીય અને દર્શનાવરણીય એ બે પોતાના વિપાક દેખાડતાં સુખ દુઃખ વેદનીયના વિપાકના હેતુ થાય તે માટે તે પછી વેદનીય કહ્યું.

૪ શાતા અને અશાતા વેદનીયના ઉદયે અવશ્ય જીવને રાગ દ્વેષ ઉત્પન્ન થાય, મોહ પામે તે માટે તે પછી મોહનીય કહ્યું.

૫ મોહનીયકર્મ મુંઝાણા જીવો બહુ આરંભ સારંભ કરીને નરક, તિર્થંચાદિનું આયુષ્ય ખાંધે તે માટે તે પછી આયુઃ કર્મ કહ્યું. લવચકી લવાંતરે જતાં જીવને નિશ્ચય ઉદયે આવે તે આયુઃ કર્મ કહીયે. યદ્યપિ કર્મતો સર્વે ઉદયે આવે છે જ, પણ શેષ સાતકર્મ છે તે લવે તથા લવાંતરે પણ ઉદયે આવે અને આયુઃ કર્મ તો તે લવે ઉદયે નાજ આવે, બીજા લવમાંજ ઉદયે આવે એટલે વિશેષ છે.

૬ આયુષ્યને ઉદયે અવશ્ય ગતિ-જાત્યાદિક નામ કર્મનો ઉદય હોય તે માટે તે પછી નામકર્મ કહ્યું.

૭ નામકર્મને ઉદયે અવશ્ય ઉચ્ચ નીચ ગોત્રનો ઉદય હોય તે માટે તે પછી ગોત્રકર્મ કહ્યું.

૮ ઉચ્ચ નીચ ગોત્રને ઉદયે અનુક્રમે દાન લાભાદિકનો ઉદય વિનાશ થાય તે માટે તે પછી અંતરાયકર્મ કહ્યું. એ આંક કર્મનો ઉપન્યાસ કર્યો છે.

હવે ત્રીજા વેદની કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ જે ૧ શાતાવેદની
૨ અશાતાવેદની. શાતાવેદની એટલે જીવને શુભકર્મનાં
યોગે શરીર નિરોગી હોય, પુત્ર ધન આદિ ઋદ્ધિ વાળો હોય,
જીવને શુભકર્મયોગે સુખ લાગે તેવાં પુદ્ગલનો જે મિલાપ
તે શાતાવેદનીય કહેવાય છે. ૨ અશાતાવેદનીય એટલે અશુભ
કર્મના યોગે જીવને દુઃખ લાગે તેવા પુદ્ગલનો સંબંધ તેને
અશાતાવેદનીય કહે છે.

ખ્રીસ્તી-જૈનશ્વ શંકા કરે છે કે સિદ્ધનાં જીવો અનેક
પ્રકારના સુખો લોગવે છે. દુનિયાનો અંદર થતા નાટક, તમાશા,
વીગેરે ઠાક જીવે છે. કહું છે કે-સિદ્ધ જગત રીર શોભતા,
જીવે જગતના ઠાક, લક્ષ્મીલીલાની લહેરમાં, સુખીયા
છે હીન રાત. આથી માલુમ પડે છે કે સિદ્ધમાં શાતાવેદનીય
કર્મ છે.

જૈન—અરે બાઈ! તમે હજી અમારા કહેવાનું તાત્પર્ય
સમજ્યા નથી, જે સમજ્યા હોત તો આવી શંકા રહેત નહીં;
પણ હજી તમને જ્ઞાનાવરણીય કર્મના પડદા આડા આવ્યા છે.
મોટે દુધમાં પણ પૂરા કાઢવાની તમને મતિ થાય છે. હજી તમને
સુખ કેને કહે છે? તેનું જ્ઞાન થયું નથી, જે થયું હોત તો
સિદ્ધમાં પણ શાતાવેદનીય ■ એવું કહેવાનો અવસર આવત
નહીં. હવે હું તમને તે સમજાવું છું તે ઉપર ધ્યાન રાખો.
સુખ એટલે આત્માના જ્ઞાન, દર્શન અને આરિત્ર શુભમાં સમવૃત્તા
કરવી તેને તાત્ત્વિક (આત્મસુખ) કહે છે. સુખના જે પ્રકાર છે.
૧ કર્મ સંહિત કેવળ આત્મિક સુખ, ૨ પુદ્ગલના સંબંધથી થએલું
અતાત્વિકપ્રાદુર્ગતિક સુખ. તેમાં સિદ્ધના જીવોને તો આત્મિકસુખ
હોય છે (પોતાના આત્મા સંબંધી સુખ હોય છે) પરંતુ
એટલે પારસી વસ્તુ પુદ્ગલ તે જન્ય સુખ નથી. જન્ય સુખી
આઠ કર્મ હોય છે ત્યાં સુધી જીવને શુભ વા અશુભ કર્મના
યોગે શાતા અને અશાતાવેદની લોગવી પડે છે, પણ તે

શાતાવેદનીજન્ય સુખ છે તે ખરું સુખ નથી. સિદ્ધના જીવો તો કર્મ થકી રહિત થયા છે, પોતાના સ્વભાવમાં સદા લીન થયેલા છે. ત્યાં શુભ અશુભ કર્મ હોતું નથી. તેથી તેમને શાતા અગર અશાતાવેદની જે કર્મ તેથી ઉત્પન્ન થયેલી શાતાઅશાતાને લોગવવી પડતી નથી, આ દુનીઆના સર્વ પદાર્થને ત્યાં રહ્યા થકા જોઈ રહ્યા છે; કોઈ ખેલે છે. કોઈ જમે છે, ખાગો વગેરે જોવામાં આવે છે પણ તે ખેલની અગર ખાગથી તેમને કંઈપણ સુખ નથી, પરંતુ પરભાવ એટલે પુદ્ગલ તે થકી રહિત પોતાના જ્ઞાનાદિક ગુણો તેથી સુખ છે. ચારિત્ર મોહ ટળવાથી આત્માનું સ્વાભાવિક સુખ લોગવી રહ્યા છે. ઉપાધિ થકી રહિત થવું અને આત્મ સ્વભાવમાં રમવું તેજ આત્મસુખ છે. તેથી સિદ્ધમાં શાતાવેદનીય કર્મથી સુખ થાય છે એમ છેજ નહીં. માટે તમારી શંકા તેથી રહેતી નથી.

વળી જેમ આપણે દર્પણમાં જોઈએ છીએ ત્યારે આપણું પ્રતિબિંબ દર્પણમાં પડે છે, તેમ સર્વ પદાર્થો સિદ્ધના જીવોના જ્ઞાનમાં વિષયીભૂત થાય છે, પણ તે પદાર્થનો સંયોગ સિદ્ધના જીવોને નથી.

જેમ આપણે કાચનો મોટો તકતો પચીસ હાથ દુર મુકીએ અને દૂર રહી તકતામાં જોઈએ છીએ તો જાણે તેમાં આપણે હોઈએ તેમ ભાસે છે તેને પ્રતિબિંબ કહે છે. હવે તે દૂર રહેલા કાચમાં આપણું પ્રતિબિંબ પડ્યું, તે પ્રતિબિંબ અને કાચ એ બેનો કેવો સંબંધ થયો? ઉત્તર જ્ઞાનજ્ઞેય ભાસક ભાસ્ય સંબંધ કહેવાય. સિદ્ધના જીવના જ્ઞાનમાં ચૈાદરાજ લોકના પદાર્થ વિષયીભૂત થાય છે, પણ તે વસ્તુઓની સાથે સિદ્ધના જીવોને આત્મીય સંબંધ નથી. તેમ શાતાવેદની એટલે શુભ પુદ્ગલનો સંયોગ તે સિદ્ધના જીવોને નથી, માટે તેમને શાતાવેદનીય નથી. અરે ! તેમને સર્વ કર્મનો સંબંધ નથી તો શાતાવેદનીય એ પણ એક કર્મ છે તેનો પણ ક્યાંથી સંબંધ હોય? નજ હોય. માટે સીં જોઈએ

અજ્ઞાનતાને લીધે જે શંકા કરી તે જોડી છે જ્યાં સુધી જન
સમક્ષિત પામ્યો નથી અને અનંત સંસાર જમણ કરવાનું
હોય છે, ત્યારે તેને જોડી જોડી શંકાઓ થાય છે. કશું છે કે—
વૃદ્ધિઃ કર્માનુસારિણી.

સિદ્ધના જીવને તો જન્મ જરા મરણનાં બંધન સુધી ગયાં
છે. તેમને આત્મા સ્ફટિકરત્નની પેઠે નિર્મળ છે. જ્ઞાનાવરણીય
કર્મનો નાશ થવાથી અનંતજ્ઞાન પ્રકાશ પામ્યું છે, તેમ દર્શના-
વરણીય કર્મનો નાશ થવાથી અનંતદર્શન, અને શાતા અને
આશ્વાતાવેદનીયનો નાશ થવાથી અભ્યાગાધ સુખ પામ્યા છે,
મોહનીનો નાશ થવાથી દ્વાયિક સમક્ષિત પામ્યા છે, આયુષ્ય
કર્મનો નાશ થવાથી અક્ષયસ્થિતિ પામ્યા છે, નામકર્મનો
નાશ થવાથી અરૂપીપણું પામ્યા છે, ગોત્રકર્મનો નાશ થવાથી
અશુદ્ધ લઘુપદ પામ્યા છે અને અંતરાય કર્મનો નાશ થવાથી
અનંતવીર્ય પામ્યા છે. જુઓ તેની ગાથા નાળંચ દંતાળંચ ચેવ,
અઘ્વાચાદં તદેવ સમ્મત્તં, અરુલ્લયવિદ્ અરુવિ, અગુરુલઘુ વીરિયં
દૃવદ્ ॥ ૧ ॥ આઠ કર્મનો નાશ થવાથી એ આઠ ગુણ પ્રગટ થાય
છે. માટે સિદ્ધના જીવોમાં અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતચ.સ્થિતિ,
અનંતવીર્ય હોય છે, અને તેના લોકતા સિદ્ધ જીવો છે.

પ્રીતિ—જેમલ-અનંત એટલે જેનો અંત કે છેડો નહી
તે એવા સુખના લોકતા સિદ્ધ જીવોને કહોછો અને લોકતા
એટલે લોગવવાવાળો થાય, પાંચ ઈન્દ્રિયોના વિવિધધરી લોગવવું
અને એક અંતઃકરણથી લોગવવું એને પણ લોગવવું કહે છે.

જેમ કોઈ માણસ દુઃખી થતું હોય અને બીજો માણસ
જુએ ત્યારે તેના અંતઃકરણમાં દુઃખની લાગણી થાય છે, તેમજ
કોઈ જોડું કાર્ય કર્યાધરી પણ અંતઃકરણમાં દુઃખ થાય છે,
તેમજ અંતઃકરણમાં સુખ પણ થાય છે. સિદ્ધમાં જીવાનાં ચર્મ
ચક્ષુ તથા સાંલજવાને કાન નથી, તોપણ આત્માના જે ગુણ
જ્ઞાન અને દર્શન તેવડે બહુવું તથા જીવું થાય છે ને તેથી

તેવડે લોગવે છે; માટે સિદ્ધપરમાત્મામાં વેદનીયકર્મ છે તે જાણતો તમે હઠવાદ મૂકી વિચાર કરશો તો તમને પણ માલુમ પડશે.

જૈન—અરે જેમ કમળો થયેલાને સર્વ વસ્તુ પીળી લાસે, લાલ કાળી ઘોળી સર્વ વસ્તુ પીળી દેખાય, તેને કોઈ કહે કે આ વસ્તુ લાલ છે, આ ઘોળી છે, આ કાળી છે, તો તે કાંઈ કમળો થયેલો માણસ માનવાનો નથી. એવી દૃષ્ટિ હશે ત્યાં સુધી સર્વ પીળીજ દેખશે, પણ શુદ્ધ જેનું જેવું રૂપ છે તેવું કદી દેખવાનો નથી, તેમજ કર્મના જોરે કરી જેની ઊંધી દૃષ્ટિ થઈ છે તેને ખરી વસ્તુ પણ ખોટી લાસવામાં આવે છે.

મી० જૈમલ !! હું નીચે જણાવું છું તે જરા ધ્યાન ઇશ વાંચશે તો કસ્યાણુ થશે, અને અજ્ઞાનરૂપી પડળ દૂર થવાથી આપોઆપ અંધકાર જતાં અજવાળું થવાથી સત્ય દૃષ્ટિગોચર થશે. બુદ્ધિ, બુદ્ધ ધાતુ ઉપરથી લોકતા શબ્દ થયો છે—બુદ્ધ—લોગવવું. વળી લોગવવું બે પ્રકારનું છે. એક પોતાનું અને બીજું, પર પુદ્ગલનું લોગવવું. અને પોતાનું લોગવવું. એટલે પોતાના આત્મામાં રહેલાં જ્ઞાન—દર્શન—અનંત સુખ તેને લોગવવું. આત્મા—અરૂપી છે અને તેના જ્ઞાનદર્શન વગેરે શુણ્ણ પણ અરૂપી છે, તો અરૂપી છે, તો અરૂપી એવા સિદ્ધાત્માઓ અરૂપી એવા જ્ઞાનદર્શન વગેરે શુણ્ણને લોગવે છે.

હવે પરનું લોગવવું તેનો અર્થ કરું છું તે સાંભળો. પર એટલે પોતાના આત્માનું નહીં એવી જડ વસ્તુ પુદ્ગલ. તે પુદ્ગલ બે પ્રકારે છે. ૧ શુભ એટલે જેનો વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ પોતાને અનુકુળ પડે તેવું પુદ્ગલ, તેને શુભપુદ્ગલ કહે છે. ૨ પોતાને (એટલે) કર્મ સહિત આત્માને જે પુદ્ગલ પ્રતિકુલ પડે દુઃખકારી થાય તેને અશુભપુદ્ગલ કહે છે. શુભપુદ્ગલથી કિંચિત્ સુખ થાય છે અને અશુભપુદ્ગલથી દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે. કર્મસહિત આત્માને પોતાના સ્વરૂપથી—પોતાના શુભ

થકી લિપ્ત એવું શુભ યા અશુભપુદ્ગલ લોગવવું તેને પરતું લોગવવું કહેવાય છે. કર્મ એ રૂપી વસ્તુ છે અને આત્માના શુભો તો અરૂપી છે. એવા અરૂપી આત્મા તેને રૂપી વસ્તુનું જે કર્મના યોગે લોગવવું તેને પર સંબંધી લોગવવું કહીએ છીએ.

આ સંસારિક જીવો ત્રણ પ્રકારે શુભ અશુભ પુદ્ગલ જન્મ શાતા અને અશાતાવેદનીને લોગવે છે. હવે ત્રણ પ્રકાર કહ્યા તે નીચે મુજબ.

મન, વચન અને ક્રિયા એ ત્રણયત્રી શાતા અને અશાતા વેદની લોગવે છે, તે સર્વે પર સંબંધી લોગવવાનું કહીએ છીએ.

હવે સિદ્ધતા જીવોને તો કર્મ નથી, તેથી પરવસ્તુ-પુદ્ગલ તેનો લોગ નથી. પર વસ્તુ-પુદ્ગલ તેનો રૂપી છે અને પોતે તો અરૂપી છે તેથી તેમને રૂપીવસ્તુનો લોગ નથી, જ્ઞાન અને દર્શન જે પોતાના અરૂપી શુભ તેનો લોગ પોતાને છે, કર્મ સહિત જીવો શુભ વા અશુભપુદ્ગલના સંયોગે જે શાતા અગર અશાતા વેદની લોગવે છે તે પોતે સિદ્ધતા જીવો બધે છે પણ શાતા અશાતા જે રૂપી વસ્તુ જડ-પર સંબંધી, તેનો લોગ તે સિદ્ધતા જીવોને હોતો નથી. અરૂપીને રૂપીનોલોગ નથી. અરૂપીને તો અરૂપી એવા જ્ઞાન દર્શનનો લોગ છે. માટે જ્ઞાન દર્શન વડે શાતા વેદની સિદ્ધતા જીવો લોગવતા નથી એ વાત સત્ય છે.

વળી ત્રીજી જગત લગે છે કે સંસારના જીવોના મુખ દુઃખ સિદ્ધતા જીવો જ્ઞાનવડે બાંધે છે અને તેથી તેમનું અંતઃકરણ પણ મુખ દુઃખ લોગવે છે, માટે વેદની માનવી જોઈએ.

અરે વાહ ! દેવો અંતઃકરણ એ શબ્દનું જ્ઞાન નથી તેથી વ્યાકરણ અને ન્યાયશાસ્ત્રના અભ્યાસને નામે તો તમારામાં શૂન્યના દોષાય છે. વળી રૂપી અને અરૂપી વસ્તુનું પણ જ્ઞાન નથી તેમજ વળી શુદ્ધગત્ય તો દોષજ યેનું ! તેથી જેમ ફાલે તેમ મુખે ધ્રુવ છે, પણ તેથી અમને દરજ્જા નથી. એથી તો તમારું અજ્ઞાનપણનું જોષાનું પ્રચટ યાચ છે તે ઉપર ધ્યાન આપો સાહેબ ?

અંતઃકરણ (હૃદય) વા મન તેતો પૌદ્ગલિક વસ્તુ છે, તે વિચાર કરવાનું સ્થાન છે. સિદ્ધના જીવોને અંતઃકરણ (મન) હોતું નથી. સંસારના જીવોનું સુખ દુઃખ છે તેને જ્ઞાનવડે સિદ્ધના જીવો જાણે છે, પણ સિદ્ધના જીવોને મન નથી. તેથી તેમને સુખ દુઃખની લાગણીઓના વિચારો થતા નથી. સિદ્ધના જીવોને અંતઃકરણ નથી, તેથી તેમને શાતા અને અશાતાવેદની પણ નથી, માટે ત્રિકાળમાં પણ સિદ્ધના જીવોને શાતા અશાતા વેદનીય નથી. તે સત્ય છે. માટે સિદ્ધ જીવોને અન્ય જીવોનું સુખ દુઃખ દેખી સુખ દુઃખની લાગણી થતી થતી.

હવે મોહનીય કર્મ સંબંધી વિચાર લખીએ છીએ.

મોહની કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ અઠાવીસ છે.

ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ તે દરેક ચાર ચાર ભેદે છે.
અનંતાનુબંધી-ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ. ૪
પ્રત્યાખાની ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ. ૪
અપ્રત્યાખાની-ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ. ૪
સંલવસનનો-ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ. ૪

૧૬ કપાય

હવે નવ નોકપાય-હાસ્ય, રતિ, અરતિ, લય, શોક, દુઃખ, પુરુષવેદ, સ્ત્રીવેદ, નપુંસકવેદ, એ નવ નોકપાય કહેવાય છે.

ત્રણ મોહની-સમકિત મોહની, મિશ્રમોહની, મિથ્યાત્વ મોહની.

એવી રીતે ઉપરની અઠાવીસ પ્રકૃતિ મોહની કર્મની છે.

ખ્રીસ્તી-ત્યારે સમકિત મોહનીનો ક્ષય થાય છે ત્યારે સમકિત પ્રગટ થાય છે, અને ત્યારે મિશ્રમોહનીનો ક્ષય થાય છે ત્યારે મિશ્ર સમકિત પ્રગટ થાય છે; તે પ્રમાણે મિથ્યાત્વ મોહનીનો ક્ષય થાય ત્યારે મિથ્યાત્વ પ્રગટ થવું જોઈએ, અને

મિથ્યાત્વ મોહનીનો ક્ષય થયે છતે મિથ્યાત્વ પ્રગટ થયું તો સિદ્ધમાં પણ મિથ્યાત્વ આજીવું; કારણ કે તેમને મિથ્યાત્વ માનવું જોઈએ.

જૈન—ભાઈ! સાંભળો. મિથ્યાત્વમોહની એટલે અસત્ વસ્તુમાં સત્ની બુદ્ધિથી મુંઝાવે તેને મિથ્યાત્વ મોહની કહે છે, કુદેવમાં દેવતું જ્ઞાન, દેવમાં કુદેવતું જ્ઞાન, અને કુશુરમાં શુરતું જ્ઞાન, તેને મિથ્યાત્વ મોહની કહે છે.

અસત્ વસ્તુમાં મુગ્ધાવાપણું ટળી જાય છે ત્યારે સત્ વસ્તુનું જ્ઞાન થાય છે. પણ તેથી સત્ વસ્તુનો ક્ષય થતો નથી. કુદેવને દેવ તરીકે માનવાનો નાશ થાય છે ત્યારે કુદેવનેજ માનવાપણું રહે છે.

જેમ મેલા સોનાનો નાશ થયે છતે શુદ્ધ સોનું રહે છે, તેમ મિથ્યાત્વ મોહનીનો નાશ થયે છતે શુદ્ધ સમક્ષિત પ્રગટ થાય છે.

મિથ્ય મોહની એટલે કુદેવતામાં પણ દેવની બુદ્ધિ અને કુદેવમાં પણ દેવની બુદ્ધિ તેનો નાશ થયે છતે શુદ્ધ ખરા દેવની બુદ્ધિ થાય છે. તે પ્રમાણે મિથ્યાત્વ મોહની જે અનાદિ કાળની હતી, તે નાશ પામી એટલે શુદ્ધ સમક્ષિત પ્રગટ થયું.

તે પ્રમાણે સિદ્ધના જીવને મિથ્યાત્વમોહનીનો ક્ષય થયો છે તેથી તેમને ક્ષાયિક સમક્ષિત પ્રગટ થયું છે.

મિથ્યાત્વમોહની તે તો અજ્ઞાનજન્ય છે. તેનો નાશ થવાથી આત્માનો શુભ, શુદ્ધ સમક્ષિત પ્રગટ થાય છે, તેમાં કંઈ સંશય નથી. તે પ્રમાણે સિદ્ધમાં મિથ્યાત્વ મોહની વગેરેને ક્ષય થવાથી ક્ષાયિકસમક્ષિત પ્રગટ થયું છે અને ત્યાં મિથ્યાત્વ ઠરાવવા કંઈ સુક્ષ્મ કરવી તે નિષ્ફળ છે.

નાના મોટા સર્વે લોકો સમજે છે કે કુદ્રષ્ટિનો નાશ થાય ત્યારે સુદ્રષ્ટિ ઉત્પન્ન થાય છે, અજ્ઞાનનો નાશ થાય છે ત્યારે જ્ઞાન

પ્રગટ થાય છે, મિથ્યાત્વ મોહનીનો નાશ થયે છતે શુદ્ધ સમ-
કિત થાય છે, તેથી સિદ્ધાંતે મિથ્યાત્વમોહનીયના નાશથી શુદ્ધ
સમકિતરૂપ સમ્યગ્ દર્શન છે પણ અજ્ઞાન નથી એટલું પણ જૈમ-
લ ન સમજ્યા તેથી ભ્રાંતથૈ પ્રીસ્તિ થયા. તે વાત નિઃસંશય છે.

પ્રીસ્તી-જૈમલ જણાવે છે કે, બીજું દ્વષણ અતિચારમાં
લખે છે કે ગ્રહપૂજા કરે તો અતિચાર લાગે, ત્યારે તમારા
માનીતા મોટા શ્રીભદ્રબાહુ સ્વામીએ ગ્રહપૂજા કરવાની વિધિ કેમ
ખતાવી છે? ગ્રહશાંતિ સ્તોત્ર ખનાવ્યું છે. રવિ પીડા કરેતો લાલ
કુલેકરી પદ્મપ્રભુની પૂજા કરવી. ચંદ્ર પીડા કરેતો સેવતિના
કુલેકરી ચંદ્રપ્રભુની પૂજા કરવી. એ આદિ નવ ગ્રહનીપૂજામાં તીર્થ-
કરનાં નામ અને ઉપર લખેલી વિધિઓ ખતાવી છે, અને જણા-
વ્યું છે કે આ પ્રમાણે કરવાથી જે ગ્રહ નડતા હોય તે ગ્રહ શાંતિ
થાય માટે એ પણ વિરૂદ્ધ છે. આ વાતતો એવી છે કે હુઃખ તો
કોઈ એક જણ આપે અને તે હુઃખ દૂર કરવાને માટે બીજાને
વિનંતિ કરવી. પણ એમ કરવાથી હુઃખ કેમ દૂર થાય? આ વિશે
તમે હવે શું કહેવાના છો ?

જૈન—હજી પણ તમે બરાબર સમજ્યા નથી, જુઓ,
કર્મતો આત્માને લાગે છે, પણ સુજીયે ચઢાવી મારી નાંખવું
તેતો બીજા માણસો કરે છે. જેમકે આપણે કોઈ જીવને મારી
નાંખ્યો તેનું આપણા આત્માને પાપ લાગ્યું, હવે અહીંથી આપણે
મરી ગયા અને બીજા જન્મ પામ્યા ત્યાં જે પૂર્વે બીજા જીવને
મારી નાંખવાનું પાપ બાંધ્યું હતું તે ઉદયે આવ્યું એથી
આપણા માથે કોઈ ખોટો આરોપ આવે તેથી બીજા
માણસો આપણને સુજીયે ચઢાવે, તેમાં કર્મે કરીનેજ આપણે
સુજીતું હુઃખ પામ્યા તેવો પ્રત્યક્ષ અનુભવ સાચો છે. પંચ કાર-
ણોથી કાર્યની ઉત્પત્તિ થાય છે. ૧ કાલ, ૨ સ્વભાવ, ૩ નિયતિ,
૪ કર્મ, ૫ ઉદય; આ પાંચ કારણોથી એક કાર્ય ઉત્પન્ન થાય
છે. તે પ્રમાણે હુઃખરૂપી કાર્યમાં પણ પંચ કારણો હોય છે.

પાપથી દુઃખ થાય છે અને પુણ્યથી સુખ થાય છે. આપણને દોષ જાતનું દુઃખ દોષના તરફથી થતું હોય તે વખતે પ્રભુની પૂજા વીગેરે પુણ્યકાર્યો કરવાથી દુઃખ દૂર થાય છે એટલે પુણ્યનું જોર થવાથી પાપનો ક્ષય થયો એટલે તે માણસ દુઃખ દેતો અટકી જાય છે. તે પ્રમાણે પાપના ઉદયથી થતી જે અહો તરફની નિમિત્ત કારણ પીડા તે પ્રભુની પૂજા વગેરે પુણ્ય કાર્ય કરવા થકી દૂર થાય છે. કારણ કે ઘણું પુણ્ય તરફાળ પણ ફળ આપી શકે છે વગેરે. તે જાબતમાં ઘણું લખવાનું છે, પણ પ્રથમ ગૌરવના ભયથી નથી લખ્યું માટે અમારા ગુરૂ મહારાજ શ્રી ભદ્રબાહુસ્વમીએ જે સ્તોત્ર કહ્યું છે તે ચોખ્ખીરીતે સમજીને કહ્યું છે. એતો મહાજ્ઞાની હતા, એમને જ્યોતિષનું બહુ (ઉત્કૃષ્ટ) જ્ઞાન હતું. તેમણે ભદ્રબાહુસંહિતા નામનો ધંધ બનાવ્યો છે, તે ૮૪૦૦૦ (ચોવીસી હજાર) શ્લોક પ્રમાણ છે. તે ભણતાં ભણતાં મી. જેમલ ઘરટો યદ્ય જાય તો પણ પાર આવે નહીં, માટે તેમણે જે કહ્યું છે તે વિચારીનેજ કહ્યું છે, તેમાં થંકા કરવી તે અજ્ઞાનીનું લક્ષણ છે. વળી અન્ય કર્મ દુઃખ આપે અને પ્રભુની પૂજા કરે તો શું દુઃખ દૂર થાય છે? ના, નથી થતું, એવું જે જોઈતું લખતું તે પણ તરત ખોટું છે. પુણ્ય છે તે પ્રભુની પૂજા-સ્તુતિ, સાધુને દાન વિગેરે આપવાથી થાય છે. જેમ જેમ પુણ્ય ધણું થતું જાય છે તેમ તેમ પાપ થકી થએલું દુઃખ દૂર થઈ જાય છે. આ દેકાણે પાપ થકી થએલું જે દુઃખ તે બીજી વસ્તુ જે પુણ્ય તે થકી દૂર થયું તે સત્ય દાખવે છે. જેમ એક વસ્તુ ખાવાથી ઉત્પન્ન થએલો વાયુ તેજ બીજી વસ્તુ ખાવાથી દૂર થાય છે. એક વસ્તુએ વાયુ કહ્યું તો તે વાયુનો બીજી વસ્તુ થકી નાશ થયો તે પ્રત્યક્ષ દાખવે છે. એવીજ રીતે પ્રભુની પૂજા કરવા વગેરેથી થતા પુણ્યના યોગે અન્ય કર્મથી થએલાં પાપાનુયોગનાં દુઃખ દૂર થાય છે એ વાત સત્ય છે. માટે કુપ્રકૃત ત્યાગ કરી સત્યમાર્ગ અંગીકાર કરો કે જેથી તમારું દુઃખ યાય.

ખ્રીસ્તી—જૈમલ લખે છે કે, તીર્થ'કરે છે તે કોઈ ઉપર રાગદ્વેષ રાખતા નથી, કેમકે તે વીતરાગ છે. માટે તેમની પૂજા કરવાથી તેઓ દુઃખને દૂર કેમ કરે ? માટે ગ્રહ નડે તો તીર્થ'કરની પૂજા અને જાપ કરવો તે ફાકટ છે. આ વાત તો ખરીને ?

જૈન—નહીં. તદ્દન ખોટું છે. તીર્થ'કર ભગવાનના કોઈના ઉપર રાગદ્વેષ રાખતા નથી તે સત્ય છે, પણ તેમની પૂજા કરવાથી થયેલું જે પુણ્ય તેથી પાપથી ઉત્પન્ન થયેલી ગ્રહની પીડા દૂર થાય છે. તે સત્ય છે. જેમ અગ્નિની પાસે જઈને બેસીએ છીએ ત્યારે તેનો એવો સ્વભાવ છે કે તાપ આપે છે, તેનો સ્વભાવ શીતળતા આપવાનો છે, તેમ પ્રભુની પૂજા વગેરે કરવા થકી પુણ્ય થાય છે, અને તેથી પાપ હટી જાય છે. તેથી પીડા કરતા ગ્રહ અટકી જાય છે. માટે ભદ્રબાહુ સ્વામીએ બનાવેલું ગ્રહશાંતિ સ્તોત્ર યુક્તિયુક્ત છે. રાગદ્વેષ વિનાના અગ્નિથી જેમ ઉજ્જ્વળતા થાય છે અને જલ થકી જેમ શીતતા થાય છે તેમ વીતરાગ તીર્થ'કરની પૂજા કરવાથી તીર્થ'કર જો કે સુખ આપતા નથી તો પણ તેમની ભક્તિથી ભક્તના ભક્તિસેવાના પરિણામથી તથા પુણ્યથી અશુભ કર્મનો નાશ થાય છે. તેમાં તીર્થ'કર ભગવાન નિમિત્ત કારણ છે અને પુણ્યબંધ સુખ વગેરેમાં તથા દુઃખ દૂર કરવારૂપ કાર્યમાં ભક્તની સેવા ભક્તનો પરિણામ ઉપાદાન કારણ છે. પ્રભુ તીર્થ'કર નિમિત્ત કારણ હોવાથી તે વીતરાગ છતાં ભક્તના સુખમાં રાગ દ્વેષવિના નિમિત્ત કારણ ઠરે છે, અને તેથી વીતરાગ છતાં સુખ આપી શકે છે એમ ન્યાયથી સિદ્ધ ઠરે છે.

વળી જૈમલ લખે છે કે તીર્થ'કરોને દેવાધિદેવ તરીકે માનવા તે ખોટું છે. આ પણ તેમનું લખવું ઘટતું નથી. તીર્થ'કરભગવાનની ચોસઠ ઈંદ્ર પૂજા કરે છે અને ચોસઠ ઈંદ્ર પ્રભુના ચરણ કમળની સેવા કરે છે તો દેવાધિદેવ તીર્થ'કર કહેવાય તેમાં કંઈ સંશય નથી; પણ અમારા તીર્થ'કર ભગવાનની ઈંદ્ર સેવા ચાકરી કરે છે તે બાણીને ભતિ સ્વભાવ ઉપર

જનારાની કુચુકિત્તેએ, દક્ષ પુરુષ કદાપિ દાણે પણ માનનાર નથી. અમે જાનો, તીર્થંકરની તથા શુરની આલોકના મુખને માટે તથા પરલોકના મુખને માટે પૂજા કરતા નથી એ વિધિ માર્ગ છે. કારણકર તમારા પ્રભુના જેવા-મિથ્યાત્વી દેવતાઓનો ઉપદ્રવ થયો હોત તો તેનો નાશ કરવાને ભદ્રગાહુ સ્વામીએ કહેલા શ્રદ્ધાંતિ વગેરે સ્તોત્રનો જાપ કરીએ છીએ, એ અપવાદ માર્ગ છે. જૈન દેવતાઓ છે તે મિથ્યાત્વી દેવતાઓથી થયેલા ઉપદ્રવનો નાશ કરે છે, અને તે ઉપદ્રવ નાશ થવાથી ધર્મ મુખે કરી થાય છે. ધર્મ કરવામાં અડચણ પડતી નથી. માટે વિધિમાર્ગ અને અપવાદ માર્ગ એ બે માર્ગ તમે શુર ગમથી સમજ્યા નહીં તેથી આ શંકા તમારા મનમાં રહી છે, પણ તે આ વાંચીને દૂર કરો ને સત્યધર્મ અંગીકાર કરો. વિધિમાર્ગે જેવી રીતે આલુપુ તે વિવિધબોધ રત્નાકરમાં જતાવ્યું છે તેનીએ મુજબ—

દેવ શ્રી અરિહંત, જગત્તા ઉપકારી, પરમ પૂજ્ય, સમસ્ત અદાર દોષે કરી રહિત, તેમની જે મૂર્તિ તેની આગળ ઈહલોક પરલોકના પૌદ્ગલિક મુખની ઈચ્છાએ માનતા માનવી નહીં, તેમ શુદ્ધ સાધુ, જ્ઞાન, કર્મ, ચારિત્ર સહિત મુનિશાસ્ત્રી ધનપુત્રની અપેક્ષાએ સેવા કરવી નહીં, તથા પાંચ પ્રકારનાં દ્રવ્ય વર્જવાં, વળી અન્ય તીર્થોંઓની સાથે પરિચય કરવો નહીં. કારણ કે તેથી મ્રમદીતમાં દ્રવ્ય લાગે છે. તે દ્રવ્યના પાંચ ભેદ છે, ૧ શંકા, ૨ કંખા, ૩ વિચિકિત્સા, ૪ અન્યતીર્થોંક પ્રચંસા, ૫ અન્યતીર્થોંક પરિચય એ પાંચે દ્રવ્ય વર્જવાં.

પ્રીસ્તી—જૈમલ-ત્યારે ભદ્રગાહુ સ્વામીએ શ્રદ્ધાંતિ સ્તોત્ર કેમ જનાવ્યું ? ભદ્રગાહુ સ્વામીને મિથ્યાત્વી કહેવા કે સમદીતી કહેવા ? તથા જૈનધર્મ વિના બીજા ધર્મવાળાઓની સાથે પરિચય કરવો તે મોટું પાપ છે, ત્યારે આ ઉપરથી જૈનધર્મ પાળનાર તમામ લોકોએ એક જુદું ગામ કે

દેશ વસાવવો જોઈએ, અથવા દેશપાર જવું જોઈએ; એવી એવી વિરુદ્ધ વાતો જોતાં સમકીત કાંઈ છેજ નહીં અને જ્યારે સમીકીત કાંઈ છેજ નહીં અને જ્યારે સમકીત નથી, ત્યારે મિથ્યાત્વ સિદ્ધ થયું.

જૈન—અરે ! અજ્ઞાનવડે આચ્છાદિત થયેલા આત્મન્ !! આ તને જરા પણ વિચાર કરવો પડતો નથી કે જેથી જેમ તેમ બોલે છે. ભદ્રબાહુ સ્વામીએ પાંચ દૂષણ સેવવાં એવું કાંઈ બતાવ્યું નથી. અન્યતીર્થીઓની સાથે પારચય કરવો તેમ પણ કાંઈ કહ્યું નથી અન્ય તીર્થીઓની પ્રશંસા કરવી તે પણ આજ્ઞા કરી નથી, તો ફેર શા કારણસર તેમને મિથ્યાત્વી કહેવા એવી શંકા કરે છે. કેવળ તારી શંકા કરેલી ખોટી છે, અને ગ્રહશાંતિ બનાવી તેતો અપવાદ માર્ગે બનાવી છે એવું ઉપર જણાવેલ છે. માટે તમારું કહેવું તદ્દન ખોટું કરે છે. વળી જૈનોને અન્ય તીર્થીઓનો પરિચય કરવો નહીં એટલા માટે દેશપાર જવું જોઈએ તે પણ તમારું ઉદ્ધતાઈનું વચન છે. કેમકે અન્યતીર્થીઓનો ધર્મર્થ પરિચય કરવો નહીં અગર તેમની પ્રશંસા કરવી નહોં તેમ કહેલું છે એ ખરું અને વ્યાજબી છે તેનો તાત્પર્યર્થ ગુરુગમ્મથો સમજ્યા વિના જે તમારું બોલવું છે તે તદ્દન ખોટું છે. માટે તમારે સમજી લેવું કે જે પ્રમાણે કહેલું છે તેમાં અમને હરકત નથી તે પ્રમાણે જે જૈન વરતતો નથી તેને સમકીતમાં દૂષણ લાગવાનો સંભવ છે. ધર્મ સંબંધી આદિ બાળતમાં પણ અન્યતીર્થીઓની પ્રશંસા કરવી વહેવાર માર્ગે ઘટતી નથી. જેમ આપણે આપણા બાળકોને કહીએ છીએ કે જ્યાં સર્પનાં દર હોય ત્યાં રમવું નહીં. પણ જો તે વાત માને નહીં ને ત્યાં બાળકો રમે તો સર્પ કરડે એવો સંભવ રહે છે તેમ અન્યતીર્થીઓને માટે પણ સમજવું. અન્ય તીર્થીઓની સાથે ધર્મર્થ પરિચય કરવો નહીં એમ કહ્યું છે, પણ દેશપાર જવું એમ શાસ્ત્રમાં કંઈ લખ્યું નથી જુઓ ભાઈ પ્રત્યક્ષ દાખલો, જૈમત્ર—જૈન મુનિનો. તેગનું (કહેવા માત્ર પણ) સમ-

દીત અન્યતીર્થીએના પરિચયથી નાથ પામ્યું. તેમને જૈન ધર્મની શક્તિ રહી નહીં એ પ્રત્યક્ષજોવા જેવું છે. અમારા શાસ્ત્રમાં જેમ અમારું કદયાણુ થાય તેમજ બતાવેલું છે, તેમાં તમારા જેવાની કોઈ કુચુકિતઓ કોઈ ચાલવાની નથી. વળી અમે જૈમલને કહીએછીએ કે તમે જો જૌદ્ધ લોકોનો સંગ કરાતો તમોને તમોએ જે માર્ગ પકડ્યો ॥ તે જોટો લાગશે, એમ કેમ ના કહી શકાય ? મોટે અસત્ય એવા ધર્મને તજીને જન્મમરણદુઃખ નિવારણ કરનાર જૈનધર્મને અંગીકાર કરો.

૫ આયુષ્યકર્મ.

દરેક મનુષ્યે જોટલું આયુષ્ય જાંપેલું હોય છે તે, તે પ્રમાણે જીવી શકે છે. કોઈ સો, કોઈ પચાસ, કોઈ પાંચ, પચીસ, વર્ષ જીવે છે. એમ ચાર ગતિમાં આયુષ્ય કર્મ રહેલું છે. દેવતાઓ પણ જેમને આયુષ્ય જોટલું રહેલું છે તે પ્રમાણે જોગવે છે, અને મનુષ્ય, તિર્યંચ અને નારકી તે પણ પોતપોતાનું આયુષ્ય જોગવે છે. આયુષ્યને ક્ષય થયો કે જીવે, બીજી ગતિમાં ચાલ્યા જાય છે, તેનો ધણો વિસ્તાર પત્રવણ, આચારાંગ, ઉત્તરાધ્યયન, અને સમવાયાંગથી જોઈ લેવો. આયુષ્ય કર્મમાં અમલદારના કપ્ડાંત વગેરેથી આયુષ્યકર્મ નહીં માનવા સંજોગોમાં જે જે જૈમલે કહાકૂટ કરી છે તે તે તફીન જોટી છે, અને જો તે સંજોગોમાં વિશેષ ખુલાસો લેવાની મરજી હોયતો રૂણરૂમાં મળવું, કારણકે રૂણરૂમાં મળ્યાયકી સર્વશક્તિઓ સહેજમાં દૂર થશે. અન્ન પ્રંથ ગૌરવના બધને લીધે વધારે સ્પષ્ટીકરણ કરી શકતા નથી. આયુષ્ય કર્મ સત્ય છે અને તેને પ્રત્યક્ષ સર્વ મનુષ્યો અનુભવે છે. બ્રાહ્મણ, જૈન, જૌદ્ધ, મિમાંસક, વગેરે સર્વે આયુષ્ય માને છે, તેમજ સુસલમાનો પણ આયુષ્યને માને છે તે સત્ય છે.

૬ નામ કર્મ

જૂના નામ કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ ૧૦૩ છે, તેનો વિસ્તાર કર્મ પ્રંથયકી જોઈ લેવો.

ખ્રીસ્તી—જૈમલ, નામકર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ ૧૦૩ છે તેમાં ૩૮ મી પ્રકૃતિ વજ્રપક્ષનારાયસંઘયણુ નામે છે. તે સંઘયણુ-વાળો જીવ મોક્ષે પણ જાય અને સાતમી નરકે પણ જાય અને એ સંઘયણુવાળી સ્ત્રી મોક્ષે તો જાય પણ સાતમી નરકે ન જાય એ વિરૂદ્ધ છે.

જૈન—સાતમી નરકે જવું તે તો મનઝળવડે છે. સ્ત્રીને સાતમી નરકે જવા જેટલું મનોઝળ નથી તેથી તે જતી નથી. કેમકે તે સ્ત્રી એવું મોટું પાપ કરી શકતી નથી.

ખ્રીસ્તી—ત્યારે મોક્ષે જાય એટલું મનોઝળ સ્ત્રીમાં ક્યાંથી આવ્યું ?

જૈન—ભાઈ હજી તું સમજ્યો નહીં ? જો, મોક્ષે જવું છે તેતો આત્માના ઝળવડે છે, માટે સ્ત્રીને મોક્ષે જવું આત્માના ઝળવડે છે. મનવચનકાયાદિકઝળ તેતો કર્મની પ્રકૃતિ છે. માટે કર્મની પ્રકૃતિથી જે ઝળ પામવું તેતો ગતિ અને વેદ આશ્રી છે, અને જો ગતિવેદ અને ઝળ આશ્રી માનતા હોતો દેવો પણ મોક્ષે જવા જોઈએ; પણ તેમ કંઈ છેજ નહીં. મોક્ષે જવું તેતો આત્માના ઝળવડે છે. મોક્ષે તો જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રના આરાધનથી જવાય છે, માટે વજ્રપક્ષ નારાયસંઘયણુવાળો મોક્ષે જાય છે અને સાતમી નરકે જાય તેજ પ્રમાણે સ્ત્રી પણ જાય એમ કહેવાય નહીં.

ખ્રીસ્તી—દિગંબર લોકો સ્ત્રીને ત્યારે કેમ મોક્ષ માનતા નથી ?

જૈન—દિગંબર નથી માનતા તે તેમની મતિકરૂપના છે. પણ તેમનો ગોમઠસારનામે ગ્રંથ છે, તેમાં કહ્યું છે કે.

અઢયાલા પુંવેયા, ઇચ્છિવેયાય હુંતિ ચાલીસા ।

વિસનપુંસગવેયા, સમયેજેગેણ સિદ્ધંતિ ॥ (૧)

પુરૂષવેદે ૪૮ એક સમયમાં મોક્ષે જાય, સ્ત્રી વેદે ૪૦, અને

જૈન—લેશ્યા તેતો પુદ્ગલ છે અને સિદ્ધમાં પુદ્ગલ નથી તો લેશ્યા ક્યાંથી હોય ? માટે સિદ્ધને અલેશી કહ્યા છે. સિદ્ધોને લેશ્યા નથી તેઓને નવપદમાં અગ્નિતત્ત્વની ઉપમા આપીને રાતા કહ્યા છે.

ખ્રીસ્તી—નામ કર્મની યાદીમાં ગતિના કર્મની પ્રકૃતિઓ આવે છે. ગતિ માનો છો તેમ સિદ્ધની ગતિ કેમ માનતા નથી ? ગઈ (ગતિ) ગમન કરવું એવો અર્થ થાય છે માટે સિદ્ધમાં પણ ગતિ માનવી જોઈએ. કારણ કે તે અહીંથી સિદ્ધસ્થાનમાં ગમન કરે છે.

જૈન—ભાઈ, ગમ્ (ગચ્છ) ધાતુ ઉપરથી ગતિ શબ્દ થયેલો છે. કર્મગ્રંથમાં ગતિ ચાર કહેલી છે. ૧ દેવતાની ગતિ, ૨ મનુષ્યની ગતિ, ૩ તિર્યંચનીગતિ, ૪ નરકગતિ, એ ચાર ગતિઓ કહેલી છે. નામ કર્મની ૧૦૩ પ્રકૃતિઓ કહેલી છે. તેમાં ગતિ ચાર કહેલી છે. તે ચારગતિઓ તો નામકર્મની પ્રકૃતિઓ છે અને તે ચારગતિરૂપ નામકર્મ રૂપી છે.

પાંચમી ગતિ સિદ્ધની ગતિ કહેલી છે, તેનો અધિકાર પન્નવણ્ણમાં છે. તેમાં પાંચમી ગતિ છે તે કર્મમાં નથી, તેથી સિદ્ધમાં કર્મ, સિદ્ધ થતું નથી.

પાંચમી ગતિ છે તે કર્મજનિત નથી માટે સિદ્ધમાં ગતિનામ કર્મ નથી. જીવથી આઠ કર્મ ફર થાય છે તે વખતે એક સમયમાં શુદ્ધ જીવ, સિદ્ધમાં જાય છે, તોતે એક સમયમાં જીવને મોક્ષ સ્થાન પ્રત્યે જવું તે આશ્રીને પાંચમી ગતિ કહેલી છે.

ચાર ગતિઓની પેઠે સિદ્ધમાં જવાની ગતિ છે તેતો કર્મ જન્ય નથી, માટે પાંચમી સિદ્ધસ્થાન પ્રત્યે જવાની જે ગતિ તે નામ કર્મમાં કહેવાય નહીં. અહીંથી સિદ્ધસ્થાનમાં જતી વખતે તમા, સર્વકર્મરહિત હોયછે પણ પૂર્વકર્મના પ્રયોગથી એક મય સુધી ગતિ રહે છે પણ પછીથી સ્થિરતા હોય છે.

૭ ગોત્રકર્મ.

ઉંચ અને નીચ કુળ એ જગતમાં પ્રસિદ્ધ છે. ઉંચ કુળમાં ઉંચ ગોત્રકર્મના યોગે જ જન્મ થાય છે, તેમજ નીચકુળમાં પણ નીચ ગોત્રકર્મના યોગે અવતાર થાય છે. જુઓ, વિચારો- કેટલાક ધાળકોનો ચંડાળના કુળમાં જન્મ, અને વળી કેટલાકનો દ્વિત્રિય વાણીયા કુળમાં જન્મ. આનું કારણ ઉંચ અને નીચ ગોત્ર છે, એ સ્પષ્ટ છે. જો ઉંચ અને નીચ ગોત્ર કર્મ ન હોય તો એક જ કુળમાં એટલે કે બ્રાહ્મણ, વાણિયા, અગર તેવા દોષ કુળમાં જ સર્વનો જન્મ થવો જોઈએ. તેમ તો કંઈ થતું નથી, તેથી ખુલ્લું જ જણાય છે કે, ગોત્રકર્મના યોગે જ ઉંચ અને નીચકુળમાં અવતાર થાય છે. માટે ગોત્રકર્મ માનવું એ સત્ય છે. આ બાબતમાં મીઠું લેમલે જે ચંકા કરી છે, તે તેની બધી મનઃકલ્પના છે. એવી કપોલકલ્પિતકુચકિત લગાડેલી બીનાને વિદ્વાનવર્ગ તો વાંચી તેની તુલના કરે એમાં તો કંઈ નવાઈ નથી, પણ અદ્વિજ્ઞાનવાળા અને સાધારણમનુષ્ય પણ આવા પ્રત્યક્ષ પ્રમાણની બાબતમાં હાસ્ય કરે, એમાં ના પાડી શકાય તેમ નથી. શાસ્ત્રમાં પણ કુળાદિમદને લીધે ઉપાર્જન કરેલા ઉંચ નીચ ગોત્રમાં અવતાર થયેલાના દાખલા ઘણા છે. જુઓ, મર્યાદીના ભવમાં બાંધેલા નીચ ગોત્રના ઉદયચક્રી મરીચિના ઘણા જ ભવો થયા, તેમનો જન્મ નીચ કુળમાં થયો અને અવશેષ બાકી રહેલા કર્મના યોગે જે ભવમાં શ્રેષ્ઠલક્ષ્મી મળવાની હતી, તે જ ભવમાં પણ તેઓ દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુળે ઉત્પન્ન થયા. આ ગોત્ર કર્મની પ્રબળતા નહિ, તો બીજું શું? માટે ગોત્રકર્મ સત્ય છે. નીચ ગોત્રકર્મથી હલકાકુળમાં જન્મ થાય છે, અને ઉંચગોત્ર કર્મથી ઉત્તમકુળમાં જન્મ થાય છે. તીર્થંકર, વ્યકવર્તી, વાસુદેવ, બળદેવ ઉંચગોત્રકર્મના યોગે ઉંચ કુળમાં જ અવતરે છે. રૂપસદેવસ્વામીના પદેલાં જુગલોઆમાં પણ ગોત્રકર્મ હતું. પ્રાચીન તેમજ ઉંચગોત્ર સંભવે છે,

માટે ગોત્ર કર્મ એ સત્ય છે, અને તેના યોગે ઉંચ ગોત્રમાં જન્મવાપણું થાય છે. યુરોપ આદિ સર્વદેશોમાં ઉંચા અને નીચાનો લેલ છે તેજ ગોત્રકર્મ છે.

૮ અંતરાય કર્મ.

અંતરાયના લેલ ૫ છે. ૧ દાનાંતરાય, ૨ લાભાંતરાય, ૩ લોગાંતરાય ૪ ઉપલોગાંતરાય, ૫ વીર્યાંતરાય, દાનાંતરાય તુટે છે એટલે દાનની પ્રાપ્તિ થાય છે, લાભાંતરાય તુટે છે એટલે લાભની પ્રાપ્તિ થાય છે. લોગાંતરાય તુટે છે એટલે લોગ મળે છે, ઉપ-લોગાંતરાય તુટે છે એટલે ઉપલોગની પ્રાપ્તિ થાય છે, વીર્યાંતરાય તુટે છે એટલે વીર્યની પ્રાપ્તિ થાય છે.

મી० જૈમલ કહે છે કે, તમારું માનેલું અંતરાયકર્મ તેમાં વિરોધ આવે છે, તે વાત ખોટી છે. કારણ કે તે વાત તો પ્રસિદ્ધજ છે કે, જે પુરુષને જે વસ્તુનો અંતરાય તુટે છે ત્યારે તે વસ્તુની પ્રાપ્તિ થાય છે. જેમકે, કોઈ પુરુષ, ઘણા પ્રકારે મહેનત કરે છે તે છતાં તેને અંતરાયનો ઉદય હોય તો કાંઈ પણ મળતું નથી અને કેટલાકને તેવા અંતરાયકર્મના અભાવે સહજમાં પણ ધારેલ ફળની પ્રાપ્તિ થાય છે. વળી કોઈ લક્ષ્યાધિપતિ, એક દિવસમાં એક કલાક મહેનત કરે છે અને એક ભીખારી આખો દિવસ ઘણાજ પ્રયત્ન કરે છે તોપણ તેને સંધ્યાકાળે લક્ષ્યાધિપતિના સોલમા અંશે પણ મળતું નથી. એમ શાથી થાય છે? જ્ઞાનદૃષ્ટિએ વિચારતાં સહજ સમજાશે કે એ બધું પૂર્વકૃત અંતરાયકર્મના ઉદયેજ થાય છે. કર્મ જે પ્રકારે હોય છે. એક તો નિકાચિત બંધવાળાં એટલે જેને ઘણા કઠીન બંધ હોય છે તે, અને એકશિથિલ બંધવાળાં હોય છે. જે શિથિલ બંધવાળાં કર્મ હોય છે તે ઉદય કરવાથી ત્રુટી જાય છે અને ઉત્કૃષ્ટ નિકાચિત બંધવાળાં હોય છે તે કર્મ તો તુટતાં નથી. પુણ્યની વૃદ્ધિ થાય તો શિથિલ બંધવાળું અંતરાય કર્મ ત્રુટી જાય છે.

મીઠા જૈમલે લખ્યું છે કે અરિહંતના યોગીશ્ર અતિશયમાં વચનાતિશય નામે જાવીસમા જોદમાં કોઈનું મર્મ ઉઘાડવું નહીં એમ છતાં તમારા નેમિનાથતીર્થકરે કૃષ્ણની આગળ ગરુડપ્રભાજને સોમરૂપ આદ્યજ્ઞે દુઃખ દીધું અને તેથી તે મરણ પામ્યો એવું મર્મ પ્રકાશ્યું તેથી તો તમારા તીર્થકરે પારકો મર્મ ઉઘાડ્યો એ વાત સિદ્ધ કરી. આપું જૈમલનું લખવું છે તે ખોટું છે. કારણ કે તમે મર્મ ચળકેલો બાવાર્ય પણ સમજ્યા નથી, અગર તો જાણી જુઝને કુયુક્તિવડે લોકોને સમમાં ઘોળવવા પ્રયત્ન કરોછો. કારણ કે નેમિનાથજીએ કહ્યું તેથી કાંઈ કોઈનું પણ મરણ થયું નથી. કૃષ્ણે સ્વાભાવિકરીતે પુછવાથી સ્વાભાવિક યથાર્થ કે જે કોઈને પણ બાધા ઉપજાવવાની કોઈ પણ પ્રકારની પોતાની તેમજ પ્રેમકારની ધારણા નહીં હોવાથી કહ્યું. એમાં કાંઈ મર્મ ઉઘાડ્યો નથી, અને એ જાવીસમા અતિશયમાં કહેલા પ્રકારમાં કોઈપણ જાતનો વિરોધ આવતો નથી એ વાત સ્પષ્ટ છે.

કુર્માપુત્ર કેવળજ્ઞાન ઉપન્યા પછી છ મહીના ઘરમાં રહ્યા તે માતા પિતાના ઉપરની ઉપકારબુદ્ધિએ રહ્યા હતા, તેઓ કાંઈ કર્મના જોશથી રહ્યા નહોતા. માતા પિતા એકદમ તેમનો વિરહ ખમી શકે એમ નથી એવું જ્ઞાનવડે તેમના જાણવામાં હોવાથી અને એમ કરવું હાલ ઉચિત છે, એમ સર્વજ્ઞતાને લીધે સમજ્યાથી ઘરમાં રહીને તેમણે માતા પિતાને ધર્મોપદેશ દીધો હતો. આ સ્વાદાદ જૈનધર્મનું—રહસ્ય સમજ્યા વિના મીઠા જૈમલ પોતાનો મન માનતો ગમે તેવો તર્ક ગોઠવી બેસાડે છે, તેથી અમારું તો કાંઈ જવાનું નથી પણ અમેને તે જાણી દયા આવે છે કે એવા કુતર્ક ઉઠાવી કેવાં કર્મ તે ઉપજાવી કેવી ગતિનો ખંધ ખાંધ્યો. તે તો જ્ઞાનીગમ્યવાત હોવાથી નિશ્ચયપણે અમે અમુકગતિ માટે કહી શકતા નથી, તથાપિ આડે માર્ગે જનાર અટવાય એવી તો સ્વાભાવિક ધારણા બોધી શકાય છે.

વળી ખ્રીસ્તી મીઠા જૈમલ લખે છે કે કોઈ ચોરી કરવા જાય છે અને ચોરને કાંઈ વસ્તુ ન મળે તો એને કયો અંત-
રાય કહીયે? અને કોઈ શિકાર કરવા જાય છે તેને શિકાર ન
મળે તો કયો અંતરાય લખાયો? વળી લોકો પાપ કરે છે તેને
પાપ કરે છે એવું કેમ તમે કહો છો? તે વિષે ખુલાસો કે-ન્યાયથી
ચાલે અને શુભનો ઉદય કરે તે છતાં તે વસ્તુ ન મળે તો તેને
શુભ લાભાંતરાય લખાયો અને અન્યાયથી ચાલે અને ના મળે તો
અશુભલાભાંતરાય લખાયો. એમાં કોઈ પણ પ્રકારે હરકત જેવું
નથી, અને જે પાપ કરે છે તેને પાપ છે એમ કહેવામાં આવે
તો ન્યાય અને અન્યાય એવા શબ્દોનો જે લોકોમાં વ્યવહાર છે તે
ચાલશે નહિ. અંતરાય કર્મ નિકાચિત હોયતો અવશ્ય ભોગવવું પડે
છે, નહિતો તુટી જાય છે. ધર્મ કર્મ કરવાથી તથા ઉદ્યમ કરવાથી;
માટે એમાં કોઈ પણ પ્રકારનો સંશય કરવો નહીં. કર્મ તુટવાનો
ઉપાય તપસ્યાદિક છે. તેથી જે કર્મ નિકાચિત નથી હોતાં તે
તુટી જાય છે અને નિકાચિત હોયતો ભોગવવાં પડે છે.

વળી મીઠા જૈમલ લખે છે કે તમારા જૈનનાસાધુઓ
કોઈ કોઈને અંતરાય કરતા નથી. જેમકે બીલાડી ઉંઢરને મારે
છે અને કુતરો બીલાડીને મારે છે ત્યારે તમારા સાધુઓ છોડા-
વતા નથી. જૈમલની આ વાત તફ્ફન ખોટી છે. કેમકે એવો ધર્મ
અમારો જૈનનો નથી. એવો ધર્મ તો કોઈ મૂઢનો હશે. મીઠા
જૈમલે જે વગર વિચારે વાત કાઢી છે, તેમાં કોઈને પણ વિચાર
કરવા જેવું નથી. એવું અમારા કોઈ પણ પુસ્તકમાં નથી કે
બીલાડીને કુતરે મારતો હોય તો ન છોડાવવો, કેમકે સાધુને
તો સર્વજીવ ઉપર દયાતા પરિણામ હોય છે. વળી જૈમલ
કહે છે કે જે કોઈ માંસ ખાતું હોય તો તેને એમ જાણવું
કે મારે અંતરાય તુટ્યો છે, અને જે નથી ખાતા તેને અંતરાય
છે, આ વાત આશ્ચર્ય કુતુહલ જેટલું અસંભવિત છે; કેમકે મીઠા
જૈમલે એ ખોટી ભૂલિ વિચાર તરફનું નથી. સારીસુધિવાળા

પુરુષોને માંસ ખાવાની કિચિત્ પણ ઇચ્છા હોવી નથી. માંસ ખાવાવાળાપુરુષોને ઉપદેશ દેવો કે માંસ ખાયો તો તમારું દુર્ગતિમાં જાયો અને નહિ ખાયો તો તમારી સારી ગતિ થયો. વળી જે લોકો માંસ ખાય છે, તેની બુદ્ધિ નિરંતર ઓટીજ રહે છે, અમારા જીન ધર્મમાં તેમજ બીજા પણ ઘણા ધર્મમાં એ વાત પ્રસિદ્ધ છે કે 'ઔષધિજી જીવને વધ દરવો નહીં' અને દરવા દેવો પણ નહીં; સર્વજીવોઉપર દયાના પરિણામ રાખવા જેમ આપણા પોતાના જીવને કોઈ પણ કિચિત્ પીડા કરે છે ત્યારે આપણા મનમાં ઘણુંજ દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે અને આપણે તેને નીસાસો પણ દઇએ છીએ. તેમજ બીજા જીવોને આપણે મારી નાંખીશું ત્યારે તેને કેમ પીડા નહીં થાય ? અર્થાત્ થયેજ, અને જીવની હત્યાનું પાપ આપણને લાગશેજ; હવે વેપાર રાજગાર, ઘર બંધાવવું; મૃત્યાદિક જે આરંભો છે તેમાં જે જીવો મરી જાય છે એ વાત પ્રત્યક્ષ માલુમ પડે છે, ત્યારે ખ્રીસ્તી જેમણે જે કહ્યું કે વેપાર રાજગારમાં કોઈ પણ પ્રકારનું પાપ નથી તે વાત વિદ્વાન્ લોકોને વિચારવા જેવી છે કે જે વાત પ્રત્યક્ષ દેખાય છે, તેને પોતાની મતિ કલ્પનાથી કહેવું કે એમાં પાપ નથી તે વાત માનવા લાયક નથી. માટે સર્વ જીવો ઉપર આપણે દયાના પરિણામ રાખી સર્વજીવોનું રક્ષણ કરવું, કેમકે સર્વ જીવો જીવજાતી ઇચ્છા કરે છે, એ વાત સર્વે ધર્મવાળા માને છે, કોઈ મૂઢમતિ નહીં માનશે તો તે એના કર્મનો દોષ વળી નિકાચિત્ એવું જે અંતરાયકર્મ હોયતો તેના નાશાર્થે ઘણો પ્રયત્ન કરે તથાપિ કોઈ પણ વળતું નથી. માટે અંતરાયકર્મ સત્ય છે. એમાં કોઈ પણ સંશય નથી, અને કુચુકિતકારના લેખથી કોઈપણ દક્ષપુરુષ ભરમાવાનો નથી, એમ અમે તો નિઃસંદેહ માનીએ છીએ.

વળી અંતરાયાદિકર્મવિષે ઘણો વિસ્તાર છે, તે અમારા મોટા પ્રયોગ લેવાથી માલુમ પડશે, ઉપર પ્રમાણે અંતરાય કર્મ સત્ય

નહિ માને તે મિથ્યાત્વી છે, અને જે ઉત્સૂત્ર લાખણ કરે છે, સત્ વસ્તુને અસત્ કહે છે અને અસત્ને સત્ કહે છે, તેઓ વીતરાગના વચનના અનુસારે આ ચાર ગતિમાં લમ્યા કરશે. જે મનુષ્યો પોતે પણ અસત્ વસ્તુને ગ્રહણ કરે છે, અને બીજાની પાસે ગ્રહણ કરાવે છે, તે મહાપાપની રાશિ એકઠી કરે છે. મીંઠ જૈમલ પદમીંગળાએ પોતે અસત્ય માર્ગ ગ્રહણ કર્યો અને બીજાઓને પણ અસત્ય માર્ગ ગ્રહણ કરાવવાને વાસ્તે ખરાને જોડું સમજાવતાં જતાં સૂર્ય સામી ધૂળ ઉડાડવાની જેમ તેને થશે અને તેથી તેની અમને દયા ઉત્પન્ન થાય છે કે આવા જીવની શી ગતિ થશે ! ગપાપ્ટીક ગોળા ફેંકનાર ઉપર આ પ્રસંગે એક દૃષ્ટાંત યાદ આવે છે તે હું નીચે ટાંકુ છું.

એક નગરીમાં રાજાનો એક દીકરો અંધ હતો તેને દાન દેવાની ટેવ પડી હતી. દરરોજ તે પોતાની પાસેનાં કડાં, કંઠી વિગેરે યાચક લોકને આપવા લાગ્યો, તેનો પિતા પણ પોતાના અંધપુત્રના કહ્યા પ્રમાણે લંડામાંથી ધન આપતો હતો. એમ ઘણા દિવસો થઈ ગયા, ત્યારે પ્રધાને વિચાર કર્યો કે, આ રાજાનો અંધ દીકરો લંડારનું સઘળું ધન ઉડાવી નાંખશે, માટે તેનો કોઈ ઉપાય કરવો જોઈએ. એમ ધારીને તેણે પીતળનાં કડાં, કંઠીઓ વિગેરે ઘડાવીને રાજાના અંધપુત્રને આપ્યાં, અને તેને કહ્યું કે, હું તને સોનાનાં કરાં કંઠીઓ આપું છું, યાચક લોકો તને કહેશે કે, તે પીતળનાં છે તો તું માનતો નહીં. તને મારા ઉપર વિશ્વાસ હોય તો તે લોકોનું જોડું કહેલું સાચું માનીશ નહીં. પછી અંધપુત્રે કહ્યું કે, તમારા જેવા પ્રધાનનું કહ્યું કદાપિ કાળે હું જોડું માનવાનો નથી. એમ કહ્યા પછી પ્રધાનતો પોતાને ઘેર ગયો. હવે યાચક લોકો રાજાના દીકરા પાસે દાન દેવા આવ્યા. રાજાનો પુત્ર કરાં કંઠી આપવા લાગ્યો તે જોઈ યાચક લોકો કહેવા લાગ્યા કે, અરે રાજપુત્રજી ! આ તો પીતળનાં છે. ત્યારે રાજાના અંધપુત્રે કહ્યું કે, તમે

ગાંઠા છે. આતો સોનાનાં છે. પેલા યાચક હોડો પાછા કરતરીને દહેવા લાગ્યા કે, આરેખછ ? આતો પીતળનાં છે. ત્યારે રાજાના અધપુત્રે કહ્યું કે દુનં તમારું કહ્યું કદાપિ કાળે સાચું માનવાનો નથી, દેવાં હોયતો ત્યો નીકર પાછા આધ્યા જાઓ. ત્યારે બીયારા યાચક હોડો નિરાશ થઈને આજ્યા ગયા. આમાં સમજવાનું કે તે રાજાનો પુત્ર ઘણો મૂર્ખ હતો, તેથી તેણે જેમ યાચકહોડોનું ખરું કહેલું પણ સાચું માન્યું નહીં અને પોતાનો જ્ઞાનધર્મ બંધ પાડ્યો. તેમ અજ્ઞાનના આવરણે આચ્છાદિત ખ્રીસ્તી મીઠ જૈનભક્ત સત્ સાધુ જૈનધર્મથી પસંદગી થઈ કદાચકથી પોતાનું હાલ માનેલું ખરું કરવું ધારે છે, તે કદાચ પોતે ઉપર દર્શાવેલ રાજપુત્રના જેમ ખરું માની બેસે તેમાં તો નિરૂપાય ? પણ જેનામાં થોડી ઘણી પણ બુદ્ધિ છે તેતો તેના તેવા હજારો ઉપાયોને અને કુચુક્તિઓને સત્ માનવાના નથીજ, અને વિશેષમાં તેની હાંસી કરશે એથી ખેડ થાય છે. જ્યારે એ ભાઈ જૈન સાધુ થયા ત્યારે એ જૈનધર્મને સત્ય માનતા હતા અને જ્યારે તે મનની દરેક કોઈ કામના ફળીભૂત કરવા ખ્રીસ્તી બની બેઠા ત્યારે તે ખ્રીસ્તીધર્મ સત્ય છે, એમ પોષરવા લાગ્યા. માટે એ એમુખે બોલનાર પોતાને મનમાનતા કુતર્કે ઉઠાવી કુચુક્તિ લગાવી દો-કોને ભરમાવવા જાય, તેથી હોડો તો ભરમાવાના નથી પણ તેમની પોતાની કીમત થશે એતો ખરું. અનાદિકાળથી સિદ્ધ એવો જૈનધર્મ જગતમાં અનાદિકાળ જયવંતો વર્તશે અને જેને કુચુક્તિઓ કરવામાં આવે છે તે મિથ્યા હોઈ મિથ્યા થશે. માધ્યસ્થ્યદૃષ્ટિયુક્ત માધ્યસ્થ્યપુરુષોજ ધર્મની પરીક્ષા કરી શકે છે.

નિગોદવિચાર.

જીવનું મૂળસ્થાન નિગોદ છે. જ્યાંસુધી વ્યવહારરાશિમાં જીવો ન આવે ત્યાંસુધી તે સૂક્ષ્મનિગોદિયા કહેવાય છે. ત્યાં રહીને તેઓ મહા દારૂકુટુંબ લોગવે છે. નરકના જીવોના કરતાં અનંતી વેદના નિગોદિયા જીવોને થાય છે. એક સ્વાસોસ્ત્રવાસમાં નિગોદનો

જીવ સાડાસત્તર ભવ કરે છે. જીવાન નીરાગી પુરુષ (૪૭૭૩)
ત્રણ હજાર સાતસોનેતોતેર શ્વાસોશ્વાસ લે, એટલામાં નિગોદના
જીવ ને (૬૫૫૩૬) પાંસઠ હજાર પાંચસો ને છત્રીસ ભવો કરવા
પડે છે. સાતમી નરકમાં તેત્રીસસાગરોપમનું આયુધ્ય છે, તેત્રીસ
સાગરોપમના જેટલા સમયો થાય તેટલા ફેરા તેત્રીસ સાગરોપમને
આઉખે સાતમી નરકમાં એક જીવ ઉપજે, તેનું દુઃખ સર્વે ભેગું
કરીયે ત્યારે તેથકી અનંતગણું દુઃખ, એકસમયમાં નિગોદના
જીવને થાય છે. આ પ્રરૂપણા અનંતજ્ઞાની તીર્થંકર મહારાજની છે. તે
વાત શ્રદ્ધાગમ્ય છે. તેમાં કુચુક્તિ કરવી તે મિથ્યા છે. કારણ કે
જીનેશ્વર ભગવાન અનંતજ્ઞાની હતા, તેમણે જેવું દીકું તેવું કહ્યું
છે, જેને રાગ દ્વેષ નથી એવા વીતરાગભગવાનની વાણી સત્ય
કરી માનવી ભેધએ. એ જાળતમાં જૈમલ પદમીંગજીએ જે જે
અજ્ઞાનથકી કુચુક્તિઓ કરી છે તે કેવળ ખોટી છે અને તેના
કોઈ પણ વચન ઉપર વિશ્વાસ કરવો નહીં.

ખ્રીસ્તી-જૈમલ જણાવે છે કે સાતમી નરકના કરતાં
નિગોદના જીવને શીસીતે અનંતગણું દુઃખ થાય ? આનો શો
ખુલાસો છે.

જૈન—સાંભળ લાઈ, એક શ્વાસોશ્વાસમાં સાડાસત્તર ભવ
કરવા પડે છે. હવે એના કરતાં વધારે દુઃખ કયું સમજવું.
બીથારા નિગોદના જીવને એક સમયની પણ વિશ્રાંતિ નથી.
તેને વારંવાર જન્મ મરણ થયાં કરે છે, તે બહુજ (અતુલ્ય)
દુઃખ જાણવું.

ખ્રીસ્તી-ડીક, પણ આ તમારો જવાબ જૈમલના કહેવા
પ્રમાણે વિરુદ્ધ લાગે છે. કારણ કે તે જણાવે છે કે, મરનાર માણ-
સને મરણ વખતે દુઃખ હોતું નથી અને જન્મથતી વખતે એવી
પીડા થાયતો જન્મે કેમ ? કેમકે તે વખતે એક ઘણુંજ નાનું ને
કોમળ બચ્ચુ હોય છે, માટે જો તેમને એવુંજ દુઃખ થાય તો
ખરેખર કહેજ નહીં. ત્યાં તમે શું કહો છો ?

જૈન—વાહુ? આશુ? અને ડેવી કુચુકિત? શું તેને પંકિત પુરુષો માન્ય કરવાના કે? ના, નહીંજ કરે. સાંભળો, મરનાર માણસને મરણ વખતે દુઃખ હોતું નથી એ વાત જોટી છે. એમ તમો કહો છો પણ તેની ખાત્રી કરવા માટે તમોએ જો કોઈ મરવાની તૈયારીમાં આવેલા મનુષ્યને પુરુષ્ય હોત કે, લાઈ? તને આ વખતે કેવું દુઃખ પડે છે. તો તરતજ તમને ઉત્તર મળશે કે કોઈપણ વખતે નહીં લોગવેલું એવું દુઃખ લોગવું છું. સૌને મરણ બહાલું લાગતું નથી, જીવવું સૌને બહાલું લાગે છે. વળી ઇશુને વધસ્થાન ઉપર ઘડાવ્યા ત્યારે તેને શું દુઃખ માન્યું નહીં હતું? શું તેણે સુખ માન્યું હતું? જો મરનારને દુઃખ ન થતું હોત તો મરણ આવશે એવું સાંભળવા માત્રથી જીવને જે ભય થાય છે તે તેને નહીં થતાં હરખ થવો જોઈએ, પણ હરખ થતો નથી, માટે મરણ સમાન કોઈ પણ દુઃખ નથી, વળી પ્રાણજ્વ, મિમાંસક, નૈયાયિક વગેરે દર્શનવાળા પણ એમજ માને છે. માટે મરણ સમાન કોઈપણ દુઃખ નહીં. વળી માતાની કુખમાં નવમાસ સુધી રહેવું પડે છે. ત્યાં ઉપે મસ્તકે જીવ રહે છે, સૂર્યનો પ્રકાશ પણ ત્યાં નથી, અને જન્મયતી વખતે પણ અત્યંત દુઃખ પડે છે. માટે જન્મ મરણ સમાન કોઈપણ મોટું દુઃખ નથી. જન્મ મરણનું દુઃખ નિગોહના જીવને વારંવાર વેઠવું પડે છે, માટે નિગોહમાં અનંત દુઃખ કહ્યું છે, તે સત્યજ છે.

ઘટે ન રાશિ નિગોહકી, વધે ન સિદ્ધ અનંત. જેમ મૈથની ઘણીમાં મૈથ ભરેલી હોય છે તેમ ચીદ સજ્જોક્ષમાં જીવો વ્યાપીને રહેલા છે.

ખ્રીસ્તી—જેમલ કહે છે કે, ઘટે ન રાશિ નિગોહકી, વધે ન સિદ્ધ અનંત. એટલે સંસારના જીવો ઘટતા નથી અને સિદ્ધમાં વધતા નથી. તેમજ સંસારમાં અન્યજીવો ઉત્પન્ન થતા નથી અને સિદ્ધમાંથી પાછા આવતા નથી. આ ઉપરથી બુદ્ધિમાન સમજી શકશે કે ચીદ રાજહોક્ષની વાતો તથા ત્રિદમાં જીવું એ બધી વાતો ખત:

કલ્પિત છે, ગમે તેટલા જીવો હોય પણ સંસારમાંથી ખુટવા
 જોઈએ તો સંસારમાંથી જોછા થવાં જોઈએ અને સિદ્ધમાં વધારે
 થવા જોઈએ; તે કેમ ન થાય ? આનો હવે તમે શો ઉત્તર
 આપો છો વાડું !

જૈન—જો તમે જૈન ધર્મનું જ્ઞાન, ગુરુગમ્યથી લીધું હોત તો
 સાચું સમજત પણ સુંકને ગાંગડે ગાંધીપણું માનનાર અર્થાત્
 મી० જૈમલ જેવા જૈનધર્મનું રહસ્ય જાણવાનું જોડું અભિમાન
 ધરાવી કુચુક્તિવડે લોકોને ભ્રમમાં ભુલાવો ખવડાવવા જતાં પો-
 તાની હાંસી થશે એમ નહિ જાણનારે જેમ કડછી બધી જાતના
 લોજનમાં અથડાય છે છતાં તે કડછી જેમ કોઈપણ જાતનો રસ
 જાણી શકતી નથી તેમ સમજવું જોઈએ કે તેને જૈનધર્મનું તત્ત્વ
 હાથ આગળ નથી. તે સમજ્યો નથી. ઘટે ન રાશિ નિગોદકી,
 વધે ન સિદ્ધ અનંત. એનો અર્થ એવો તેણે કર્યો છે કે સિદ્ધમાં
 વધતા નથી અને સંસારમાં જીવ ઘટતા નથી. પણ એ પદનો અર્થ
 એવો થતો નથી, એ અર્થ કરવામાં મોટી ભૂલ કરેલી છે, તેનો ખરો અર્થ
 આ પ્રમાણે છે; “ઘટે ન રાશિ નિગોદકી. વધે ન સિદ્ધ અનંત”
 એટલે “નિગોદના જીવની રાશિ ઘટતી નથી અને અનંતા સિદ્ધ
 જીવો છે તે અનંત સંખ્યાની ઉપર બીજી સંખ્યા નહીં હોવાથી
 અનંત સંખ્યાની ઉપર વધતા નથી અર્થાત્ અનંત સંખ્યાના સરવા-
 લામાં સમાઈ જાય છે. વધતા નથી” કારણ કે અનંતશબ્દમાં સર્વે જીવો-
 નો સમાવેશ થાય છે, એમ સમજવું જોઈએ. વળી આગળ વાક્યમાં
 જૈમલ પદ્મીંગજીએ જે ભૂલ કરેલી છે તે બતાવું છું. “તેમજ
 સંસારમાં ઉત્પન્ન થતા નથી” એ વાક્ય જે લખ્યું છે તેનો
 અર્થ સમજતો નથી, કારણ કે એ વાક્ય બીજા વાક્યને અપેક્ષા
 વિનાનું નિરર્થક છે, તે વાંચવાથી માત્રમ પડશે. વળી બુદ્ધો
 એ પદના અર્થ સંબંધમાં એક સકુલ દષ્ટાંત બતાવું છું.—ગંગા
 નદીમાંથી દર વર્ષે તણાની તણાતી કેટલી રેતી સમુદ્રમાં જાય છે.
 તેમજ લગભગ વર્ષોથી ગંગા નિગેરે સેકેરો નદીઓમાંથી રેતીના

દગલે દગલા સમુદ્રમાં જાય છે; તે પણ તે રેતીથી સમુદ્ર કાંઈ પૂરાતો નથી. તેમજ નદીમાંથી કાંઈ રેતી જોાછી થતી નથી, તેવીજ રીતે અહીંનાં પણ સમજવું. વળી જુઓ દહાંત બીજું - ત્રણે કાળના સમય કરતાં પણ નિગોદમાં અનંતગુણ હોવા રહે છે. સમય સમયે એકેકો હવ જાય તો પણ ખાતી ન થાય. જાણે ત્રણ ત્રણ હવ એક સમયે જાય તો પણ ખાતી ન થાય.

ગોલાય અસંતિજ્ઞા । અસંતિનિગોષ હરઈ ગોલાં ॥

इकिंकमि निगोष । अणंतजीवा मुणेअव्वा

સંસારમાં અસંખ્યાતા જોણા છે. હવે જોતો કોને કહેવો તે જણાવે છે. અસંતિનિગોષ હરઈ ગોલો

અસંખ્યાતીનિગોદ એક જોણો થાય છે. હવે નિગોદમાં ફેટલા હોવો હોય છે, તે જણાવે છે.

એકેક નિગોદમાં અનંતા હોવા રહેલા છે. સમુદ્રનું પાણી દિવસ પ્રત્યે લાખો કરોડો માણસો ભરે છે, ઢાળે છે, વાવરે છે, તે પ્રમાણે લાખોવર્ષથી વપરાય છે, ઢાળાય છે, ભરાય છે, તોપણ જેમ તેમાંથી પાણી ઘટતું નથી; તેમ નિગોદમાંથી હોવા પણ કોઈપણ દિવસે જોાછા થતા નથી; એમ વીતરાગતા વચનથી શ્રદ્ધા કરવી.

ભવી तथा अलवी

(પ્રકરણ છઠું)

હોવાના પાંચસોને ત્રેસઠ લેઠ થાય છે. તે આઠ કર્મ સહિતના સમજવા. તેનો વિચાર વિશેષ, શાસ્ત્રધર્મી જાણવો. પણ યોગ સંશ્લેષથી અહિંનાં જણાવું છું. ૪૮ તિર્યંચના, ૧૪ નારકીના, ૩૩ મનુષ્યના, ૧૯૮ દેવતાઓના, સર્વે મળી પાંચસો ને ત્રેસઠ લેઠ થયા.

પ્રીસ્તી-ભવી હોવા પોતાની ભવસ્થિતિ પૂરી કરી મોક્ષે જાય ત્યારે ભવી કોઈપણ સંસારમાં રહેશે નહીં ?

કલ્પિત છે, ગમે તેટલા જીવો હોય પણ સંસારમાંથી ખુટવા જોઈએ તો સંસારમાંથી જોછા થવાં જોઈએ અને સિદ્ધમાં વધારે થવા જોઈએ; તે કેમ ન થાય ? આનો હવે તમે શો ઉત્તર આપો છો વારૂં !

જૈન—જો તમે જૈન ધર્મનું જ્ઞાન, ગુરુગમ્યથી લીધું હોત તો સાચું સમજત પણ સુંકને ગાંગડે ગાંધીપણ માનનાર અર્થાત્ મી० જૈમલ જેવા જૈનધર્મનું રહસ્ય જાણવાનું જોડું અભિમાન ધરાવી કુચુકિતવડે લોકોને ભ્રમમાં ભુલાવો ખવડાવવા જતાં પોતાની હાંસી થશે એમ નહિ જાણનારે જેમ કડછી બધી જાતના લોજનમાં અથડાય છે છતાં તે કડછી જેમ કોઈપણ જાતનો રસ જાણી શકતી નથી તેમ સમજવું જોઈએ કે તેને જૈનધર્મનું તત્ત્વ હાથ આળ્યું નથી. તે સમજ્યો નથી. ઘટે ન રાશિ નિગોદકી, વધે ન સિદ્ધ અનંત. એનો અર્થ એવો તેણે કર્યો છે કે સિદ્ધમાં વધતા નથી અને સંસારમાં જીવ ઘટતા નથી. પણ એ પદનો અર્થ એવો થતો નથી, એ અર્થ કરવામાં મોટી ભૂલ કરેલી છે, તેનો ખરો અર્થ આ પ્રમાણે છે; “ઘટે ન રાશિ નિગોદકી, વધે ન સિદ્ધ અનંત” એટલે “નિગોદના જીવની રાશિ ઘટતી નથી અને અનંતા સિદ્ધ જીવો છે તે અનંત સંખ્યાની ઉપર બીજી સંખ્યા નહીં હોવાથી અનંત સંખ્યાની ઉપર વધતા નથી અર્થાત્ અનંત સંખ્યાના સરવાળામાં સમાઈ જાય છે. વધતા નથી” કારણ કે અનંતશબ્દમાં સર્વે જીવોનો સમાવેશ થાય છે, એમ સમજવું જોઈએ. વળી આગળ વાક્યમાં જૈમલ પદ્મીંગજીએ જે ભૂલ કરેલી છે તે ખતાવું છું. “તેમજ સંસારમાં ઉત્પન્ન થતા નથી” એ વાક્ય જે લખ્યું છે તેનો અર્થ સમજતો નથી, કારણ કે એ વાક્ય બીજા વાક્યને અપેક્ષા વિનાનું નિરર્થક છે, તે વાંચવાથી માલમ પડશે. વળી જુઓ એ પદના અર્થ સંબંધમાં એક સહજ દૃષ્ટાંત ખતાવું છું.—ગંગા નદીમાંથી દર વર્ષે તણાતી તણાતી કેટલી રેતી સમુદ્રમાં જાય છે. તેમજ લાગે વર્ષોથી ગંગા વિગેરે સેંકડો નદીઓમાંથી રેતીના

પાપમય ધર્મ તો અજ્ઞાનીજ અંગીકાર કર્યો. જ્ઞાનવાન તો ઇયા-
મય ધર્મનેજ પાળ્યો અને તેને પ્રણામ કરી અંગીકાર કર્યો.

વળી મીઠ જૈમલને સંસ્કૃતનો અભ્યાસ પણ બાપ દીક-
રાના દષ્ટાંત પછે હશે એમ જણાય છે, તે દષ્ટાંત નીચે મુજબ—

એક મનુષ્યને એક દીકરો હતો. તેને સંસ્કૃત ભાષા
બોલવાની ઘણી મરજી હતી પણ વ્યાકરણનો અભ્યાસ તેણે કર્યો
નહોતો, તેમ છતાં પણ પોતાના પિતાને તેણે કહ્યું કે હે પિતાજી !
આજથી હું તમારી સાથે સંસ્કૃતભાષામાં બોલીશ; પિતાએ
કહ્યું કે, બહુ સારું. એક દિવસ તે છોકરો ખાવા બેઠો ત્યારે
ભાણામાં ભાત પીરસેલો હતો તે ખાતાં ખાતાં કહેવા લાગ્યો કે
વાપં હર્ષાં માતં, હે બાપ હોના ભાત છે. જુઓ એ કેવું સંસ્કૃત
બોલ્યો. ત્યારે પિતાએ કહ્યું કે, ચુપ પૌરં ઘટં ગલં ચુપ દીકરા
ઘટ હઈને ગળી જા. તેમના પેઠે એ પણ નીચે ગણાવેલા તેના
જ્ઞાનમતોથી સમજી લેવું. જુવો તે સાધુના મત ગણાવે છે.

૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃધાવાદ, ૩ અદ્વિતાદન, ૪ મૈથુન.
૫ પરિશ્રદ્ધ. આ પાંચ સાધુનાં મત, તેના પુસ્તકના પૃષ્ઠ ૬૫
માં લખ્યાં છે.

ખ્રીસ્તી—શું તે પાંચ મત નથી કહેવાતાં ?

જૈન—ભાઈ, એ પાંચ મત કહેવાતાં નથી. પ્રાણાતિપાત
એટલે જીવનો નાશ કરવો, મૃધાવાદ એટલે જુદું બોલવું, અદ્વિ-
તાદાન એટલે પારકી વસ્તુ ગ્રહણ કરવી, મૈથુન એટલે શ્રી સાથે
ગમન કરવું, પરિશ્રદ્ધ એટલે ધન ધન્યાદિકપરિશ્રદ્ધ રાખવો.
શું આ પાંચ સાધુને માટે મતો છે ? ? અને અરે ! એનાં તે મત કહી
શકાતાં હશે ? અરે ! આ પાંચ તો પાપ આવવાનાં ઠેકાણાં છે.
તેને તો પાપ સ્થાનક કહે છે. આ ઉપરથી માત્રુમ પડે છે કે
ખ્રિસ્તી જૈમલને અદ્વર પાપસ્થાનકનું તથા મતનું પણ જ્ઞાન છે
નહીં.

ખ્રીસ્તી—ત્યારે સાધુનાં પાંચ મહાવ્રત કયાં ?

જૈન—૧ પ્રાણાતિપાતવિરમણ એટલે જીવહિંસાથી રહિત થવું, ૨ મૃષાવાદવિરમણ એટલે જૂઠું ખાલવું નહિ, ૩ અદત્તાદાનવિરમણ એટલે પારકી વસ્તુ આપ્યા વગર લેવી નહીં. ૪ મૈથુન વિરમણ એટલે સ્ત્રી સાથે સંલોગ કરવો નહીં, ૫ પરિગ્રહ વિરમણ એટલે ધન ધન્યાદિક પરિગ્રહ થકી રહિત થવું, એ સાધુનાં પાંચ મહાવ્રત હોય છે. તેનો ઘણો અધિકાર પખખી સૂત્રમાં છે તેથી જાણી લેવું. સાધુને એ વ્રતો પાળતાં દોષ લાગે છે તો તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત લેઇને શુદ્ધ થવાય છે. આવાં સાધુનાં મહાવ્રત કોઈ પણ અન્યધર્મમાં દેખવામાં આવતાં નથી. જુઓ, જૈન સાધુની ગોચરી જેવી ગોચરી કોઈ ધર્મવાળા કરે છે ? ના, નથી કરી શકતા. ખીજા કેટલાક કહેવાતા ધર્મોના સાધુઓ, પરમેશ્વરના લક્ષ્મી નામ ધરાવીને મન માનતી મોંજ માણે છે, અને વખતોવખત મનમાનતીરીતે સમજાવી બીચારા મુઘ્ધ લોકોને કુચુક્તિઓના ફાંસામાં નાખે છે, પણ જાણતા નથી કે તેથી નરકનાં મહારૌરવ દુઃખ લોગવવાં પડશે. જુઓ રાગદ્વેષનો ત્યાગ કરી પોતાના આત્માનું હિત કરનારા જૈન સાધુઓ કેવાં વ્રત ધારણ કરે છે ??? અને પરના હિતાર્થે સર્વજ્ઞ પ્રરૂપિત યથાર્થ બોધ દે છે. જૈન સાધુપણું પાળવું એ તરતારની ધાર કરતાં પણ અતિદુષ્કર છે. જેવા તેવા જનથી એ પાંચ મહાવ્રતનો ભાર વહન કરવો અર્થાત્ એ પાંચ મહાવ્રતો પાળવાં એ બની શકે તેમ નથી. ૬૯ શ્રદ્ધા વિના એ કાર્ય સિદ્ધ થતું નથી. જુઓ તેનો અનુભવ મી० જૈમલ (જૈનમુનિ) ને બરાબર હશે. પણ મુખેથી એ વાત કબૂલ કરે એમ અમો ધારતા નથી. કારણ કે જો તે એમ કહેતો આ જગતમાં તેની હાંસી થાય અને ખ્રિસ્તીભાઈઓ જેવા સંસારીક કેલવણીથી કેળવાયેલાવિદ્વાનો તેમની તરફથી ધર્મવિષયમાં થતી કુચુક્તિ એકાએક પીછાની જતાં તેમનું તેમનામાં કહેવાતું માન લંગ થાય.

દેશવતી.

(પ્રકરણ ૮ મું)

તેને દેશવત હોય છે તેને દેશવતી કહે છે. એવા કોણુ હોય છે. તો કે આવક. આવક બે પ્રકારના હોય છે. ૧ વતી, ૨ અવતી. વતીને બાર વત હોય છે. ૧ સ્થૂત પ્રાણાતિપાત વિરમણ, ૨ સ્થૂત મૃગાવાદ વિરમણ, ૩ સ્થૂત અહતાહાન વિરમણ, ૪ પરશ્વો મૈથુન વિરમણ, ૫ પરિગ્રહ પરિમાણ, ૬ દિક્-પરિમાણ વત ૭ ભોગોપભોગો વિરમણવત, ૮ અનર્થદંડવિરમણવત ૯ સામાયિકવત, ૧૦ દેશાવકાશિકવત, ૧૧ પૌષધવત, ૧૨ અતિથિસંવિભાવવત એ બાર વતો પાળે છે તેને દેશવિરતિઆવક કહે છે. એ બાર વતમાં પણ ૭ છીંડી અને ચાર આગાર દારણે સેવવા પડે છે. તે ૭ છીંડી આ પ્રમાણે છે:—

૧ રાયાલિયોગેણું—એટલે નગરના રાજાના બળાંતકારથી વતથી અનુચિતકામ કરવું પડે તો તેથી વતનો ભંગ નહીં.

૨ ગણાલિયોગેણું—એટલે કોમ સમુદાયના બળાંતકારથી પણ અનુચિતકામ કરવું પડે તો તેથી વતનો ભંગ નહીં.

૩ બળાલિયોગેણું—એટલે પોતાથી બળવાંત ચોર વિગેરેના વશ થવાથી કાંઈ અનુચિતકામ કરવું પડે તો તેથી વતનો ભંગ નહીં.

૪ દેવાલિયોગેણું—એટલે કોઈ દુષ્ટ દેવતા અથવા જૂત દિવમાં આવી તે કાંઈ અનુચિતકામ કરાવે તો પણ વત ભંગ નહીં.

૫ શુરૂનિગ્ગહેણું—એટલે શુરૂમાતાપિતાદિકના કહેવાથી કાંઈ અનુચિત કામ કરવું પડે તો વત ભંગ નહીં.

૬ વિત્તિકંતારેણું—એટલે દુષ્કાળાદિક આપદા આવી પડે ત્યારે કાંઈ વિરૂદ્ધ આચરણ કરવું પડે તો વત ભંગ નહીં.

હવે ચાર આગાર કહે-છે:—

૧ અન્નચણાલોગેણુ—એટલે ઉપયોગ વિના કાંઈ અનુચિત કામ થાય તો વ્રત લાંગ નહીં પણ તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત ખરૂં.

૨ સહસાગારેણુ—એટલે પૌતાના મનમાં જાણે છે કે આ કામ મારે કરવું ન જોઈએ પણ ઉતાવળાસ્વભાવનેલીધે કાંઈ અનુચિત આચરણ થાય તો વ્રત લાંગ નહીં પણ પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું પડે છે.

૩ મહુત્તરાગારેણુ—એટલે કોઈ મોટો લાભ થતો હોય ઇત્યાદિક કારણેથી મોટાની આજ્ઞાએ અનુચિત કામ કરવું પડે તો વ્રતનો લાંગ નથી પણ પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું જોઈએ.

૪ સંવસમાહિવત્તિયાગારેણુ—એટલે ભયંકર રોગ કે ઝેરી જાનવર કરડવાને લીધે, ગલરાઈ જવાથી કાંઈ અયોગ્ય અનુચિત કાર્ય થાય તો વ્રતનો લાંગ નથી પણ પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું પડે છે.

એ ઉપરના દસ આગાર શ્રાવકને કારણસર સેવવા પડે છે.

ખ્રીસ્તી—એ દશ આગારને સેવવાની રીત જરૂર ?

જૈન—એ આગાર ધર્મમાં સ્થિર રહેવાને માટે અપવાદ પ્રસંગે સેવવા પડે છે. તેની ઘણી હકીકત શાસ્ત્રમાં લખેલી છે. શાસ્ત્રમાં દરેક વિધિ માર્ગનો અપવાદ માર્ગ જતાવેલો છે. માટે એ આગાર સેવવાથી શ્રાવકને ધર્મમાં સ્થિરતા થાય છે. ખ્રિસ્તી જૈમલ કહે છે કે, આ આગાર જોવાથી માલુમ પડે છે કે, તમારી આસ્થા આત્માથી નથી પણ દેહથી છે. આ તેનું કહેવું આકાશના કુલની પેઠે જોડું છે. કેમકે જૈનધર્મમાં આત્માનું સ્વરૂપ જેવું છે તેવું કોઈના શાસ્ત્રમાં દેખાતું નથી, અને અમે તો આત્માની રત્નત્રયી પ્રાપ્ત કરવાને માટેજ દરેક વ્રતને ધારણ કરીએ છીએ. આત્માનું અને કર્મનું લિન્ન સ્વરૂપ અમારા શાસ્ત્રમાંથી જોઈ લેવું. જુઓ, આત્માનું સ્વરૂપ ઓળખી આત્મા ઉપર આસ્થા થવાથી મેતારજમુનિ, ઢંઢણરૂપિ, ગજસું-

ક્રમાદિ, જેવાએ આ પુસ્તક ઉપર મમતા નહીં રાખતાં આત્માના સ્વરૂપમાં લીન થઈ કેવાં દુઃખ સહન કર્યાં છે? તે તેનાં અસ્તિત્વે જેવાથી સમજાશે. તમારા શાસ્ત્રમાં આત્મા રૂપી છે અથવા અરૂપી છે? નિત્ય છે અથવા અનિત્ય છે? તેનું સ્વરૂપ કાંઈ પણ આશ્ચર્ય નથી. આત્માના સ્વરૂપની જેને ઓળખાણ છે તે બરાબર યથા સ્થિત આત્માનું સ્વરૂપ ઓળખાવી શકે છે. તમારા મતમાં તે પ્રમાણે કંઈ છે નહીં, માટે તે મનઃકલ્પિતધર્મ માલુમ પડે છે. માટે એક સત્યધર્મ પ્રરૂપના અસ્તિત્વના શરણે આવો કે જેથી તમને આત્માના સ્વરૂપની ઓળખાણ થાય અને કલ્યાણ થાય.

ખ્રીસ્તી—અમારા ધર્મમાં પણ અનાદિ કાળનો આત્મા તથા પુત્ર અને પ્રભુ એમ ત્રિએક દેવ તરીકે મનાય છે.

જૈન—તમારા મતમાં માનેલ ત્રિએકદેવ ન્યાયરીતે સાબીત થતો નથી.

ખ્રીસ્તી—કેમ ન્યાયની રીતે સાબીત થતો નથી?

જૈન—લુઓ. ત્રિએક દેવ પહેલાંથી અનાદિ કરતો નથી.

ખ્રીસ્તી—જેની આદિ નહીં તેને અનાદિ કહે છે, એટલે જેની ઉત્પત્તિ કોઈએ કરી નથી તે માટે અનાદિ કહેવાય છે.

જૈન—આત્મા સર્વે અનાદિ છે ત્યારે પ્રભુ કર્તા કહેવો તે ખોટું છે. પ્રભુ પણ અનાદિ છે અને મનુષ્યનો આત્મા પણ અનાદિ છે ત્યારે જગતને ઉત્પન્ન કરનાર ઈશ્વર છે એમ તમે જે કહો છો તે વાત ખોટી હરે છે.

ખ્રીસ્તી—ત્રિએક દેવ અપારજ્ઞાની છે અને તેમાં પ્રભુ સર્વથી મોટો છે. માટે પ્રભુ જગત બનાવે છે,

જૈન—ત્રિએક મૂર્તિમાંના પ્રભુ જેમ અપારજ્ઞાની છે તેમ ત્રિએક મૂર્તિમાંના આત્મા પણ અપારજ્ઞાની છે. પ્રભુ જેમ અનાદિ છે તેમ આત્મા પણ અનાદિ છે; માટે કોઈ કોઈને

કહી શકાતું નથી. કારણ કે પ્રભુનામાં જે શક્તિ, જગતને નાશ કરવાની તમો માનો છો તે શક્તિ પ્રભુને પુત્ર જે ઇશુ, તેનામાં નથી. તથા પવિત્ર આત્મામાં પણ તેવી શક્તિ નથી. તેમજ જગત ઉત્પન્ન કરવાનો શક્તિ તમો પ્રભુનામાં માનો છો તે ઇશુનામાં પણ નથી, તેમ પવિત્ર આત્મામાં પણ નથી. માટે શક્તિથી પણ ત્રણે એક કહી શકાતા નથી. વળી અનંતજ્ઞાનથી પણ ત્રણે એક કહી શકાય નહીં. કારણ કે જ્ઞાન એ શુણ્ણ છે અને શુણ્ણ તો આધાર વિના સંભવતો નથી, માટે અવશ્ય આધાર માનવો જોઈએ. જે અનંતજ્ઞાન શુણ્ણના આધારને આત્મા કહીએ તો તે આત્મા એક કહી શકાતો નથી. જે ત્રણે એક આત્મા માનીએ તો પછી પિતા, પુત્ર અને પવિત્ર આત્મા, એમ ત્રણેને જૂઠા જૂઠા કહેવા તે દૃષ્ટનારૂપ હરે છે. વળી અનંતજ્ઞાનના આધારભૂત જૂઠા જૂઠા આત્મા માનીએ તો પછી ત્રણેનું એકપણું કહી શકાય નહીં અને ત્રણે આત્મા જૂઠા જૂઠા હરે, માટે તે પણ જોડું હરે છે. વળી સર્વને પેદા કરવાયકી પણ ત્રણેને એકપણું કહેવાય નહીં, કારણ કે પેદા કરનાર તરીકે તમો પ્રભુને માનો છો. પણ પ્રભુના પુત્ર અને પવિત્ર આત્માને માનતા નથી. માટે પેદા કરવાયકી પણ ત્રણે એક કહી શકાય નહીં. વળી પિતા, પુત્ર અને પવિત્ર આત્માને એકપણું માનો તો ત્રિ શબ્દ નકામો હરે છે. વળી ત્રિશબ્દને સાર્થકપણું માનશે તો એક કહેવું તે નિર્ચયક હરે છે. વળી ત્રણે નિત્યથી પણ એકપણું કહી શકાતું નથી, તેમ વળી ત્રણે અનિત્યથી પણ એકપણું કહી શકાતું નથી, કારણ કે અનિત્યવસ્તુ તો નાશ સ્વમાવવાળી છે ને નાશ થાય ત્યારે એક એવો વ્યવહાર શીરીને ચર્ચ શકે ? વળી ત્રણે તમારા મનપ્રમાણે એકપણું કહી શકાય નહીં, કારણ કે જે એક દેવ માનશે તો પુત્ર અને પવિત્ર આત્મા અને પિતા આવો વ્યવહાર થવો નહીં જોઈએ; પણ તે યાચ છે, માટે તે પણ કહેવાનો નથી. વળી ત્રણમાં દેવપણું નિત્ય માનો છો કે

અનિત્ય માનો છો. નિત્યથી પણ ત્રણમાં એકદેવપણું કહી શકાતું નથી, કારણ કે નિત્યથી ત્રણમાં એકદેવપણું માન્યો તો બારંવાર એકદેવ એવો વ્યવહાર થવો જોઈએ, પણ પુત્ર, પિતા અને પવિત્ર આત્મા એવો વ્યવહાર થયો નહીં માટે તે પણ ખડું ઠરે છે. ત્રિએક દેવ એકાંતથી લિન્ન છે કે અલિન્ન છે? જો પિતા, પુત્ર અને પવિત્ર આત્મા, એકાંત થકી પરસ્પર લિન્ન હોય તો ત્રણે એકથી રીતે કહેવાય? તે પણ વિરોધ આવે છે. વળી પિતા, પુત્ર અને પવિત્ર આત્મા, જો ત્રણેને એકાંતથી અલિન્ન માન્યો તો 'ત્રિ' શબ્દ નકામો ઠરે છે. એ પણ વિરોધ આવે છે. ત્રિએક દેવ એકાંત નિત્ય છે કે અનિત્ય છે? પહેલો પક્ષ-જે તમે કહેશો તો નિત્ય એવા ત્રિએક દેવથી અનિત્ય એવું જગત ડોહપણુ ડાલે બની શકશે નહીં. બીજો પક્ષ-જે એકાંતથી ત્રિએક દેવને અનિત્ય માન્યો તો ક્ષણિકપણું આબુ અને નાશપણું થયું; તે કાર્ય રૂપી થયું એ હોય આવે છે, ત્યારે કાર્યનો કર્તા પણ બીજો કોઈ માનવો જોઈએ, તે વિરોધ આવે છે, ત્રિએક દેવ એકાંત અને અનાદિ કાળથી રૂપી છે કે? અરૂપી છે?

પક્ષ પહેલો.-

ત્રિએક દેવ એકાંત અને અનાદિકાળથી રૂપી પણ કહી શકાય નહીં. કારણ કે જે રૂપી હોય છે તે આકારવાન હોય છે. આકાર છે તે પુરુષવત્તો સમઘ્ન્ય છે; કેમકે ચૈતન્યને તો આકાર હોય નહીં. ચૈતન્ય તો નિરાકારરૂપે છે અને પુરુષવત્ત જનિત આકારવાન ચૈતન્ય સ્વીકાર્યો તો ત્રિએક દેવમાં પ્રભુ તમે નિરાકાર રૂપે માનેશો છે તેને આકારપણું આવી જશે. માટે એ પ્રપંચ એકો સ્વસ્થ અવિદ્યંત જગત્તને શરણુ આવે કે તેની નિર્મલ કલ્પલ થાય.

પક્ષ બીજો.

ત્રિએક દેવ, એકાંતથી અને અનાદિકાળથી અરૂપી અવતરમાં પણ વિરોધ આવે છે. કારણ કે જે તેમ માનીએ તે

પ્રભુને જે મરીચમની કુખે જન્મ લેવો પડ્યો તે જોટો હરે છે. જે એકાંત અનાદિમાયથી અરૂપી છે તેને રૂપી એવો પુરુષલનો સંગ કેમ થટે ? એ વિરોધ આવે છે. એ રીતે જે પક્ષ પક્ષ તમારાથી માની શકાય તેમ નથી. વળી ત્રિએક દેવ એ વાક્યમાં દેવનું શું લક્ષણ છે તે ઉપર વિચાર કરીએ છીએ. શુઓ ત્રિએક દેવમાંના પ્રભુને જગત્ ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ, એકાંતથી નિત્ય છે કે અનિત્ય છે ?

સમાધાન પક્ષ પહેલો.

ત્રિએક દેવમાંના પ્રભુની જગત્ ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ, એકાંતથી નિત્ય જો કહીએ તો તે શક્તિ સર્વથા સર્વદા સર્વ ઠેકાણે બની રહેવાથી સર્વથા સર્વદા જગત્ ઉત્પન્ન થયા કરશે, તો પછી એક જગત્ કહેવાશે નહીં. કોટો જગત્ થયા કરશે. વળી બીજું એ છે કે જગત્નો નાશ તમે માને છે તે નહીં મનાય, કારણ કે જગત્ ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ, એકાંતથી નિત્ય પ્રભુનામાં રહેલી છે, માટે પહેલો પક્ષ માનવામાં પણ દુષ્ટ આવે છે.

સમાધાન પક્ષ બીજો.

પ્રભુની જગત્ ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ, એકાંતથી અનિત્ય માનીએ તો જગત્નો નાશ થયા પછી તમારો પ્રભુ, બીજું જગત્ ઉત્પન્ન કરશે કેમ જે તમે માને છે તે જોડું હરે છે. આ વિગેરે ઘણા વિરોધો ત્રિએક દેવ માનવામાં આવે છે, પણ પ્રથમ વિસ્તારના સયથી લખ્યા નથી. ત્રિએક દેવ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જોટો હરો અને તે ઉપરથી પ્રિત્વી ધર્મ પણ મનોરથિપન હરે છે. દેશવતી પાળવામાં બીજા જેમને જે કુચકિતઓ કરી છે તે સર્વ જોડી હરે છે. માટે દેશવતિપણ કુચરપાળણની પેઠે પાળ્યો તેનું કલ્પણ થશે.

મીં જૈમલના પ્રકરણ ૯ નો ખુલાસો.

જૈનમતમાં એક કાળચક્રના બે લાગ કલ્પેલા છે તે એકેક લાગમાં છ આરાઓ છે.

(૧) સુખમસુખમા, (૨) સુખમા, (૩) સુખમ દુઃખમા, (૪) દુઃખમસુખમા, (૫) દુઃખમા, (૬) દુઃખમ દુઃખમા એ છ આરા છે. તે અવસર્પિણી કાળમાં અનુક્રમે પ્રથમ સુખમ સુખમાથી ગણીએ અને ઉત્સર્પિણી કાળમાં એથી ઉત્તર એટલે દુઃખમ દુઃખમાથી ગણીએ. એમ બાર આરા ચડતા પડતા ચક્રની પેઠે ફરતા આવે છે તેને કાળચક્ર કહે છે, એમાં અવસર્પિણીનો ઘટતો કાલ અને ઉત્સર્પિણીનો ચઢતો કાળ ગણાય છે.

આરાના કાળનું પ્રમાણ.

પહેલો આરો ચાર કોડાકોડી સાગરનો.

બીજો આરો ત્રણ કોડાકોડી સાગરનો.

ત્રીજો આરો બે કોડાકોડી સાગરનો.

ચોથો આરો બેતાલીસ હજાર વર્ષ ઓછો એક કોડાકોડી સાગરનો.

પાંચમો આરો એકવીસ હજાર વર્ષનો.

છઠો આરો એકવીસ હજાર વર્ષનો.

પહેલા ત્રણ આરામાં જુગલીઆ હોય છે. તેમને મનો-વાંચિત, દેવતાધિષ્ઠિત કલ્પવૃક્ષો તરફથી ફળ મળે છે. તે જુગલીઆને ધર્મનું જ્ઞાન હોતું નથી. એ વિગેરે આરા સંબંધી જૈનધર્મમાં ઘણો અધિકાર છે.

ખ્રીસ્તી—જુગલીઆને ઝાડોની મારફતે દેવતાનાં જેવાં સુખ લોગવનાં એ કેમ બને ? કેમકે ઝાડોમાં એવી શક્તિ નથી કે તે જુગલીઆઓને જોઈતા વાનાં આવે, માટે તે વાત ઝોટી છે.

જૈન—ભાઈ, હજી પણ તને વિશેષ જ્ઞાન નથી તેથી તું એમ કહે છે. તેનું કારણ સાંભળ એટલે એ તારો સંશય મટી જશે. કલ્પવૃક્ષમાં તેથી શક્તિ નથી પણ કલ્પવૃક્ષના અધિષ્ઠિત દેવતાઓ, કલ્પવૃક્ષોની મારફતે જુગત્રીયાઓની ઇચ્છાઓ પૂર્ણ કરે છે. એવો નિયમ છે કે જુગત્રીયાનાં મનોવાંચિત કલ્પવૃક્ષ દ્વારાએ પૂરાં થાય છે, એ વાત સાચી છે, એમાં કાંઈ પણ સંદેહ લેવા જેવું છે જ નહીં. એ બાબતનું વિશેષ સમાધાન કરવામાટે તમારાજ પુસ્તકનો તેને મળતા હતાંતને આ સ્થળે આપવા હું વાળખી વિચારું છું, તે જુઓ. તમારા શાસ્ત્રમાં સુસાનું ચરિત્ર છે. તેમાં પીતલના સાપે હજારો માણસના પ્રાણ લીધા છે. આ શું બતાવે છે ? તે વિચારો કે પીતલના સાપમાં માણસોને મારી નાખવાની શક્તિ હતી ? ના, નથી પણ પ્રભુની પ્રેરણાથી પીતલના સાપે માણસોનો નાશ કીધો, એમ તમારે કહેવું પડશે. કેમકે પ્રભુની એવી શક્તિ તમે માનો છો. તો ખરી સર્વત્ર માન્ય છે કે દેવતાઓ મન માન્યું આપવા કરતા સમર્થ છે તો કલ્પવૃક્ષ-દ્વારાએ જુગત્રીયાનાં મનોવાંચિત પૂરાં કરે તેમાં શું નવાઈ ! એતો દેવતાનો આચાર છે. માટે બાર આરાની હકીકત માનવા યોગ્ય અને સાચી છે તેમાં કાંઈપણ બાધ નથી. અને તેમાં જે શંકા લાવવી તે તર્ફન જોડું છે.

ખ્રીસ્તી ધર્મમાં પરસ્પર વિરોધ.

વિરોધ પહેલો—ખ્રીસ્તીધર્મમાં ધર્મ વધારવા જૂઠું બોલવામાં પાપ નથી. પાલિલરૂમી ૪-૭ માં કહે છે કે જે મારા જુઠાથી દેવનું સત્ત્વ ઘણું તેના મહિમાને સાદું વાધ્યું તો હજી સુધી હું પણ અપરાધી જેવો કેમ કરાવાજિં, પણ સને ૧૮૬૨ ના દેશ્વર્યારી માસના અંકમાં સત્યોદય નામના ચોપાનીયામાં પાદરી લખે છે કે જૂઠું બોલવાથી કોઈ મતને ટેકો મળે એમ નથી વિગેરે—

મીં જૈમલના પ્રકરણ ૯ નો ખુલાસો.

જૈનમતમાં એક કાળચક્રના બે ભાગ કલ્પેલા છે તે એકેક ભાગમાં છ આરાઓ છે.

(૧) સુખમસુખમા, (૨) સુખમા, (૩) સુખમ દુઃખમા, (૪) દુઃખમસુખમા, (૫) દુઃખમા, (૬) દુઃખમ દુઃખમા એ છ આરા છે. તે અવસર્પિણી કાળમાં અનુક્રમે પ્રથમ સુખમ સુખમાથી ગણીએ અને ઉત્સર્પિણી કાળમાં એથી ઉત્તર એટલે દુઃખમ દુઃખમાથી ગણીએ. એમ બાર આરા ચડતા પડતા ચક્રની પેઠે ફરતા આવે છે તેને કાળચક્ર કહે છે, એમાં અવસર્પિણીનો ઘટ્ટો કાલ અને ઉત્સર્પિણીનો ચઢતો કાળ ગણાય છે.

આરાના કાળનું પ્રમાણ.

પહેલો આરો ચાર કોડાકોડી સાગરનો.

બીજો આરો ત્રણ કોડાકોડી સાગરનો.

ત્રીજો આરો બે કોડાકોડી સાગરનો.

ચોથો આરો બેતાલીસ હજાર વર્ષ ઓછો એક કોડાકોડી સાગરનો.

પાંચમો આરો એકવીસ હજાર વર્ષનો.

છઠો આરો એકવીસ હજાર વર્ષનો.

પહેલા ત્રણ આરામાં જુગલીઆ હોય છે. તેમને મનો-વાંચિત, દેવતાધિષ્ઠિત કલ્પવૃક્ષો તરફથી ફળ મળે છે. તે જુગલીઆને ધર્મનું જ્ઞાન હોતું નથી. એ વિગેરે આરા સંબંધી જૈનધર્મમાં ઘણું અધિકાર છે.

પ્રીસ્તી—જુગલીઆને જાડોની મારફતે દેવતાનાં જેવાં સુખ ભોગવવાં એ કેમ બને ? કેમકે જાડોમાં એવી શક્તિ નથી કે તે જુગલીઆઓને ભેદતા વાનાં આવે, માટે તે વાત ખોટી છે.

જૈન—ભાઈ, હજી પણ તને વિશેષ જ્ઞાન નથી તે
 કહે છે. તેનું કારણ સાંભળ એટલે એ તારો સંસાર
 કલ્પવૃક્ષોમાં તેવી શક્તિ નથી પણ કલ્પવૃક્ષના અધિષ્ઠિત
 કલ્પવૃક્ષોની મારફતે જુગતીઓની ધ્વજાઓ પૂર્ણ કરે
 નિયમ છે કે જુગતીયાનાં મનોવાંચિત કલ્પવૃક્ષ દ્વારાએ
 છે, એ વાત સાચી છે, એમાં કાંઈ પણ સંદેહ લેવા જેવું છે
 એ જાણતનું વિશેષ સમાધાન કરવામાટે તમારાજ પુસ્તકને
 મળતા દ્રષ્ટાંતને આ સ્થળે આપવા હું વાજબી વિચારું છું
 જુઓ. તમારા શાસ્ત્રમાં સુસાનું ચરિત્ર છે તેમાં પીતલના
 હજારો માણસના માણ લીધા છે. આ શું બતાવે છે? તે વિચાર
 કે પીતલના સાપમાં માણસોને મારી નાખવાની શક્તિ હતી
 ના, નથી પણ પ્રભુની પ્રેરણાથી પીતલના સાપે માણસો
 નાથ કીધો, એમ તમારે કહેવું પડશે. કેમકે પ્રભુની એવી શક્તિ
 તમે માનો છો. તો પછી સર્વત્ર માન્ય છે કે દેવતાઓ મન
 માન્યુ આપવા કરતા સમર્થ છે તો કલ્પવૃક્ષ-દ્વારાએ જુગતીયાનાં
 મનોવાંચિત પૂરાં કરે તેમાં શું નવાઈ! એનો દેવતાનો આચાર
 છે. માટે બાર આરાની હકીકત માનવા યોગ્ય અને સાચી છે
 તેમાં કાંઈપણ બાધ નથી. અને તેમાં જ શંકા લાવવી તે
 નર્મ બાકું છે

ખ્રીસ્તી ધર્મમાં પરસ્પર વિરોધ

વિરોધ પહેલો - ખ્રીસ્તી ધર્મમાં ધર્મ વધારવા બદલ
 જોતવામાં પાપ નથી. પાત્રવરની ઠ-જ માં કહે છે કે એ મારા
 બહાદી દેવનું સર્ગ થયું તેના મહિનાને ત્રણ વાંધુ તો હજી
 સુધી હું પણ અપરાધી જેવો કેનું રાવ. જ. પણ સને ૧૮૬૨
 ના દેશઆદી માસના બેકેન. સપ્ટેમ્બર નામના દે
 પાદરી લખે છે કે જહાં જે જવાનું છે

વિરોધ બીજો—ખ્રીસ્તીઓ વ્યાજને માના દુધ સરખું સમજતા હોય એમ માલુમ પડે છે. રાત્રય વહીવટનો આધાર પણ વ્યાજના કામ ઉપરજ રખાતો સમજાય છે. એટલુંજ નહી પણ મીથનના કામો પણ વ્યાજથી ચલાવે છે. હવે આપણે બાઈબલમાં જોઈએ, તેમાં શું લખે છે. સારા માણસોવિશે લખે છે. ગીત. ૧૫ જે વ્યાજ પોતાનાં નાણાં દેતો નથી અને નિરપરાધી પર લાંચ લેતો નથી. લેલી ૨૫-૩૫-૩૬ અને જો તારો લાઈ દરીદ્રી થયો હોય અને તારી સાથે તેના હાથથી ન લેતો તું તેના હાથને સંબળ કર. તે પારકો હોય કે પ્રવાશી હોય કે તારી પાસે જીવન કહાડે તેની પાસે તું વ્યાજ અથવા વૃદ્ધિ ન લે, એવી રીતે વ્યાજની મના આ કલમોમાં પણ છે. નીરગમન ૨૨, ૨૫, યુન ૨૮-૨૯. નહેમી ૫-૭ દૃષ્ટાંત ૨૮-૮. હીજકી ૧૮-૮-૧૩ -૭-૨૨-૧૨ એ વિગેરે બીજી જગાથી પણ વ્યાજનું હરામ થવું સાબિત થાય છે.

વિરોધ ત્રીજો-કેટલાક અજ્ઞાન ખ્રીસ્તીઓ ગાય, બળક, બકરાને માથામાં મારતેલ કે લાકડું મારી મારીને ખાય છે. કેટલાક મરઘીની ડાક મરડી નાખે છે અને કેટલાક ગાય લેંસના પગની નસ કાપી લોહી વેહેવડાવી મારે છે. પણ એ સર્વ પોતાના બાઈબલથી વિરુદ્ધ છે, જુઓ-પ્રેસરી ૧૫-૨૦ પણ તેઓને એમ લખી મોકલીએ કે વ્યલિચારથી તથા શુંગલાવીને મારેલાથી તથા લોહીથી વેગળા રહેવું. વળી ઉત્પત્તી ૯-૪ માં પણ છે.

વિરોધ ચોથો—બાઈબલમાં પ્રભુવિષે ઘણી શરમ લરી વાતો લખાઈ છે, તે આથી માલુમ પડશે. (હીજકીઆલ ૨૩-૧ થી ૪) અને પ્રભુનું વચન મારી પાસે હતું. એમ કહેતા કે-આ હમ પુત્ર બે સ્ત્રી એક માતાની દીકરીઓ હતી, ને તેઓએ મિસરમાં વ્યલિચાર કીધો ને તેઓએ પોતાની જીવાનીમાં વ્યલિચાર કીધો ત્યાં તેઓના ધાન દાખેલા હતાને તેઓએ પોતાના કુંવારા-

પણના વહાલું કીધા ને તેમના “વડીઆ હોવાને અરોલીઆ તેની બેન તે મારી બાયડીઓ હતી, ને દીકરા દીકરીઓ જાણી.” ગીત ૨-૭ પ્રભુએ મને કહ્યું કે તું મારો પુત્ર આજે મેં તને જણ્યો વગેરે’ તોહ ફતલ નામના પુસ્તકમાં નવમે પાને લખ્યું છે.

વિરોધ પાંચમો—યાકુબ જેવા માણસની સાથે પ્રભુએ કરેલી કુસ્તીની હકીકત. ઉત્પત્તિ. ૩૨-૩૪ યાકુબ એકલો રહી ગયો અને અરજોદય લગી તેની સાથે એક પુરૂષે મલયુદ્ધ કીધું ને ત્યાંદે તેણે જ્યું કે તેને છૂત્યો નહીં ત્યાંદે તે તેની ભાંગતળેની નસને અઠકયો ને યાકુબની જાંગની નસ તેની સાથે યુદ્ધ કરતાં ચઢી ગઈ ને બોલ્યો કે અરજોદય થયો છે એ માટે મને છોડ અને તેને કહ્યું કે તું મને આશીરવાદ કે નહીંતો હું તને જવા દેવાનો નથી, ને તેણે તેને કહ્યું તારું નામ શું? તેણે કહ્યું મારું નામ યાકુબ. ને તેણે કહ્યું હવેથી તારું નામ યાકુબ નહિં પણ ઈઘોપીલા (દેવની પાસે સરહાર) કહેવાયે. કેમકે તું પ્રભુની તથા માણસોની સાથે સરહાર જેવો છું. યાકુબે તે જગાતું નામ પનીયેલ પાડ્યું. કેમકે મેં પ્રભુને સન્મુખ જોયો તો પણ મારો છવ. બન્યો છે. આ કલમ ઉપર પાદર ફ્રાન્ડર પોતાની બુક ચીફતાહુલ અસરાસઆના ત્રીબ ભાગમાં લખે છે કે યાકુબ સાથે કુસ્તી કરનાર તે ખ્રીસ્ત હતો.

વિરોધ છઠો—બાઇબલ બેતાં ઇસુ. જહું બોલ્યો એમ સાબીત થાય છે. બુબો ચેહાન ૭-૮-૧૨ તથા પાઉલ બુહું બોલવું કબુલ રાખે છે; બુબો ફર્મા-૩-૭ યાકુબનો દગો ઉત્પ-૩ હુદારાપહું કરી દગાથી સોનું ચાંદી હાંટવી. બુબો નીર્ગમન ૧૨-૩૫-૩૬. ઈસલામીઓના પેગંબર હજરતે બીબલોને ચમત્કાર બતાવવા અંદાના બે કડકા કરી નાખ્યા અને તે પાછા મળી ગયા. આ બાબતમાં ખ્રીસ્તીઓ ઈસ્લામી સાથે તકરાર ઉઠાવે છે કે બુગોળવિદ્યાને અનુસરીને જોતાં તે વાત ન બનવા બેગ નથી, સામે ઈસ્લામીઓ જવાબ આપે છે કે:-

જુઓ માત્રી ૨-૬ ત્યાંયે તેઓ રાજનું સાંભળીને ગયા. જુઓ જે તારા પૂર્વમાં દીકા તે તેઓની આગળ ચાલી ન્યાં ઇશુ જન્મ્યો હતો ત્યાં ગયો. ને આવી થંભ્યો. તારાની ચાલ ખગોળ વિદ્યા વિરૂદ્ધ છે. તારા જે ચાલ પર છે તે પ્રમાણે ચાલ્યા કરે છે. માર્ક ૧ મા લખે છે કે આકાશનો દરવાજો ખૂલ્યો તો તે દરવાજો કેટલો મોટો હતો અને તે સૂર્યની આગળ હતો કે પેલી ગમ હતો. ઉત્પત્તિ ૭-૧૧ મલા ૩-૧૦ રાબ-૭-૨ આ વરસોમાં આકાશનો ખીકકીઓ તથા ખારણાં લખ્યાં છે તે ખગોળ વિદ્યાનાં કયા કાયદા પ્રમાણે છે. સભા સિદ્ધક ૧-૪ પેટી બંધ છે ને પેટી આવે છે પણ પૃથ્વી કાયમ રહે છે ને સૂર્ય આથમે છે ને પોતાની ઉગવાની જગ્યાએ વહેલો આવે છે. ગીત ૧૦૪-૫ તેણે પૃથ્વીનો પાયો નાખ્યો તે સરવ કાળ હાલે નહિ. ગીત ૧૦૬-૬૦ તે પૃથ્વીને સ્થાપી છે ને તે સ્થિર રહે છે. અહોસુઆ ૧૦:૧૨ ને સૂર્ય ગીળીયોન ઉપર તું સ્થોર રહે ૧૪; લોકો પોતાના શત્રુનું વેર લે ત્યાંસુધી સુધી સ્થિર રહ્યો.

આ કલમોથી માલુમ પડે છે કે પૃથ્વી સ્થિર છે અને એજ કારણથી યહોસુઆએ સૂર્યને સ્થિર રહેવાનું કહ્યું. જુઓ સૂર્ય એ ફરતો ન હોય તો તેને સ્થિર રહે એમ કહેવાય અને ફરતો છે તેથીજ સ્થિર રહેવાનું કીધેલું છે, જો સ્થિરજ હોય તો સ્થિર એવો શબ્દ પ્રયોગ બનતો નથી, માટે એ સૂર્યે ખગોળના કાયદાથી વિરૂદ્ધ છે. ભૂગોળ તથા ખગોળ વિરૂદ્ધ ૫૦૦ ભૂલ હું લખી શકવા તૈયાર છું. આટલી બધી ભૂલો છતાં બીજાની ખોટી ભૂલ કુચુક્તિએ કરી બતાવવી અને પોતામાંની ખરી ભૂલ પર લાંક પીછોડો કરવો એ ન્યાયયુક્તિનું કર્તવ્ય નથી. જેવું હોય તેવું બતાવવામાં અમે દોષ સમજતા નથી અને તેટલામાટેજ આ ટુંક હકીકત અહીં દર્શાવી છે.

વિરોધ સાતમો—ઉત્પત્તિ. ૬:૬ અને પ્રભુએ પૃથ્વી ઉપર માણસો ઉત્પન્ન કર્યાં તે માટે તેને પસ્તાવો થયો. અરે! ઇશુના

પિતા જે પ્રભુ તેમને પસંદાવેલો થયો ત્યારે તો તેમણે માણસોને
દેવતા કર્યાં એ ઝોટી ભૂલ કરી કહેવાય. અહો આવી ભૂલ ક-
રનારને અપારજાની શીરીતે કહેવાય ? માટે મારા ખ્રિસ્તીઓ !
દીર્ઘદૃષ્ટિથી પોતાનું અને પરનું એવો વેશમાત્ર લાવ નહીં શ-
ખતાં સારાસાર તપાસશે. તો ખરું અને સત્ય શું છે તે સારી
રીતે સમજી શકશે, પણ ન્યાંમુખી મેરી લાપંચી ઔર દુસરેકી
કુચકી, એ ન્યાય પર જોશે તો કદિ પણ તમને ખરું તત્ત્વ
હાથ લાગનાર નથી, માટે પરિપૂર્ણપણે પરીક્ષા કરી જગતમાં
સત્ય અને સર્વજ્ઞ પ્રરૂપિત એવો જે નૈનધર્મ ગ્રહણ કરે અને
આશ્રય અને પરભવ સુધારી મોક્ષના અધિકારી બને.

વિશેષ આહ્વાન—પહેલું કાલ વૃત્તાંત ૨૨:૫ માં ઇસ્રાયેલ
પુરોહિત તલવાર જેવનારા અગીયાર લાખ લખેલા છે અને ૨ સ-
મુએલ ૨૪:૬ માં આઠલાખ લખ્યા છે. ખ્રિસ્તીઓએ ધર્મ
લક્ષ્યમાં આલીસ હજાર સુસલમાનેને યજ્ઞસાક્ષીમાં મારી નાખ્યા.
જુઓ માથી. ૨૬:૫૧.

વિશેષ નવમો—મેરીતોનાં દૃત્ય ૫-૬-૧૦ જોતાં માણસ
પટે છે કે પીતરે હન્યા અને તેની બાઈરીને જરા વાતમાં મારી
નાખ્યા અને પીતર ઈસુનો શિષ્ય હતો.

વિશેષ દશમો—તોહફુલહિંદ નામના પુસ્તકના ૧૪૪ મા
પાનામાં લખ્યું છે કે-ખ્રિસ્તીઓના ટોળામાં મૂળ તત્ત્વમાં ઘણો
ફેરફાર છે. સુનીટરીન ટોળાવાળા તલગીલને માનતા નથી તેમ
માત્થીના આગલા જે અધ્યાયને બનાવટી ગણે છે અને બીજાઓ
બાપ દીકરા અને પવિત્રઆત્મા એ ત્રણ પ્રભુ અને ત્રણનો મ-
ળી એક પણ દેવ માને છે. કેટલાક ટોળાવાળા ઈસુને પ્રભુ દીક-
રા માને છે. ઈસુએ કહ્યું ચટી સસ્તેને છેલ્લા એમ કેટલાક
ખ્રિસ્તીઓ માને છે. પણ પલગીયુસનું ટોળું એવા અકીધ સ-

ખવા તે ખોટું ઠરવે છે. ખાસદેલી સરંથી, કાંઈકટાર્ટા, ગનાસ્તી, દોસીતી, અરમની, નાસરીટોળાવાળા ઈસુને વધસ્થ'લા ચઢાવ્યાનો લેખ માન્ય કરતા નથી. અને મૂળ તત્ત્વમાં ઘણો ફેરફાર છે. માટે ખ્રિસ્તી ધર્મનાં પુસ્તકો પ્રભુના પત્રિત્ર આત્માથી લખાયલાં માનવાં એ ખોટું ઠરે છે. માટે આવી કડાફ્ટમાંથી નીકળી અરિહંતને શરણે આવો કે જેથી તમારું કલ્યાણ થાય.

ઈસ્લામી ધર્મમાં ૭૩ પંથ છે, પણ ખ્રિસ્તીઓમાં તો ૬૦ પંથ છે. ત્યારે નેવું પંથમાંથી કયો પંથ સાચો? એક કહેશે કે મારો સાચો ત્યારે બીજો કહેશે કે મારો. એમ નેવું પંથ વાળા પોતપોતાનો સાચો કહેશે. હવે બધા સાચા માનવા એતો બનેજ નહીં ત્યારે તેમાંનો કયો એક સાચો અને બાકીના બધા ખોટા એનું નિરાકરણ કોણ કરશે? વળી અમારા જોવામાં આવેલાં અને ઉપર બતાવેલાં પુસ્તકોવિષે વિચારી જોતાં તે બનાવટી અસત્ય માલુમ પડે છે તેથી તે ઉપર ભરસો રાખી શકાતો નથી તેમાં દયા, સત્ય આદિ સદ્ગુણો માટે જે કંઈ લખ્યું છે તે સત્ય છે.

ખ્રિસ્તી ધર્મનો ઉપદેશ આપવા કેટલાક ટોળાવાળા જેવા કે, અબુજીન મારસીયુની, ડોકોતી, અરથમનનો પંથ, મોટા નેસનો પંથ, પરગયુસનું ટોળું, યાકુબી ટોળું, યુની તેરીઅન, સાસી, સાસીનીયન, પ્રોટેસ્ટન્ટ, રોમનકાથલીક, યુનાની, આરમીની, સુરીયની, વલંડી-ટીનસ, મોરમીન, ઇત્યાદી ફરે છે, તેમાં કેટલાક હિંદુસ્તાનમાં સ્ત્રીઓ અને પુરુષોના લેગા સમુદાયથી પણ ફરે છે. તેમનાં મીઠાં મીઠાં વચનોથી બીચા । કેટલાક લોળા હિંદુઓ, મોહના માર્યા પોતાનો સનાતન ધર્મ તણ કોઈ પેટ અર્થે તો કોઈ પેસાદિપરિગ્રહના લોભે તો કે સ્ત્રી માટે તેમાં દોરવાઈ જઈ ઇતોબ્રથ સ્તતોબ્રથ જેવા બની બેસે છે. તેવા આર્યવાસીહિંદુભાઈઓ પ્રત્યે મારી નમ્ર વિનંતિ છે કે ધર્મ એ પોતાના આત્માનું કલ્યાણ ક-

રવા માટે ખરું અને સત્ય સાધન છે તેની જ્ઞાનદૃષ્ટિએ ખરેખરી પરીક્ષા કરીનેજ અંગીકાર કરવો. નહીં કે ઉપરઉપરની વાત સોલજી મોહબજમાં મુંઝવણની માફક કોઈયો કસી પડવું અને આત્મ અક્ષિત રહેવું. જગતમાં અનાદિ જયવંતો જૈનધર્મ સર્વત્ર પ્રચીત છે તે અંગીકાર કરી મોક્ષ મુખ મેળવવા સાવધાન થવાને મારી મનુષ્યમાત્રને સવિનય વિનંતિ છે.

પુનર્લગ્ન સંબંધી ચર્ચા.

હિંદુસ્તાનમાં હજારો વર્ષથી શાસ્ત્રધારે પુનર્લગ્ન કરવું અનુચિત સાબીત કરી ચૂકેલું છે અને તેથી ભંચ વર્ણમાં તેવું હોય પુનર્લગ્ન થતું નથી. એ વાત સર્વત્ર પ્રસિદ્ધ છે, છતાં હાલ કેટલોક વખત થયાં પરદેશી ખ્રિસ્તીઓ હિંદુસ્તાનમાં આવી પુનર્લગ્ન કરવું એમ કહેના ફરે છે. પણ અસાની વિષયના લાલચુજ તેવું કાર્ય કરવા પ્રવર્તે છે, જેને ભવનો ભય છે તે કદિ તે વાત માન્ય કરશે નહીં. એક દિવસ આ દેખાતું શરીર નાશ થઈ જશે અને પુણ્ય પાપ સહિત આ આત્મા અન્ય સ્થાને જશે ત્યાં જેણે જેવાં કર્મ કર્યાં હશે તેવાં તેને ભોગવવાં પડશે. પુનર્લગ્ન કરનાર અને તેને પ્રેરનારની ગતિવિષે જ્ઞાનીજ કદી શંકે; કેમકે 'હું' છદ્મસ્થ હોય તેવાની ગતિ વિષે અમુક કહી શકું નહીં. પરંતુ તે પાપાનુયોગે દુઃસહ દુઃખ ભોગવવાં પડશે એમ તે શાસ્ત્રધારે કહી ચકાય છે. માટે તેથી વેગળા રહેવું. ઉન્હો અગર ઠંડો વાયુ આપણે દેખી ચકતા નથી, પરંતુ શરીરે લાગવાથી ઉન્હો અગર ઠંડો વાયુ તે જેમ જાણી ચકાય છે, તેમ પુનર્લગ્ન કરવાથી પાપ છે તે આંખે દેખાતું નથી તેમ તાત્કાલિક પૌદ્ગલિક મુખની અપેક્ષાએ તે કરનારને કદાચ ઠીક લાગતું હશે પણ પરિણામે તેનાં દુઃખ મીઠાં નથી અર્થાત્ તેથી પાપકર્મ બંધાતાં માડીગતિ પ્રાપ્ત થતાં ત્યાં ઘણાં દુઃખ ભોગવવાં પડે તેમ છે અને તેથી આજીવં ચાર ગતિમાં ભ્રમણ કરતો ઠેકાણે પડવો બહુ મુશ્કેલ છે. માટે સર્વશક્તિ એકમતે તે જોટાને જોટુંજ કહે છે, તે પર અર્થાત્

ખરેખરી જ્ઞાની મહારાજના વચન ઉપર શ્રદ્ધા કરી એવા પુનર્લ-
ગ્ન કરવાનું કહેનારનાં તેનાં વચન ઉપર વિશ્વાસ રાખવો નહીં
અને કોઈપણ લાલચને લીધે પણ તેવું કાર્ય કરવાથી, તેમાં પ્રે-
રણા કરવાથી તેમજ તેને ઠીક માનવાથી જે વિમુખ રહેશે તેનો
આ અને પર એવા બન્ને ભવ સુધરેલાજ સમજવા. મતલબ કે
તેથી તેવો પાપબંધ નહીં બંધાય.

પુનર્લગ્ન જૈનના કોઈપણ શાસ્ત્રોમાં કરવાનું કહ્યું નથી.

પ્રીત્તી-મી૦ જૈમલ કહે છે તે મુજબ તમારા પ્રથમ
તીર્થંકર ઋષભદેવસ્વામી, મરી ગયેલા જુગલીઆની સ્ત્રી પરણ્યા,
તે પુનર્લગ્ન કહેવાય. કારણકે જુગલીયણનો ધણી મરી ગયો અને
જુગલીયણ વિધવા થઈ તે વિધવાનાં ફરીથી ઋષભદેવ સાથે
લગ્ન કર્યા માટે પુનર્લગ્ન તમારામાં થયેલું છે અને તે સત્ય છે,
તેમ છતાં તમે કહો છો કે-તે ખોટું છે અને અમારા કોઈ
શાસ્ત્રમાં કરવાનું કહ્યું નથી એમ જે કહેછો એ વાત મનાય
તેવી નથી. આનો તમે શું ખુદાસો આપી શકો તેમ છો કે ?

જૈન—વાહ ! હજુ પણ તમે જૈનધર્મનો જરાપણ મર્મ
સમજ્યા હોય એમ જણાતું નથી. વળી લગ્ન એ શું છે તેવું
પણ જ્ઞાન હોય તેમ લાગતું નથી, અને પોતે માની લીધેલ
પુનર્લગ્ન સિદ્ધ કરવાને કુચુક્તિ તરફ સહજમાં દોરાર્ધ
જઈ એને ખરું માની બેસો છો; એ ઘણું શોચનીય છે. એ
બાબતનો થોડો ટુંકામાં હું તમોને ખુલાસો બતાવું છું, તેથી
તમારા મનમાં જે કુચુક્તિ ઘર ઘાટી બેઠી છે તે દૂર થતાં ખરી
અને સત્ય વાત સમજશે. તે એ છે કે-યુગલીઆ તો લગ્નને
વહેવાર જાણતા નથી તેમ તેમનામાં લગ્ન કહેવાતું નથી અને
તેની કોઈપણ (શાસ્ત્રોક્ત અગર લૌકિક) ક્રિયા પણ થતી નથી.
અનાદિથી ચાલતા આવેલા વ્યવહાર મુજબ યુગલ જન્મે છે અને
ઉત્તરમાં આવતાં તેમનો વ્યવહાર ચાલે છે. પરંતુ ઋષભદેવ

સ્વામી જે યુગલીઆણુંને પરણ્યા તેની સાથેનું યુગલ વ્યવહારમાં આવ્યા પહેલાં મરણ પામ્યું હેતુ અને તે યુગલીની એકલી જ હતી. તેથી વગર પરણેલી અને અને કાંઈપણ રીતે સંસારના વ્યવહારમાં આવ્યા વગરની સ્ત્રી (યુગલીપણ) ને ઋષભદેવ સ્વામી પરણ્યા તેને પુનર્લગ્ન કાંઈ પણ પ્રકારે કહેવાઈ શકાયે નહીં. પુનર્લગ્ન કહેને કહેવાય છે ? એ તમો સારી રીતે સમજો છો એટલે તે બાબત મારે તમને વધારે સમજાવવાની જરૂર નેતો નથી, એટલે કે જે સ્ત્રીએ શાસ્ત્રાક્રમ અગર લૌકિકરીતે એક પુરૂષની સાથે લગ્ન કર્યું હોય અગર સંસાર વ્યવહારમાં નેકાઈ હોય તે વિધવા થાય અને બીજા પુરૂષ સાથે લગ્ન કરે એ લગ્નને પુનર્લગ્ન કહેવાય. ઋષભદેવ સ્વામીએ જે સ્ત્રીસાથે લગ્ન કર્યું તે પરણેલી નહોતી તેમજ કાંઈપણ પ્રકારે સંસાર વ્યવહારમાં પડેલી નહોતી. તેની બાલ્યાવસ્થામાં તેની સાથેનું યુગલ મરણ પામ્યું અને તે એકલી રહી. તેને પિતાની આજ્ઞાથી ઋષભદેવ સ્વામી પરણ્યા, એને કદાપિ પણ જેનામાં યોડી પણ બુદ્ધિ હશે તે પુનર્લગ્ન કર્યું એમ કહી શકશે નહીં. યુગલધર્મ નિવારી લગ્ન કરવાનો વ્યવહાર ઋષભદેવ સ્વામીથી પ્રવર્તેલો છે તેથી તેઓ યુગલધર્મનિવારક કહેવાય છે. માટે મી० જૈમલે ઋષભદેવે પુનર્લગ્ન કર્યું એમ જે કુચુકિત લગાવી છે તે ખોટી છે અને તેમણે પુનર્લગ્ન કર્યું જ નથી એ વાત સિદ્ધ છે, વળી યુગલીઆ સાથે જન્મે અને સાથે મરે, એવો નિયમ જે જૈમલ પંદર્ભગિણીએ જૈનોના પક્ષતરીકે કર્યો છે તે પણ ખોટો છે; અને વળી યુગલીઆને જન્મથીજ લગ્ન હોય છે એમ તેમણે જે મન ફાવતો તર્ક કરી લોકોને હલકું ઠગાવવા પગલું ભર્યું છે તે તર્કનું ગેરવાજબી છે. લગ્ન એ રુષ્ડનો સમજણ ઋષભદેવે પાડી અને પ્રવર્તાવી અને યુગલીઆમાં લગ્ન કરવાનું હેતુ જ નહીં તો તેને જન્મથી લગ્ન રીસીતે કહી શકાય ? તો તેમનો કલ્પ હતો તે પ્રમાણે તેઓ વર્તતા હતા. માટે તિમ્બામાં જન્મ પડ્યો તેમણે

એ વાત સત્ય છે. પુનર્લગ્ન નહોતું એ વાત સત્ય છે. તેમજ ઋષભદેવ
ને યુગલોચણ (સ્ત્રી) ની સાથે પરણ્યા તે તદ્દન વગર પરણેલી
તેમજ યુગલની સાથે પણ સંસાર વ્યવહારમાં આવ્યા વગરની
સ્ત્રી તેથી તેને કોઈપણ પ્રકારે પુનર્લગ્ન કહી સકાય જ નહીં.

વળી જુઓ હાલમાં જૈનધર્મમાં મહાન્ અને પ્રખ્યાત
વિદ્વાન્ બ્રાહ્મચંદ્રજી મહારાજે આપેલા પ્રશ્નોના ખુલાસા.

પ્રશ્ન—યુગલોચણ સાથે જન્મે અને સાથે મરે એવો
નિયમ છે કે નહીં ?

ઉત્તર—એવો કાંઈ નિયમ નથી. કારણ કે તેઓનું આયુષ્ય
સ્વોપકર્મી હોય છે.

પ્રશ્ન—ઋષભદેવસ્વામી અને રીણગદેવની માતા મરૂદેવી
યુગલોચણ કહેવાય કે નહીં ?

ઉત્તર—યુગલપદો ઉત્પન્ન થયા તેથી (તે અપેક્ષાએ) યુગ-
લોચણ કહેવાય. પરંતુ તેઓનાથીજ યુગલાધર્મ નિવારણ થયા
તેથી યુગલોચણ કહેવાય નહીં. કારણ કે યુગલોચણ કલ્પવૃક્ષનો
આહાર કરે છે અને મરીને દેવલોકમાં જાય છે, પણ ઋષભદેવ
સ્વામીએ તથા મરૂદેવીમાતાએ તો અન્નાદિકનો પણ આહાર
કર્યો છે અને કાળ કરીને સુકિતમાં ગયાં છે, માટે યુગલોચણ
કહેવાય નહીં.

પ્રશ્ન—યુગલોચણ મરીગયો અને યુગલોચણને ઋષભદેવ
સ્વામી પરણ્યા તે પુનર્લગ્ન કહેવાય કે નહીં ?

ઉત્તર—પુનર્લગ્ન એટલે એકવાર લગ્ન થયાં હોય તેના
બીજા વાર લગ્ન થાય તે પુનર્લગ્ન કહેવાય. પણ યુગલોચણ
પરેલાં લગ્ન લગાવે નહીં તે પુનર્લગ્ન આવેશ સ્વીકારે ? યુગ-
લોચણ સારું લગ્ન થયું નહીં અને ઋષભદેવ સાથે લગ્ન થઈ તે
પુનર્લગ્ન કેમ કહેવાય ? સ્ત્રીચરિત્ર (અર્થાત્ પુનર્લગ્ન તથા કલ્પવૃક્ષ)

વાહરે ખ્રિસ્તી મિત્ર ! તમે 'પુનર્જન્ન' કરી પુનર્જન્ન સત્ય ઠાઠી બેસાડવા કસર રાખતા નથી પણ તે વ્યાજ્ઞી રીતે તે કોઈ પણ પ્રકારે સાગીત થાય તેમ નથી અને તે કરવામાં ઘણું જ પાપ છે એ સત્ય માનજો. વળી પુનર્જન્ન સંગઘે આ નીચે દીવાળી નામની પરણેલી અને મણી નામે કુંવારો ઠગ્યા હતી, તે બે બેનોનો સંવાદ આપના લક્ષમાંલેવા મૂકું છું તે ધ્યાન પૂર્વક જોયો.

દીવાળી-કેમં. મારી નાની બહેન મણી ! આજ કાલ પુનર્જન્ન થાય છે તું જાણે છે ?

મણી-મોટી બહેન ? પુનર્જન્ન શું છે તે હું કાંઈ સમજતી નથી. મેંતો આજેજ તમારે મોંઢે એવું નામ સાંભળ્યું.

દીવાળી-વાહ ? શું તું એટલુંજે જાણતી નથી. આજકાલ મુધારાને નામે એવો પશ્ચિમનો પવન પુકાય છે તેમાં તું સમજ ન હોય તે વાત જાણી; પણ તે સાંભળ્યું પણ ન હોય એવું તારા બોલવા ઉપરથી જણાય છે, તેથી હું તારામ થાઉં છું.

મણી-ખરૂં કહું છું કે જન એ શું છે તે વિષે હું કાંઈ સમજતી અને જાણતી નથી.

દીવાળી-ઠીક, લે ત્યારે હું તને તે જણાવું, સાંભળ એક વાર લગ્ન કર્યા પછી જે સ્ત્રીને ભરતાર મરી ગયો. હોય તે સ્ત્રી બીજા પુરુષની સાથે પરણે તેને પુનર્જન્ન કહેવાય છે.

મણી-વારૂં ! સમજી ! ! પણ પરણેલો પતિ મરી જાય ત્યારે તો સ્ત્રી રંડાય-વિધવા થાય અને વિધવા થયા પછી વળી બીજા પુરુષને પરણે એવું તે થતું હશે ? એતો અ.જ સાંભળ્યું. ત્યારે કહે જોઈયે તેવું પુનર્જન્ન કરવાથી શો ફાયદો ?

દીવાળી-વાહરે મારી નાની બહેન ! એટલુંજે સમજી ! મનમાંનો નવો ધણી કરી વિધવામુખ લોગવીએ અને લહેર કરીએ.

મણી—આ તારું કરેલું મને ઠીક લાગતું નથી. કેમકે હું શાસ્ત્રાભ્યાસ કરું છું. તેમાં સ્ત્રીએ પતિવ્રતા ધર્મ સાચવવો એ સ્ત્રીનું ખરેખર ભૂખણ છે એમ કહ્યું છે અને પતિના મરણ પછી વૈધવ્યધર્મ પાળવો એમ કહેલું છે, અને તુંતો નવો ધણી કરવાનું કહે છે એતે બનતું હશે ? ભરતાર હયાત છતાં બીજો કેમ કરાય અને તેના સુઆ પછી કરીયે ત્યારે તો આપણે લીધેલું લગ્ન વખતનું પણ અને વચન ભંગ થાય તેનું કેમ ?

દીવાળી—એવાં વચનનો ભંગ ગણીએ તો મનમાનતું સુખ ક્યાંથી મેળવાય ? એમાં વચન ભંગ ભંગ કાંઈ થતું નથી.

મણી—વચન ભંગ ન થાય એ તારું કહેલું વાસ્તવિક નથી. માટે એક ભરતાર ક્યાં પછી બીજો મનમાનતો ધણી શી રીતે થાય ?

દીવાળી—મારી બેન હજી તું ન સમજી, જે સાંભળ. પરણેલો પતિ હયાત હોય ત્યારે તો તે આપણને રોકી શકે. વળી કાયદાની બારીકીમાં પણ આવી જવાય. માટે પતિ મરણ પામેલો હોય ત્યારે મનમાનતો બીજો મેળવવામાં બાધ આવે નહીં; તેથી જેની સાથે આપણાં લગ્ન કર્યાં હોય તેની સાથે ફાવટ આવે નહીં અને બીજો ધણી કરવાની ઇચ્છા થઈ તો આપણા ધણીને હરેક રીતે ઠેકાણું કરીએ કે મનના મનોરથ બીજો ધણી કરી પાર પાડી શકાય.

મણી—અરે ! મારા મનમાં પણ આવી કલ્પના ત્હને વાત કરી ત્યારથી આવી હતી કે એવી વિષયસુખની વાંચાવાળી સ્ત્રીએ તેવા સુખની ઇચ્છાએ મનમાનતો અર્થાત્ ફાવતો ધણી મેળવવા એવું ઘાતકી કર્મ કરે, કારણકે ત્યારે તેણીને વૈધવ્ય પ્રાપ્ત થતાં અર્થાત્ પરણેલો પતિ મરણ પામતાં બીજો પતિ કરવાની ઇચ્છા છે અને હયાત ધણી હોય ત્યાં સુધી બીજો કરી શકાતો નથી. તેથી એ સ્ત્રીના મનમાં બીજો મનમાનતો મેળવવાનો

કરેક પ્રકારે થાય, પણ પરણેલા પતિસાથે સેજ સાજ પણ નહીં
 દાવટ થઈ તો તે માફ. કામ કરવા ઉપર આવે એ સંભવિત છે.
 અને વળી મને તો એ વાત નિઃસંદેહ લાગે છે કે તેમ થાયજ.
 કેમકે સ્ત્રીની ભુદ્ધિ પગની પાનીએ એવી લોક વાણી અને શાસ્ત્ર
 વાક્ય એટલું ન હોય અને તેથીકરીને તેવું કૃત્ય કરવાને વિષય
 વાસનાવાળી સ્ત્રી ઘાણી પટે એ નહીં માનવા ભેગ છે. માટે
 પુનર્લગ્ન નામ પણ મને તો સાંસજ્યું ગમતું નથી. એક તો
 વચન ભંગ થાય, બીજું ભુદ્ધિ ગગડતાં પરણેલાપતિને ઠેકાણે
 પાડવાનું મન થાય, એવાં ઉગ્ર પાપનાં કારણ થવા સંભવ છે,
 તેથી તેમજ શીયળ ભંગનું એટલું પાપોપાર્જન થાય, માટે એ મહા
 દુઃખદાયી પુનર્લગ્ન નામ સ્વપ્ને પણ સાંભળવું બ્યાજગી નથી
 તો કશય, કરવાનું કહેવાય અને કરનારને સાફ મનાયજ કેમ ?
 શું જગતમાં સતી સ્ત્રીઓ થયાનું તમને માલુમ નથી અને તેથીજ
 તેમનાં નામ મરણ પામ્યા છતાં પણ અમર રહ્યાં છે, તેની શું
 તમને ખબર નથી. માટે હવે તેવું નામ પણ ડેરો નહીં.

તે વિશે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે સાંભળો—

॥ જલમજ્જેમચ્છિરયં, ઝવગાસે પંલીયાણગયગવણં ॥

॥ જાણંતિ શુદ્ધિમંતા, મહિકાચરિસં ન જાણંતિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જળમાં માછલાને પદસંચાર, (અને) આકાશમાં
 પંખીઓના પગનો સંચાર થતો ભુદ્ધિમંતો જાણે પણ સ્ત્રીના
 ચરિત્રને જાણી શકતા નથી. માટે અચીત એવી પુનર્લગ્ન કરવાની
 ભેટ હોય તો સ્ત્રીઓ શું શું અકાર્ય કરે એ હું કહી શકતી નથી.
 માટે પુનર્લગ્ન એવું નામ કાને સાંભળ્યાથી મને દુઃખ થાય છે
 અને પુનર્લગ્ન કરવું એ એટલું પાપ છે.

વળી શાસ્ત્રમાં આઠ પ્રકારનાં લગ્ન કહ્યાં છે. તેમાં પણ પુન-
 લગ્ન નામ નથી માટે એ કોઈ વિષયવાસનાવાળાં સ્ત્રી.
 પોએ ઉત્પન્ન કરેલું મને લાગે છે. માટે એ મહા

લેશનું નામ સાંભળવું નહીં અને અરિહંત ભગવાનના ઉપદેશોલા ધર્મને અનુસરવું એજ હિતકારી છે. ઇત્યાદિ. આતો કટપનાએ કરી સંવાદ ઠરાવ્યો છે એમાંથી સાર લેવો એજ સુત્ર સ્ત્રી પુરુષોને શ્રેયસ્કર છે, અને એજ મારી ભલામણ છે.

ખ્રિસ્તી—ઋષભદેવ સ્વામીએ પુનર્લગ્ન કર્યું તો તમારે પણ તમારા પ્રભુના અનુસારે ચાલવું જોઈએ.

જૈન—અમારાપ્રભુએ પુનર્લગ્ન કર્યું નથી, એ વિવેચન આગલ ઉપર અમો ખતાવી ગયા છીએ. જે શાસ્ત્ર સિદ્ધ વાત છે તેમાં તમારી કુચુક્તિ ખંપ આવશે નહીં. પુનર્લગ્ન કરવું એ જોઈએ છે એ વાત તો નિઃસંદેહ છે, અને અમારા પ્રભુ વર્ત્યા છે તે પ્રમાણે ચાલવાથીજ મોક્ષ મળનાર છે એ સત્યજ છે. પરંતુ તમો જેને પ્રભુના પુત્ર માનો છો તે વર્ત્યા હોય તેમ તમારે વર્તવું જોઈએ કે નહીં, તે જરા કહેશો ?

ખ્રિસ્તી—હા, અમારા ઇશુએ જે જે કામ જેવાં કર્યાં હોય તે પ્રમાણે હમારે બેશક ચાલવું જોઈએ.

જૈન—પ્રભુએ પોતાના દીકરાને મરીયમનેપેટે જન્માવ્યો તે મોટો થયો, ગામો ગામ ફર્યો અને સદાચરણ આચર્યો પણ સ્ત્રી પરણ્યો નહીં અને કુંવારો રહ્યો તો તેના ચરિત્રને અનુસરીને સર્વખ્રિસ્તી મિત્રોએ કુંવારા રહેવું જોઈએ, પરણવું જોઈએ નહીં. અને પરણે છે તે ઇસુના ફરમાનથી વિરુદ્ધ વર્તન કરે છે એમ હવે તમે ના પાડી શકો તેમ નથી, અને તેથી સર્વે પ્રણનાર પ્રભુના ગુન્હેગાર ઠરે છે, અને જ્યારે એકવાર પરણનાર ગુન્હેગાર ઠરે છે તો બીજાવાર અને તે વળી એક પત્ની પ્રાપ્ત કરી તેના મરણ પછી વિધવા થએલી સ્ત્રીને પરણવી અને તેવી સ્ત્રીને પરણાવવા ઉપદેશ દેવો અને તેનું સાફ માનવું એ ઇસુને કહેલો મોટો ગુન્હો કહેવાય !! તેના તમોજ વિચાર કરો. વળી જુઓ, મુસાને પ્રભુએ દેખાડેલા દસ કાયદા. તેમાં પણ પુરુષ

શ્રીની સાથે લગ્ન કરવું, વળી એક ધણી મરી ગયો હોયતો બીજે ધણી કરવો એવું કાંઈ બતાવ્યું નથી. છતાં ક્રોડટ પ્રભુના કાય-દાથી વિરુદ્ધ ચાલી પુનર્લગ્ન કરવું કહો છો અને એને સાડું માનો છો તે યોગ્ય નથી અને તમારા પ્રભુના કાયદાથીજ તમારા પ્રભુના તમે ગુન્હેગાર થયા બરોબર અમોને આથી પણ દીસે છે. ઈસુ કુંવારો રહ્યો તેનું શું પરણ તે આપણે તપાસીએ તો શ્રી કરવી તેમાં તે પાપ ગણતો હોયું જોઈએ અથવા તેને કો-ઈએ દીકરી આપી નહીં હોવી જોઈએ. વળી તમે કહેયો કે પ્રભુએ તેને પરણવાની ના કહી હતી તો તે પણ કલ્પનાજ છે, કેમકે તેમ તમારા શાસ્ત્રથી શાબીત થતું નથી કે મારા પુત્ર ઈસુ તું પરણીશ નહીં એવું વાક્ય પ્રભુએ કહેલું તમારા શાસ્ત્રમાં જોવામાં આવતું નથી. ઈસુ કે જેને પ્રભુનો પુત્ર કહોછો તેને કોઈ કન્યા ન આપે એવું તો માની શકાય નહીં, ત્યારે પાપ ગણીને તે પરણ્યા નહિ હશે એવા અનુમાનપર આવ્યા વિના છૂટકોજ નથી, અને જ્યારે તે એકવાર અને તે પણ કુંવારી કન્યાને પરણવામાં પાપ માની પરણ્યા નહીં, તો પરણ્યા પછી રંડાએડી એવી જે શ્રી તેનાં પુનર્લગ્ન કરવાં એ મહાપાપના કારણને તમે સાડું માનોછો એ તર્કન જોડું છે. માટે મારી સર્વશ્રીસ્તી બાઈએ પ્રત્યે એજ બહામણ છે કે એ મહાપાપનાકર્મથી દૂર રહો અને એવું અપરિત થતું કાર્ય સાડું ન માનો.

પ્રિરતી—જેમક કહે છે કે તીર્થકરનો એવો અતિશય ॥ કે સાદીપન્ચીસયોજન કરતાં ઉપદ્રવ ન થાય, ત્યારે ગોચાએ ભગવાનના બે શિષ્યોને તેજોદેશ્યાથી બાળી મૂક્યા તેનું કેમ ?

જૈન—તમેએ જૈનધર્મના સર્વશ્રયોનું અવલોકન કર્યું છે નહીં. જે માણસ સંપૂર્ણ વસ્તુ જોગ્યે છે તેને કોઈ જનની યંકા રહેતી નથી. પરંતુ વસ્તુનો યોગ્ય યોગ્ય ભાગ જુરે છે તેને સંપૂર્ણ વસ્તુનું જ્ઞાન દરિપણ થતું નથી. ને ઉપર ગુજરાતીમાં

એક કહેવત છે કે, “ક્યાં તો વગર ભણ્યો ભલો, ક્યાં તો ભલો ભણેલ; અધવછરા જનથી જુઓ, બહુ બીજાં બનેલ.” વળી આ નીચે કષ્ટાંતથી તમારી વિશેષ ખાતરી થશે કે દોષપણ વસ્તુનું થોડું થોડું જાણપણ હોવા છતાં તે વિષેને અભિપ્રાય બાંધવાથી કેટલી હાનિ અને હાંસી થાય છે. તે એ છે કે—

એક ગામમાં પાંચ આંધળા રહેતા હતા. તેમની પાસે એક પંડિત બ્રાહ્મણ આવ્યો. તે સમયે રાત્રીના વખત હતો. પંડિત બ્રાહ્મણે પેલા આંધળાઓને કહ્યું કે ચાલો ગામની બહાર હું તમને હાથી દેખાડું. તેઓએ તે જોવાની મરજી બતાવી એટલે તેમને દોરી પંડિત હાથી પાસે આવ્યો. પંડિતે તેઓને કહ્યું કે, આ હાથી ઉસો છે તેને હાથ લગાડી તપાસી જુઓ, એટલે હાથી દેવો હોય તે તમે સમજી શકશો. આમ કહેવાથી દોષ આંધળાએ હાથીની સુંઠ ઝાલી. દોષએ પગ ઝાડ્યો. દોષએ પુંછડું ઝાડ્યું, એમ હાથીનું એકેક અંગ ઝાલીને સર્વ આંધળાઓ પંડિત પાસે આવ્યા. પંડિતે પૂછ્યું હાથીને ગરાગર તપાસી જોયો? સર્વ આંધળાએ હા કહી. ત્યારે પંડિતે પૂછ્યું, કહો ભાઈ, હાથી દેવો હોય? એકે કહ્યું કે સાંગેલા જેવો હોય, બીજાએ કહ્યું કે સુપ્ત જેવો હોય. એમ પાંચ આંધળાઓ જુદા જુદા અંગ તપાસેલા હોવાથી જુદા જુદા જવાબ આપ્યા; પણ હાથીનું અર્થ સ્વરૂપ તેઓમાંના એક પણ બતાવી શક્યો નહીં. એજ પ્રમાણે મને શાસ્ત્રને યોગ્ય જોય છે, યોગ્ય પુસ્તકો જોયાં છે. ગુરૂમયી તેનું મહત્ત્વ જાણ્યું નથી, એવા અપૂર્વજ્ઞાનવાળો અર્થ તત્ત્વ જાણી શકતો નથી, અને તેથી યોગ્ય યોગ્ય તર્ક વિતર્ક તેને કબજે કરે છે. તેમાં વધી પૂર્વજ્ઞાનનું અભિમાન ધરવવા દેખી શકાય. એને જોયે વાતો કહેતેને જનમાં તાવવા માટે કરે છે, તેઓને અને મુંડકને, એણે વિદ્યાના દશ ભૂકો તો તરતજ તેણે કુલિન્યોને સમજી કર્મની બદલાવના વિના આ મરિ ન હશે

એમ માન્યા વિના રહેનાર નથી. પ્રસંગોપાત્ત આટલુંજ કહી ત-
માએ પુટેલા પ્રશ્નો ખુલાસો આપું છું. વીર ભગવાનને લોકીખંડ-
વાડે થયેા તથા બે શિષ્યને બાળી મૂક્યા એનેા અઘોરામાં સ-
માવેશ થાય છે. માટે શંકાની જગા રહેતી નથી. જૈન શાસ્ત્ર કથકો,
સર્વજ્ઞ હતા અને તેમને કોઈપણ પ્રકારની લાલચ, લોભ વિગેરે
હતું નહીં; તેથી યદ્યર્થ જે વાત જેમ હતી તેમજ બતાવેલી છે.

ખ્રીસ્તી—જ્ઞાતામાં કહ્યું છે કે, ચેલાંગ રાજકૃષિએ ત્રણ
વાર હાફ પીધેા તેનું કેમ ?

જૈન—પીધેા તે આચાર નથી પણ અનાચાર હોય છે. કર્મ
વચે પ્રાણીઓથી અકર્તવ્ય વસ્તુ ખની જાય છે અને તેથી તેનું
પાપ તેને લોગંબલું પડે છે. તેમાં કોઈ શાસ્ત્રની આજ્ઞા નથી કે હાફ
પીવેા. હાફપીવેા એ મહાપાપ કાર્ય છે.

અકામ નિર્જ્જ્ઞા ૪

ખ્રિસ્તી—અજ્ઞાનવડે તથા ઇચ્છા વિના કુઃખ લોગવલું
તેને અકામ નિર્જ્જ્ઞા કહે છે. વળી નિર્જ્જ્ઞાવડે જીવ કરેલાં કર્મ
ફર કરીને બેરેદ્રિય તેરેદ્રિય વિગેરેભવ પામતો મનુષ્ય થાય છે
તેમ કહેવું જોઈું છે. કેમકે નિર્જ્જ્ઞાવડે કર્મનું છોડવું થાયછે પણ
જેવાં કર્મ છોડે છે તેવાં સમયે સમયે સાત આઠ કર્મ બાંધે છે,
એવી રીતે કર્મનો વ્યવહાર ચાલી રહ્યો છે અને અજ્ઞાની જીવ કર્મ
છોડે ચોલાંને બાંધે વધારે એ વચન પણ બાધકારક છે.

જૈન—અજ્ઞાની જીવ પણ જેમ નદીનો પથ્થર ઠેકર
ખાતો ખાતો જોણ થઈ જાય છે. તેમ યથાપ્રવૃત્તિકરણકરીને અ-
જ્ઞાની અવસ્થામાં તથા દ્રવ્યમનરહિત અવસ્થામાં પણ જન્મ
મરણ કરતો જીવ કદાપિ કર્મનો બંધ થોડો બાંધે છે, તેમ તેમ
એકદ્રિયાદિકની બેરદ્રિયાદિક ગતિની પ્રાપ્તિ થાય અને યાવત
ગોહનીય કર્મની અગણોતરકોલાકોલી સાગરોપમની સ્થિતિ બ-
ધાકીને એક કોલાકોલી સાગરોપમની સ્થિતિ બાધી રાખે છે, સતત

કર્મનો બંધ સમયે સમયે થાય છે, પણ આયુષ્યકર્મનો બંધ તો એકલવમાં એકજ સમયે થાય છે. જે સમયમાં આયુષ્ય કર્મનો બંધ થાય તે સમયમાં કાંઈ ઓછી પ્રકૃતિ બાંધતો બેરં-દ્રિયાદિકથી તેરંદ્રિયાદિકની ઊંચી ગતિમાં જાય એ સ્વભાવથી છે. માટે કર્મનો નાશ કરી અનુક્રમે પાંચેંદ્રિય થવું તથા સંપૂર્ણ કર્મનો નાશ કરવો એ પણ સર્વ સત્ય છે.

ખ્રીસ્તી-જૈમલ કહે છે કે, જૈનોએ પ્રભુને વીતરાગ વિશેષણ આપી નકામો બનાવી દીધો છે, અને ઇંદ્રે પ્રભુની સ્તુતિ કરી તેમાં વીતરાગ એવું વિશેષણ આપ્યું નથી. આવિષે શો ખુલાસો હવે તમે આપી શકવાના છો ?

જૈન—સાંભળો, નામ માત્ર સાધુપણું મીંઠ જૈમલને થયું, નમસ્ત્યુણું ભણ્યા પણ ગણ્યા નહીં, અર્થાત્ એનો તાત્પર્યાર્થ સમજાયો નહીં અને શાસ્ત્રને બદલે શસ્ત્રરૂપ સદૃઢણા થઈ એ કર્મની વિચિત્રતા વિના બીજું શું કહી શકાય ? નમસ્ત્યુણું અરિ-હંતાણું આદિપદ તેમાં અરિ એટલે રાગ દ્વેષરૂપી શત્રુ તેને હંતાણું એટલે હુણનાર એ ઉપરથી ખુલ્લુંજ છે કે, રાગ દ્વેષ રહિત એવા પ્રભુ ઠર્યા, અર્થાત્ વીતરાગ પ્રભુ એટલે રાગ વિનાના એવો અર્થ પ્રથમ અરિહંતાણું પદમાંથી નીકળે છે અને અરિહંતાણું એ પદનો અર્થજ વીતરાગ થાય છે તો ફેર શા કારણથી વીતરાગ વિશેષણ નથી લખ્યું ? તેને પણ એટલી બુદ્ધિ પહોંચી નહીં અગરતો જાણી બુદ્ધ લોકોને અવળાપાટા બંધાવાનો પ્રયત્ન કરી પોતાની તુલના કરાવી આ બેમાંથી એકનીતો તેમનાથી ના પાડી શકાશે નહીં એવું જાહેરું કહેવું તે શું ઠીક એમ કોઈ કાળે પણ કહેવાશે. વળી બુદ્ધો, જય વીજરાય જગગુરુ એ પદનો એમાં “ જગતના ગુરુ એવા વીતરાગ ભગવાન જયવંતા વર્તો ” એ સ્પષ્ટપદ કહ્યું છે માટે વીતરાગ પદ સત્યજ છે. વળી જગત્ કર્તા ઇશ્વર માનવો જોઈએ એવું અમારા-દોષ પણ ઘંઘમાં છે નહીં તો નીકળે ક્યાંથી ? ઇશ્વર

કર્તા છેજ નહીં માટે જગતકર્તા ઈશ્વર માનવામાં જેને વિરોધ આવે છે તે તે સર્વ પહેલાં લખી જતાવ્યા છે ત્યાંથી જોઇ લેવા. જંમલ ॥ જે જમતમને પડેતો છે તે દરકરી સર્વશ્રમણીત અનાદિ કલથી સિદ્ધ શ્રી જૈનધર્મ અંગીકારકરી આ મનુષ્ય જન્મ સફળ કરી મુક્તિપદને લખાણવે પામે.

મીં જૈમલે તેના પુસ્તકમાં જેને શંકાઓ ઉઠાવી કુચુક્તિ બળ શુધી છે તેનીદરેક જાળત ઉપર ઘણું ઘણું વિવેચન કરવાનું અને લખવાનું છે, પરંતુ અથ ગૌરવના ભયને લીધે હુંકમાંજ અહીં દર્શાવ્યું છે. જે કોઇને વિશેષ એ સંજયે ખુલાસો લેવા જાણવાની ઈચ્છા હોય તેઓએ વિદ્વાનપુરૂષોને રૂબરૂમાં મળવું. મર્ણિર્નૃતિપાદાગ્રે, કાચઃ શિરસિષાર્યતે, પરીક્ષકકરે માત્તઃ કાચઃ કાચઃ મર્ણિર્મણિઃ ॥

માધ્યસ્થદષ્ટિયુક્ત માધ્યસ્થપુરૂષોજ ધર્મની પરીક્ષા કરી શકે છે.

હવે હું અન્યના અંતમાં અરિહંત ભગવાનની સ્તુતિ કરું છું કે હે ભગવન્ ॥ આ પંચમ કાળમાં પંચમેર લેગાં થયાં છે શાની પુરૂષોનો વિરહ પડ્યો છે પણ આપના મુખયકી નીકળેલી જે સિદ્ધાંતરૂપ વાણી છે તે ભવિક જીવોના હૃદયમાં આપના પ્રતાપથી વાસ કરે અને કપોત કલ્પિતધર્મ એવું નામ અને અધર્મભૂત જે અધાર્ તે ભવિકજીવોના હૃદયમાંથી દૂર જાઓ. इत्यलंविस्तरेण.

લે. મુનિ બુદ્ધિસાગર.

સુ. સુરત.

વિ. સં. ૧૯૫૭

વૈશાખ પૂર્ણિમા-ગોપીપુરા.

જેમુભાઈની વાડીમાં

ૐ શાન્તિઃ ૩

ॐ अहंमहावीराय नमः

જૈન ખ્રીસ્તી સંવાદ. (અન્ય ૨ ખીજો)

પ્રાંતિકમાં વિ. સં. ૧૯૮૦ ના ચોથ માસમાં અમારું જ-
વાનું થયું ત્યાં ખ્રીસ્તિયોનું સ્ટેશન પાસેનું દેવળ જોયું. ખ્રીસ્તિ-
યર્થ પાસે દિ'દી ખ્રીસ્તિયોનાં ઘર છે ત્યાં કોઈ કોઈ વખત જ-
વાનું થતું તે પ્રસંગે જૈનધર્મ અને ખ્રીસ્તિધર્મ સંબંધી ચર્ચા
આણતી હતી, ખ્રીસ્તિયો અમારી સાથે રસપૂર્વક જ્ઞાનગોષ્ઠી કરતા
હતા. તે સંબંધીનો સંવાદ નીચે પ્રમાણે જૈન અને ખ્રીસ્તિના
સંવાદનામે લખવામાં આવે છે.

ખ્રીસ્તિ—જેનાચાર્ય ! અમારો ખ્રીસ્તિધર્મ એક સત્ય
ધર્મ છે અને અન્યદિંદુ, બૌદ્ધ, મુસલમાન, અને જૈનધર્મ, અસત્ય
છે એમ મારું માનવું છે.

જૈન—ખ્રીસ્તિભાઈ તમારું માનવું સત્ય નથી. સર્વ ધર્મો-
માં અપેક્ષાએ યોગ્યતા તરતમયોગે સત્ય રહેલું છે. એકલા ખ્રીસ્તિ
ધર્મમાં સર્વથા સત્ય નથી. દયા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય, સતોષ,
પરોપકાર, દામા, સરલતા, શોચ, પ્રભુભક્તિ વગેરે ધર્મગુણો જે જે
ધર્મોમાં રહેલા છે તે તે ધર્મો તે તે ગુણોની અપેક્ષાએ સત્ય છે.

ખ્રીસ્તિ—ખ્રીસ્તીધર્મોએવટ આખી દુનિયા છતાં છે
માટે એક ખ્રીસ્તિધર્મ સત્ય છે.

જૈન—ખ્રીસ્તિભાઈ, તમારું એવું કહેવું પણ સત્ય નથી.
બહારથી પણબધી જે દોકો આખી દુનિયાને વચ દે તેઓ
તે દોકોનોજ ધર્મ કહી સત્ય કરતો નથી એક વખત અર્થોએ

આખી દુનિયાને જીતી લીધી હતી, એક વખત મુસલમાનોએ તમારા સમાન રાજ્ય વિસ્તાર્યું હતું, તેમાં તો પશુબલ છે. એ કંઈ ધર્મનું સત્યબળ નથી માટે તેથી તમારોજ ધર્મ સત્ય ઠરતો નથી. તમારા પૂજ્ય ઇશુ ક્રાઇસ્ટને ચાહુદીઓએ શૂળીપર ચઢાવીને મારી નાખ્યા હતા. તેથી કંઈ ચાહુદીઓનો સત્યધર્મ ઠર્યો નથી. મહાત્મા મહમદ પેગંબરને મૂર્તિપૂજકોએ પર્વતોમાં નસાડી મૂક્યા હતા તેથી કંઈ મહમદપેગંબરનો ધર્મ અસત્ય ઠરે નહીં. ઇશુ ક્રાઇસ્ટેપણ કહ્યું છે કે “ તમારું રાજ્ય અંતરમાં છે. તમારું સ્વર્ગ અંતરમાં છે બાહ્યમાં નથી ” તેવા વચનને પણ તમે સમજી શકતા નથી તેથી બાહ્યરાજ્યસત્તાના મોહથી તમારા ધર્મને સત્યઠરાવવા માગો છો, એ તમારી ભૂલ છે. તમારા ખ્રીસ્તિયો પરમેશ્વરને ભૂલીને અને બાઇબલને હડસેલીને યુરોપમાં પરસ્પર લડી મર્યાં. લાંબો મનુષ્યો મરી ગયાં તેમાં તમારા ધર્મની તેમના પર શી અસર થઈ ? તે વિચારશો તો તમારું અજ્ઞાન ટળી જશે.

ખ્રીસ્તી—જે ખ્રીસ્તિ થાય છે તેમાં પ્રભુ ઉતર્યો છે અને પ્રભુ તેનો ઉદ્ધાર કરે છે, માટે અમારો ધર્મ સત્ય છે, અને એવું બાઇબલમાં કહ્યું છે.

જૈન—દુનિયાના સર્વધર્મોમાં અને સર્વધર્મશાસ્ત્રોમાં એ પ્રમાણે કહ્યું છે, તેથી કંઈ તમારો એકલોજ ધર્મ સત્ય ઠરતો નથી. ખ્રીસ્તિયો દેશરાજ્ય લક્ષ્મી મોઢે પરસ્પર ખ્રીસ્તિયોનો સંહાર કરે છે. તેઓનામાં જે પ્રભુ ઉતર્યો હોત તો તેઓએ આજ મુખી સેંકડો લગાઇઓ કરી અને પરસ્પરખ્રીસ્તિયોને મારી નાખ્યા અને પાપી બન્યા તે બનત નહીં. જેનામાં પ્રભુ ઉતરતો હોય તે પ્રભુનો ભક્ત ખ્રીસ્તિ કહેવાય, એમ જે કહેતા હોવતો તેવો ખ્રીસ્તિ કંઈ બાપટીઝમલેવાથીજ થતો હોય વા ખ્રીસ્તિ બનવાથી બનતો હોય એવું છેજ નહીં, જેનામાં સત્ય, દયા, અસ્તેય, પ્રેમ, અહમ્મર્ય, પરાપકાર, પ્રભુપ્રીતિ, નીતિ, સદાચરણ, શમા, શાંતિ

પ્રગટે તે પ્રભુ લક્ષ્મી ગણાય અને તેનામાં પ્રભુ હતયો. ગણાય. જાણીનામાં નહીં અને એજ વ્યાખ્યા ખરો માનોતો સર્વપ્રકારના ધર્મીઓની કોમમાં કોઈ કોઈમાં તેવા લક્ષ્મી સંતો હોય છે, એકલા ખ્રીસ્તિયોમાં તો તેવા લક્ષ્મી સંતો હતા નથી, તેથી ખ્રીસ્તિયોમાંજ પ્રભુ ઉતરે છે એ વાત અસત્ય હરે છે. તમારી કોમમાં પ્રભુ ઉતરે અને અન્ય હિંદુ વગેરે ધર્મીકોમોમાં પ્રભુ ન ઉતરે એવો કંઈ પ્રભુને પક્ષપાત નથી. પ્રભુ તો અવરતો નથી તથા ઉતરતો નથી. પ્રભુને ખ્રીસ્તિયો બહાલ છે અને જૈન, હિંદુ, બૌદ્ધ, સુસદ્માન વગેરે બહાલ નથી એવું નથી. ખ્રીસ્તિ કોમમાં મોટાભાગે હિંસા, જૂઠું, ચોરી, વ્યભિચાર, ક્રોધ, લોભ, કપટ, અહંકાર, રાજ્યલક્ષ્મી લેવાની તૃષ્ણા, અન્યાય, જૂઠું, વગેરે દુર્ગુણો વધે છે, યુરોપી ખ્રીસ્તિયો અન્યદેશી ખ્રીસ્તિયોને પોતાના પગતળે કચરે છે, તેથી તેઓમાં પ્રભુ ઉતરેલો દેખાતો નથી પણ શયતાન ઉતરેલો છે, તેથી તે લોકો પરસ્પર લડાઈ, રાજ્યલક્ષ્મીલોભથી જૂઠું, અન્યાય વગેરે પાપોમાં તણાય છે, તેઓ શયતાનના કબજામાં રહે છે, પ્રભુને ઠેકણે શયતાનને લદ્ધમાં રાખે છે. હિંદુમાં ખ્રીસ્તિયોતી સંખ્યા વધારવાના લોભમાં અન્યાય, જૂઠું, કરે છે. દગા, વગેરે પાપકર્મોને તેઓ કરે છે તેથી હાલ પ્રત્યક્ષથી તો પ્રભુ તેઓના હૃદયમાં ઉતરેલો દેખાતો નથી અને તેઓનો ઉદાર થએલો પણ દેખાતો નથી, કારણકે તેઓ જડ-નાદની હિંદીખીણમાં જ્યાં શયતાનનો વાસો છે તે તરફ ધસ્યા જાય છે. માટે હું તો એમ કહું છું કે જે સદ્ગુણી હોય તેમાં સ્વાત્મારૂપ પ્રભુ પ્રગટે છે અને સ્વાત્માનો આત્મપ્રભુ ઉદાર કરે છે અને એવા ગુણી લક્ષ્મી સર્વધર્મી કોમોમાં કોઈ કોઈ હોય છે માટે ખ્રીસ્તિ ધર્મ સત્ય કરતો નથી અને અન્યધર્મો સર્વથા અસત્ય કરતા નથી.

ખ્રીસ્તી—તેઓ ઈસુક્રીશ્ચને કહ્યું છે અને તેના ચરણે જઈ ખ્રીસ્તિ ધર્મ માને છે તેઓને સુક્ષિત મળે છે. જીજ્ઞાસોના સુક્ષિત થતી નથી.

જૈન—તમારું એવું એકાંત માનવું અસત્ય હરે છે. જેઓ રાગદ્વેષને છૂટે છે અને સમલાવે વર્તે છે તે ગમે તે ધર્મીજ્ઞતા હોય તોપણ તે મુક્તિ પામે છે. ઇસુ એ મનુષ્ય હતો. તે પ્રભુની લક્ષિત કરતો હતો. યાહુદીઓએ તેને શૂળીપર ચઢાવી મારી નાખ્યો, તેતો એમ કહે છે કે—બીજાનું પાપ હું ધોઈ નાખતો નથી અને મારું પાપ બીજા ધોઈ નાખતા નથી. જે પ્રભુની લક્ષિત કરશે, અને સદ્ગુણી બનશે તે પોતાનું પાપ ધોઈ નાખશે. બીજાઓને તરવું અગર મરવું તે તેમની લક્ષિત અગર પાપ ઉપર આધાર રાખે છે. મારે ઇસુ તો મરી ગયો તેથી તેના શરણે ન જતાં અને ખ્રીસ્તિધર્મ ન કબૂલ કરતાં જે જિન પ્રભુપર પ્રેમ રાખે છે અને રાગદ્વેષાદિ કપાયોનો નાશ કરે છે તે મુક્ત થાય છે. પ્રભુને કંઈ એવો પક્ષપાત કે મોહ નથી કે જે ખ્રીસ્તિ થાય તેનેજ તારે અને બીજાઓ—અન્યધર્મીઓ કે જે પ્રભુનું ભજન કરે તેઓનાપર તે દ્વેષ રાખી તેઓને ન તારે. જો તે ખ્રીસ્તિયોપર રાગ રાખે અને અન્યોપર દ્વેષ કરે તો તે રાગી દ્વેષી પ્રભુ થાય અને પ્રભુ તો રાગી, દ્વેષી, પક્ષપાતી, હિંસક નથી, તેથી ઇસુ કાર્કસ્ટના શરણે જવાની અને ખ્રીસ્તિ થવાની કંઈ પણ જરૂર નથી. હર્ષુણ દોષ પાપોને હટાવી પ્રભુના લક્ષિત બનવાની જરૂર છે. ઇસુ જેવાતો પ્રભુના ટરોટા લક્ષિત થઈ ગયા છે. હિંદુસ્થાનમાંતો ઇસુ જેવા લાખે મનુષ્યો હાલ પ્રભુના લક્ષિતો છે. જે પ્રભુના લક્ષિતો થાય છે તે આત્મપ્રભુને પામે છે. ઇશુએ તો દ્રાક્ષારસ માંસ વાવર્યો હતો. હિંદમાં તો પ્રભુના એવા પણ લક્ષિતો પડ્યા છે કે જેઓએ વંશપરંપરાએ આજ મુઠ્ઠી દારૂમાંસ વાવર્યા નથી અને દયા, સત્ય, અસ્તેય, ઐશ્વર્ય્યાદિ સદ્ગુણ સદાચારથી હાલ પણ ઇશુ કાર્કસ્ટ કરતાં ઉચ્ચ દરજ્જે છે. તમે, ઇશુ કાર્કસ્ટના દર્શિરાગીઓ, તેથી તમને બીજા લક્ષિતો ન દેખાયતો તેમાં આશ્ચર્ય નથી. પ્રભુના ટરોટા લક્ષિતો તો ગુપ્ત દેખાં છે તેઓ કેઈની લક્ષિતો પણ આવતા નથી.

પ્રીસ્તી—ઈશુ કાઈસ્ટ તો ખાસ પ્રભુનો પુત્ર હતો, તેણે આંધળાઓને દેખતા કર્યા પાંગળાઓને ચાલતા કર્યા. બહેન-સાઓને સંભળતા કર્યા. મરેલાઓને જીવતા કર્યા. એવો કાઈ બીજો પ્રભુનો ભક્ત યશો નથી, માટે ઈશુ કાઈસ્ટના શરણે જઈને જોઈએ અને પ્રીસ્તિ થવું જોઈએ.

જૈન—જાંબુ ! તમે હજી પ્રભુના પુત્રનું સ્વરૂપ જાણતા નથી. જે જે મહાત્માઓ સંતો ભક્તો છે તે સર્વે પ્રભુના પુત્રો છે. ઈશુએ જેમ માતાના પેટમાં અવતાર લીધો હતો તેમ સર્વે ભક્તો સંતો માતાના પેટમાં જન્મે છે. ઈશુને મરીયમ મા હતી તેમ સર્વ ભક્તોને માતા હોય છે, પિતાના વીર્યથી અને માતાના રક્તથી ગર્ભમાં મનુષ્ય અવતરે છે. તમે કહેશો કે પિતાના વીર્ય વિના કેવલ માતાના પેટમાં ઈશુ રહ્યા એમ માનવું તમારું જોડું છે. કારણ કે પિતાના વીર્ય વિના શરીર બંધાય નહીં અને પુત્ર થાય નહીં. તમે એમ કહેશો કે મરીયમના પેટમાં પરમેશ્વરે વીર્ય મૂક્યું. તમારું જોડું કથન પણ અસત્ય છે. કારણ કે પરમેશ્વર પ્રભુ છે તે નિરાકાર છે, તેથી નિરાકારને વીર્યજિંદુ હોય નહીં. તમે પ્રભુએ વીર્ય નાંખ્યું એમ કહેશો તો તે જોડું ઠરે છે, કારણ કે તે નિરાકાર હોવાથી સ્ત્રીસાથે લોગલોગથી શકે નહીં અને લોગવિના વીર્ય પડે નહીં ઇત્યાદિ અનેક દોષો આવે છે, તેથી તમારાથી તેમ માની શકાય તેમ નથી. પ્રભુનો પુત્ર અર્થાત્ પ્રભુને ભક્તિથી પુત્ર સમ જ્ઞાલો એવો અર્થ કરશો તો તેથી સંત ભક્તો જેટલા યથા અને યશો તે સર્વે સર્વધર્મના સંતો-ભક્તો-મહાત્માઓ ખરેખર પ્રભુના પુત્રો કર્યા અને કરશે. કંઈ એકલા ઈશુજ પ્રભુના પુત્ર કર્યા નહીં, તેથી એકલા ઈશુને પ્રભુનો પુત્ર માની બીજા ભક્તોને પ્રભુના પુત્રો ન માનવા તે તમારો પક્ષપાત, અન્યાય, મોહ ઠરે છે. આંધળાઓ કે જે થોડું દેખતા હોય તેઓને દવાના જોડે દેખતા કરી શકાય છે, પણ કુલા યજ્ઞેલાઓને દવાથી સાજા કરી શકાય છે, જેઓ મરણ પામવાની તૈયારીમાં હોય તેઓને દવાથી તથા આ-

શીર્વાદસંકલ્પથી જીવતા કરી શકાય છે. અજ્ઞાનથી આંધળા થએલાઓને જ્ઞાન આપીને દેખતા કરી શકાય છે. ચારિત્રરૂપ પગથી આંતર થએલાઓને પ્રભુના પુત્ર સમાન સંતો લકતો છે, તેઓ ચારિત્રપુરુષાર્થરૂપ પગવાળા કરી શકે છે. અજ્ઞાન મોહથી મરેલા લોકોને સંતો-લકતો. ખરેખર આત્મજ્ઞાનનો યોગ આપીને જીવતા કરી શકે છે અને એવા જ્ઞાનીજીવને જીવતા થએલાઓને દ્વિજ કહેવામાં આવે છે. હિંદમાં હિંદુ-જૈન-બૌદ્ધ શાસ્ત્રોમાં એવા ચમત્કારિ ઋષિમુનિયોની સંકડો વાતો આવે છે. મહામદ પેગંબરે ચમત્કારો બતાવ્યા છે. પ્રભુ મહાવીરદેવે અનેક ચમત્કારો બતાવ્યા છે, તેમની પાસે ઇન્દ્રો અને દેવો આવતા હતા. બુદ્ધની પાસે પણ દેવો આવતા હતા, કળીર. નાનક, સ્વામીનારાયણ, વગેરે સંતોએ પણ એવા ચમત્કારો બતાવ્યા છે, તેથી લૌકિક વ્યવહારે સર્વજ્ઞતાના ધર્મીઓની કોમોમાં એવા ચમત્કારી થએલા મહાત્મા-સંતો-લકતોને પ્રભુના પુત્રો કહેવા પડશે અને એવા સર્વને પ્રભુના લકતો માનીને તે સર્વેએ ઉપદેશોલો ધર્મ તે પ્રભુએ કયેલો ધર્મ માનવો પડશે અને એમ જો નહીં માનોતો તમો પક્ષપાતી ઠરશો અને અજ્ઞાન ઠરશો, તમો કહેશો કે બાઈ-બલમાં પ્રભુના પુત્ર ઇશુની વાત આવે છે તેથી બાઈબલ અને ઇશુ બેને સત્ય માનીશું પણ બીજાઓને નહીં માનીએ, જો એમ માનશો તો એકાંતપક્ષપાતી અસત્ય માન્યતાવાળા તમો ઠરશો અને સર્વધર્મમાં થએલા લકતો, ઋષિયો મુનિયોને અને તેમનાં કથેલાં શાસ્ત્રો વેદો, પુરાણો, કુરાન આગમો, ધર્મપિટકોને સત્ય માનશો તો તમારે બાઈબલ અને એકલા ઇશુ પર આગ્રહ ન રાખવો જોઈએ અને હિંદુ મુસલમાન અને જૈનોને ખ્રીસ્તિ બનાવવાની જે અજ્ઞાન ચેષ્ટામોહ છે તે છોડી દેવો પડશે.

ખ્રીસ્તિ—મનુષ્ય ખ્રીસ્તિ થાય છે એટલે તે હુશિયાર દોષ દુરાચારોથી સુદ્ધ થાય છે માટે ખ્રીસ્તિ થવાની જરૂર છે.

જૈન—ખ્રીસ્તિનું ધુ !!! એવું બોલવું એવો તમારો મિથ્યા

મોહ છે. કારણ કે ખ્રીસ્તિ ધર્મોલાઓ સર્વે દુર્ગુણ દુરાચારથી મુક્ત ધર્મોલા દેખાતા નથી. ફક્ત તમે ખ્રીસ્તિ ધર્માવવાના મોહમાં એવું બોલો છો. હાલમાં અમુકધર્મવાળાજ સર્વથા સર્વ સદ્ગુણી છે એવું કથંય દેખાતું નથી. યુરોપમાં હવે રોમનકેથોલીક અને પ્રોટેસ્ટન્ટગુરુઓ અને ખ્રીસ્તિધર્મ ઉપરથી ઘણા યુરોપવાસીઓની ધદા હડી ગઈ છે. ખ્રીસ્તિઓમાં દુર્ગુણ દુરાચારે ઘણા પ્રવેશ કર્યો છે એમ હાલ ત્યાંની સ્થિતિથી માલુમ પડે છે, તો હિંદમાં ખ્રીસ્તિઓ નવા કરવાના કરતાં ત્યાંના ખ્રીસ્તિયોને સુધારો તો ખસ છે. હિંદો, જૂઠાં, ચોરી, વ્યભિચાર, હાડ, પાન, ખૂન, માંસાહાર, બદ્ધ, વગેરે દુર્ગુણોથી મુક્ત થવું એમ હિંદ, જૈન, શીખ વગેરે સર્વ ધર્મોઓને તે તે ધર્મના ઉપદેશકોએ કહેલું છે તો તેનાથી તમે કંઈ વિશેષ શો ઉપદેશ દેવાના હતા? મારે હવે ખ્રીસ્તિયો કરવાનો મોહ તથા અજ્ઞાન છંડીને તમો પોતેજ સફૂલ્લી સદાચારી વીતરાગ પ્રભુના ખરા ભક્તો બનો તો ગંદુ સાફ.

ખ્રીસ્તિ—ખ્રીસ્તિ મનુષ્ય; આત્મિકગણ ખીલવી શકે છે અને તે ધન સત્તા વગેરેથી સાહેબ લોકોની પેઠે સુખી થાય છે.

જૈન—ખ્રીસ્તિ ધર્મારાઓ સુખીજ થાય છે એવો હાલમાં નિયમ દેખાતો નથી, કારણ કે યુરોપ, અમેરીકા વગેરે દેશોમાં ખ્રીસ્તિયો ખરા સુખી નથી અને ખરી શાંતિ કે સુખ તેમને મળી શકતું નથી. હાલમાં ખ્રીસ્તિ સમાજો, દેશ રાજ્ય બાપારાદિ ભેદે એકબીજાનું ગળું પીસવાની તૈયારીમાં હોય છે, તેમજ અન્યધર્મોઓપણ દેશ રાજ્ય લક્ષ્મી મોહે પરસ્પર એકબીજાનાં ગળાં રેંસવા તૈયાર થતા હોય છે ત્યાં સુખશાંતિ ઉર્જિત નથી. ખ્રીસ્તિબળનાર રાજ્ય વગેરે કંઈ સર્વે અહિંસાવાદી શાંત સુખી બન્યા નથી અને બળનાર નથી. પૂર્વદેશના વાસીઓ જે ખ્રીસ્તિયોનું અનુકરણ કરી ખ્રીસ્તિ થયે તો તેઓ કંઈ સુખી થવાના નથી. ગમેતે ધર્મવાળી કામમાં ઠયા, સત્ય, ધદા, પ્રેમ, નીતિ, અસ્તેય, અવ્યભિચાર, સંતોષ, ઉપકાર, ભક્તિ, સેવા અને આત્મજ્ઞાનથી શાંતિ છે અને એવા સદ્ગુણો અને

સદાચાર ધરનારાઓ હિંદુ વગેરે હોય વા મુસલમાન હોય વા ખ્રીસ્તિ વા જૈન હોય તો તે સુખી થાય છે પણ ખ્રીસ્તિ થવા માત્રથી કંઈ કોઈ સુખી થઈ શકતો નથી. પ્રભુ કંઈ ખ્રીસ્તિને સુખી કરે છે અને અન્ય ધર્મવાળાને દુઃખી કરે છે એવો કંઈ-પ્રભુ, પક્ષપાતી નથી. પરમેશ્વર તો એમ કરમાવે છે કે બાહ્યનું સુખ તે સુખ નથી. સદ્ગુણોથી સુખ છે અને દુર્ગુણોથી દુઃખ પડતી છે, માટે ખ્રીસ્તિયોની સંખ્યા વધારવાનો જે મોહ છે તે શયતાન છે, તેનાથી મુક્ત થવું જોઈએ. જે ધર્મી કોમમાં સમતાદિ સદ્ગુણો પ્રગટશે તે સુખી થશે, પછી તે ગમે તે ધર્મવાળો હોય પણ આત્મામાં પ્રભુનું સ્વર્ગ રાજ્ય મેળવનારો હોવો જોઈએ.

ખ્રીસ્તિ—જૈનખંધુ !!! જેવું ખ્રીસ્તિધર્મમાં તત્ત્વજ્ઞાન છે તેવું કોઈ ધર્મમાં તત્ત્વજ્ઞાન, આત્મજ્ઞાન નથી, અને ઇશુ જેવો કોઈ વૈરાગી પ્રભુમકત મહાત્મા થયો નથી.

જૈન—ખ્રીસ્તિખંધુ !! તમે એક બાબુની વાત કરો છો. તમેએ પક્ષપાત રહિતથે સર્વ ધર્મીઓના મહાત્માઓનાં ચરિત્રો વાંચ્યાં હોત અને તેઓનું તત્ત્વજ્ઞાન વાંચ્યું હોત તો એકાંત પક્ષપાત વાળું બોલત નહીં. દુનિયાના હોદ્દો કૃષ્ણને અને વેદાંત તત્ત્વજ્ઞાનને વખાણે છે. તેમજ જિનેશ્વરમહાવીર અને જૈન તત્ત્વજ્ઞાનને વખાણે છે, તથા બુદ્ધઅને બૌદ્ધશાસ્ત્રોને જેટલા પ્રમાણમાં વખાણે છે તેટલા પ્રમાણમાં મધ્યસ્થમનુષ્યો, બાઈબલને વખાણતા નથી. આર્યધર્મ જૈનશાસ્ત્રોમાં જેટલું તત્ત્વજ્ઞાન છે તેટલું બાઈબલમાં તત્ત્વજ્ઞાન નથી. યુરોપીયન હોદ્દો હવે જૈનશાસ્ત્રો, વેદાંતશાસ્ત્રો, અને બૌદ્ધશાસ્ત્રો લક્ષ્મીને કહેવા લાગ્યા છે કે બાઈબલમાં એવું તત્ત્વજ્ઞાન નથી. બાઈબલમાં એક પ્રભુ છે તેણે છ વિવસમાં મનુષ્ય રચ્યું. રવિવારે થાકે ખાધો. પ્રભુએ પોતાની બક્તિ કરવા માટે મનુષ્યો બનાવ્યાં છતાં પ્રભુના જેવો બળવાન નેતાન છે તે પ્રભુનાં બનાવેલાં મનુષ્યોને લગાવી દે છે. મનુષ્યો, પ્રભુની પ્રાર્થના કરે છે. ખ્રીસ્તિયો દર રવિવારે પ્રભુની પ્રાર્થના

દિલથી કરે છે તો પણ પ્રભુ, ખ્રીસ્તિયોના હૃદયમાંથી હજી સુધી
શયતાન દૂર કરવા માટે શક્તિમાન થયો નથી. મનુષ્યોએ પ્રભુની
પ્રાર્થના કરવી, સાતહજાર વર્ષ પહેલાં પ્રભુએ જગત્ બનાવ્યું છે.
ઈશ્વર, પોતાની ઈચ્છાથી માણસ આપે છે એવા મૂલ સારભૂત બાઈ-
બલ છે. ભૂસ્તરશાસ્ત્રીઓ જણાવે છે કે લાખોવર્ષ પહેલાંની દુનિયા
છે. તેથી બાઈબલની હકીકત પૃથ્વી સૂર્ય વગેરે છ સાત હજાર
વર્ષવાળી સત્ય જણાતી નથી,

ખ્રિસ્તી—પ્રભુએ મનુષ્યો વગેરેના આત્માઓ બનાવ્યા,
તેમજ ગાયો વગેરે પશુઓને અને પંખીઓ વગેરેને મનુષ્યોના
ખાવા માટે બનાવ્યાં, તથા પ્રભુએ શયતાનને બનાવ્યો કે જે
મનુષ્યોને પ્રભુની બક્ષિતમાંથી નાસ્તિક પાપી કરે છે.

જૈન—ખ્રીસ્ત બંધુ! સર્વધર્મનાં પુસ્તકોને એકવાર મધ્ય-
સ્થ દૃષ્ટિથી વાંચી જવું જોઈએ અને વિવેકદૃષ્ટિથી વિચાર કરીને
તેમાંનું સત્ય વિચારવું જોઈએ. બાઈબલ પુસ્તક વાંચ્યું એટલે તે
બંધુ સત્ય છે એમ અનુભવ કર્યા વિના વિશ્વાસ ન કરવો. પ્રભુ,
મનુષ્યો વગેરેના આત્માઓને બનાવી શકતો નથી તેમજ છવોનાં
કોષોને પણ બનાવી શકતો નથી. પ્રભુ, શબ્દેશ્વરહિત છે તેને
કોઈ છવોને બનાવવાની ઈચ્છા થતી નથી, તેમજ ગાયો વગેરેને
પણ મનુષ્યોના ખાવા માટે બનાવી નથી. તેમજ પ્રભુ, દયાળુ
જાની છે તે છવોને દુઃખ આપનાર એવા શયતાનને બનાવેજ
નહીં. આપણે કોઈને દુઃખ થાય એવું કરતા નથી તો પછી પર-
મેશ્વર, મનુષ્યોને દુઃખી કરનાર એવા શયતાનને શામાટે બનાવી
શકે? તમે કહેશો કે મનુષ્યો પ્રભુની આજ્ઞા માનતાં નથી, તેથી
તેઓને શયતાન દુઃખ આપે છે તો અમારે તમને પુછવાનું કે—
મનુષ્યોએ શો ગુન્હો કર્યો છે કે શયતાન તેના હૃદયમાં પડે છે ?
તમે કહેશો કે એવી પ્રભુની મરજી છે, તેથી મનુષ્યોના હૃદયમાં
શયતાન પડે છે તો પછી પ્રભુએ મનુષ્યો વગેરેના હૃદયમાં શય-
તાનને દાખલ કર્યો તો પછી મનુષ્યો વગેરેને દુઃખ આપનાર પ્રભુ

પોતે દોષી ઠયો. કારણ કે પ્રભુના હુકમ વિના શયતાનનું ભેર નથી કે મનુષ્યોના હૃદયમાં પેણી પાપ કરાવે.

ખ્રિસ્તી—પ્રથમ પ્રભુએ આદમને બનાવ્યો અને તેના પાંસળામાંથી હવાને બનાવી. એને એડનની વાડીમાં મૂક્યાં. પ્રભુએ આદમને કહ્યું કે તું ફળ ખાઈશ નહીં, એવામાં શયતાન આવ્યો તેણે આદમને લલચાવ્યો અને આદમે ફળ ખાધું તેથી મનુષ્ય જાતિ પર પ્રભુનો કોપ ઉતર્યો અને તેઓને શયતાન પીડવા લાગ્યો. પ્રભુની આજ્ઞાને આદમે ન માની તેથી તેની આલાદ શયતાનના તાળામાં ગઈ છે અને પાપ કરે છે, તેથી પ્રભુ, તેઓને દુઃખ આપે છે. તેમાં પ્રભુએ તો ન્યાય કર્યો છે અને મનુષ્યો જો પ્રભુની પ્રાર્થના કરે છે અને પ્રભુની કૃપા તેઓ પર થાય છે તો તેઓને તે સુખી કરે છે.

જૈન—ખ્રિસ્તિયો!! જે બાબત જ્ઞાન અને ન્યાયથી સિદ્ધ ન થાય તે મ્લેપનારૂપ સિદ્ધ થાય છે. પ્રભુએ શયતાનને ઉત્પન્ન કર્યો તેમાં પ્રભુની ભૂલ થઈ. કારણ કે, પ્રભુ એટલું જાણી શક્યા નહીં કે આ શયતાન ખરેખર મારા બનાવેલા આદમને ભંભાવી દેશે. પ્રભુનો બીજો ભૂલ એ થઈ કે આદમ અને હવામાં સત્ય જ્ઞાન આપ્યું હોત તો તે જો ખરેખર શયતાનના કપટને જાણી શકત અને શયતાનની ભૂલમાં સપડાત નહીં. ત્રીજો ભૂલ પરમેશ્વરની એ થઈ કે તેણે શયતાનનો વાંક હતો છતાં શયતાનને દબાવ્યો નહીં, દંડ્યો નહીં અને બિચારા આદમ અને હવા ઉપર કોપ કરી શાપ આપ્યો. ચોથી ભૂલ પરમેશ્વરની એ થઈ કે પોતાની શક્તિ છતાં પાછો શયતાનને મારી નાંખ્યો નહીં. પાંચમી ભૂલ, પરમેશ્વરની એ થઈ કે તેણે જીવોને બનાવતી વખતે પક્ષપાત કર્યો અને કેટલાકને રાજા શેઠ બનાવ્યા અને કેટલાકને દુઃખી બનાવ્યા. અને મનુષ્યો વગેરેને ખાવામાટે પશુઓ પંખીઓ વગેરેને બનાવી તેઓને દુઃખી કરી નિર્દય બન્યો. છઠ્ઠી ભૂલ તમારા પ્રભુની એ હતી કે જીવોને કારણ વિના બનાવ્યા અને તેઓને પાપ લગાડ્યાં.

પ્રભુએ જો પાપ કર્યો બનાવ્યાં ન હોત તો જીવોને પાપકર્મ લાગત નહીં. સાતમી ભૂલ પરમેશ્વરની એ થઈ કે તેણે જીવોને અદ્વૈત મૂર્ખ બનાવ્યાં તેથી જીવો પ્રભુને જાણી શકતા નથી. આઠમી ભૂલ પરમેશ્વરની એ થઈ કે પોતાનો મહિમા ગાવા મનુષ્યોને બનાવ્યા. પોતાનો મહિમા જો મનુષ્યો ન ગાત તો તેથી પ્રભુને શું ગમતું ન હોતું ? આનંદ નહોતો આવતો ? નવમી ભૂલ પરમેશ્વરની એ થઈ કે પ્રભુએ કેટલાક જીવોને મનુષ્યો બનાવ્યા અને કેટલાકને પશુ વગેરે બનાવ્યાં તેથી પ્રભુએ મનુષ્યોપર પક્ષપાત કર્યો અને પશુઓપર અન્યાય ભૂદમ સ્થાપ્યો. પ્રભુએ જગત્ બનાવ્યું તેનો મશાલો તે ક્યાંથી લાવ્યો ? કહેશે કે પરમેશ્વરે પોતાના માંડીથી કાઢ્યો તો કહેવાનું કે પ્રભુ જો જડ હોયતો તેમાંથી બનેલું જગત્ જડ થવું જોઈએ પણ મનુષ્યો વગેરે કંઈ જડ નથી. પરમેશ્વર જો ચૈતન્ય સ્વરૂપ હોય તો પ્રભુનું જગત્ સર્વે ચૈતન્ય રૂપ બનવું જોઈએ. પ્રભુ જો જગત્ બનાવે તો તેમાં એ પ્રમાણે રૂપણો આવે છે. પ્રભુમાં જો રાગદ્વેષ છે તો તે પ્રભુ નથી. રાગદ્વેષ રહિતપ્રભુને જગત્ રચવાની ઈચ્છા હોતી નથી. જેને ઈચ્છા છે તે અધુરો અપૂર્ણ છે. કારણ કે રાગ દ્વેષવાળાને ઈચ્છા થાય છે. ત્યાં ઈચ્છા છે ત્યાં મિહ છે અને જેનામાં મિહ છે તે પરમેશ્વર નથી. પરમેશ્વરને જગત્ રચવાનું કંઈ પ્રયોજન નથી તમે એમ કહેશે કે જીવોને આનંદ આપવા માટે જગત્ રચ્યું છે, તેના ઉત્તરમાં કહેવાનું કે મનુષ્યો, પશુઓ, પંખીઓ, જલચરો વગેરે પ્રત્યક્ષ દુઃખ લોગવે છે, ભૂમો પાડે છે, રોગથી રહે છે. દુનિયામાં જન્મ મરણ અને મરણથી જીવો દુઃખી થાય છે. દુઃખ સાગર જેટલું છે અને સુખતો અદ્વૈત છે, તેથી પ્રભુએ જીવોના આનંદમાટે જગત્ બનાવ્યું એમ પણ ન્યાયથી સિદ્ધ કરતું નથી. પ્રભુ જો સર્વ શક્તિમાન છે અને દયાળુ છે તો જગત્માંથી શયતાનને કેમ હાંકી કાઢતો નથી ? તમે એમ કહેશે કે જગત્ના જીવો છે તે પ્રભુનો વિશ્વાસ લાવતા નથી, તો તેના ઉત્તરમાં કહેવાનું કે જગત્ના જીવો અજ્ઞાની છે, તેથી પ્રભુને સમજતા

નથી અને તેથી પ્રભુનો વિશ્વાસ લાવતા નથી પણ પ્રભુ તો જ્ઞાની
 અને દયાળુ છે તેણે તો જાણવું જોઈએ કે આ બિચારા જીવો
 અજ્ઞાની છે, મારો વિશ્વાસ લાવતા નથી, તેમાં તેઓનો વાંક નથી ?
 પણ શયતાનનો વાંક છે તેથી મારે શયતાનને હાંકી કાઢવો જોઈએ.
 શયતાન છે તે જીવોને ભમાનીને તેઓની પાસે પાપો કરાવે અને
 પ્રભુ તે પાપીજીવોમાટે નરક બનાવે. એટો પાડાનો વાંક અને
 પખાલીને યામ જેવું છે. તમારા પ્રભુના ઠેકાણે હું જો કે પ્રભુ નથી
 અને પ્રભુ હોઈ એવી કલ્પનાથી જો જગત્ બનાવું અને સર્વજ્ઞ
 શક્તિમાન હોઈ તો પ્રથમ તો શયતાનને બનાવું નહીં, કારણ
 કે સર્વજ્ઞપણથી પ્રથમથી જાણી લઉં કે શયતાન મારા જીવોને ભર-
 માવીને પાપી કરશે. બીજું સર્વમનુષ્યો વગેરેને મારા પ્રભુ જેવા
 સર્વજ્ઞ બનાવું અને સર્વ પ્રકારના ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, સ્વાર્થ,
 અન્યાય આદિ દુર્ગુણો વિનાના બનાવી દઉં. ત્રીજું દુનિયામાં પાપ
 બનાવું નહી તેથી પાપી જીવો થાય નહીં અને નરકમાં જાય નહીં,
 દયાવાન હોવાથી નરક પણ બનાવું નહીં. એકલું સ્વર્ગ બનાવી દઉં.
 ચોથું હું જો સર્વ શક્તિમાન હોઈ તો એક શાવુમાં જગત્ બનાવી
 દઉં પણ મને જગત્ બનાવતાં થાક લાગે નહીં અને આરામ લઉં
 નહીં અને સર્વલોકોની આગળ પ્રત્યક્ થાઉં અને આકા-
 શમાં રૂપધારી હિપ્પેશ આપું કે જેથી લોકોને મને
 આજ્ઞા મીઁથીને કોથવાની જરૂર પડે નહીં. પાંચમું હું જો
 પ્રભુ હોઉં તો સર્વ જીવોને એકસરખા સુખી બનાવું અને જીવો
 પરસ્પર એકબીજાને ખર્ચ જાય નહીં એવા બનાવું. છઠું જો હું
 પ્રભુ હોઉં અને મેં કોઈને જગત્પર મોકલ્યો હોય તો સર્વ મનુષ્ય
 વિદ્યાર્થીની લોકમાં સમજે એવી રીતે દિવ્યરૂપ ધારણ કરીને
 સર્વ લોકોના દેખતાં સંભળતાં કરું કે આ મારો મોકલેલ છે
 મારે એને કોઈએ સંભળ્યો. અજ્ઞાની લોકો મારા બંધન બાંધવને
 મુશ્કેલી આપે તો હજારો મુશ્કેલીને તોડી નાંખું અને પ્રત્ય
 કદમ કરીને સર્વ લોકોની સહાયતા કરું કરી બનાવું. છઠું કે

જે પ્રભુ હોઈ તો સર્વ લોકોને પ્રથમથી એવા જ્ઞાની બનાવું કે તેઓમાટે કોઈ ઉપદેશક ચોક્કસવાની જરૂર રહે નહીં. સાતમું હું જે પ્રભુ હોઈ તો જીવોને જન્મ જરા અને મરણના કુંડમાં નાખું નહીં અને જીવોને સદા જીવાન રાખું અને અન્ય જઠવસ્તુઓના લોગોનાં ક્ષણિક સુખ ન આપતાં જીવોને તેઓના અંતરમાં સુખથી બરપૂર બનાવું અને સમજી બનાવું કે જેથી તેઓ દાન્ય, લક્ષ્મી, સ્ત્રી, જઠલોગોની પ્રાપ્તિમાટે મારામારી ન કરે, તેથી જીવોને બનાવીને તેઓ માફ ગાન પ્રાર્થના કરે ત્યારે તેઓપર પ્રસન્ન થાઉં એવી જૂઠી મોટાઈ ન રાખું. આઠમું હું જે પ્રભુ હોઈ તો મારી લીલામાટે જીવોને બનાવીને દુઃખી ન કરું, તથા જીવોને બનાવીને પથ્થાત્ આદમપર કોપ ન કરું અને શાપ પણ ન આપું, તેથી જીવિપૂર્વક વિચાર કરતાં એમ લાગે છે કે જીવોના, મનુષ્યોના, તથા જગતનો કર્તા ઈશ્વર નથી. તેમજ પ્રભુના સમોવડીઓ જે શયતાન છે તે કંઈ પ્રભુના તાબામાં નથી. જે પ્રભુના તાબામાં શયતાન હોત તો તે શયતાનને શિક્ષા કરત પણ તે તેના તાબામાં નથી, તમે એમ કહેયો કે કયામતના દિવસે તે શયતાનને શિક્ષા કરશે તો કહેવાનું કે તે યોગ્ય નથી. વર્તમાનમાં જીવોની પાસે પાપ કરાવનાર શયતાનને તે કેમ વારના નથી અને જે તે વારતા નથી તો પાપીજીવોને નરકમાં પ્રભુ નાંખે તેમાં જીવોને વાંક નથી. શયતાનનો વાંક છે તેથી પ્રભુ અન્યાયી કરે છે માટે જગતનો કર્તા પ્રભુ કસ્તે નથી.

ખ્રીસ્તિ—બાઇબલમાં હમુ કાર્કસ્ટે જે ઉપદેશ આપ્યો છે તે શું ? અસત્ય છે, અને હમુ કાર્કસ્ટે પોને શું રહુ બાક નહોત્ય ? તે વિષે તમારો શેા મત છે.

જીન—મિય ખ્રીસ્તિજી !!! સર્વધર્મનાં પુસ્તકોમાંથી અપેક્ષા છે જે જે સત્ય રોપ તે તારવી કાઢું એટલે હમુ કાર્કસ્ટે જે જે ઉપદેશ આપ્યા છે તેમાં જે સારું હતું તેને અમે ખરી લે છીએ. તેજે જે કલ્મ, સંસ્કૃત અસ્તેષ, પરોક્ષાર, કટોર, હાલ,

સરલતા, પવિત્રતા, માટે ઉપદેશ આપ્યો છે તે સત્ય છે અને તેવો ઉપદેશ તો એશિયાના, હિંદના અનેક ભક્તોએ તેમની પૂર્વે પણ આપ્યો છે. તેમણે ઇશ્વરે જગત્ જનાવ્યું, અને જીવોને ઇશ્વરે જનાવ્યા તથા ગાય વગેરે પશુઓમાં તથા પંખીઓમાં આત્મા નથી, ઇત્યાદિક જે કહ્યું છે તે અસત્ય છે. બાઈબલમાં પ્રભુ યહોવાહને રાગી, દ્રેષી, કોપ કરનાર તરીકે જણાવ્યો છે, તેથી ઇશ્વરના યથાર્થ સ્વરૂપને ઇશુએ જાણ્યું હોય એમ અમે માનતા નથી. એશિયાના મહાત્મા ટોલ્સ્ટોયે ઇશ્વરની માન્યતા કબુલરાખી છે પણ તે દયાળુ હોવાથી કોઈને નરકમાં નાંખતો નથી અને નરક નથી એમ તેણે જણાવ્યું છે. મહાત્મા ઇશુએ ઇશ્વરને પ્રેમ કરનારો તથા કોપ કરનારો જણાવ્યો છે તે બાબત સત્ય નથી, તેનું કારણ અમે પૂર્વે આપ્યું છે. મનુષ્યોના બાવા માટે પ્રભુએ પશુ પંખી જલચરો જનાવ્યાં છે એમ જે કહ્યું છે તે પણ અસત્ય છે. કારણ કે દયાળુ, ન્યાયી ઇશ્વર કદાપિ મનુષ્યોના માટે પશુઓ વગેરે જનાવે નહીં. કારણ કે પશુઓ વગેરે જીવો છે તેઓને મરણ બહાલું લાગતું નથી, ઉલટું તેઓ મૃત્યુના ભયથી નાસી જાય છે અને બહુ દુઃખી થઈ ચીસો ધૂમો પાડે છે, તેઓ જીવવાની ઇચ્છા ધરાવે છે, મનુષ્યની જેમ સુખ દુઃખ જાણે છે અને જીવવા ઇચ્છે છે, તેથી મનુષ્યોના બાવા માટે પશુઓ વગેરે જનાવ્યાં એવું-જે ઇશુનું મંતવ્ય હોય તો તે અસત્ય છે અને બાઈબલમાં લખેલું એવું અસત્ય છે. પ્રભુ યહોવાહે, નગરો મનુષ્યો ઉપર કોપ કર્યો ઇત્યાદિ પ્રભુમાં કોપ વગેરે દોષો જે દર્શાવ્યા છે તે પણ અસત્ય છે. જીવો સદા નિત્ય છે, અનાદિ કાળના છે, તેઓને પ્રભુએ જનાવ્યા ઇત્યાદિ કથન અસત્ય છે. બાકી જે સત્ય છે તેને તો અમે બાઈબલમાં હોય કે ગમે તેમાં હોય તેને માનીએ છીએ, તથા ઇશુક્રીષ્ણમાં જે જે દયા વગેરે નીતિના મોક્ષમાર્ગોનુસારી શુભો કેટલાક હતા તેને અમે માનીએ છીએ. સર્વ મનુષ્યો, ઇશુક્રીષ્ણના જેવા ભક્તિ નીતિના શુભોથી ઇશુઓએ અને આત્માની શુદ્ધિથી સર્વ

મનુષ્યો પ્રભુ ઈશ્વર બની શકે છે, તેથી અમો ખાંસ એકલા ઇશુને જ
 ભક્ત માનતા નથી પણ એવા ગુણોવાળા સર્વ મનુષ્યો પૈકી હાલ
 પણ અનેક પ્રથમગુણસ્થાનકવાળા ભક્તો છે અને તે મોક્ષમાર્ગ-
 નુસારી થી પ્રભુપદ પ્રાપ્તિ માટે આત્મોન્નતિક્રમપર કાલાંતરે આરૂઢ
 થાય છે એમ માનીએ છીએ. એથી આગળના ગુણસ્થાનકવાળા
 જેઓ બાર મતધારી થાવડો છે અને પચમહાવ્રતીત્યાગી ઋષિ
 મુનિઓ છે તે ઇશુ કરતાં મહોન્નયદશાવાળા છે, કારણ કે
 તેઓ દાડમાંસાદિકનો પણ ત્યાગ કરીને પરમાત્મપદની
 આરાધના કરે છે. ઇશુક્રાઈસ્ટમાં જે સફુલ્લો ખીટ્યા હતા
 તેની અનુમોદના છે. ઇશુક્રાઈસ્ટે 'યજ્ઞવેદીઓપર' પશુઓનાં
 બલિદાન અપાતાં હતાં તેના વિરૂદ્ધ ઉપદેશ આપ્યો.. હિંદુઓ,
 જોદ્ધો, મુસલમાનો વગેરેમાં ઇશુક્રાઈસ્ટ જેવા હબરો વિદ્વાનો
 પ્રગટયા છે અને પ્રગટશે, ઇશુએ અંછરના વૃક્ષ પર ડોપ કરી
 શાપ આપ્યો હતો તેથી તેમનામાં કોપ હતો એમ સિદ્ધ થાય છે.
 ઇશુક્રાઈસ્ટ અને બાઈબલમાં જે જે અંશે સત્ય છે તેને અમો
 સાપેક્ષાએ જૈનધર્મનું અંગ માનીએ છીએ. બાઈબલમાં લખેલ
 પ્રભુ યહોવાના કરતાં ઇશુ ક્રાઈસ્ટને મનુષ્યોપર વિશેષ દયા હતી.
 કારણ કે યહોવાહે કેટલાક મનુષ્યોપર ક્રોધ કર્યો છે. યહોવાહ
 પોતાને નહીં ભજનાર મનુષ્યોને શિક્ષાની ધમકી આપે છે પણ
 ઇશુ ક્રાઈસ્ટે યહોવાહની પેઠે મનુષ્યોને ધમકી આપી નથી. ઇશુને
 પ્રભુપદ ધણો પ્રેમ હતો અને તે પ્રભુના માર્ગના અનુયાયી બન
 બન્યા હતા એમ લૌકિકલક્ષણદષ્ટિએ માન્યું પણ તેમણે પ્રભુનું
 પૂર્ણ સ્વરૂપ અનુભવ્યું હતું એમ અને માની શક્યા નથો. શુદ્ધ
 પરમાત્મા સ્વરૂપનું તેમને જ્ઞાન નહોતું. તેમના નીતિના ગુણો
 ખીટ્યા હતા અને તેમના વિચારમાં મહત્તમ સ્તરી તે મૂર્તીપર
 સ્થાપાની દષ્ટિએ અસંખ્ય બદલા તે ગુણ અદેશર મદ્યોને
 સત્યામહના માર્ગપર હાવવા માટે જાણ છે. તેના કરતાં દુન્ય
 પ્રકારે જૈન અનેક મુનિઓએ ધર્મિક પંચાંગ પ્રાણોને મુખ-

ભાવે ત્યાગ કર્યો છે, અનેક હિંદુ ઋષિઓ તથા બૌદ્ધમુનિ
ઓએ પણ પ્રભુના અને ધર્મના વિશ્વાસથી ઇશુની પેઠે પ્રાણોત્તર
ખલિદાન આપ્યું છે.

ખ્રીસ્તી—તમારા મત પ્રમાણે ખ્રીસ્તિયોની મુક્તિ થાય કે
ન થાય ?

જૈન—પ્રભુ મહાવીરદેવ કયે છે કે જે મનુષ્યો સમક્તિ
સમ્યગ્જ્ઞાન પૂર્વક સમભાવને પ્રાપ્ત કરે છે તેવા સર્વ મનુષ્યોની
મુક્તિ થાય છે. કહ્યું છે કે,

સેયંવરોવા આસંવરોવા, બુદ્ધોવા અહવ અન્નોવા,
સમભાવભાવી અપ્પા, લહહ મુલ્લવં ન સંદેહો.

ભાવાર્થ—ચાહે શ્વેતાંબર હોય, દિગંબર, બૌદ્ધ હોય, વૈષ્ણવ
વૈદિક હિંદુ, ખ્રીસ્તિ મુસલમાન ગમે તે ધર્મી હોય પણ જો રાગદ્વેષ-
થી મુક્ત થૈ સમભાવી બને છે તો તે મુક્તિ પામે છે, એમાં સંન્દેહ
નથી. સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રની પ્રાપ્તિવિના સમભાવની પ્રાપ્તિ
થતી નથી. જેઓ પ્રભુનામાં રાગ, દ્વેષ, ક્રોધ માને છે તેઓનામાંથી
રાગદ્વેષ ટળે નહીં અને રાગદ્વેષ ટળ્યા વિના મોક્ષની પ્રાપ્તિ
થાય નહીં. રાગદ્વેષવાળા ઇશ્વર જ્યાં સુધી માનવામાં આવે છે
ત્યાં સુધી અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ છે તેથી મિથ્યાત્વ જ્ઞાનવાળાઓ ગમે
તે ધર્મના હોય પણ જ્યાં સુધી તેઓનામાં મિથ્યાત્વજ્ઞાન, રાગ,
દ્વેષ, ક્રોધ, કામ, વગેરે દોષો છે ત્યાં સુધી તેઓ મોક્ષ પામી
શકતા નથી. રાગદ્વેષનું દ્વૈત ટળ્યાવિના પ્રાર્થના, ભક્તિ તથા
જપ થકી મોક્ષની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી. રાગેષ રહિત હોય છે
તેજ સર્વજ્ઞ દેવ હોય છે અને તેના ઉપદેશપ્રમાણે વર્તવાથી
મુક્તિ થાય છે. સર્વજીવોપર અને સર્વધર્મોપર તથા ધર્મીઓપર
સમભાવ થવાથી મોક્ષ થાય છે અને એવા સમભાવપર મનુષ્યો
આવે તે માટે જૈનધર્મનો સર્વજ્ઞ ઉપદેશ આપ્યો છે. અન્ય
લિંગમાં અન્ય દર્શનીઓમાં સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન પૂર્વક જો સમભાવ

આવે છે તો તેઓની મુક્તિ થાય છે, એ પ્રમાણે જે જે ખ્રીસ્તિ-
યોમાં સમ્યક્દર્શનસ્થાન પૂર્વક સમજાવ આવશે અને રાગદ્વેષાદિક
રોષો રહિત થશે તેઓની મુક્તિ થશે. સમજાવી જે ખ્રીસ્તિયો
થશે તે જૈનધર્મને સત્ય માનશે પાળશે તેથી તેઓની મુક્તિ થશે.

ખ્રિસ્તી—અગો જે મુક્તિ માનીએ છીએ તેમાં દિવ્ય
શરીર હોય છે અને ત્યાં દિવ્ય પ્રેમ તથા દિવ્ય ખાવું પીવું હોય
છે અને ત્યાં ફરી ફરી શકાય છે.

જૈન—ખ્રીસ્તીજન! તમારી માનેલી મુક્તિ અમારા
દેવલોક-સ્વર્ગલોક જેવી હોય છે. જૈનશાસ્ત્રોમાં; ભુવનપતિ,
વ્યંતર, જ્યોતિષ અને વૈમાનિક એ ચાર પ્રકારના દેવો અને
દેવીઓ હોય છે. તેઓ દિવ્ય અમૃત આહારને શહે છે. શાતા-
વેદનીય જન્ય આનંદમાં રહે છે. જ્યાં ત્યાં દિવ્યવૈક્રિયદેહથી
દેવો અને દેવીઓ ફર્યા કરે છે, અને શાતાજન્યસુખની
ભોજમાં મસ્ત રહે છે. ત્યાં દૈવિકપ્રેમથી વર્તે છે, પાછાં ત્યાંથી
ખાંધેલું પુષ્પ લોગવ્યા બાદ અવીને મનુષ્ય વગેરેમાં જન્મે છે,
ઈશુકાઈસ્ટે અમારી દેવલોક સ્વર્ગની માન્યતાને મોક્ષ તરીકે
માનીને તેનો ઉપદેશ આપ્યો હોય એમ લાગે છે. અમારા
દેવલોક અને તમારી મુક્તિ તે એકજ છે અને જૈનશાસ્ત્રોમાં
કયેલી મુક્તિ તે તો સત્ય મુક્તિ છે. એવી મુક્તિમાં અનંત સુખ
છે અને અનંત જ્ઞાન છે અને એવા મુક્ત થએલા શુદ્ધાત્માઓ
થાને પરમાત્માઓ સંસારમાં પુનઃ જન્મતા નથી.

ખ્રીસ્તી—પ્રભુ સર્વજીવોને બનાવે છે અને જીવોને પોતેજ
સારી માઠી જુદી આપે છે. તેની કૃપા થાયતો ગમે તેવા ચોર
પાપીને મોક્ષ આપે છે અને તેની કૃપા ન થાય તો તે ગમે
તેવા સદ્ગુણીને પણ મોક્ષ આપતો નથી. તેની મરજીમાં
આવે છે તેમ તે કરે છે.

જૈન—ખ્રીસ્તીજન! ! હજી તમે અન્ધ વિશ્વાસ અને અન્ધ

રાગથી પ્રવર્તે છે અને સત્યજ્ઞાનની યુક્તિથી સત્ય દેખતા નથી. પ્રભુ સર્વજ્ઞોને ધનાવતો નથી. કારણ કે સર્વે આત્માઓ નિત્ય છે. નિત્યાત્માઓ કોઈના ધનાવ્યા ધનતા નથી, પ્રભુ જો જીવોને અર્થાત આત્માઓને સારી માઠી બુદ્ધિ આપેતો તે પ્રભુ ખરેખર રાગીદ્વેષી પક્ષપાતી અજ્ઞાની ઠરે અને એવો પ્રભુજી હોઈ શકે નહીં, તે પાપીને મોક્ષ આપે અને સદ્ગુણીને પોતાની મરજી ન હોયતો નરક આપે એવો પ્રભુ કહેવાય છે અને એવા પ્રભુને આદર્શ પ્રભુ માનવાથી દુનિયાના લોકો રાજમાં પણ તેવો ભાવ કહ્યો છે તેથી રાજાઓ પણ તે પ્રભુ જેવા બની અન્યાય, પક્ષપાત અજ્ઞાન મોહમાં ફસાઈ જાય છે, તેથી રૂશિયાના લોકોએ અરને પકડી મારી નાખ્યો. પ્રભુની પ્રેરણાથી જીવો સારી માઠી બુદ્ધિ પ્રમાણે વર્તે તેમાં ચોરોનો, જૂદમીઓનો, શત્રુઓનો દોષ ગણાય નહીં. કારણ કે તેવી બુદ્ધિનો આપનાર તો ઇશ્વર ઠર્યો, તેમાં જીવોનો વાંક ગણાય નહીં, કારણકે તેઓતો બાજીગરની પૂતળીઓ જેવા ઠર્યા. પોતાની મરજી પ્રમાણે બાજીગર, પૂતળીઓને નચાવે તેમાં પૂતળીઓનો વાંક દોષ ગણાય નહીં, તથા ઇશ્વરની ઇચ્છામાં આવે તેનો તે મોક્ષ કરે તો તેમાં ઇશ્વર, અન્યાયી પક્ષપાતી ઠર્યો અને જીવોને દુર્ગુણ દુશચાર ત્યાગવાનો નિયમ પણ ન રહ્યો. પાપીઓને પણ પાપકર્મમાંથી હઠવાનો નિયમ ન રહ્યો અને તેથી તે સત્ય ન્યાયનો કર્તા પણ ન રહ્યો. મનેતો એમ લાગે છે કે—કોઈ સ્વેચ્છાપ્રમાણે વર્તનાર રાજા, જેમ પ્રજા મનુષ્યો પૈકી કોઈને પક્ષપાત કરીને પાપીને ધનામ આપે છે અને કોઈ સદ્ગુણી હોય પણ તેનાપર રાજાની કૃપા ન હોય તો તેને તે શિક્ષા પણ કરી શકે છે એવા રાજાના જેવો પ્રભુને કહી દીધો, અને શાસ્ત્રોએ પણ એવી રીતે પ્રભુનું વર્ણન કર્યું, તેથી રાજાઓને પણ પ્રભુની મરજીની પેઠે પોતાની મરજી પ્રમાણે અન્યાય જૂદમ અને અન્યાયી ઇચ્છાથી વર્તવાનું ઠર્યું. મનુષ્ય પોતાના જેવા પ્રભુને કહ્યો છે. માંસાહારીઓ જાણે છે કે પ્રભુ આપણી પેઠે

માંસ ખાય છે, માટે પ્રભુને યજ્ઞ કરીને પશુઓ ચઢાવે. દારૂ ભક્તો જાણે છે કે પ્રભુ આપણી પેઠે દારૂ પીએ છે. નાગાઓ એમ જાણે છે કે પ્રભુ આપણી પેઠે નાગો છે. જેવો મનુષ્ય તેવો તેણે પ્રભુ માની લીધો, એ પ્રમાણે તમોએ પણ એક સ્વેચ્છાચારી રાજાના જેવો ઇશ્વરને પણ ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તનાર કરાવી દેખે તેને પ્રભુના શાસ્ત્રના નામે શાસ્ત્રમાં ચઢાવી દીધો અને અન્ધઘઘાકઘાશ્વહથી વિવેક બુદ્ધિશક્તિ નહીં પણ મારા આત્મસમાનબંધુઓ !! તમો સત્યજ્ઞાનથી વિચાર કર્યો તો જણાયે કે, તમારું એવું માનવું અસત્ય છે. હું જગત્ કર્તા ઇશ્વર છે એમ માનતો નથી તે બુદ્ધિની પ્રેરણા મારામાં પ્રભુએ કરી. પરસ્પર ધર્મભેદ એક બીજાના ધર્મનું ખંડન કરવાની બુદ્ધિ પણ ઇશ્વરે આપી અને હજારો ધર્મો પણ પ્રભુએ બનાવ્યા. આસ્તિક અને નાસ્તિક બુદ્ધિ પણ પ્રભુએ આપી તો તેથી જીવોમાં મનુષ્યોમાં સારો જોડો કોઈ રહ્યો નહીં તેતો પ્રભુએ કર્યા તેથી ઉલ્લેખ, આતો અજ્ઞાન અંધકાર કર્યું માટે પ્રભુમાં એવા જગતકર્તાપણાનો જોડો આરોપ કરો નહીં અને જીવોને પ્રભુએ બનાવ્યા છે એમ અસત્ય ન માનો તથા પ્રભુ છે તે શુભાશુભ બુદ્ધિને આપનાર છે એમ ન માનો. પ્રભુ પરમેશ્વર છે જગત્ કર્તા નથી, તે જીવોને બનાવતો નથી અને જીવોને શુભાશુભ બુદ્ધિ આપતો નથી અને જીવોના શુભાશુભ કર્મનો ન્યાયકર્તા તથા તેનું ફલ આપનાર પણ પ્રભુ નથી. એમ સત્ય સમજી વીતરાગ દેવના શુભો પ્રહો.

પ્રીતિ—જૈનગણ !!! પ્રભુ, દુનિયાના સર્વજીવોનાં શુભાશુભ કર્મનો ફલદાતા છે. કર્મો જડ છે. પુણ્યપાપ બેકર્મ છે તે જડ છે, તે બેતો જડ હોવાથી આત્માને સુખ દુઃખ આપી શકે નહીં માટે જીવોને પુણ્ય પાપનું સુખદુઃખરૂપ ફલ આપનાર ઇશ્વર છે. જીવો, પુણ્ય પાપ કરવામાં સ્વતંત્ર છે પણ તેનો ન્યાય તો -

પ્રભુ ઠરે છે. કર્મના અનુસારેજ તે જીવોને શુભ અશુભ ફલ આપે છે, એમતો તમારે ન્યાયસર માનવું પડશે.

જૈન—પ્રીસ્તિભંધુ!! પ્રભુ છે તે જીવોના શુભાશુભકર્મ પ્રમાણે તેઓને સ્વર્ગ નરક વગેરેને આપે છે એમ તમારું કથવું પણ અસત્ય ઠરે છે, કર્મના અનુસારે પ્રભુ જીવોને જો શુભ અશુભ ફલ આપે છે તો તેમાં પ્રભુ એક નોકર જેવો પરતાંગ ઠરે છે. જીવોએ જેવું કર્મ કર્યું હોય તે કાયદાને અનુસરીને તે પ્રમાણે ફલ આપવું તેમાં કર્મથી બલવાન ઇશ્વર ઠર્યો નહીં. કર્મની પાછળ પા-છળ ઇશ્વરને ચાલીને તે પ્રમાણે ઇશ્વરને ફલ આપવાનું ઠર્યું. જીવો મનુષ્યો પાપકર્મો કરીને ગમે તેટલી પ્રભુને પ્રાર્થના કરે તોપણ પ્રભુને તો જીવોને-મનુષ્યોને એમ કહેવાનું રહ્યું કે તમે પ્રાર્થના કરો, રહ્યા કરો, રૂવો પણ મારા હાથમાં તો કંઈ નથી, હું તો તમોએ જે જે વખતે પુણ્ય અને પાપ કર્મો કર્યા છે તે અનુસારેફલ જરૂર આપવાને. ન્યાયાધીશના હુકમ પ્રમાણે પાપોને કેદમાં એ'થીને લેઈ જનાર સિપાઈના જેવી પ્રભુની શક્તિ ઠરી અને તેમાં કર્મ છે તે પ્રભુના કરતાં બલવાન ઠર્યું. તેથી કર્મની આગળ પ્રભુનું જોર ચાલ્યું નહીં એવું ઠર્યું, તેથી પ્રભુના અનુસારે કર્મ ચાલે છે, પ્રભુના તાબામાં કર્મ છે, એમ સિદ્ધ ન ઠર્યું. એટલે ઇશ્વરની સેવા ભક્તિ કરવાનું તમારા મતપ્રમાણે અસત્ય ઠર્યું; કારણકે તમારા મા-નેલા પ્રભુમાં તમોને લાગેલાં પાપ માફકરવાની શક્તિ ન રહી, તેથી તે ન્યાયે તો તમારે પ્રભુની સેવા ભક્તિ પ્રાર્થના કરવી એમાં કંઈ સત્યત્વ ન રહ્યું. તમે એમ કહેશોકે જીવોનાં કરેલાં ગમે તેવાં પાપ કર્મો પણ પ્રભુ ધોઈ નાખે છે તો પછી જીવોએ ઠરેલ પાપ કર્મોનું ફલ ખરેખર જીવોને ઇશ્વરે ન આપ્યું તે અન્યાયી ઠર્યો અને મહાપાપકર્મોને પણ ઇશ્વર માફ કરતો હોવાથી મહાપાપો કરીને પણ ઇશ્વરની પ્રાર્થના કરી એટલે બસ થઈ ગયું, પછી પ્રભુની પ્રાર્થના કરવી અને પાપકર્મો કરવામાં બાકી ન રાખવી, આવી માન્યતાથી પાપકર્મોને ત્યાજ કરવાનું ન રહ્યું.

તેમજ તેવો ઇશ્વર જેમ તેના ભક્તોનાં પાપો ધોઈ નાખે છે તેમ
 જો તેનો જો કોઈ ઉપર કોપ ઉતરે તો ધર્મીજીવોનાં પુણ્યોને
 પણ ધોઈ નાખે, તેથી જીવોને પાપકર્મ નો ત્યાગ કરીને પુણ્ય
 કારક શુભ કર્મો કરવાનો વિશ્વાસ પણ ન રહે એવું બનવા યોગ્ય
 છે, તેથી શુભાશુભકર્મફલદાતા અને પ્રાર્થનાથી ભક્તોનાં પાપ ધોઈ
 નાખનાર અને સત્કર્મકરનારા એવા અમો કે જે તમારા ઇશ્વરને
 ઇશ્વર તરીકે નહીં માનનારાઓને દુઃખી કરનાર એવા ઇશ્વરને
 ઇશ્વર તરીકે માની શકાય નહીં. જેઓ પ્રભુના વિશ્વાસી થાય છે
 એવા ભક્તો પર પ્રભુ કૃપા કરે છે અને તેઓને સુખિત આપે છે
 અને જે પ્રભુને માનતા નથી તેઓ પર પ્રભુ કોપ કરે છે, એવો
 પ્રભુતો રાગી અને દ્રેષી કરે છે. કારણ કે પોતાને માનનારપર
 રાગ કરે છે અને પોતાને નહીં માનનાર એવા જીવો નીતિવાળા
 પ્રમાણિક હોય છે તો પણ તેઓપર કોપ કરે છે તેથી
 તે અન્યાયી રાગી દ્રેષી કરવાથી તે પ્રભુ કરતો નથી. હવે
 તમે કહો છો કે—પ્રભુ, જીવોને તેઓના શુભાશુભકર્મનું ફલ
 આપે છે, કર્મ જડ છે તેથી તે બંને સુખ દુઃખ આપી શક્તાં
 નથી, આબાળતમાં અમારે કહેવું જોઈએ કે. અમો કર્મને જડ
 માનીએ છીએ પણ તે સુખ દુઃખ આપવામાં બંને શક્તિમાન
 થાય છે, યગને અગ્નિમાં મૂકીએ અને હલાહલ વિષને પીવામાં
 આવેતો જેમ પ્રાણનાશમાં અને દુઃખમાં અગ્નિ અને વિષ શક્તિમાન
 સ્વયંજડ છતાં જણાય છે, તેમ પુણ્ય અને પાપ કર્મ પણ જડ
 હોવા છતાં જીવોને સુખ દુઃખ આપવામાં નિમિત્તકારણ થાય છે.
 તમે એમ કહેશો કે જડ પુણ્ય છે તે જીવને સ્વર્ગમાં કેવી રીતે
 લઈ જાય છે ? અને પાપ જડ છે તે જીવને નરકમાં કેવી રીતે લેઈ
 શકે ? તેના ઉત્તરમાં કહેવાનું કે આગગાડીનું ઈન્જીન જડ છે પણ
 તે જેમ આગગાડીને ખેંચી લેઈ બીજા સ્ટેશને લેઈ જાય ॥ અને
 હવાઈવિમાન જડ હોવા છતાં તેમાં બેસનારને ઇષ્ટસ્થાને લેઈ
 જાય છે તેમ શુભ અશુભ કર્મ પણ જીવને સ્વર્ગ નરક વગેરે

ગતિમાં લેઈ જાય છે. તમો કહેશો કે ગાડીમાં બેસનાર જેમ ગાડીને ચલાવે છે તેમ કર્મને તથા જીવને ઇશ્વર ચલાવે છે તો તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે—ગાડીમાં બેસનાર મનુષ્યની પેઠે કર્મ સંગી આત્મા છે અને તે સૂક્ષ્મશરીર રૂપ આગગાડીમાં બેસનાર છે, તે કર્મરૂપ ગાડીને ગતિ આપે છે પશ્ચાત્ તે ગાડી સ્વયમેવ ચાલે છે, તેમાં જેમ આકાશી ઇશ્વરને આગગાડી ચલાવનાર તરીકે માનવાની જરૂર પડતી નથી તેમ આત્મા, પુણ્ય અને પાપકર્મ કરે છે તેના અનુસારે શુભ અશુભ સ્વર્ગ નરકાદિગતિમાં જાય છે. તેમાં ઇશ્વરને લેઈ જનાર તરીકે માનવાની જરૂર રહેતી નથી. કર્મજ પોતાને કરનાર એવા આત્માને અન્યગતિમાં લેઈ જાય છે એવી તેનામાં શક્તિ છે, તેથી એવી કર્મની ગતિમાં ઇશ્વરની પ્રેરણા શક્તિ, લેઈ જવાની શક્તિ વગેરેને માનવાની જરૂર પડતી નથી. શુભાશુભકર્મ અને રાગદ્વેષના વિચારો છે તેજ શયતાન છે અને તે શક્તિમાન છે તેથી કર્મ એજ તમારા પ્રભુ જેવું હોવાથી કર્મથી લિપ્ત ઇશ્વરમાં, જીવોને અન્યશુભાશુભ ગતિમાં લેઈ જવાની કલ્પના કરવી તે અસત્ય ભ્રાંતિ છે. જીવોને શુભાશુભ ગતિમાં લેઈ જવાની પ્રવૃત્તિમાં અને તેઓને સુખદુઃખ આપવાની પ્રવૃત્તિમાં રાગદ્વેષમોહ રહિત ઇશ્વર પડતો નથી. અનાદિકાળથી જીવોની સાથે કર્મ લાગેલાં છે, અને શુભાશુભકર્મયોગે જીવો સુખદુઃખ વેદ્યા કરે છે, આપણે પાકેલી મીઠી કેરી ખાતા હોઈએ છીએ તેનો સ્વાદ આપણે વેદીએ છીએ, વચ્ચે કલ્પના કરવી કે પાકેલી મીઠી કેરીમાં મિષ્ટ સ્વાદ આપવાની શક્તિ નથી. ખાનાર અને કેરી, એ બેની વચ્ચેમાં પ્રભુએ આવીને મીઠો સ્વાદ અખાડ્યો, પાકેલી કેરીમાં મીઠો સ્વાદ આપવાની શક્તિ નથી એમ કહેવું તે જેવું અસત્ય છે. તેવું આત્મા, શુભાશુભકર્મના અનુસારે સુખદુઃખ વેદે છે, કર્મોમાં શુભાશુભ ફલ આપવાની શક્તિ છે છતાં, તેમાં વચ્ચે પ્રભુ આવીને સુખદુઃખ આપે છે એવું માનવું તે બિલકુલ અજ્ઞાનશ્રાંતિ છે એમ સમજો.

ખીરિત—હંશુ શૂળીપર ચઢ્યાં અને મંરણ પામ્યાં. તેમાં તો પ્રભુએ ઇશુની પરીક્ષા કરીકે તે મારામાટે શૂળીએ ચડે છે, કે કેમ, તેમજ પ્રભુએ ઇશુને મંરણ પામ્યા બાદ પાછો જીવતો કર્યો.

જૈન—ખીરિતબધુ !!! અમે તમારી જે વાતને અતુલવ-
બુદ્ધિથી વિચાર કરીને અસત્ય માનીએ છીએ. જે વાતને બુદ્ધિ
અને હૃદય ન માની શકે તે ગ્રહી શકાય નહીં. પ્રભુને સર્વજ્ઞ
ત્રિકાલદર્શી હોતો. ઇશુની લલિત પહેલાંથી જાણી હોત અને
યાહુદીઓપર ક્રોધ કરવાનું કારણ યાત નહીં. સર્વજ્ઞ હોયતે પોતાના
પુત્રનું શ્રદ્ધાસ્વરૂપ જાણી શકત. સર્વજ્ઞ પહેલાંથી જાણે છે તેથી
તે પરીક્ષા કરતો નથી પણ અદ્વૈત પરીક્ષાની ઈચ્છા રાખે છે.
તેથી તે પરીક્ષાની વાત સત્ય લાગતી નથી પણ પાછળથી એ
સંબંધી એતો કદ્દપના કરીને કહેવાનું છે કે ઇશુ શૂળીપર
ચઢી મૃત્યુ પામ્યા બાદ જીવતો થયો. એ વાતને તમે અમ-
ત્કાર માનો છો પણ અમે જૈનશાસ્ત્રો આદિ હિંદુ શાસ્ત્રોના
આધારે જણાવીએ છીએકે. મૃત્યુ પામેલ મનુષ્ય જો ચાર
પ્રકારના દેવોની ગતિમાં જાય છે તો તે ત્યાંથી મરણ
પામેલા શરીરમાં પાછો વૈકલ્પિકબિંધના બળે પેસે છે અને
પહેલાંની પેઠે હાલે છે આલે છે બોલે છે, તથા વ્યંતરદેવ
તરીકે થએલ તે પાછો પોતાના ભક્તોને તેમના રાગથી હર્શન
આપે છે. તેમાં કશો અમત્કાર નથી, એવા જૈનશાસ્ત્રોમાં
મર્યા પડી હર્શન આપવાના ઘણા દાખલા છે. એક મુનિ મરણ
પામ્યા પછી દેવલોકમાં ગયા અને ત્યાંથી પાછા પોતાના મૂળ
શરીરમાં પ્રવેશ્યા અને પોતાના શિષ્યોને યોગ કરાવ્યા, પાછા
સર્વ હરીકૃત કહીને કેટલાક માસ પછી દેવ લોકમાં ગયા, ઇત્યાદિ
અનેક દૃષ્ટાંતો છે તેથી અમે જૈનહિંદુઓ અને બોદ્ધો પુન-
ર્જન્મ માનીએ છીએ. આત્મા મરતો નથી પણ તે કર્મના યોગે
શુભાશુભ શરીરો શ્રવે છે અને છંડે છે તેથી પુનર્જન્મ માનના-
રા અમેને ઇશુના અન્ય શરીરવડે ઉત્થાનમાં હંશુ આશ્ચર્ય થતું

નથી. યુરોપ, અમેરિકા વગેરે દેશોમાં ભૂતાવાહન વિધાના બળથી હવે પુનર્જન્મની તથા આત્માની માન્યતાને અનેક યુરોપીયનો માનવા લાગ્યા છે, મરણ પામેલાં ઘણાં માણસો ભૂત દેવ થીને પાછાં દર્શન આપે છે. થીઓસોફીસ્ટ યુરોપીનીયનો હવે પુનર્જન્મ વગેરે માન્યતાઓને માનવા લાગ્યા છે, માટે તમારી બાળતમાં અમને સત્ય લાગતું નથી માટે પક્ષપાત ત્યાગી સત્યને ગ્રહો.

ખ્રીસ્તિ—અમારો પ્રભુ તો ખ્રીસ્તિયોનાં પાપોની માફી આપે છે, તમારા જીનોને અમારા જેવો પાપોને ઘોષ નાખનાર પ્રભુ નહીં હોવાથી જીનો અંતકાલે દુઃખી થાય છે. ગભરાય છે.

જૈન—ખ્રીસ્તિયંધુ !! તમારું એવું કથન ફક્ત અન્ધ વિશ્વાસનું છે. ખ્રીસ્તિયોના પાપોની પ્રભુ માફી આપે અને અન્ય-ધર્મીઓના પાપોની પ્રભુ માફી ન આપે એવો સાંકડી દૃષ્ટિવાળો તથા અજ્ઞાની પક્ષપાતી પ્રભુ નથી, તેમજ સ્વાત્મા તેજ પ્રભુ છે. આત્મા પોતે પાપ કર્મોના પશ્ચાત્તાપથી સ્વકૃત પાપોનો નાશ કરે છે, આત્મા, રાગદ્વેષના વિચારોથી કર્મોને ગ્રહણ કરીને બાંધે છે અને આત્મા જ્યારે રાગદ્વેષના વિચારોને ત્યાગી પશ્ચાત્તાપી, સમલાવી બને છે ત્યારે ઉત્કૃષ્ટદશાએ કાચી બે ઘડીમાં અનંત-ભવનાં બાંધેલ કર્મોનો નાશ કરી સર્વજ્ઞ થી મુક્તિ પદ પામે છે, તેથી અમારા જૈનયંધુઓને અન્ય કોઈ હજીવર પાપોની માફી આપે તેની આકાંક્ષાની જરૂર રહેતી નથી અને જીનો અંતકાલે આત્માના સદ્વિચારોને પ્રગટાવીને સર્વપાપોથી મુક્ત થવાસમર્થ બને છે. તેઓને અન્ય કોઈ રાગીદ્વેષી પ્રભુની કૃપામાટે આગ્રહ શકેલું કરવાની જરૂર રહેતી નથી.

ખ્રીસ્તિ—જીનો પોતાના આત્મા ત્રિવાય અન્ય કોઈ મદત કરનારી ઉચી પ્રભુ જેવી શક્તિ માનતા નથી. તેથી તેવો તપ વગેરે કરે છે પણ તેઓની સહાય અન્ય પ્રભુ કરતો નથી. તેમનો કોઈ સહાયો નથી.

જૈન—પ્રસ્તિષ્ઠાધુ !!! જૈનો પોતાના આત્માના કરતાં પર-
માત્માએને હંચા માને છે. બહિષ્કારમાએ અને અન્તરાત્મા
એ કરતાં પરમાત્માએ હૃદય છે. અન્તરાત્માએ છે, તેઓ પર-
માત્માએની સ્તુતિ કરીને તથા તેઓના આત્માએનું શુદ્ધ સ્વ-
રૂપ વિચારીને સ્વયં પરમાત્માએ — પ્રભુએ બને છે. ઇયત્ત જેમ
બ્રમરોના ધ્યાનથી સ્વયં સમરી બને છે, તેમ અન્તરાત્માએ તેજ
પરમાત્માએ સ્વયંસ્વગળથી બને છે, તેથી તેઓને સ્વાશ્રય
બળતા પ્રતાપે તરવાનું થાય છે, અને અન્ય તમારા માનેલા
પ્રભુની કૃપા પર અને તેની સહાયની આશામાં ને આશામાં
બેસી રહેવું પડતું નથી. જૈનોની એવી માન્યતા હોવાથી તેઓને
જાહીરીતે કલ્પેલી કોઈ મહત્ત કરનારી પ્રભુની શક્તિની આશાપર
ઓંકાં આવાં પડતાં નથી, પોતાને સહાય કરનાર અને પાપોને
પોઈ નાખનાર અન્ય હોયીપ્રભુની શક્તિની કલ્પના કરવાના કરતાં
આત્માજ પોતે પોતાના જ્ઞાનથી સર્વ કર્મોને નાશ કરે છે અને
મોહકર્મરૂપ સ્થિતાનને મારી હઠાવે છે, એવી સત્ય માન્યતા
માનીને આત્મમુક્તિ અને સ્વાશ્રયી બની સદ્ગુણી બનવાથી મોક્ષ
પ્રગટ કરવો તેજ સત્ય સિદ્ધાંત છે.

ખ્રીસ્તિ—જૈનો, જગત્કર્તા તરીકે ઇશ્વરને માનતા નથી
અને તેથી અન્યો જૈનોને નાસ્તિક કહે છે તેથી તેઓને ચીક
ચકે છે.

જૈન—ખ્રીસ્તિષ્ઠાધુ—જૈનો સત્ય એવા જે જગત્કર્તા
તરીકે પ્રભુ નથી તેનેજ પ્રભુ માને છે તેથી તે ખરા આસ્તિક
છે. તેથી તેને કોઈ નાસ્તિક કહે તો તેને ચીક ન ચકે પણ
જૈનો તમને મિથ્યાત્વી કહે છે તેની તમને ચીક ચકે છે. જેઓ
આત્મા, પુનર્જન્મ, કર્મ, પુણ્ય, પાપ, બંધ, સ્વર્ગ, નરક,
અને મોક્ષને માનતા નથી તે નાસ્તિક મિથ્યાદૃષ્ટ છે. જૈનો તો
ઉપરની માન્યતા માને છે તેથી ખરા આસ્તિક છે અને જેઓ
પરમેશ્વરમાં જગત્કર્તાપણું તથા જગદેવકોપાદિ દોષો માને છે, અને

પુનર્જન્મ માનતા નથી તે ખરેખરા નાસ્તિક મિથ્યાદૃષ્ટિયો છે, અને અન્યોને મિથ્યાદૃષ્ટિ અર્થાત્ નાસ્તિકો કહીએ છીએ અને તેઓ અજ્ઞાનથી અમને નાસ્તિક કહે તેથી તે કંઈ મિથ્યા દૃષ્ટિવાળા હોવાથી કંઈ સમ્યગ્જ્ઞાની ખની જતા નથી.

ખ્રીસ્તિ—જૈનો, અહિંસા પરમોધર્મઃ એવું માને છે અર્થાત્ અહિંસા માને છે પણ મનુષ્યોથી થોડીઘણી હિંસા કર્યા વિના જીવી શકાતું નથી, માટે જૈનોનો સિદ્ધાંત ખોટો છે. કારણ કે આપણે આપણા જીવનને માટે હિંસા કરવી પડે છે, અને તેના બદલામાં બીજાઓને મદત કરીએ છીએ એવો નીતિનો કાયદો છે.

જૈન—જૈનશાસ્ત્રોના આધારે હિંસા અને અહિંસા તથા દયાનું સ્વરૂપ તમે સમજ્યા નથી. અહિંસા પરમોધર્મઃ એ વાક્ય તો પારાણિક હિંદુઓનું છે જૈનો બે પ્રકારના છે. ગૃહસ્થ જૈનો અને ત્યાગી જૈનો તેમાં ગૃહસ્થ જૈનો સવાવીસવાની દયા પાળવાની પ્રતિજ્ઞા લે છે. જૈનો એકેન્દ્રિય, દ્વીન્દ્રિય, ત્રીન્દ્રિય, ચતુરિન્દ્રિય જીવોને નહીં મારવાની પ્રતિજ્ઞાને લેઈ શકતા નથી. ગર્ભજ પશુ પંખી જલચર અને મનુષ્યો એ પંચેન્દ્રિયજીવો છે, તેઓમાં જે નિરપરાધીઓને નહીં મારવાની પ્રતિજ્ઞા જૈનો કે જે વ્રતધારી છે તે લે છે અને તેવા શ્રાવકોને પંચેન્દ્રિય અપરાધી જીવોની વિવેક્યતનાથી હિંસા કરવાની કારણે છૂટી હોય છે. જેઓ સમ્યગ્ દૃષ્ટિ જૈનો હોય છે અને શ્રાવકનાં વ્રતો અંગીકાર કરતા નથી, તેઓતો સવાવીસવાની દયા પાળતા નથી. પ્રમત્તયોગાત્ પ્રાણવ્યપરોપણં હિંસાઃ પ્રમાદ્યો અન્યોના પ્રાણોનો નાશ કરવો તે હિંસા છે, એવું હિંસા અને તેથી વિરુદ્ધ અહિંસાનું સ્વરૂપ હજી તમે જાણતા નથી. તેથી જૈનોની દયાનો નિષેધકરો છે. પણ જૈનો હિંસા અને અહિંસાની દ્વિવ્યસાવથી તથા વ્યવહાર નિશ્ચયથી જે વ્યાખ્યાઓ કરે છે તેનું કંઈપણ સ્વરૂપ તમે જાણી શકતા નથી, તેમજ અમારા જૈનો કે

જે જૈનશાસ્ત્રોના યોગ-જ્ઞાની નથી, તેઓ પણ જૈનશાસ્ત્રદ્રષ્ટિએ દયાનું સ્વરૂપ જાણી શકતા નથી. મનુષ્યો જે જે અંશે હિંસાને ત્યાગ કરીને અહિંસા તરફ વળે છે તે તે અંશે તેઓ દયાળુ, પ્રભુ ભક્ત બને છે. સુરોપમાં પણ હવે વૃક્ષો પશુઓ પંખીઓ વગેરેની રક્ષા કરવી, તેઓની રક્ષા કરવી ઇત્યાદિ વિચારવાળી દયામંઠ-ળીઓ સ્થપાવા માંડી છે. જૈનોને અન્ય મનુષ્યો મારી નાખે અને જૈનોએ પોતાનું રક્ષણ ન કરવું એવી ગાંડી દયાને તો જૈનશાસ્ત્રદારોએ સ્વીકારી નથી. દયા સંબંધી ખરૂં સ્વરૂપ સમજવું હોય તો જૈનશાસ્ત્રોનો ગુરુગમપૂર્વક અભ્યાસ કરો.

ખ્રીસ્તી—જૈનો કર્મને માને છે, સર્વજીવો પોતપોતાના કર્મ પ્રમાણે દુઃખ લોગવે છે, વિધવાઓ પાપકર્મથી રંધાય છે, એવું માનતા હોવાથી તેઓ વિધવાઓ વગેરે કોઈપર ઉપકાર કરતા નથી અને કોઈના ભલામાં ભાગ લેતા નથી.

જૈન—ખ્રીસ્તિયો! તમે જૈનધર્મનું સ્વરૂપ સમજતા નથી. સર્વજીવો સ્વસ્વકર્મનુસારે કર્મ લોગવે છે, તેથી જૈનો કોઈ તેઓનું દુઃખ ટાળવા માગતા નથી એમ તમે કથો છો તે અસત્ય છે. કર્મ પ્રમાણે દુઃખ થાય છે પણ તેના ભલામાં ભાગ લેવાથી ભલું કરનારાઓને પુણ્ય થાય છે અને કૃતકર્મીની નિર્જ્ઞા થાય છે, તેથી જૈનો, મનુષ્યો પશુઓ પંખીઓ અને વનસ્પતિના જીવોની પણ દયા કરીને તેઓનું ભલું કરવા પ્રવૃત્તિ કરે છે. દુઃખીઓના ભલામાં ભાગ લેનાર જૈનો જ્યાં ત્યાં દેખાય છે. જૈનશાસ્ત્રો પણ વિધવો સર્વ જીવોના ભલામાં ભાગ લેવાને ઉપદેશ આપે છે. વિધવાઓ જે કે પાપકર્મથી થાય છે. તેઓના ભલામાં ભાગ લેવા માટે તન મન ધનથી અર્પણ કરવું એમ જૈનશાસ્ત્રો જણાવે છે. પ્રભુ મહાવીરદેવે સર્વ વિધવોનાં દુઃખો ટાળવાનો ઉપદેશ આપ્યો છે. તેઓનો ઉપદેશ, જૈનશાસ્ત્રોમાં ભરપૂર છે. એક ખ્રીસ્તિ અમને મળ્યો હતો, એક મનુષ્ય તેની દત્તો તેને મદદ કરવા મેં તેમને દરું ત્યારે તે ખ્રીસ્તિએ દરું

કે, પ્રભુએ તેને રોગની શિક્ષા કરી છે અને તે દુઃખ લોગવે
એવી પ્રભુની ઈચ્છા છે. દુનિયામાં નેટલા-દુઃખી મનુષ્યો છે,
છયો છે, તે પ્રભુની ઈચ્છાથી દુઃખી થયા છે, માટે પ્રભુની ઈચ્છા
આજ્ઞાથી દુઃખી થનારાઓને મદદ કરવી તે પ્રભુની આજ્ઞા તોડવા
તેવું પાપ છે. પ્રભુની ઈચ્છાને આડે આવવું તે પ્રભુનો ગુણ છે,
માટે રોગીને પ્રભુની ઈચ્છા પ્રમાણે એવોને એવો રહેવા દો.
આત્મ વિચારવાળા ગુણજ્ઞાની ખ્રિસ્તિયો થઈ જવાથી તેઓ
સ્વાર્થી બને છે, તેથી તેઓ જો પ્રભુ મહાવીરના શાસ્ત્રોને સમજીને
પ્રવર્તે નો તેઓ અન્ય લોકોનું વાસ્તવિક ભવું કરી શકે. સમાજ
સંઘ વર્તેલા ભક્તોમાં ભાગ લેનારા પ્રથમ નંબરે જોનો છે.

ખ્રીસ્તિ—જોનો જેઓને પરમાત્મા માને છે તે જોટો પર-
મેશ્વર નથી. થલુ માણસો સિદ્ધ થાય છે તે સિદ્ધો કંઈ પરમેશ્વર
નથી. તેઓ કંઈ આપણું દુઃખ દાખવા અહીં આવતા નથી.

જૈન—ખ્રીસ્તિયાંધુ!!! અમો જેને પરમાત્માઓ માનીએ
છીએ તે પૂર્ણ દેવદજ્ઞાન અને અનંત આનંદ સુખથી ભરપૂર છે. સર્વ થા
રાગદ્વેષદિદોષો નિવૃત્ત છે. સર્વ મનુષ્યોને પ્રભુ થવાનો એક સરળો
સમાન હક્ક છે. તેઓના માર્ગે ચાલીને જેઓ આત્મિક સુખ મેળવવા
પ્રયત્ન કરે છે તેજ પ્રભુના ભક્તો સંતો છે. તમારો માનેલા નિરા-
કાર પરમેશ્વરે આજ્ઞાથી કહ્યું દુઃખ દાખવું હોય એવા સત્ય જાની-
એવી આજ્ઞા અન્યથા હુકમો નથી. તમારો પરમેશ્વર અહીં મનુ-
ષ્યોના દુઃખો નિવારણ કરવા આવે છે, અને વાય છે. એવું પ્રત્યક્ષ
પ્રમાણ નથી. મૃતને તે જોમ લાગે છે કે નિરાકાર જોનાના આત્માનેજ
તેઓ પરમેશ્વર માને છે કારણકે આત્મા નિરાકાર છે. આત્માજ
પ્રભુજી અનુભવવિદો હોય છે છતાં તે નિરા પ્રભુની માન્યતાને
હારે તેઓ નિરા પરમેશ્વર આવીને દુઃખ દાખે છે એવું ખ્રિસ્તી
માને છે. આત્માની સિદ્ધિ વેળા કે જે પ્રભુ અહીં આવીને દુઃખ
દાખે નથી. તે જોનો આત્મા પ્રભુ છે અને તે સર્વ દુઃખ દાખે
કે છતાં અન્ય પ્રભુ દુઃખ દાખે છે એવી સર્વમૂર્તિ સિદ્ધિ દેવ છે

ત્યાં સુધી લોખા અજ્ઞાન બદતોને, પ્રભુ દુઃખ ટાળે છે એમ જણાય છે; માટે એવી જ્ઞાંતિ ટાળીને આત્મામાંજ સુખ છે અને મોહથી દુઃખ છે, આત્માજ જ્ઞાનથી પોતાનું સુખ અનુભવે છે અને મોહથી ચએવું દુઃખ પોતે ટાળે છે, એમ અંતરમાં ઉંડા ઉતરીને અનુભવો એટલે તમારી જ્ઞાંતિ ટળી જશે અને સત્ય સમજાશે.

ખ્રીસ્તિ—જે ખ્રીસ્તિયો પ્રભુની પ્રાર્થના કરે છે, પંદોષકાર્ણા કાર્યો કરે છે, પ્રભુની પ્રાર્થના કરીને પાપોનો પશ્ચાત્તાપ કરે છે, મનુષ્યોના બલ માટે મુકર્મો કરે છે તેનો બદલો શું તેઓને નથી મળતો ?

જૈન—ચાહુદી, ખ્રીસ્તિ, સુસંદમાન, હિંદુઓ, જૈનો વગેરે સર્વને તેઓના શુભકર્મ, તપ, દમ, દાન, કયા, પશ્ચાત્તાપ, ભક્તિ વગેરેનો પોતાના ભાવ પ્રમાણે બદલો મળે છે. પ્રથમ શુભસ્થાનકવર્તી તપસીઓ, સંતો અને જુહસ્થો ગ્રાહે ગમે તે કર્મના હોય તો પણ તેઓના શુભ વિચારોનું પુણ્ય કૃત્યોનું સારું ફળ મળે છે અને તેથી તેઓ અન્ય જન્મમાં સુખી થાય છે અને તેઓના પાપવિચારોથી અને પાપ કર્મોથી તેઓ પાપ કર્મ બાંધીને પરલવમાં જન્મ લેઈ દુઃખી થાય છે. તેઓ તપ વગેરેથી અકામ નિર્જરા કરે છે અને પુણ્યકર્મોથી ઉચ્ચ આવે છે. આત્મા, શુભાશુભ વિચારો અને શુભાશુભ કર્મોથી ઉચ્ચનીચ જન્મ લેઈ સુખ દુઃખ પામે છે અને શુભાશુભ વિચારથી અને શુભાશુભપ્રવૃત્તિથી મુક્ત થાય છે, ત્યારે તે મુક્ત સિદ્ધ પરમાત્મા બને છે. તેથી દુનિયામાં વર્તતો ગમે તે કર્મનો મનુષ્યાત્મા હોય તેને શુભાશુભ વિચારનું અને શુભાશુભ કર્મનું ફળ સુખ દુઃખ મળે છે, તો ખ્રીસ્તિયો પોતે પોતાના શુભ વિચારોથી અને શુભાચારોથી શાતાવેદનીય જન્મ સ્વર્ગ સુખ પામે અને પાપકર્મો કરે તો નરક પામે એ તો કર્મના સ્વભાવ પ્રમાણે થાય છે, શુભનું શુભ ફળ છે અને અશુભનું અશુભ ફળ છે. જગત્કર્તા તરીકે ઈશ્વરને માનનારા અને જગત્કર્તા તરીકે

ધર્મરત્ને નહીં માનનારાઓ, પોતપોતાના શુભાશુભ કર્મફલને સ્વયંમેવ પામે છે અને સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શન આરિત્રને પામે છે તેઓ મુકિત પદને પામે છે એમ જૈનશાસ્ત્રો જણાવે છે.

ખ્રીસ્તિ—જૈનો દારૂ માંસના ત્યાગી અને કેવલ વનસ્પતિ આહારી હોવાથી તેઓની વસતિ ઘટી ગઈ, અને તેઓએ યુદ્ધને ન માન્યું તેથી જૈનકોમ નળણી પડી ગઈ. માંસાહારી લોકોને જૈનધર્મીતરીકે રહેવાની પણ તેઓએ છૂટ ન આપી તેથી જૈનકોમ ઘટી ગઈ છે અને તે ભવિષ્યમાં 'પોતાનું' નામ હયાતી નાણુદ કરશે.

જૈન—દારૂમાંસ ત્યાગથી અને વનસ્પતિ આહારથી આત્માનું તથા શરીરનું સાત્ત્વિક ગુણ ખીલે છે. યુદ્ધો કરીને મનુષ્યોને મારી નાંખવાં તેતો પશુગણ છે પણ આત્મિકગણ નથી. ઇંદ્ર કાંઈસ્ટે પણ કહ્યું છે કે તને જમણા ગાલપર તમારો મારે તો પાછો હાથો ગાલ ધર. એમ જોલનાર ઇંદ્ર કાંઈસ્ટ કંઈ ધર્મયુદ્ધો કરીને અન્ય મનુષ્યોને મારી નાખવાનો ઉપદેશ આપે નહીં. યુદ્ધો કરવાં તે ઇંદ્ર કાંઈસ્ટના ઉપદેશથી વિરુદ્ધ છે. તો પછી જૈન તીર્થંકરો તો યુદ્ધનો ઉપદેશ આપે ક્યાંથી? દારૂમાંસ વાપરવાથી આત્મિકગણ વધતું નથી અને પશુગણથી મનુષ્યો પરસ્પર લડી મરે છે. તેઓ સત્ય શાંતિથી અને આત્મોન્નતિથી વિનુષ રહે છે. હાલમાં ગાંધીજી વગેરે પણ અહિંસાગત્વને પ્રયોગ કરીને ખ્રીસ્તિયો વગેરેમાં જે પશુગણતું જોર વધી પર્યું છે તેને પરિહાર કરવા પ્રયત્ન કરે છે. જે જૈનો દારૂમાંસ વાપરે છે તે અવિરતિસમ્યક્દષ્ટિઓથાણુસ્થાનકવાળા જૈનો જણાય છે. તેવા જૈનો, કર્મના ઉદ્ધયથી જો કે દારૂમાંસ વાપરે છે અને હિંસા કરે છે તોપણ તે દારૂમાંસ હિંસામાં દોષ પણ માનીને પેનપના દોષને દોષ નહીંકે માને છે અને દારૂમાંસ હિંસાના ત્યાગ માટે હૃદયમાં પુરુષાર્થ કરે છે. જેઓ દારૂમાંસ વાપરતા નથી અને ધર્મયુદ્ધાદિક વિના પશ્ચિમિયજીવોની હિંસાને ત્યાગ કરી સ્વલ્પ અહિંસાદિ મનોમને અંગીકાર કરે છે

તેઓ દેશવિરતિશ્રાવક જૈનો ગણાય છે, તેઓ પંચમંશુલ સ્થાન-
વાળા ગણાય છે, દાડમાંસના લોગીએવાં અવિરતિ જૈનો પુરૂષાર્થ
કરીને દેશવિરતિધર શ્રાવકો થાય છે અને દેશવિરતિ શ્રાવકો
સાધુત્યાગીનાં મત ગ્રહે છે. સાધુઓ અપ્રમત્તદશા પ્રાપ્ત કરવા
પુરૂષાર્થ કરે છે. એમ ઉત્તરોત્તર આત્માના શુભો પ્રાપ્ત કરવા
માટે તપ, સંયમ, મત, ધ્યાન, સમાધિમાં ઉત્તરોત્તર આગળ
વધી શકાય છે અને આત્માની પૂર્ણ શુદ્ધિરૂપ મોક્ષની પ્રાપ્તિ કરી
શકાય છે. અવિરતિ અને દેશ વિરતિ એવા બે પ્રકારના ગૃહસ્થ
શ્રાવક જૈનો, ગૃહસ્થધર્મના શાસ્ત્રોના અધિકાર પ્રમાણે વર્તે છે
અને ધર્મશુદ્ધ કરીને સંઘ ચૈત્યાદિકનું રક્ષણ કરી શકે છે. પ્રાક્ષણ
ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, અને શૂદ્ર એવા ચાર વર્ણના મનુષ્યો, જૈનધર્મ
પાળી શકે છે. અન્યધર્મી સમાજની પેઠે તેઓ પણ દેશકા-
ળાનુસારે વ્યવહારમાં વર્તીને સંઘબળ બળવી શકે છે, જૈનો
જૈનશાસ્ત્રોના અનુસારે વર્તે તો તેઓ મનવાણી કાયા અને આત્માનું
બળ પ્રગટાવી શકે છે દાડમાંસ વાપરનારા બળવાન રહે છે
એવો કંઈ નિયમ નથી. જર્મની, રશિયા, આસ્ટ્રીયા વગેરે દેશોના
મનુષ્યો દાડમાંસલોગી હતા તો પણ તેઓ ઇ. સ. ૧૬૨૦ની
લડાઈમાં હારી ગયા. ભાતખાઉ બપાને રશિયાના સૈન્યને હ-
રાવી દીધું. સંઘ, આત્મલોગ આદિ મદ્દશુભોથી બળ વધે છે અને
દુર્જીવોથી નબળાઈ આવે છે. પશુબલના દુરૂપયોગથી ધએલી
જીત ઉવટે હારને પમાડે છે. ખ્રીસ્તિધર્મ પાળનારાં સર્વ
રાજ્યોમાં સબળાઈ દેખાવી નથી. પશુબળથી ખ્રીસ્તિયોએ
અન્યપ્રજાઓને જીતી છે તેનો બદલો પશુબળથી તેઓને
મળ્યો. આફ્રીકા અને અમેરિકાના મૂલ વાણીઓ ઉપર શુભામી
વગેરે દેશોના જૂઠ્ઠા સુખરવાના ઘણા દાખા છે. ઇરાનનાં
વાંચવામાં આવે છે, રોમનકેસરો અને ઓસ્ટરો પાંચના
ખ્રીસ્તિયોએ પરસ્પર ધર્મમનસેટ ઘટ્ટી લગાડ્યો કરી છે અને
હાજો મનુષ્યોના પરસ્પર જીત કર્યાં છે, એવું ઇન્દિયન
દાખા બહુવાર આવે છે. ખ્રીસ્તિયોમાં ધર્મની અન્યતા

સેંકડો મતલેદો છે. યુરોપમાં હવે ખ્રીસ્તિધર્મ ઉપરથી કેટલાક યુરોપીયનોની શ્રદ્ધા ઉઠી ગઈ છે અને હવે તેઓ હિન્દુસ્થાનના ધર્મશાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરવા લાગ્યા છે. કેટલાક બૌદ્ધધર્મ, પાળવા લાગ્યા છે. કેટલાક મુસલમાનો પણ બને છે. દાકતર વૉરન વગેરે જૈન બન્યા છે. હાલની યુરોપની મોટી લગાઈથી યુરોપ સમજવા માંડ્યું છે કે પશુબલથી વિશ્વમાં ખરી શાંતિ થઈ નથી અને થવાની નથી. ગૃહસ્થજૈનો, ધર્મસંઘ પ્રજા દેશ રાજ્ય કુટુંબાદિની રક્ષા માટે ધર્મયુદ્ધ અને કર્મયુદ્ધ કરે છે, તે પ્રમાણે સર્વ ધર્મવાળા કરે છે અને એવું જગમાં પ્રવર્ત્યા કરે છે, તેમાં કંઈ વિશેષ નથી. પશુબલનો દેશસમાજ સ્વાત્માર્થે પણ દુરૂપયોગ ન કરવો અને પોતાના કરતાં નિર્બલ સમાજો, સંઘો, પ્રજાઓ, રાજ્યો અને અન્ય ધર્મીઓ પર પશુબલનો દુરૂપયોગ ન કરવો, એમાંજ તમારી અમારી અને સર્વધર્મીપ્રજાની વડાઈ છે. આત્મબલથી ખ્રીસ્તિઓએ જીત મેળવી હોત તો અમે તેને વખાણીએ. સાણુંદમાં એક વિધવા શ્રાવિકાને ખ્રીસ્તિઓ ફાસલાવી લેઈ ગયા અને પશ્ચાત્ તેણીને તેના ખ્રીસ્તિ ધણીએ બહુ કષ્ટ આપ્યું અને તે બિચારી મરી ગઈ. અમદાવાદની લલ્લુભાઈ રાયજી જૈનઓડીંગમાં કપડવણજનો એક ગરીબ માળાપ વિનાનો છોકરો લણતો હતો, તેને રસ્તામાંથી ખ્રીસ્તિઓ સમજાવીને લેઈ ગયા. જૈનો તેને પાછો મેળવવા ડોર્ટ દ્વારા લડયા પણ તેઓએ કળા યુક્તિથી પોતાના કળજે રાખ્યો અને પાછો સોંપ્યો નહીં. આ પ્રમાણે પશુબલ સત્તાયુક્તિપ્રયુક્તિથી લોળા અનાથ હિન્દુઓને વટલાવવા, નામનાજ ખ્રીસ્તિ બનાવવા, એમાં કંઈ આત્મિક બળ નથી. મુસલમાનોએ પણ તમારા યુરોપ ઉપર એવું બળ વાપર્યું હતું, માટે તેથી તમારે એવા બળનો મોહ ન કરવો જોઈએ.

ખ્રીસ્તી—જૈનોમાં સમાજ સુધારો નથી. વિધવાઓને પરણાવતા નથી અને અંત્યજોને તેઓ અડના નથી. તેઓ દેશ રાજ્ય સમાજની પ્રગતિમાં બાગ લેતા નથી તેનું કેમ ?

જૈન—જૈન સંઘમાં દ્રવ્યસંગ્રહણાનુસારે યોગ્ય સુધારા કરવાની છૂટ છે અને તે ધર્મ સુધારા કહેવાય છે પણ અયોગ્ય અધર્મી સ્વપરને અહિત કરનારા સુધારાને કુધારા ગણવામાં આવે છે. બ્રાહ્મવિધવાઓ પ્રાણચર્યને પાળે, તથા સંઘસમાજની સેવા કરે અને દામાદિકના પશુ બળને છુટી એક પત્નીવ્રતની ભાવનાથી સુક્રત યથા પછી પતિ મરતાં અન્ય પતિ ન કરવાની ખાસ ઈચ્છા હોય તેવી વિધવાઓ પુનર્લગ્ન ન કરે તે યોગ્ય છે અને જે બાળ વિધવાઓથી કામ લોગ વિના ન રહેવાય અને વ્યભિચાર કર્મ કરવામાં પ્રવૃત્ત થાય, તેવી વિધવાઓએ તપ સંયમમાં ખાસ પ્રવૃત્તિ કરવી અને કામને રોકવો. કારણ કે લોગથી કામની શાંતિ થતી નથી. પુનર્લગ્નની સ્ત્રીને જૈનધર્મ પાળવામાં કોઈ જાતની હરકત નથી. જૈન ધર્મની દૃષ્ટિએ જૈન સંઘ, એવી પુનર્લગ્ન કરનારી અને જૈનધર્મ પાળનારી વિધવાને વસ્તુપાલ તેજપાલની માતાની; પેટે જૈનધર્મની સાધ્વી. યવામાં તથા શ્રાવિકા ધર્મ પાળવાનાં હરકત કરી શકતો નથી. જ્ઞાતિની દ્રષ્ટિએ વિચાર કરવા માટે સર્વ નીતિયો, સ્વતંત્ર વિચાર પ્રમાણે લાભાલાભની દ્રષ્ટિએ નાતિ, વર્તી શકે છે. જૈન વિધવા પુનર્લગ્ન કરીને જૈન ધર્મ પાળે તો સંઘ વરદ્ધી કંઈ તેને હાનિ થતી નથી. પણ મારી અંગત માન્યતા તો એ છે કે જૈન શ્રાવિકાએ કામની શાંતિ માટે અન્ય પતિ ન કરતાં વિશામ તપ સંયમથી કામ વિકાર ટાળવો, એજ ઉત્તમ ઉપાય છે, કારણ કે લાકડાથી અગ્નિ જેમ શાંત થતો નથી તેમ પુનર્લગ્ન મૈથુન વગેરેથી કામ શાંત થતો નથી એવો મૂલ્ય માર્ગ છે. બ્રાહ્મણ દ્વિત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્ર એ ચાર વર્ગો છે. ટેક ભંગી વગેરે સદા અસ્પર્શ્ય છે એવો નિયમ નથી. અમુક સંયોગમાં પવિત્રવસ્ત્રાદિકની સ્થિતિમાં હોય ત્યારે અપવાદે, તથા મુદ્દાદિક પ્રસંગોમાં તે સ્પર્શ્ય છે તેમજ તે તેમનાં ગંદાં કાર્ય કાર્ય પછી મુસલમાનો અને ખ્રીસ્તિયોની પેઠે સ્નાન કરી સ્વચ્છ વસ્ત્ર પહેરે તો માંસાહારી ખ્રીસ્તિયોને અને મુસલમાન તથા વાધરી-ઓને જેમ અડી શકાય છે તેમ તેઓને અપવાદકાલે અડી સ્પર્શી

શકાય અને પછી સ્નાન કરવું, એમાં કાંઈ વિરોધ જણાતો નથી અને હવે મહાત્મા ગાંધીજી તથા માલવીયાજી વગેરે તથા આર્યસમાજી શ્રદ્ધાનંદ સ્વામી તથા લાલા લજપતરાય વગેરે ઢેઢ લંગીઆ-એને સ્પર્શે છે અડકે છે અને તેઓને અડવાની મંદિરોમાં જવાની, ધુવાપર પાણી ભરવાની તેઓએ છૂટ આપી છે. મારી માન્યતા તો આપત્તિકાલાદિ જે જે પ્રસંગે અડકવાનું કથન છે તે વિના અન્યકાલે અડકવામાં વિરોધવાળી છે. હવે હિંદુઓ તથા જૈનો જન્ય થાય છે. તમે હવે તમારી સુધારાની જાળમાં હિંદુઓ વગેરેને ફસાવવામાં ફાવી શક્યો નહીં. યુરોપીયન ખ્રીસ્તિઓ, આફ્રિકા, અમેરિકા વગેરેના કાળા લોકોને હલકા ગણે છે અર્થાત્ દેશ લંગીઆ જેવા ગણે છે, તે કાળી ચામડીવાળા-ઓ હવે જાગૃત્વા જાગવા લાગ્યા છે, તેથી તમારા સુધારાનું સ્વાર્થ હિંદુસમજવામાં આવી ગયું છે તેથી હવે હિંદુઓ જૈનો તમારાથી ભાવ્યેજા ડગાવાના. જૈનોએ, હિંદુઓએ રાજ્ય કર્યા છે હજી હિંદુ રાજ્યો હિંદમાં રાજ્ય કરે છે અને હિંદુઓ જૈનો, દેશ રાજ્ય સમાજ સંઘમાં આગેવાની ભર્યો ભાગ લે છે. તમે જેમ મનુષ્યો છો તેમ હિંદુઓ અને જૈનો પણ મનુષ્યો છે. તેઓ પ્રાચીન કાળથી રાજ્ય કરતા આવ્યા છે. સમાજ કાયદા રચતા આવ્યા છે. જૈનોએ હિંદમાં સર્વ જાગતોમાં આગેવાની ભર્યો ભાગ લીધો છે અને હાલ લે છે, તથા ભવિષ્યમાં દેશે, જૈનો અને હિંદુઓ સમજે છે કે હવે જે પોતે નગણા પડ્યા તો તેઓ પોતાનું અસ્તિત્વ ગુમાવી દેવાના. હવે તેઓ રાજ્ય, રાજ્ય સમજીને દેશ, ક્ષેત્ર, સમાજ, રાજ્ય ધર્માદિકના સુધારામાં સમજાયેલું પૂર્વક પ્રવૃત્તિ કરશે પણ તમારું જોડું અનુકરણ તેઓ નહીં કરે.

ખ્રીસ્તી—જૈનો જેમ માને છે કે કોઈને હાનિ પડે છે તે પાપકારી કામના કલ્પથી છે, તેથી તેઓ કોઈ લોકોના હાનિમાં ભાગ લેતા નથી જૈનોને ખ્રીસ્તી ધર્મ પસંદ છે પણ તેમને કન્યાવ્રત મારવાનું પસંદ નથી.

જૈન—જે લોકો રાગી દુઃખી છે તે પાપ કર્મથી થાય છે પણ તમારી પેઠે ઇશ્વરની ઇચ્છાથી દુઃખી થાય છે એમ નથી. દુઃખી લોકોનાં દુઃખ ટાળવા માટે જૈનોએ તન મન ધન સત્તાથી પ્રયત્ન કર્યો જોઈએ એમ જૈન શાસ્ત્રોમાં અને હિંદુધર્મનાં શાસ્ત્રોમાં પણ લખવામાં આવ્યું છે, દુઃખને ટાળવાનો પ્રયત્ન કરવાથી અનિકાચિત કર્મોનો ઉદય ટળે છે પણ તમારા ઇશ્વરની ઇચ્છાથી લોકોને જે દુઃખ થાય છે તે દુઃખ ટાળવા તમારાથી ઉદય નહીં થાય, કારણ કે બાપની ઇચ્છાની વિરુદ્ધ તમારાથી જવારો નહીં અને અમોતો એમ માનીએ છીએ કે કર્મના ઉદય સામે પુરુષાર્થ—ઉદય કરવાથી કર્મ ટળે છે રોગ દુઃખ ટળે છે. અન્યોનાં રોગ દુઃખ ટળે એવા ઉપાયો કરવાથી અન્ય લોકોનાં કર્મો તથા દુઃખ ટળે છે તેથી સર્વ વિશિષ્ટવોની—લોકોની સેવા કરવામાં અમારા જૈનધર્મપ્રમાણે અમને બાધ આવતો નથી, પણ તમારા ઇશ્વરની ઇચ્છા વિરુદ્ધ વર્તવાથી તમને બાધ આવશે. જૈનોને જૈનધર્મ પસંદ છે. તેમને ખ્રીસ્તિતત્ત્વોની ઉપર પ્રમાણેની અસત્ય માન્યતાઓ સત્ય જણાતી નથી તેથી તે પસંદ આવેજ નહીં. કોઈ મૂઢઅજ્ઞાનીજૈન, ધર્મના અભણ એવા જૈનકુલમાં જન્મેલા નામધારી કોઈક જૈનને તમારા ધર્મ પસંદ પડે તે તેના અજ્ઞાનથી છે. ખ્રીસ્તિયો જનાવર ખાય છે એમાં ખરા જૈન, પાપ માને છે. કારણ કે મનુષ્યોને જેમ પોતાનો આત્મા અત્યંત પ્રિય છે તેમ પશુઓ વગેરેને પણ પોતાના પ્રાણ પ્રિય છે, તેથી તેઓનું માંસ ખાવામાં મદ્દાપાપ છે. તમો ગાયમાં આત્મા માનતા નથી. હિંદુઓ ગાયને દેવતા જેવી પવિત્ર માને છે. ગાયમાં મનુષ્યના જેવો આત્મા છે, તેથી ગાય વગેરે પશ્ચિન્દ્રિય તિર્યંચોને નહીં મારવાં જોઈએ અને તેઓનું માંસ ખાવું ન જોઈએ. હવે યુરોપવાસી યુરોપીયનો પેડી જર્મની ફ્રાન્સ વગેરેમાં જે વિદ્વાનો જૈનશાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરે છે તેઓને જૈનધર્મ પસંદ પડે છે અને ખ્રીસ્તિ ધર્મ પસંદ પડતો નથી. કેટલાક ખ્રીસ્તિયો તે ઇચ્છાંક ફ્રાન્સ વગેરેમાં હિંદુધર્મ

માનવા લાગ્યા છે અને માંસ ખાવામાં પાપ માનીને વનસ્પતિ આહારી બન્યાછે. હિંદમાં પહેલાં એક અગ્રજ ગાયો હતી. માંસાહારથી ગાયો લેંસો ઘટવા લાગી છે અને હાલ લગભગ ચઉદકરોડ ગાયો અને સોળકરોડ લેંસો રહી છે. હિંદમાં ખાવનલાખ ગાયોની કત્ત થાય છે તેમાં પચ્યાશ લાખ ગાયો તો પરદેશ માટે કપાય છે. અને બે લાખ અહીંના મુસલમાન ખ્રીસ્તિ માટે કપાય છે. આ સંબંધી હિંદુઓએ પરદેશાર્થે ગાયો ન કપાય એવો ઠરાવ કરવો જોઈએ, જે તે આ પ્રમાણે ઓછી થશે તો ઘી દહીં છાશના તોટા પડશે અને તેથી હિંદીઓને ઘણી હાડમારી લોગવવી પડશે. હિંદવાસી હિંદી ખ્રીસ્તિયોને પણ તેથી લવિધ્યમાં ઘણી હાડમારી લોગવવી પડશે, માટે હિંદુઓએ—મુસલમાનોએ અને હિંદીખ્રીસ્તિયોએ ઢાસંની રક્ષા માટે પ્રયત્નો રચવા જોઈએ. અમેરિકા વગેરે દેશના લોકોની હવે આંખો ઉઘડવા લાગી છે અને તેથી ત્યાં દયા મંડલો સ્થપાવા લાગ્યાં છે.

ખ્રીસ્તિ—જૈનોમાં ઘણા ધર્મશાસ્ત્રોના કાયદાઓ બાંધ્યા છે તેથી તેઓની શુદ્ધાત્મ જેવી સ્થિતિ થઈ છે. અમારા બાઈબલમાં તે માટે મનુષ્યોપર ઘણા કાયદા બાંધ્યા નથી.

જૈન—જૈનધર્મશાસ્ત્રોમાં જે કાયદાઓ છે તે આત્માને પરમાત્મા બનાવવા માટે છે, આત્માનું અનંત જ્ઞાન અને અનંત સુખ પ્રગટાવવા માટે છે. મોહાદિકદુર્ગુણો છુટાવા માટે છે. તમારા ધર્મના અભિમાની ખ્રીસ્તિયોએ અન્યધર્મી પ્રજાઓને શુદ્ધાત્મ બનાવી છે અને મોહના પશુ બંધથી પોતે શુદ્ધાત્મ બને છે તે પોતે પણ દેખી શકતા નથી. ઇશુએ બાઈબલમાં કહ્યું છે કે—સોયના નાકામાંથી કદાપિ ત્રાથી ચાલ્યો જાય પણ હાથની ગતિય સત્તાવાળો પ્રભુના સ્વર્ગમાં જઈ શકતો નથી. ધર્મ કાયદાના શુદ્ધાત્મ બની અન્યોને શુદ્ધાત્મ નહીં કરવા તે આટલું જુદું તમારી જેઠે ધર્મ કાયદાના શુદ્ધાત્મ નહીં બનતાં પાપના

શુભામ જનવું અને મનુષ્યોની સ્વતંત્રતા હરી અન્યોને શુભામ જનાવવા તે ઠાણ રીતે સારું નથી. દ્વિંદ્રવાસીઓને પરતંત્ર શુભામ જેવા રાખવા એ શું જાયજાવમાં લખ્યું છે ! માટે સમજીને આત્મજળ ગ્રાસ કરવું અને અન્યોને શુભામ જનાવવામાં પોતાના ધર્મનું જળ મહત્ત્વ ન સમજવું એજ પ્રભુનો સત્ય ઉપદેશ છે. જૈનધર્મશાસ્ત્રોમાં અનેક ધર્મ નિયમો હોય છે તેમાંથી જેને જેટલી રૂચિ શક્તિ હોય તેટલું પાળી શકે છે, અને તે કારણથી શ્રાવકોના યોગ્ય શુદ્ધસ્થાનસ્થ અને પંચમશુદ્ધસ્થ એવા બે લેહ છે અને જુદાસ્થ દશામાંથી જેને ત્યાગ-દશાની રૂચિ થાય તે છઠું પ્રમત્તશુદ્ધસ્થાનક અંગીકાર કરીને મુનિ થાય છે. યથા શક્તિ ધર્મવ્રત નિયમો પાળવાના હોવાથી ઠાણને અરૂચિ થતી નથી અને તેથી જૈન પ્રભસંઘનું બ્યવહારમાં અને આત્મામાં પરતંત્રપણું શુભામીપણું રહેતું નથી. જે જે અંશે મોહ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, સ્વાર્થ, કામવાસના, બય; વગેરે નિવૃત્તિયોના તાળામાં રહેવાય છે તે તે અંશે સર્વવિશ્વવર્તિ અનેક ધર્મીઓનું અને જઠવાદીઓનું પણ શુભામપણું છે. કર્મ યાને શયતાનના તાળામાં રહેનારા જીવો વસ્તુતઃ શયતાનના શુભામો છે. કર્મ મોહરૂપ શયતાનના તાળામાં રહેલા સર્વજીવોને આત્માનું જ્ઞાન, સત્યમુખ અને સત્ય શાંતિની પ્રાપ્તિ થતી નથી. દુનિયાની શુભામી અને મોહ શયતાનની શુભામી હઠાવનાર અને બાહ્યાંતર શક્તિયોથી પ્રભુતા પ્રગટાવનાર જૈનધર્મનાં શાસ્ત્રો છે, તે અનુભવ થશે ત્યારે સમજી શકશો.

પ્રીસ્તિ—પ્રીસ્તિયોની સહાય કરવા યહોવા પ્રભુ આવે છે. તમારા જેનોનો પ્રભુ તો વીતરાગ સમસાવી હોવાથી જેનોની બહાર આવતો નથી. અમને પ્રભુ દર્શન આપવા આવે છે, જેનોનો પ્રભુ જેનોને દર્શન આપી શકતો નથી, માટે જેનોએ અમારા યહોવા પ્રભુને માનવો જોઈએ.

જૈન—પ્રીસ્તિજંધુ ! ! ! તમે નિરાકાર પ્રભુને માનો છો, જે સ્વભાવે નિરાકાર હોય તે સાકાર થાય નહીં. નિરાકાર પ્રભુ એક

ઠેકાણેથી બીજે સ્થાને આકાશવત્ જઈ શકતો નથી. ખ્રીસ્તિયોની
 બહારે પ્રભુ આવે છે અને અન્યોની બહારે આવતો નથી એવો
 પ્રભુ યહોવા પક્ષપાતી નથી. તમારા ખ્રીસ્તિયો ઉપર તમારા
 પ્રભુની મહેરબાની સહાય હોત તો તે યુરોપનાં યુદ્ધો અને હાલમાં
 થએલું મહાયુદ્ધ તથા રોગો થવા દેત નહીં. યુરોપી રાજ્યો અને
 પ્રજાઓ પરસ્પર એક બીજાને ગળી જવા માટે ટાંપી રહી છે, તેમાં
 જો પ્રભુની સહાય હોત તો એવું બને નહીં. ખ્રીસ્તિયો પરસ્પર
 ખ્રીસ્તિધર્મના અનેકભેદમાં વેંચાઈ ગયા છે અને એક બીજાના
 મતને જૂઠો કહે છે, અનેક રાજ્યના મતભેદોમાં વેંચાઈ ગયા છે,
 તથા હજારો યુરોપીયનો બાઈબલને માનતા અટકી પડ્યા છે. જો
 યહોવા પ્રભુ, ખ્રીસ્તિયોની બહારે આવતો હોય તો એવું બનવા
 પામે નહીં. તમને સાકાર પ્રભુનાં દર્શન થાય છે કે નિરાકાર પ્રભુનાં
 દર્શન થાય છે ? તમો જો પ્રભુને સાકાર માનતા હોવો તેનો કેવો
 આકાર છે તે મૂર્તિ કરીને જણાવવો જોઈએ. જો મનુષ્યાકારે
 પ્રભુનાં દર્શન માનતા હોવો મનુષ્યાકારવાળા કદોડો દેવો છે તે
 પૈકી કોઈ દેવે તમને દર્શન આપેલાં હોવાં જોઈએ. પ્રભુને
 સાકાર માનતા હોવો તેની મૂર્તિ માનવી જોઈએ, નિરાકાર
 પ્રભુ, દર્શન આપે છે એમ જો માનતા હોવો તે કેવી રીતનો
 નિરાકાર છે તે જણાવો. આકાશના જેવો નિરાકાર હોયતો
 આકાશ જેમ એક ઠેકાણેથી બીજા સ્થાને જતું નથી તેમ પ્રભુ
 પણ આકારવિના એક ઠેકાણેથી બીજા ઠેકાણે જઈ શકે નહીં.
 તથા તે સદ્ગુણીઓનેજ બહાર-સહાય કરતો હોયતો તે સર્વ-
 જાતિ ધર્મીપ્રજાને બહાર સહાય કરી શકે, પણ એકલા ખ્રીસ્તિયોનેજ
 બહાર કરે એવું બનેજ નહીં. તથા જૈનશાસ્ત્રોમાં જૈનધર્મીઓની
 બહારે પ્રભુવિનાના જે દિવ્ય શરીરવાળા દેવો કે જે દેવલોકમાં
 રહે છે તે આવે છે. તમારા માનેલા યહોવાપ્રભુના જેવા તો
 અમારા સ્વર્ગના દેહધારી મહાશક્તિવાળા દેવો છે, તે ધર્મી
 મનુષ્યોની સહાયે આવે છે. એવા દેવો કોઈ વખત ભક્તોની
 દૃષ્ટિ પ્રમાણે તેમના મતના દેવના નામે દર્શન આપે છે. નરસિંહ

દેતા, મીસંજાઈ વગેરેને પણ જોવા દેવેજ તેનાં કંઈ દેવનારૂપાની
 ઈન આપીને તેઓને યુદ્ધ કર્યાં દતાં. તે પ્રમાણે તમારા
 મુના સાકાર દર્શન તથા સદાય વિષે સમજી લેવું. પોતાના
 આત્માને પોતાના પુણ્ય કર્મ ધર્મથી આપોઆપ સદાય મળે છે
 ને તેમાં દેવો તથા મનુષ્યો પણ ધર્મબલથી સદાયકારી થાય
 , તેથી જોને અન્યની સદાયની આકાંક્ષા રહેતી નથી. જોએ
 નેલ કર્મ તે તમારા યહોવા પ્રભુ જેવું છે. દ્રવ્ય કર્મ અને સાય
 મ્ તે પ્રકૃતિ કામદેય પરિણતિવાળું તથા પુણ્ય પાપરૂપ હોવાથી
 જીવોને મુખદુઃખ આપે છે તેથી તે તમારા પ્રભુ યહોવા જેવું
 અને તે હિંદુઓના કૃષ્ણ જેવું છે. કર્મરૂપ પ્રભુની સત્તાતળે
 દેલા જીવોને કર્મ પોતાના બળે ચાર ગતિમાં ભટકાવે છે. પુણ્ય-
 પ પ્રભુની આરાધના તેજ યહોવાની શુભ કૃપા અને તેનાં દર્શન
 મળે. પુણ્ય ધર્મ કર્મ કરનારાઓ ગમે તે ધર્મના હોય તોપણ
 છેવટે આત્મારૂપ પ્રભુનાં દર્શન કરવા સમર્થ થાય છે મનુષ્ય
 માટે પોતાના આત્માને જોવા માને છે તે રૂપે તે પોતાના
 આત્મારૂપ પ્રભુનાં દર્શન કરે છે. જેવા આકારવાળા પ્રભુને
 ધારીએ અને તેવા આકારવાળી પ્રભુની મૂર્તિપર પ્રેમ ધારણ
 રીએ તો તેવા આકારવાળા પ્રભુનાં દર્શન થાય છે, એમ યોગા-
 આસી તત્ત્વજ્ઞાનીઓ જાણે છે. જ્ઞાનધ્યાનસમાધિથી મન સંકલ્પ
 વેકલ્પ શબ્દેષ સહિત યતાં સમજાવીને આત્મારૂપ પ્રભુનાં
 પ્રભુભવ દર્શન થાય છે અને તે નિરાકાર દર્શન છે. જોને એવી
 રીતે સાકાર અને નિરાકાર પ્રભુનાં દર્શન કરી શકે અને
 આત્માને જ્ઞાનધ્યાનસમાધિથી શુદ્ધ કરી પરમાત્મા પ્રભુ બનાવી
 આપોઆપ ઇશ્વર બને છે, તેથી જોનેની તમારી માન્યતાવાળા
 ક્રીસ્તિ પ્રભુ કે જે શુભાશુભ કર્મ પરિણતિ શક્તિ જેવા છે, તેમનાં
 દર્શન અને તેમની સહાય લેવાની જરા માત્ર જરૂર રહેતી
 નથી. અમારા દેવ વીતરાગ સમજાવી સિદ્ધ છે પણ અમારા
 પુણ્ય ધર્મબળથી વીતરાગદેવના રાગીદેવો ધર્મીશાસનદેવો અમારી
 પ્રહાય કરે છે અને અમને એવી બાહ્ય સાહાય્યની ઇચ્છા પણ

રહેતી નથી. જૈનો કર્મરૂપયહોવાને જાણી તેને પણ સ્વયં દેખે છે અને આત્મારૂપ પ્રભુનાં દર્શન કરે છે તથા સ્વર્ગના દેવોને પણ દેખે છે સ્વર્ગના દેવો તેમની પાસે આવે તો પણ તેઓ આત્માની જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રદશાને ઇચ્છે છે. આત્મા તેજ પરમાત્મા છે એમ જૈનો નિશ્ચયથી જાણે છે, અને ધર્મ કર્મ કરે છે. સુખદુઃખ થાય છે તે પુણ્યપાપથી થાય છે એમ જાણે છે, તેથી તેઓ આત્મશ્રદ્ધાવાન સ્વાશ્રયી બની પાપકર્મો ત્યાગીને ધર્મકર્મો કરે છે અને તે આત્મબળમાં આગળ વધે છે. તમો જો જૈન બનીને આત્માની શક્તિયો ખીલવો તો આત્મપ્રભુનાં દર્શન કરી શકશો અને આપોઆપ સ્વાત્માને પ્રભુરૂપ અનુભવી જ્ઞાનધ્યાનસમાધિબળે મોહ વગેરે કર્મોને હઠાવી કેવલજ્ઞાન પ્રગટાવીને પ્રભુ બનશો.

ખ્રીસ્તિ—જૈનબંધુ !!! તમારા જૈનશાસ્ત્રોમાં હિંદુઓના ભાગવાન કૃષ્ણને ત્રીજી નરકમાં ગયાનું લખ્યું છે અને ભાગવતમાં ઋષભદેવ વગડામાં પોતાના કેશો અને કાંઠોના સંઘર્ષણથી અગ્નિ પ્રગટી તેમાં બળી ભસ્મ થયાનું લખ્યું છે, તેથી તમારે અને હિંદુઓને મેળ ન હોવાથી પરસ્પર એક બીજાની સાથે દ્વેષ ધારે છે.

જૈન—ખ્રીસ્તિબંધુ !!! જૈનશાસ્ત્રોના કૃષ્ણ જૂદા છે અને ભાગવતમાં લખેલા કૃષ્ણ જુદા છે. જૈનશાસ્ત્રોવાળા કૃષ્ણ જે ચોરાશી હજારવર્ષ ઉપર થયા છે અને હિંદુઓના કૃષ્ણને પાંચહજાર વર્ષ થયાં છે. જૈનશાસ્ત્રોના ઋષભદેવ જૂદા છે અને ભાગવત કથિત ઋષભદેવ જૂદા છે. મહાભારતમાં એક શ્લોક છે તેમાં અનેક પાંડવ કર્ણુ દ્રોણ થયાનું લખ્યું છે. અત્ર દ્રોણશતં દગ્ધં, પાંડવાનાં શતંદગ્ધં, કર્ણસંખ્યા ન વિચિતે ॥ અહીં શત દ્રોણ બળ્યા છે. પાંડવોનું શતક અને કર્ણુની તો સંખ્યા નથી, એટલા બળ્યા છે. ઇત્યાદિ શ્લોકોથી અનેક પાંડવ કૃષ્ણ દ્રોણ કર્ણુ હજારો યુગોમાં થયા કરે છે. પાંડવો સિદ્ધાચલપર મૃત્યુ પામ્યા છે એમ

જૈનશાસ્ત્રોમાં છે અને વૈષ્ણવશાસ્ત્રોમાં હિમાલયપર પાંડવો મૃત્યુ પામ્યા છે. ઇત્યાદિ પાઠ લેદો હોવાથી તથા જૈનકૃષ્ણ ઋષભ-
 દેવ તથા હિંદુકૃષ્ણ, ઋષભદેવ સિદ્ધ હોવાથી અમારે પરસ્પર
 તમારી પેઠે શાસ્ત્રોના યુદ્ધવડે હંબરો મનુષ્યોની કલ્પ થઇ નથી.
 તમારા ખ્રીસ્તિયોના રોમન કથાલિક અને પ્રોટેસ્ટન્ટ મતલેદો
 હંબરો લાખો મનુષ્યોનાં પરસ્પરનાં મસ્તક કપાયાં છે. ખ્રીસ્તિ
 પાતરીઓએ પણ શસ્ત્રોવડે સહામા પક્ષનાં મસ્તક છેદ્યાં છે,
 તેનો ઇતિહાસ મૌલુદ છે. જૈનો અને હિંદુઓમાં ધર્મલેદ છે
 પણ તેથી તમારી પેઠે પરસ્પર ખૂનામણી થઇ નથી. જૈનો અને
 હિંદુઓ એક મા-બાપનાં સંતાનો છે અને બન્ને આર્યો છે અને
 બન્ને અસહના હિંદના વતની છે. દેશરાજ્યાદિક બાબતમાં પર-
 સ્પર સંપીને વતે છે. ઘણી ખરી બાબતોમાં બન્ને એકજ છે
 અને એક રહેશે. ગાદો પણ હિંદુધર્મી છે. ત્રણના ધર્મની ઉત્પ-
 ત્તિનું સ્થાન હિંદ છે. મહામહા મયગણર સાહેબ અને ઇશુ જેવા
 મહાત્માઓ એશિયામાં થયા છે. એશિયા અને એશિયામાં પણ
 હિંદ, સર્વધર્મની ખાણ છે. ધર્મની બાબતમાં એશિયા અને હિંદ
 સર્વદેશનો શુરૂ છે અને શુરૂ રહેશે. હિંદુજૈનશાસ્ત્રોમાં જેટલું તત્ત્વ
 જ્ઞાન છે તેટલું અન્યત્ર નથી. જૈન, બ્રાહ્મણ અને પૌદોનાં ધર્મ-
 શાસ્ત્રો છે તે હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રો ગણાય છે એ ત્રણ પુનર્જન્મને માને
 છે. જગત્કર્તા અને જગત્ નહીં કર્તા એવારૂપે ત્રણે ઇશ્વરને બજે
 છે. તમારા કરનાં અમારા હિંદુઓમાં ધર્મમતસહિષ્ણતા વિશેષ છે
 અને તેવી ધર્મમતલેદ સહિષ્ણતા તમારામાં નથી. જૈનશાસ્ત્રના
 અજવાણી યુરોપીયનો પણ મુકનકંઠે જૈનશાસ્ત્રની પ્રશંસા કરે છે
 અને જૈનહિંદુઓ પરસ્પર દ્રેષ દરના નથી અને એક ગામમાં
 સાથે ધર કરી રહે છે. તમારા જેવા પરસ્પર લડાવવા ઠાવ પેચ
 કરે પણ તેથી તે હિંદુઓ નહીં.

ખ્રીસ્તી—ઇશુએ અનેક સમસારો બતાવ્યા તથા પ્રજુરે
 તેને આશ્ચર્ય તથા ધૃષ્ટિનું દબ્ય સોંપ્યું તેમો ઇશુ પ્રજુરે પુત્ર

છે એમ સિદ્ધ થાય છે તેની પછી કોઈ પ્રભુ તરફથી સંદેશો લાવનાર પ્રગટનાર નથી. ઇશુના જેવો કોઈ ક્ષમાવાન થયો નથી.

જૈન—ખ્રીસ્તિ બંધુ ! ! ! સર્વધર્મનાં શાસ્ત્રો વાંચ્યો તો તમને પ્રભુ ભક્તોના, ઇશુ કરતાં પણ મોટા ચમત્કારો જણાશે. ચમત્કારોથી કોઈ પ્રભુનો પુત્ર ગણાતો નથી એમ ઇશુએ કહ્યું છે. જુઓ. નવાકરારમાં “ ત્યારે જો તમને કોઈ કેહેશે કે જુઓ તે ખ્રીસ્ત હીયાં અથવા ત્યાં છે તો તમે માનતા ના કેમકે મિથ્યા ખ્રીસ્ત તથા મિથ્યા ભવિષ્ય વાદિઓ ઉઠશે ને એવા મોટા ચમત્કાર તથા અદ્ભુત કામ દેખાડશે કે જો બની શકે તો પ્રસંદ કરેલાઓને પણ તેઓ ભુલાવશે. ” બાયબલના આ વાક્યથી સમજવાનું એટલું છે કે ઇશુને પણ ચમત્કારોથી ભૂલાવે એવા ચમત્કારીઓ પ્રગટવાના, તેથી સમજવાનું એ છે કે, ચમત્કારોથી ઇશુ અગર અન્ય કોઈ પ્રભુનો હીકરો સિદ્ધ થતો નથી. પ્રભુએ ઇશુને આકાશ પૃથ્વીનું રાજ્ય આપ્યું એ પણ કંઈ મહત્વની બાબત નથી. કારણ કે જૈન શાસ્ત્રોમાં લખ્યું છે કે પવિત્ર જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રને પાળનાર એવા મનુષ્યો મૃત્યુ પામીને સ્વયં આકાશ પૃથ્વી અર્થાત્ ત્રણભુવનના પ્રભુ બને છે અને એવું પ્રભુરાજ્ય સર્વ લોકો, આત્માના શુદ્ધ બળથી પામે છે. અનંત જીવો તેવા સિદ્ધ પ્રભુ થયા થાય છે અને થશે. તમારા શાસ્ત્રોમાં તો પ્રભુએ ઇશુને રાજ્ય આપ્યું પણ તમારા શાસ્ત્રાધારે તો સર્વ ભક્ત-સંત-મહાત્માઓ પોતે પ્રભુ થાય છે, તેથી તમારી બાબતમાં વિશેષ કંઈ પણ મહત્વ નથી. ઇશુ પછી કોઈ પ્રભુનો પયગામ લાવનાર નથી એમ તમો માનો છો પણ મુસલમાનો તેમના પછી થનાર મહમદ પયગંબર સાહેબને પ્રભુનો સંદેશો પયગામ લાવનાર માને છે. જુઓ કુરાને શરીફ, વાંચો. મુસલમાનો કુરાનના આધારે જણાવે છે કે પ્રભુ અર્થાત્ ખુદાના પુત્ર તરીકે ઇશુ નથી, કારણ કે પ્રભુ નિરાકાર છે

તેને શ્રી નથી તેથી તેનાથી પુત્ર થઈ શકે નહીં. ઇશુ પછી મહામદ પયગંબર પ્રગટ્યા તેથી તમારું વચન સત્ય કરતું નથી. તથા ઇશુએ અંજીરના વૃક્ષને કોપ કરી શાપ આપ્યો તેથી તે બગી ગયું. અંજીરના વૃક્ષનો કાંઈ વાંક નહોતો. તમારા મત પ્રમાણે તે પ્રભુની ઇચ્છાથી એવું બન્યું હતું તેથી ક્રોધ વિના શાપ ન દેવાય ઇસુને કોપ થયો તેથી તે ક્રોધી થયો. માટે ખરેખરા ક્ષમાદિ શુભવાળા તો શ્રી મહાવીર વીતરાગ દેવ સિદ્ધ કરે છે.

પ્રીસ્તિ—ઇશુએ મનુષ્યોના શરીરોમાં રહેલાં ભૂતોને કાઢ્યાં, તેમનામાં બાપદીત્રમ વખતે પ્રભુ કબૂતર રૂપે ઉતર્યો, તેમણે પ્રભુનો પ્રકાશ દીઠો. બુદ્ધ્યાઓને રાટલી અને માછલીઓ ખાવાની આપી, માટે તે પ્રભુનો પુત્ર છે તે સમાન અન્ય કોઈ નથી.

જૈન—પ્રીસ્તિબંધુ !!! તમે શાસ્ત્રધર્મ મતવાસનાના બંધ નથી મુક્ત મધ્યસ્થ થઈ અમારા કહેવા પર ધ્યાન સંજો. સામાન્ય ભક્ત મહાત્માઓ પણ ભૂતોને કાઢી શકે છે અને રોગોને પણ દૂર કરી શકે છે. પ્રભુનું ધ્યાન તપચારિત્ર પાળતાં સર્વ ધર્મવાળા મહાત્માઓ, યોગાધ્યાસબળે યોદ્ધા ધણા ચમત્કારી બને છે અને એવા ચમત્કારની વાતો તો જૈન શાસ્ત્રો, હિંદુ શાસ્ત્રો ભૈદ્ય શાસ્ત્રો અને મુસલમાન શાસ્ત્રોમાં પણ મોબુદ છે. પ્રભુમહાવીર દેવની પાસે ચોસઠ ઇન્દ્ર અને અનેક દેવો તથા દેવીઓ આવતી હતા અને મહાવીર પ્રભુની સેવા કરતી હતા. પ્રભુ મહાવીર દેવે બાધ્યાવસ્થામાં જમણા અંશુકાથી મેરૂ કંપાવ્યો. જે મહાત્માઓને દેવોની અને દેવીઓની સહાય છે, તથા જેઓનામાં આત્મબળ ખીંચ્યું છે તેઓ અનેક ચમત્કાર બતાવી શકે છે. મહાત્માઓ આકાશમાં હડીને લાખો કચેરો ગાડ ઉપરાંત બાપ છે, તેમની ઇચ્છા પ્રમાણે દેવો અને દેવીઓ કાર્ય કરે છે. શ્રીગૌતમસ્વામીએ એક ચોર ખીરવાળી તરપણીમાં વા પાત્રમાં અંશુકો મૂકીને પત્તરસો વાપસોને પરિપૂર્ણ બોજન કરાવ્યું હતું. જે તે વખતે લાખો તપસીઓ બુદ્ધ્યા દોત તો તેઓને પણ બોજન

કરવી શકત, માટે એ બાબતમાં પણ કંઈ વિશેષ મોહું આશ્ચર્ય નથી. તમોએ કહ્યું કે બાપટીઝમ વળતે ઇશુના ઉપર આકાશ-માંથી કળતરરૂપે પ્રભુ ઉતર્યો. તેનો ઉત્તર એ છે કે—પ'ખીઓમાં કળતર જેવું કોઈ દયાળુ નથી તે સહેલો દાણો ખાતું નથી. અને રાત્રે ભોજન કરતું નથી તેથી તે અત્યંત દયાળુ હોવાથી કળતરને ઇશુએ પ્રભુનું રૂપક આપ્યું છે અર્થાત્ ઇશુમાં મનુષ્યોની દયા પ્રગટી પણ માછલાં તો તે મનુષ્યોને ખવરાવતા હતા, તેથી તેમનામાં જલચરપ'ખીપશુની ખાસ દયા પ્રગટી હતી એમ તો કહી શકાય તેમ નથી. પ્રભુ કળતરરૂપે ઉતર્યો તેનો અર્થ એવો છે કે પોતાના આત્મામાં દયા પ્રગટી. પ્રભુ કંઈ કળતરનુરૂપ લેઈ આવતો નથી, કારણ કે તે નિરાકાર છે. તમે કહેશો કે પ્રભુ ગમે તે વળતે ગમે તેવું રૂપ લેઈ શકે છે તો તેના ઉત્તરમાં કહેવાનું કે એવા તમારા પ્રભુની પેઠે તો અમારા જેવે શાસ્ત્રોમાં વર્ણવેલા દેવો અને દેવીઓ પાણુ હબરો લાણો રૂપો લે છે અને બદલે છે, તેથી તેમના જેવા તમારા પ્રભુ ક્યાં. કોઈ દયાળુદેવે કળતરનુ રૂપ કર્યું હોય તો જાની જાણે. એવા દેવોતો અસંખ્ય છે તેઓથી પરમેશ્વર તો ન્યારો નિરાકાર જ્યોતિરૂપ છે. પ્રભુ નિરંજન નિરાકાર છે. તેથી તમે તેની મૂર્તિ માનતા નથી તે જ કળતર થાય તો તે સાકાર હર્યો અને તેથી સનાતન હિંદુઓની પેઠે તમારે પ્રભુની મૂર્તિ માનવી જોઈએ. ઇશુએ પ્રભુનો પ્રકાશ દીધો તેના ઉત્તરમાં કહેવાનું કે, ઇશુ તો શું? પણ સર્વ જાનના ધર્મવળા મહાત્માઓનાં ચરિત્રોમાં તેઓએ પ્રભુનો પ્રકાશ દીધો એવી વાતો આવે છે. મેં ખાતે આત્મારૂપ પ્રભુનો પ્રકાશ ખરેખર અંતરની દૃષ્ટિએ દેખ્યો છે. પાઉટ વગેરે પ્રેરિતોએ બાલ-ચતુ વડે પ્રકાશ દીધો તેથી તેમની બાજની આંખો આંજઈ મર્મ આંખે દર્શાવી દીધી પણ તેમના તેવા પ્રકાશને આત્મપ્રભુનો પ્રકાશ કહી શકાય નહીં કારણ કે આત્મપ્રભુને પ્રકાશ છે તે તો અંતરની ચતુર્ત્ર દેખાય છે, પણ બાહ્યચતુર્ત્ર દેખાતો નથી. બાજના પ્રકાશ વિગતો જેવા અનેક હોય છે અને તે તો કોઈ સ્વચાલિ

શરીરધારી દેવ દેખાડે છે અને તે આકાશમાં રહી બોલી પણ શકે છે, વાતો કરે છે, તેથી આર નિકાયના દેવોનું અને પરમેશ્વરનું સ્વરૂપ જેઓ બ્રહ્મ જાણતા નથી તેઓ પરમાત્મા અને દિવ્ય-દેહધારીદેવને એક સમજી લે છે અને તેથી 'પાઉલ' વગેરેની પેઠે એમ જાણે છે કે જાઓ પ્રભુનો પ્રકાશ હીકા. ખરા પ્રભુના પ્રકાશથી અંતરની જાંખો પ્રભુના તેજથી અંતર્ગત જતી નથી અને આત્મા ભયભીત થતો નથી અને મૂંઝા પામતો નથી. આર નિકાયના દિવ્યદેહધારી દેવો છે, તે બાહ્ય પ્રકાશ દેખાડે છે અને પોતે આકાશમાં ગુપ્ત રહી બોલી શકે છે, તેને બાહ્યો પરમેશ્વર માની લે છે. કેટલાક મહાત્માઓ મરીને દિવ્ય-દેહધારી દેવ થાય છે, તે દેવ થવાથી પુનરુત્થાન પામેલા કહેવાય છે અને તેમણે જે ધર્મ ચલાવ્યો હોય છે તેની પ્રુષ્ટિ પ્રચાર કરવા માટે લોકોને દર્શન આપે છે તથા અનેક ચમત્કારો કરી બતાવે છે તેથી લોકો તે ધર્મને પ્રભુનો સમજી પાળે છે એમ અહીં ઇશુના પુનરુત્થાનમાં પણ જાણું હોયતો સર્વજ્ઞ પરમાત્મા જાણે. જૈન શાસ્ત્રોના આધારે સમજાય છે કે કેઈ મનુષ્યે પ્રભુનો ભક્ત બની ધર્મ પ્રવર્તાવ્યો હોય છે, અને તે મરણ પામી દિવ્યદેહધારી દેવ થયો હોય છે તો તે પોતાના મૂલ મનુષ્યના રૂપે લોકોને દર્શન આપે છે અને પોતાના પત્નીઓની વૃદ્ધિ કરે છે. ઇશુએ જૂઝ્યાં એને ખાવા આપ્યું. રોટલીઓ અને માછલીઓ ખૂબ થઈ ગઈ હત્યાદિ ચમત્કાર તો દેવની સહાયથી અને આત્મમંજથી થાય છે તેથી તેમાં કંઈ અમારા ધર્મી સંતો કરતાં વિશેષ ચમત્કાર નથી. આત્માની અનંત શક્તિ છે. આત્માના સંકલ્પ બળથી દેવ જેવા ચમત્કારો કરી શકાય છે. આત્મા તે પરમાત્મા છે. અમારા સર્વના આત્માઓ તેજ પરમાત્માઓ છે, તે પ્રમાણે સત્તાએ ઇશુનો આત્મા પણ પરમાત્મા છે તેથી સર્વાત્માઓ સત્તાએ અનંત શક્તિ વાળા છે, તે શક્તિયોનો પ્રકાશ ખરેખર તપ, જપ, સેવા, ભક્તિ, ધ્યાન જ્ઞાન સમાધિથી થાય છે, તેથી સર્વધર્મવાળા ભક્તો સંતો-મહાત્માઓ આત્મશક્તિયોને પ્રગટાવીને ચોટ

ઘણા અંશે લબ્ધિયોને—ચમત્કારોને પ્રગટાવે છે. તેવું જ્યાં ત્યાં થાકું ઘણું દેખવામાં આવે છે તેથી કંઈ અમુકજ ચમત્કારી પ્રભુનો પુત્ર છે અને બીજા નથી એવું સિદ્ધ થતું નથી. પિતાના પુત્રની પેઠે આપણે પ્રભુને પિતા માનીને પુત્રની પેઠે વતી પ્રભુની ભક્તિ કરવી તેમાં પ્રભુ પુત્ર એવી ઉપમા ઘટી એવી પ્રભુ પુત્રની ઉપમા સર્વ ભક્ત સંતોને ઘટી શકે છે તે પ્રમાણે ઇશુ પણ પ્રભુ પુત્ર તરીકે ગણાય તો વિરોધ નથી પણ પ્રભુનો, પિતાના પુત્રની પેઠે પુત્ર માનતાં વિરોધ અસત્યતા આવે છે, માટે વિવેકહૃદિથી સત્ય વિચારને સત્યને માનો તો આત્માની ઉન્નતિ થશે. ઇશુ ક્રીસ્ટ સંખ્યા બૂનામાં અને નવાકરારમાં જે કંઈ લખવામાં આવ્યું છે તેમાં તેમના શિષ્યોએ રાગમહિમાહૃદિથી કંઈક વિશેષ કેમ ન લખ્યું હોય ! તે વિચારવા જેવું છે. લોકો પોતાના શુરનો પ્રભુ સમ મહિમા વધારવાને તેમની પાછળ ચમત્કારીચરિત્રો લખે છે, તેથી ચમત્કારો તરફ ન જોતાં આત્માના સદ્ગુણોની વૃદ્ધિ થાય અને દુષ્ટાચાર હિંસાદિ દુર્ગુણ દોષોનો નાશ થાય તે તરફ ખાસ લક્ષ્ય રાખી પ્રવર્તવું જોઈએ. અને ગમે તે ધર્મવાળાના સદ્ગુણોના રાગી બનવું જોઈએ અને દુર્ગુણો તરફ લક્ષ્ય ન રાખવું જોઈએ.

ખ્રીસ્તિ—તમો જૈનો હિંદુઓ અને બૌદ્ધો પુનર્જન્મ માનો છો અને અમો આત્માનો પુનર્જન્મ માનતા નથી.

જૈન—ખ્રીસ્તિબંધુ ! તમો પુનર્જન્મ માનો અગર ન માનો તે તમારી મરજની વાત છે. તમો જૂતોને માનો છો તે એકવાર મનુષ્યો હતાં. એક શરીર પછી બીજુ શરીર લેવું તે પુનર્જન્મ છે. તમો બાયબલના આધારે માનો છો કે એક દિવસ પ્રભુ આવશે તે સર્વ મરેલાઓને ઉઠાડશે અને પાપી ધર્મીઓની હારમાં વેચી નાખશે, જેઓએ ધર્મ કર્યા હશે તેઓને આકાશનું અનંત રાજ્ય આપશે અને જેઓએ પાપ કર્યા હશે તેઓને સદાનું નરક આપશે; પ્રભુ, સર્વજીવોને ઉઠાડશે તે

વખતે પાછાં બન્નેનાં શરીરો પ્રગટવાં એ પણ પુનઃ શરીર
 દ્વારાજીવન હોવાથી અત્માણે પણ પુનર્જન્મ છે. કર્મ પ્રમાણે
 જન્મ થાય છે. શુભ કર્મોએને પુણ્યાત્માએને સ્વર્ગ મળે છે
 અને પાપકર્મોએને નરક મળે છે તેમાં તેમનાં પુણ્ય અને
 પાપકર્મજ હેતુભૂત છે, અને પુણ્ય તથા પાપના અનુસારે
 બીજાં દેહધારીને તે સ્વર્ગમાં સુખ અને નરકમાં દુઃખ લોગવે
 છે. કર્મરૂપ પ્રભુએ તેમનો ન્યાય કર્યો. તમે કહો છો કે અમારા
 પ્રભુએ ન્યાય કર્યો. જેને તમે તમારા પ્રભુ કહો છો તે અપે-
 ક્ષાએ અમેાએ માનેલ શુભાશુભકર્મ તેજ પ્રભુરૂપકથી છે.
 અને શુભાશુભ કર્મના અનુસારે સ્વર્ગ નરકમાં જવું તે
 પુનર્જન્મ છે, તે અપેક્ષાએ સિદ્ધ થાય છે. આપણા આ
 જન્મની પહેલાં જન્મ હતો. આત્મા અનાદિ કાલથી છે તે ઉત્પન્ન
 થયો નથી અને તેનો દાઈ ઉત્પન્ન કર્તા નથી માટે અજ છે. જે
 ઉત્પન્ન થાય છે તે કાર્યરૂપ હોવાથી ઘટની પેઠે નહીં થાય છે.
 આત્મા જો ઘટની પેઠે માનો તો તે અનંત જીવનવાળો હોય નહીં.
 બાઈબલમાં પણ આત્માનું અનંતજીવન લખ્યું છે, તેથી પ્રભુએ
 આત્માને બનાવ્યો નથી અને આત્માની સાથે કર્મનો સંબંધ
 પણ પ્રભુએ કયો નથી. અનાદિકાલથી આત્માની સાથે કર્મનો
 સંબંધ છે. તેથી શુભાશુભકર્મોના અનુસારે અનાદિકાલથી
 આત્મા શરીરરૂપ વચ્ચેનાં ધારણ કરતો બંધ છે અને બદલે
 લાય છે એમ પુનઃ પુનઃ નવાં શરીરો પ્રગટાવવાં અને જૂનાં
 ત્યાગ કરવો તે પુનર્જન્મ છે અને એવા પુનર્જન્મે આત્માએ
 અનંતીવાર લીધા અને આત્માની સાથે અસંખ્ય કર્મ સ્ટોરે
 ત્યાંસુધી આત્મા અનેક જન્મોને દેવનો અને છટકનો કર્મનુસારે
 શુભાશુભ અવતાર થાય છે. તમે પણ મને છો કે પુનર્જન્મ
 દિવસે પ્રભુ મરીલોએને ઉડાડે અને તેના શુભાશુભકર્મોના
 અનુસારે સ્વર્ગ નરકને આપે એ ઉપરથી સિદ્ધ થવું કે જીવનની
 સાથે તમારા પુનર્જન્મના દિવસસુધી પણ કર્મો નહીં અને
 પ્રભુ પણ કર્મના અનુસારે ફલ આપે અર્થાત્ કર્મના કારણે.

ઉલ્લાંધીને સર્વ જીવોને તે સ્વર્ગમાં લેઈ શકશે નહીં. પ્રભુ પણ કર્મના કાયદાને અનુસરીને કર્મના આધીન જીવોને ફલ આપશે અર્થાત્ તે પ્રભુ, કર્મના આધીન પરતંત્ર થયો. પાપી જીવોને તે દિવસે સ્વર્ગમાં લેઈ જવાની ઇચ્છા કરે પણ તેની મરજી શું કરે ? કારણ કે તેને કર્મના અનુસારે જીવોને સુખદુઃખ આપવું પડશે, તેમાં પ્રભુ કરતાં કર્મ બલવાન થયું. જીવોએ ઇશ્વરને અકર્તા માની તથા સાક્ષીરૂપ માની શુભકર્મો-પુણ્યકર્મો કર્યા હશે તેઓએ જો કે પ્રભુને પોતાના તથા જગતના કર્તારૂપ નહીં માન્યો હશે તોપણ તેઓને શુભકર્મના અનુસારે સ્વર્ગ આપવું પડશે તેમાં ઇશ્વરનું કંઈ ચાલશે નહીં. તમો એમ કહેશો કે પ્રભુને જગતકર્તા તરીકે નહીં માનનારા અને પરમાર્થપુણ્યકર્મો કરનારા એવા જીવોને તે સ્વર્ગ નહીં આપે પણ પોતાને માનનારા પણ પાપ કરેલાઓને તે સ્વર્ગ આપશે, એમ કહેવામાં પ્રભુનું અન્યાયી પક્ષપાતીપણું અને અજ્ઞાન ઠરશે, માટે તમારે કર્મની સત્તાના તાણે રહીને જીવોને સુખદુઃખ આપનાર પ્રભુ માનવો પડશે, તેથી કર્મ કરતાં પ્રભુ બળવાન નહીં કરે. કારણકે તે કર્મરૂપ કારણના અનુસારે વર્તે છે તેથી. કૃષ્ણે સલામાં દ્રૌપદીને વચ્ચે પૂર્યા તેજ કૃષ્ણરૂપપ્રભુ ન્યાયે મરણ પામ્યા અને તેમની સ્ત્રીઓને લેઈને અર્જુન દિલ્લી જતો હતો, અને વગડામાં કાળા લોકોએ અર્જુનને લુંટ્યો અને કૃષ્ણની કેટલીક સ્ત્રીઓને પકડી પોતાના ઘરમાં ધાલી. કૃષ્ણની સ્ત્રીઓએ કૃષ્ણની સ્તુતિ કરી પણ કૃષ્ણે સહાય કરી નહીં, એમ વિષ્ણુપુરાણમાં લખ્યું છે, કૃષ્ણની સ્ત્રીઓએ પાછલા ભવમાં એક ઋષિની મશ્કરી કરી હતી તેથી તેમના કર્મના અનુસારે કાળાઓએ ઘરમાં ધાલી. દ્રૌપદી સતી હતી તેથી આકાશમાં રહેનાર દેવોએ વચ્ચે પૂર્યા ત્યારે કૃષ્ણના ભક્તો કહે છે કે શ્રીકૃષ્ણે વચ્ચે પૂર્યા. આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે આત્માની સાથે અનાદિ કાલથી કર્મ છે અને તેના અનુસારે જીવોનાં જન્મ મરણો થાય છે તેમાં પ્રભુને વચ્ચે કર્મના અનુસારે ન્યાય કરનાર તથા સુખદુઃખ આપનાર છે

એમ કથના કરવાની જરૂર રહેતી નથી. કારણકે પુણ્ય પાપ
કર્મનુસારે જીવોને સ્વયમેવ શુભાશુભ જન્મો અને સુખ-
દુઃખ થાય છે તેમાં અન્યજીવો અને જડવસ્તુઓ સુખદુઃખમાં
નિમિત્તકારણરૂપ થાય છે. હવે મૂલ વિષય ઉપર આવીને કહેવાનું
કે આત્માના અને કર્મના યોગે પુનર્જન્મો છે અને તે
સિદ્ધ થાય છે. ખોદ્દા પુનર્જન્મના સિદ્ધાંતને માને છે. હિંદુઓ
પુનર્જન્મના સિદ્ધાંતને માને છે. જૈન શાસ્ત્રો પુનર્જન્મના સિદ્ધા-
ંતને સ્વીકારે છે. ખ્રીસ્તી ધર્મમાં ખીલો વાગ્યો તેથી તેના શિષ્યોએ
પુછ્યું કે ભગવન્ ! તમને કયા કર્મથી ખીલો વાગ્યો ? ત્યારે
ખ્રીસ્ત મહાત્માએ કહ્યું કે અહીંથી એકાલુમાં ભવમાં મેં શક્તિ વહે
એક પુરુષને હણ્યો હતો તે પાપ કર્મ હાલ આ ભવમાં ઉદયમાં
આવ્યું અને તેથી મને વિધાયોછું, અર્થાત્ ગૌતમ બુદ્ધના આ
દષ્ટાંતથી પુનર્જન્મો સિદ્ધ થાય છે. શ્રી કૃષ્ણ ભગવદ્ગીતામાં
કહ્યું છે કે—ગનેકજન્મસંસિદ્ધસ્તતો યાતિં પરાંગતિમ્ અનેક જ-
ન્મોથી જેણે આત્માની સાધના કરીને સિદ્ધ થયો છે તે પરગતિ
અર્થાત્ સુક્તિને પામે છે. ભગવદ્ગીતામાં અર્જુનને કૃષ્ણ કહે
છે કે—સદૃશિં જન્માનિ વ્યતીતાંનિ મૈતવાર્જુન—હે અર્જુન ॥ મારા
અને તારા ઘણા જન્મો થયા. જૈનશાસ્ત્રોમાં તીર્થંકરોના અને
અન્યોના જન્મોનું વર્ણન ઘણું છે, તેથી અમો આર્યો પુનર્જન્મ
માનીએ છીએ. “તમો એમ કહેયો કે સાતહજાર વર્ષ પૂર્વે
પ્રભુએ જગત્ રચ્યું,” તે પણ અસત્ય કહે છે. પ્રભુને મનુષ્યોને
પેદા કરે છે તો પુછવાનું કે તે ન્યાયથી સર્વ જીવોને બનાવે છે ?
એમ કહેયો તો સર્વજીવોને એક સરખું કર્મ લગાડવું જોઈતું હતું.
તેવું તો છેજ નહીં. તમે કહેયો કે મનુષ્યજન્મની પહેલાં કર્મ નહોતું,
કર્મ તો મનુષ્ય જન્મ પછીથી લાગે છે તો કહેવાનું કે—કર્મને
લગાડનાર દોષી ! ને કહેયો પ્રભુએ લગાડ્યું તો કર્મનો દોષ
ખરેખર પ્રભુના ચિરપર આવશે. ને કહેયો કે ચપરાને કર્મ
લગાડ્યું તો તેમાં જીવોનો દોષ નહીં દોવાથી છેલ્લા દિવસે
પ્રભુએ પાપીઓને ઘણું નરકમાં ન નાંખવા જોઈએ, કારણ કે તેમાં

સયતાનનો વાંક હોતો. શયતાનને બનાવનાર પ્રભુ છે, તેથી તેમાં, પ્રભુનો વાંક ઠર્યો, તેથી જીવો નિર્દોષી ઠર્યા તેથી જીવો કર્મ રહિત ઠર્યા તથા તેઓનો તેમાં વાંક ન ઠર્યો ઇત્યાદિ ઘણા દોષો આવે છે, તેથી તે તથા ગર્ભમાં બાલક આંધળાં લૂલાં જન્મે છે તે કયા કર્મથી અને તેમણે ગર્ભમાં કંઈ પાપ નથી કર્યું તેથી ત્યાં પ્રભુએ તે જીવોને આંધળા લૂલા કેમ બનાવ્યા ? તેનો ઉત્તર પણ પૂર્વભવનું કર્મ માન્યા વિના મળતો નથી, તથા ગર્ભમાં જે બાલકો મરી જાય છે તે કયા કર્મથી ? તથા પ્રભુએ એવાં બાળકોને કેમ બનાવ્યાં ? તે કર્મની માન્યતા માન્યા વિના પ્રભુના કર્તાપણાથી કંઈ સિદ્ધ થતું નથી. મનુષ્યોને પૂર્વભવનું જ્ઞાન થાય છે તેથી પુનર્જન્મની સિદ્ધિ થાય છે. થીઓસોફીકલ સોસાયટીની સ્થાપક તથા એની-એસન્ટ પણ બાયબલના આધારે પુનર્જન્મની સિદ્ધિ કરે છે. આ ભવમાં ક્રોધ વગેરેની જે લાગણીઓ થાય છે તેનું કારણ પૂર્વભવના સંસ્કારો છે, તથા તુર્તનું જન્મેલું બાલક પોતાની માતાને ધાવે છે તે ક્રિયાનો સંસ્કાર ખરેખર પૂર્વભવોથી આવ્યો આવે છે. તેથી આવી પ્રવૃત્તિ થાય છે. માટે પુનર્જન્મની સિદ્ધિ થાય છે. પુનર્જન્મની સિદ્ધિમાં અનેકઢલીલો મળે છે. પુનર્જન્મ માનવાવાળાઓ પરમાર્થ કાર્યોમાં મરણાન્નિકનો ભય ગણ્યો નથી. આ જન્મ પછી બીજો જન્મ છે એમ માનતાં શરીર છોડવાનો ભય રહેતો નથી તેથી આર્યો અસલથી બ્રાહ્મર્ષણમાં નિર્ભય બનેલા જણાય છે, યુરોપીયનો પણ હવે ગ્રેતાવાડન વિદ્યાથી પુનર્જન્મ માનવા લાગ્યા છે. મનુષ્યો મરીને ભૂતો વગેરે થાય છે અને તે પૂર્વજન્મોનું વર્ણન કરે છે. તેથી પુનર્જન્મો છે એમ હવે જડવાદીઓ પણ સ્વીકારવા લાગ્યા છે. પુનર્જન્મની સિદ્ધિ કરવા માટે લખવામાં આવે તો એક અલગ ગ્રંથ થઈ જાય માટે આટલા કથનથી તમે પુનર્જન્મની માન્યતા સ્વીકારશો.

પ્રીક્ષિત—જેનો કર્મવાદ માનીને કર્મના શુભામ દાસ શક્તિ-હીન બન્યા છે. કર્મ પ્રમાણે થાય છે એવું માનવાથી જેનોના

ધરમાંથી દોઈ સ્ત્રીઓ હઠાવી જાય તો તેઓ કહેશે કે એ તો કર્મના અનુસાર જ-યુ. સ્ત્રીઓને એવાં કર્મ લાગ્યાં હશે તેથી તેને બીજાઓ ઉપાડી ગયા, તેમાં અમે શું કરીએ એમ માનવાથી જોનો મહદાલ નિર્વીર્ય જની ગયા છે અને અમે તો પ્રભુની ઇચ્છાને સર્વ બાબતોમાં હેતુ માનીએ છીએ તેથી જલવાન છીએ.

જૈન—પ્રીસ્તિજંધુ!! તમારે જે કહ્યું છે તે યુક્તિયુક્ત નથી. અર્થાત્-જૈનોની માન્યતા પ્રમાણે નથી. પ્રભુની ઇચ્છાથી સર્વ થાય છે એવી શ્રદ્ધાવાળા ખ્રિસ્તી વગેરે અનુષ્ઠાના ઘરોમાં બીજાઓ પેસી ગયા અને તેઓની સ્ત્રીઓને ઉપાડી ગયા ત્યારે તે પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે-પ્રભુની ઇચ્છા હતી તેથી બીજાઓ અમારી સ્ત્રીઓને લેઈ ગયા. માટે આપણે પ્રભુની ઇચ્છાથી વિરુદ્ધ વર્તી આપણાં સ્ત્રીઓને પાછી લાવવી ન જોઈએ, કારણ કે જો એમ વર્તીશું તો પ્રભુની ઇચ્છાથી વિરુદ્ધ વર્ત્યાં એમ જણાઈશું. આવી પ્રભુની ઇચ્છાને માનનારાઓ મહદાલ-પરતંત્ર-શુભામ બને છે. તમારો સિદ્ધાંત પ્રભુની ઇચ્છા પ્રમાણે થાય છે એમ છે તેથી તમે પણ ગાયલા નિર્જલ શકિતહીન થાઓ તેમાં ઉપરની યુક્તિ વ્યાજબી કરે છે. દોઈ પ્રીક્ષિત માંદો હોય છે તો તે પ્રભુની મરજીથી માંદો પડ્યો એમ જાણે છે, તોપણ તે દવા કરે છે, તે પ્રમાણે જૈન પણ માંદો પડે જો ત્યારે જાણે છે કે કર્મના ઉદયથી રોગ થયો છે, પણ જૈનશાસ્ત્રોના આધારે તે પાછો જાણે છે કે, દવા વગેરેના પુરૂષાર્થથી-ઉદયથી અનિકાચિત કર્મરોગ ટળે છે તેથી તે દવા કરે છે અને રોગને મારી હઠાવે છે. લીન નિકાચિત કર્મનો પણ જ્ઞાન, ધ્યાન, તપ, સંયમથી નાશ થાય છે, તેથી જ્ઞાની જૈનો કે જે જુહસ્થો હોય છે તેના ધરમાંથી દોઈ સ્ત્રી અગર દીકરી હઠાવી જાય છે તો તે તેને પાછી લાવવા માટે તન મન ધનથી કાટિ ઉપાયો કરે છે અને તેના દુશ્મનોને હઠાવીને ગમે તે રીતે પાછી લાવે છે. તે જાણે છે કે કર્મના ઉદયથી તે વાત જની છે પણ તેની સાથે એમ પણ જાણે છે કે ઉદયથી ખતથી કર્મના ઉદયનો નાશ કરી શકાય છે. ઉદયથી કર્મ બંધ છે અને તે પાછું

ઉદ્યમથી હું છે, માટે ખરો જ્ઞાની જૈન, છાંદગીના છેલ્લા આસો-
અષાસ સુધી કર્તવ્ય કર્મનો ઉદ્યમ કરે છે. તેના ઉદ્યમમાં તે
આત્મશ્રદ્ધા, આશા અને ઉત્સાહથી મંડ્યો રહે છે. કોઈ કાર્ય કરતાં
લાખો વખત કરોડો વખત નિષ્ફલ ગયો છતાં પણ તે આશાને
ઉત્સાહને મૂકતો નથી, તેથી તે મહદાલ-દાસ-ગુલામ બનતો નથી.
આત્મબળના વિશ્વાસી જૈનો, કદાપિ નિર્બલ-મહદાલ બનતા નથી
જ્ઞાની જૈનો, સાંસારિકવ્યાવહારિક કાર્યોમાં તથા ધાર્મિકકાર્યો
કરવામાં કર્મના ઉદ્યમની સાથે યુદ્ધ કરે છે. મોહરૂપ શયતાનની
સાથે યુદ્ધ કરે છે અને આત્માની શક્તિયો ફારવીને આદર્શ કર્મ
યોગી બને છે, તેઓ ન્યાયથી પ્રવર્તે છે. કોઈના ઉપર અન્યાય પક્ષ-
પાતથી જૂદમ ગુજારતા નથી. મોહરૂપી શયતાનના બલની બહા-
દૂરીને તે ખરી બહાદૂરી સમજતા નથી. તમારા નવા કરારમાં
પણ “ ઇશુએ તરવારથી કોઈને મારવા નહીં ” વગેરે ઉપદેશ
આપીને શયતાનીયત અધર્મ બલને ધિક્કાર્યું છે. જે જૈનો
ધર્મર્થે પરમાર્થે અર્પાઈ જાય છે અને પોતાના દેહવિત્તાદિક
મોહને લાત મારે છે અને ધર્મ કર્મો કરતાં મોહરૂપ શયતાનના
તાબે થતા નથી તે પવિત્ર જૈનો છે, એવા પવિત્ર જૈનો સત્ય,
દયા, અસ્તેય, અવ્યલિચાર વગેરે સદ્ગુણોના માર્ગે વળે છે અને
હૃદયમાં આત્મારૂપ પ્રભુને પ્રગટાવતા જાય છે. તેમજ સેવાલક્ષિત
કર્મયોગ અને જ્ઞાનથી આત્મશુદ્ધિ કરતા જાય છે. સાંસારિક
સમાજ સેવા, રાષ્ટ્રસેવા વગેરેમાં આત્મભાવે અર્પાઈ જાય છે.
તેઓ જે કંઈ કરે છે તે આત્માની શુદ્ધિમાટે કરે છે. તેઓ
ખરેખરા ધર્મ્યયુદ્ધને કરીને સંસારમાંથી શયતાનના કાવાદાવા-
ઓને હઠાવીને આપોઆપ પ્રભુરૂપ બને છે. કર્મમોહરૂપ
શયતાનના ક્રંદાઓને ઝાળખીને તેઓથી ખચી જવા સદા આત્મો-
પયોગ ધારણ કરે છે. ગૃહસ્થ જૈનો પોતપોતાના ચોથા ગુણસ્થા-
નકના અને પાંચમા ગુણસ્થાનકના અધિકાર પ્રમાણે વર્તે છે અને
ત્યાગી સાધુઓ, સ્વધર્મના અધિકાર પ્રમાણે વર્તે છે. ખરેખરા
જૈનો, પ્રાણાંતે પણ જૈનધર્મનો અને સ્વાધિકારકર્તવ્યકર્મરૂપ
ધર્મનો ત્યાગ કરતા નથી. કર્મનો ઉદ્ય, કર્મનો ઉદ્ય એમ કરી

જેનો બેસી રહીને ઉદયમ કરતા નથી તે ખરા જેનો નથી. આત્મ
રૂપપ્રભુની ઇચ્છા અને કર્મ એ બે અપેક્ષાએ એક છે. કારણ કે
ઇચ્છા છે તે ભાવકર્મ છે. ખ્રીસ્તિયો પ્રભુની ઇચ્છા છે એમ
માની બેસી રહેતા નથી તો જેનો જેન શાએથી વિરૂદ્ધ ખોટી રીતે
કર્મનો ઉદય માની કર્મનો નાશ કરવા પ્રયત્ન ન કરે એમ કેમ
બને ? અર્થાત્ ન બને, અને જેનો કર્મના ઉદયના સ્થાનો ઉદયમ
કરે કરેને કરેજ. જળમાં ડૂબેલું લોકડું જેમ જલ ઉપર આવે છે
તેમ જેનો કર્મ છૂટવા તત્પર થયા હોય છે અને જે મોહને
છૂટવા, કર્મને જાણીને કર્મરૂપચત્ર ચયતાનના સ્થાનો યુદ્ધ કરવા
તેપાર થાય છે તે જેન હોવાથી મહાસત-નિર્વીર્ય બનતો નથી.
ચેટકદાન, ખારવેલ, ચંદ્રગુપ્તરાજ, કુમારપાલરાજ, વસ્તુપાલ
તેજપાલ પ્રધાન, હેમચંદ્ર સૂરિ, હરિભદ્રસૂરિ જેવાઓ વિશ્વમાં
આત્માદિકશક્તિઓથી ભરપૂર થયા હતા. જેનો ધર્મયુદ્ધથી
પાછા હઠતા નથી, માટે જેનો, પોતાનું તથા રેશ સમાજ તથા
સ્વસંપત્તિ રક્ષણ કરવાની શક્તિઓનું ચિદાણ લેઈ બલવાન બને છે,
અને જેનોએ બલવાન બનવું જોઈએ. નિર્વીર્ય મહાસત બીરુ એવા
જેનને દુનિયામાં જીવવાનો અધિકાર નથી. જેનોએ જેનોની સેવા
સક્તિમાં અર્પણ કરવું જોઈએ. નાનવરા, લગ્નનાં અધિકાર્ય,
વધુ નવકારથી જમણ ખર્ચો વગેરેનાં ખર્ચો ન કરતાં જેનોની
બ્યાવહારિક ધાર્મિક શક્તિઓ ખીલવવામાં તનમન થનથી અર્પણ
કરવું જોઈએ અને જેનોની સેવામાં જીવવાને યુદ્ધ ત્યાગ કરીને
જીવતાં જ મરણવા બનીને ખરા ન બની આત્મચર્ય પ્રભુને
અંતરમાં સાક્ષાત્કાર બનુમવો જોઈએ અને મહાસત ધમ્, બીરુ,
કાયર, સ્વાધી ન બનવું જોઈએ. જેનરૂમ સંજ, જેનમારિ
તથા સ્વબળુઓની રક્ષામાં સ્વાધી સ્વાત્મલોગી બનવું જોઈએ.
થનસત્તા કરતાં પોતાના કર્મને બંધતરુદો. હવે મારને
ધર્મધર્મ અર્પણ કરવું જોઈએ. જેનકરે, જેનરૂમ, જેન
જાણ્યર્પણમાં કાલવામાં પોતાની જાતને જુદી જુદી જેનબળુઓના
દુઃખમાં પ્રાર્થણ કરીને આત્મલોગ અર્પણે જોઈએ. વદસ્ય
મતધારી જેનોને નિરપરથી રહેવું જોઈએ. દિલોગે ત્યાગ છે,

એકેન્દ્રિયાદિક જીવોની તો તેઓ કાર્ય કરતાં યતના કરી શકે છે અને સાધુવ્રત ધરી વીશવશા દયા પાળવાની ઇચ્છા રાખે છે. ઇ. સ. ૧૯૧૪ થી શરૂ થયેલ યુરોપના મહાયુદ્ધમાં ખ્રિસ્તિઓએ શયતાનના વશ થઈ પરસ્પર ખ્રિસ્તિઓને દે'સી નાંખ્યા-કાપીનાખ્યા, બાવી ખ્રિસ્તિઓની બહાદૂરી તે ખરેખર અધર્મ શયતાનીયત બહાદૂરી છે. એવી શયતાનીયત બહાદૂરીથી હિંદમાં મહાભારત યુદ્ધ થયું અને તેથી હિંદની પડતી થઈ. દેશ, રાજ્ય, કોમ, જાતિ, આમડી, લક્ષ્મી, સત્તાના બળનો શયતાનના વશ થઈ દુરૂપયોગ કરી તરવાર ન ઉઠાવવી એમ ઇશુએ ઉપદેશ આપ્યો છે, છતાં ખ્રિસ્તિઓ તેથી અશ્રદ્ધાળુ બન્યા છે અને પોતાની બહાદૂરી બલવાનપણું જાણાવે છે તે અસત્ય છે. કારણ કે તેવા રાજ્ય, ધન, દેહબલમાં મોહરૂપ શયતાનનો વાસો થવાથી અને મોહબળ તે પશુબળ હોવાથી તેવા બળમાં મુસ્તાફ રહેનારાઓ પશુઓના બળથી કંઈ આગળ આવ્યા નથી. મનુષ્યનું શરીર તે જીવનું દેવળ છે અને તેમાં આત્મારૂપ પ્રભુનો વાસો છે તેનો નાશ કરવો તે પ્રભુ મહાવીર દેવની આજ્ઞા વિરુદ્ધ છે તથા બાઈબલમાં પણ મનુષ્ય શરીરને દેવલ સમાન કહી તેમાં પ્રભુ વસે છે એમ જાણાવ્યું છે, તેથી યુરોપીયમહાયુદ્ધનીપેઠે મનુષ્યસંહારની જીતમાં ખરેખર બલ ન માનતાં આત્મ રક્ષણાર્થે જ ફક્ત દેહાદિક બલનો ઉપયોગ કરીને આત્મબળથી જીવીને મોહરૂપશયતાનને હરાવી ખરા જૈન બનવામાંજ સ્વતંત્રતા, સ્વરાજ્ય, આકાશરાજ્ય અને અનંત જ્ઞાનમય સુખી જીવન છે, એમ જાણી આત્મબલની પ્રસંશા કરો. દેહબલનો અહંકાર ન કરવો જોઈએ, રાજ્યબલ, ધનબલ અને વિદ્યાબળ તથા સત્તા બલનો અહંકાર કરનારાઓ, શુદ્ધાત્મરાજ્યથી પતિત થાય છે અને મોહરૂપશયતાનના વશ થાય છે. યુરોપસ્થખ્રિસ્તિઓ હવે છેલ્લા યુદ્ધથી સમજવા લાગ્યા છે કે હિંસાયુદ્ધથી શાંતિસુખ નથી. પ્રેમથી શાંતિ છે. ક્રોધને ક્ષમાથી જીતવામાં શાંતિ છે. મોહરૂપશયતાન બલને જીતનાર ક્ષમા, સરળતા, સત્ય, અહિંસા, બ્રહ્મચર્ય, સંતોષ, લઘુતા, નમ્રતા, શુદ્ધપ્રેમ, જ્ઞાન, તપ, દમ, દાન. પરમાર્થ, નીતિ;

અભિધારત્યાગ, વગેરે સદ્ગુણોથી પ્રગટેલું - આત્મગણ તેજ
 ખરેખરે જલ છે. કારણ કે તેથી આત્માની અનંત જીવનવાંળી
 મુક્તિની પ્રાપ્તિ થાય છે. એમ જૈન, હિંદુ, શાસ્ત્રોમાં જણાવ્યું છે
 અને તમારા ઇશુખ્રિસ્તે જાણવણમાં પણ જણાવ્યું છે, માટે
 એવા આત્મગણને પામવા પ્રયત્ન કરો. જૈનો કર્મને માને છે
 અને આત્માને માને છે પણ તેઓ કર્મરૂપશયતાનગણને
 હાવીને આત્માના જલને પામવાના જ અભિલાષી છે અને તે
 માટે જૈનધર્મની આરાધના કરે છે. મોહાદિ કર્મરૂપ શયતાનથી
 આત્માને મુક્ત પૂર્ણ શુદ્ધ કરવો એજ જૈનશાસ્ત્રોનું મૂલ રહસ્ય
 છે અને તે આત્મજ્ઞાન પામીને મોહને છૂટી શૂરા મર્દ આત્મ
 લોગી જૈનો બને છે, તે ખરા જૈનો છે. કોટિકોટિવાર ઉધમ
 કરતાં પણ જ્યારે કર્મ ન હોય ત્યારે તે લોગાવલી-પારબ્ધનિ-
 કાચિતકર્મ છે એમ જાણનારા જૈનો, કર્મના તાળે થે શંક હાસ
 શક્તિહીન બનતા નથી. પ્રોસ્તિયો જેમ સર્વત્ર પ્રોસ્તિધર્મ
 ફેલાવવા આત્મલોગ આપી રહ્યા હતા તેમ સંપ્રતિ, અચોક,
 વગેરે રાજના સમયમાં જૈનો પણ પ્રવૃત્તિ કરતા હતા. જ્યારથી
 જૈનધર્મને રાજ્યાશ્રય મળતો બંધ થયો ત્યારથી જૈનધર્મીઓનું
 જોર ન્યૂન થવા લાગ્યું છે. ખરા જૈનો, રાજ્યાશ્રયને પણ ઇચ્છતા
 નથી, તેતો આત્માની શક્તિયોના બળે સ્વાશ્રયી બની પોતાના
 પગપર ધર્મને ઉભો રાખે છે, રાજ્યાશ્રયી એવા ઘણા ધર્મો
 ફનિયામાં રહ્યા નથી, તો હાલના રાજ્યાશ્રયીધર્મોની પણ એક
 વખત એવી અવસ્થા થવાની, માટે રાજ્યાશ્રયધર્મના મોહથી
 અહંકારી ન બનવું. એવી બહારથી તો ચઢતી પડતી સર્વની
 થાય છે માટે તેમાં ન મુજાતાં આત્માના સદ્ગુણોવડે આત્માનું
 શુદ્ધાત્મ મોક્ષરાજ્યને જીવતાં અંતરમાં પ્રગટાવી આત્મબક્ષી
 થવું જોઈએ. હિંસાદિ દુષ્ટ દુર્ણુ દુરાચારના જીવનથી નરક છે
 અને પુણ્ય વિચારો તથા પુણ્ય કર્મથી સ્વર્ગ થાય છે અને
 આત્માના શુદ્ધ સ્વરૂપમાં પરિણમવાથી મોક્ષ થાય છે. દુર્ણુ
 દુરાચાર પાપબલ છે તે મોહરૂપ શયતાનનું જલ છે, તેનાથી
 ખરો મુખ શાન્તિ ઠઠિ થઈ નથી અને થવાની નથી.

ખ્રીસ્તિ—પ્રભુ જ્યારે છેલ્લો દિવસ આવશે અને ન્યાય કરશે ત્યારે શયતાનને ઘોર શિક્ષા કરશે અને તેના ફંદામાં ફસાયેલાઓને પણ ઘોર શિક્ષા કરશે અને નરકમાં નાખશે.

જૈન—ખ્રીસ્તિખંધુ!! ઇશુ અગર ઇશુનો પિતા બન્ને જોડ્યાળ છે તો તેઓ છેલ્લા દિવસે પણ પાપીઓને નરકમાં નાખી શકે નહીં. રૂશિયાનો મહાત્મા ટોલ્સ્ટોય કહે છે કે પ્રભુ ક્યાળ છે તેથી કે-ઇને નરકમાં નાખે નહીં, અને નરકને બનાવે નહીં. જૈનશાસ્ત્રમાં અનાદિકાળથી નરકો છે. તથા તેમાં પાપીઓ પાપકર્મથી બંધ છે પણ પ્રભુ તેઓને નરકમાં નાખે છે એવું લખ્યું નથી. પ્રભુ જો છેલ્લા દિવસે શયતાનને ઘોર શિક્ષા કરે તો શયતાન પ્રભુને પુછશે કે તે મ્હને જેવો બનાવ્યો તેવો હું થયો, તો પછી મ્હને ઘોરશિક્ષા જે કારણથી કરી છે તે કારણ તો મારામાં ત્હેં દાખલ કર્યું. તે મારામાં મોહ મૂક્યો, તેથી મોહ આવ્યો, ત્હારા વિના બીજો કોઈ મારામાં ખરાબ વિચાર મૂકી શકે નહીં તો મ્હને તું નરકની શિક્ષા કરે તેમાં ત્હારો વાંક છે, તથા ત્હેં મને વાર્યો પણ નહિ. મારા પર ત્હારું બળ અજમાવ્યું નહીં. એમ પ્રભુને શયતાન કહીને પ્રભુ પાસે ન્યાય માગે તો પ્રભુને પોતાની બૂલ કબૂલ કરવી પડે કે મેં શયતાનને બનાવ્યો તે ઠીક કર્યું નહીં અને મનુષ્યો, શયતાનથી લલચાયા તેમાં પણ પરંપરાએ મારી બૂલ થઇ અને પાપીઓને નરકમાં નાખતી વખતે પણ શયતાનની પેઠે પ્રભુનો વાંક કહાડે. પાપી મનુષ્યો એમ કહે કે અમોએ પ્રભો! ત્હારા પર વિશ્વાસ ન કીધો તેમાં હે પ્રભો! ત્હારી બૂલ છે, કારણ કે ત્હેં ત્હારામાં વિશ્વાસ રહે એવું જ્ઞાન કેમ ન આપ્યું? તથા જો અમોને ત્હેં બનાવ્યા તો ઇશુના જેવા શ્રદ્ધાળુ કેમ ન બનાવ્યા? ઇશુને સારો લક્ષ્મી બનાવ્યો અને અમને શયતાનના ફંદામાં ફસાઈ જઈએ એવા બનાવ્યા તેમાં ત્હારો અન્યાય પક્ષપાત છે. છતાં અમને નરકની શિક્ષા કરતાં અન્યાય કેમ કરે છે? પાણીમાં જેવો રંગ નાખીએ તેવું પાણી થાય, હે પ્રભો!! ત્હેં અમારામાં સારી શ્રદ્ધા મૂકી હોત અને પડેલાંથી શયતાનને ન બનાવ્યો હોત

અને બનાવવાની સાથે તેની શક્તિ દૂરી લીધી નહીં અને પછી હંમેશાં લાખો વર્ષ પછી પાછા ન્યાય કરતી વખતે શયતાનનો તથા અમારા વાંકે કારો તે ન્યાય ગણાય નહીં. ઇશુના ઉપદેશથી અમને શ્રદ્ધા ન થઈ તેનું કારણ એ છે કે ત્હે અમારા આત્માને બતાવ્યો પણ ઇશુનો ઉપદેશ અમે સમજીએ તેવી બુદ્ધિ શ્રદ્ધા કેમ ન આપી? સુધા અને ઇશુના જેવા અમને કરવામાં વચ્ચે શયતાન નહોતો હતો તેને તેજ વખતે કેમ તે દૂર કર્યો નહીં? અને હવે ઇશ્વા દિવસે અમને નરકમાં મોકલે છે? માટે અમે નરકમાં જઈશું નહીં, તમેજેજ શયતાનને બનાવી માંછલાંની પાછળ પારથી બનાવવાની ઘેટ બૂલ કરી છે, એવું ન્યારે પાપીઓ પુછ્યે ત્યારે પ્રભુને તેરી બી ચૂપ ઓર મેરી બી ચૂપ કહી ખેલ ખલાસ કરવો પડેશે. એથી એવી વાતો ન માનતાં અનાદિકાળથી જગત્ અને જીવો છે, તથા અનાદિકાળથી જીવોને કર્મ લાગ્યાં છે અને જીવો પુણ્ય અને પાપના અનુસારે સ્વર્ગ તથા નરકમાં જાય છે એમ સિદ્ધાંત માનવામાં કોઈ જાતનો દોષ આવતો નથી. તથા પરમેશ્વર ઉપર પૂર્વોક્ત કર્તાપણાના દોષો પણ આવી શકતાં નથી.

ખ્રીસ્તી—ન્યારે પુનરુત્થાનનો છેલ્લો દિવસ આવશે ત્યારે સૂર્ય ચંદ્ર વગેરેનો નાશ થશે. દરિયા પહાડો વગેરેનો પ્રભુ નાશ કરશે. પ્રભુ સર્વ જીવોને ઉઠાકશે અને ધર્મી અને પાપી આત્માઓને બે વિભાગમાં વહેંચી નાખશે. ધર્મીઓને સ્વર્ગમાં પોતાની પાસે લેઈ જશે અને પાપીઓને શયતાનની સાથે નરકમાં નાખશે. બાઈબલના પ્રગટીકરણમાં પ્રભુ સ્વર્ગમાં સિંહાસન ઉપર બિરાજે છે અને દેવહોતો તેની પાસે બેસે છે તથા જે છેલ્લો દિવસ આવશે તે વખતનું બવિધ્ય લખ્યું છે તેને અમે સત્ય માનીએ છીએ.

જૈન—ખ્રીસ્તિયો! તમેજે જે હકીકત કહી તેને અમે જૈનશાસ્ત્રી વિરુદ્ધ હોવાથી તથા તે બુદ્ધિગમ્ય તથા ઘડાગમ્ય નહીં થવાથી તેને સત્ય તરીકે સ્વીકારતા નથી. તમારી એવી માન્યતાને તો બોદો, હિંદુઓ અને જૈનો સત્ય તરીકે માનતા નથી. છેલ્લા દિવસે પ્રભુ સર્વને ન્યાય કરશે, એવી માન્યતામાં સત્યતા નથી.

સૂર્ય ચંદ્ર આકાશ વગેરેનો નાશ થવાનો નથી. કેટલાક હિંદુઓ મહાપ્રલય માને છે તે વખતે સર્વ વિશ્વનો નાશ માને છે, પણ પ્રભુ, સર્વલોકોને ઉઠાડી ઉભા કરી એક દિવસે ન્યાય કરે છે એવું તેઓ માનતા નથી. જૈનો તથા જૌદો મહાપ્રલયને માનતા નથી, જૈનો જગતને અનાદિ અનંત માને છે. તેથી મહાપ્રલય થતો નથી એમ શ્રદ્ધા ધારે છે. જગત્કર્તાવાદીઓને ધ્વિર છે તે જગતનો કર્તા છે એમ માનવાપણું હોવાથી તેઓ દુનિયાની આદિ અને અંત માને છે. બાઇબલના પ્રગટીકરણના ભવિષ્યવાદ જેવા ભવિષ્યવાદો જો મારે લખવા હોય તો અનેક લખી જતાવું, તેમાં સત્યતા હોય એવું અમારું મત નથી. દુનિયામાં ચાલતા અનેક ધર્મશાસ્ત્રોમાં એવા પણ રૂપાંતરે ફેરફારવાળા પરસ્પર વિરૂદ્ધ એવા અનેક ભવિષ્યવાદો છે તેથી અમુક ઉપર વિશ્વાસ મૂકવો, તે વખતનો દિવસ આવ્યા પહેલાં શ્રદ્ધા મૂકી શકાતી નથી. અનેક યુરોપદેશસ્થવિદ્વાનો પણ આવા ભવિષ્યવાદોને શંકાની દૃષ્ટિથી દેખવા લાગ્યા છે. મનુષ્ય મરે છે કે તુર્ત સ્વકર્માનુસારે ખીજે ભવ ધારણ કરે છે પણ તેને છેલ્લા દિવસસુધી કબ્રમાં પડી રહેવું પડતું નથી, એમ જૈનહિંદુશાસ્ત્રોથી સમજાય છે, માટે અમને તે બાબતમાં અમારો સિદ્ધાંત સત્ય લાગે છે. પ્રલય મહા પ્રલયની વાતો ન કરતાં આત્માની, મનની અને કાયાની પવિત્રતા કરવી. મનમાંથી સર્વ ખૂરા વિચારોને દૂર કરવા અને સદ્વિચારોથી મનને ભરી દેવું અને જ્ઞાનાનન્દમયપ્રભુજીવને જીવવાનો નિશ્ચય કરી આત્મધ્યાન ધરવું. શરીરે જીવતાં છતાં શરીરમાં મોહરૂપ શયતાનને મારી તેની કબ્ર કરવી અને આત્મારૂપ પોતાને ઇશુ જાણી પરમાત્મા પ્રભુની સાથે લયલીન થઈ શુક્રત્રય્યાન રૂપ આકાશમાં ઉઠ્યા જવું અને આત્મા તેજ પરમાત્મા છે એમ અંતરમાં અનુભવ કરવો. શરીર પેઠે આત્માને ન લાવવો પણ તેથી ન્યારો લાવવો અને હું તુંના સંકલ્પવિકલ્પથી મુક્ત થઈ શરીરમાં જીવતા આત્માથી જીવતા થવું અર્થાત્ દેવ થવું તેજ શરીરમાં પુનરુત્થાનનો છેલ્લો દિવસ માની શુદ્ધાત્મસ્વરૂપમાં મંજ થઈ જવું. શરીર તેજ જગત છે એમ માનીને મન મોહ

રૂપ સંયત્તાનથી દૂર રહેવું. શરીરમાં આત્માને સમ્યગ્જ્ઞાનથી પ્રગટ કરવો તેજ મરેલા જીવા પોતાને જીવંતા કરવાનું છે. પર-
માત્મા-સર્વજ્ઞ-વીતરાગ દેવ છે તે પિતા છે અને સમ્યગ્જ્ઞાની
અન્તરાત્મા તે પ્રભુ પરમાત્માનો પુત્ર છે. શુદ્ધધ્યાન તે વંધ
સ્તંભ છે, તેમાં અન્તરાત્મારૂપી ઈશુને લગાડવામાં આવે છે
એટલે અન્તરાત્મારૂપ ઈશુનું સર્વથા મોહનાશ રૂપ બાહ્ય મરણ
થાય છે અને તેજ શરીરમાં અન્તરાત્મા, પોતાના કેવલજ્ઞાનથી
પ્રભાસીને પરમાત્મા પ્રભુ થી ઉઠી લોકોને બોધ આપી છેવટે ઉચ્ચ
બ્રહ્માકાશમાં સિદ્ધશિલાપર બિરાજમાન થાય છે. આત્મા પોતાની
સમ્યગ્દૃષ્ટિ પામે છે તેજ સમ્યગ્ દર્શનરૂપ બાપટિંગમ છે. પવિત્ર
શુદ્ધાત્મા રૂપ થએલા સર્વે આત્માઓ દેવો થાય છે, એવી જૈન
શાસ્ત્રોની માન્યતા છે. ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, કામ, અજ્ઞાન, રતિ
અશંતિ, આદિ સર્વ મોહ પ્રવૃત્તિઓનો ક્ષય કરવાથીજ આત્મારૂપ
પ્રભુનો પ્રગટભાવ થાય છે અને આત્મામાં કેવલજ્ઞાન પ્રગટે
છે. એવું જ્ઞાન અને આત્માનંદ પ્રાપ્ત કરી શુદ્ધાત્માના અનંત
જીવને જીવવામાટેજ બાહ્યજીવનનું પ્રયોજન છે.

પ્રીક્ષિત—જૈનબંધુ ! તમારી સાથે વાત કરવાથી અમને
ધણું બણવાનું મળ્યું, ઇશુકર્ષિત અને બાઈબલમાંથી તમો તમારી
દૃષ્ટિએ શું સત્ય માનો છો તે જણાવયો.

જૈન—પ્રીક્ષિતબંધુ ! જૈનશાસ્ત્રોના શુદ્ધમૂળરૂપ અને શુદ્ધ
રૂપાપૂર્વક સમ્યગ્ અભ્યાસથી આત્મામાં સમ્યગ્જ્ઞાનદૃષ્ટિ પ્રગટે છે,
તેથી મિથ્યાત્વ શાસ્ત્રોને સાત નયોની સાપેક્ષ સમ્યગ્ દૃષ્ટિથી સમજી
રૂપે પરિણામવાળી શક્તિ પ્રગટે છે, મિથ્યાત્વીઓને સમજીન-
વાળાં શાસ્ત્રો પણ મિથ્યાત્વરૂપે પરિણમે છે. જૈનશાસ્ત્રોનો જેઓએ
પૂર્ણ અભ્યાસ કર્યો છે તેઓને બાઈબલમાં જે કંઈ સત્ય સારું
છે તે જૈનશાસ્ત્રોમાં છેજ એમ અનુભવાય છે, દમ્પિ, સ્વર્ગ અને
નરક માને છે. પુણ્યથી સ્વર્ગ અને પાપથી નરક માને છે તે
જૈનશાસ્ત્રોમાં છે. ઇશુએ યહુદીઓના વજનની ભુલો દર્શાવી જે
વેદો અગત્ય પણ કામવાની દલીલો તેને નહીં કહ્યું હોય તે સારું

કર્તુ. તથા યહુદીઓના સમયની સુન્નતની રૂઢીને હિસાબમાં ન ગણી
 એમ પ્રેરિત પાઉલના વિચારોથી માલુમ પડે છે. રોટલી ઉપર
 ઇશુનું લોહી કદ્દપી તેનું લક્ષણ કરવું તેમાં મિથ્યાત્વ પાપ બુદ્ધિ
 છે. ઇશુએ આકાશમાં સાકાર પ્રભુ માન્યો છે, પણ આકાશમાં
 પરમાત્મા નિરાકાર છે અને એમ મુસલમાનો પણ કુરાનના
 આધારે માને છે. ઇશુએ હિંસા ન કરે એમ કહ્યું છે તે મનુ-
 ષ્યોની હિંસા ન કરવા માટે કહ્યું છે, પણ જલયર, પશુ, પંખી-
 ઓની હિંસાના ત્યાગ માટે ખાસ ઉપદેશ આપ્યો નથી. માછ-
 લાંનું માંસ ઇશુ ખાતા હતા અને દ્રાક્ષારસ પીતા હતા. મર્યા
 પછી પણ તેમણે માછલીઓ પકડાવવામાં અન્યલક્ષ્યોને સહાય
 કરી છે. તેમણે ચોરી, વ્યભિચાર અને અસત્યના ત્યાગ માટે
 ઉપદેશ આપ્યો છે. પાપોનો ત્યાગ કરવા તેમણે ઉપદેશ દીધો
 છે. પ્રભુમાં અન્ધવિશ્વાસ મૂકવા માટે ઘણાં અસરકારક વચનો
 કહ્યાં છે અને પોતાને પ્રભુના પુત્રતરીકે ઓળખાવીને તેવો
 વિશ્વાસ મૂકવા માટે ઘણી વખત લોકોને કહ્યું છે. તેણે રાગીઓ
 વગેરેની પર દયા ખાધી છે અને મોહરૂપ શયતાનને છતવા
 હિંદુસ્થાનના કબીર વગેરે લક્ષ્યોની પેઠે ઉપદેશ આપ્યો છે.
 પ્રભુના ઉપર તેમનો વિશ્વાસ પ્રેમ હતો પણ જૈનશાસ્ત્રોમાં લખેલ
 પ્રભુ સ્વરૂપને તેમણે જાણ્યું નથી. સ્વામી રામતીર્થ કહે છે કે,
 ઇશુએ તિબેટ સુધી મુસાફરી કરી હતી અને ત્યાંના મહાત્માઓ
 પાસેથી ઇશ્વર લક્ષિતનું જ્ઞાન કરીને તેમના દેશમાં જઈ ઉપદેશ
 દીધો હતો. નીતિના ગુણોનું ખાઈખલમાં વર્ણન છે પણ ખાઈ-
 ખલના સર્વ વિચારોની શ્રદ્ધા કરનારાઓતો અતે અન્યધર્મી-
 ઓના દેર્ષી બને એવું થાય છે. કારણ કે તેમાં અન્યધર્મીઓ
 સાથે સ્વધર્મી જેવું વર્તન રાખવાનું ખાસ લખ્યું નથી.
 ઇશુમાં નીતિના ગુણો કંઈ કંઈ ખીટ્યા હતા. નવા કરારનાં
 વાક્યો-“શરીરને જે મારી શકે છે પણ આત્માને મારી
 શકતા નથી તેથી ખીટો મા.” પૃથ્વીપર શાંતિ કરવાને
 હું આવ્યો છું એમ ન ધારો, શાંતિ નહીં પણ તરવાર ચલાવવાને
 હું આવ્યો છું કેમકે માલુસને તેના ખાપને ઉલ્લેખ તથા

લીકરીને તેની માને ઉલટી તથા વહુને તેની સામુને ઉલટી
 ફેરવવાને હું આબ્યોહું અને માણસના વૈરી તેના ધરમાં થયે
 (માંથી) તેઓ કહે કે જુઓ ખાવડાને દાડના માણસ
 પાપીઓનો અને દાણીઓનો મિત્ર, " મંદિર કરતાં હિયાં, એક
 મોટો છે; યસ કરતાં હું દયા ચાહું છું. " પવિત્ર આત્માને ઉ-
 લટું જે કોઈ કંઈ કહેશે તે તેને માફ નહિ કરાશે. આ યુગમાં
 નહિ ને આવનાર યુગમાં પણ નહિ " "તારી તરવાર તેના
 મ્યાનમાં પાછી ઘાલ કેમકે જે સઘળાં તરવાર પકડે છે તે તર-
 વારથી નાશ પામશે" ઇશુએ પાસે આવીને તેઓને કહ્યું કે આ-
 કાશમાં તથા પૃથ્વીપર સર્વ અધિકાર મને સોંપાયો છે. "પ્રભુના
 નિયમશાસ્ત્રમાં કહેલા પ્રમાણે હોવાના એક જોડાનો અથવા કબૂત-
 રનાં જે બચ્ચાંનો યસ કરવા સાડું તેઓ તેને યશ્ચાલેમમાં લેઈ
 ગયા (ઇશુના જન્મ પછીની ક્રિયા, લુક) "જો કોઈ મારી પાસે આવે
 ને પોતાના બાપનો તથા માનો તથા વહુને તથા છોકરાંનો તથા
 બાઈઓનો તથા બહેનોનો તથા પોતાના જીવનો પણ દેવ ન કરે
 તો તે મારો શિષ્ય થઈ શકતો નથી. "દેવનું રાજ્ય પ્રગટ રીતે
 નથી આવતું અને એમ નહિ કહેશે કે જુઓ તે હિયાં છે,
 અથવા તે ત્યાં છે, કેમકે જુઓ દેવનું રાજ્ય તમારા મધ્યે છે"
 જે કોઈ પોતાને ઉચ્ચ કરે તે નીચો કરાશે ને જે પોતાને નીચો
 કરે તે ઉચ્ચ કરાશે. " (લુક) "જે કોઈએ ઘરને કે આ બાપને
 બાઈઓને કે વહુને કે છોકરાંને, દેવના રાજ્યને લીધે મૂક્યાં હશે
 તે આકાળમાં બહુ ધણું તથા આવનાર કાળમાં અનંત જીવન
 પામ્યા વિના રહેશે નહીં" (લુક) "એવો હોય તે આવે છે
 તે સર્વના ઉપર છે, જે પૃથ્વીનો છે તે પૃથ્વીનો છે ને પૃથ્વીનું
 કહે છે "ઇશુએ તેઓને કહ્યું કે હું તમને ખચીત કહું છું કે તે
 શટલી મુસાએ આકાશથી તમને આપી નથી પણ આકાશથી જે
 ખરી શટલી છે તે મારો જાપ તમને આપે છે" જીવનની શટલી
 હું છું જે મારી પાસે આવે છે તેને જીવ નહિ જ લાગશે"
 "એવો હોય તે આવે છે તે સર્વ આપ છે ને મારું લોહી પીએ છે
 તેને અનંતજીવન છે. જે મારું માંસ ખાય છે અને મારું લોહી

પીએ છે તે મારામાં રહે છે ને હું તેમાં રહું છું. જે મને ખાપ છે તે પણ મારાથી જીવશે” યોહાન (અધ્યાય. ૬) એ કોઈ તરસ્યો હોય તો તે મારી પાસે આવીને પીએ. મારાપર વિશ્વાસ કરે છે તેના પેટમાંથી જીવતા પાણીની નદીઓ વહેશે” (યોહાન અધ્યાય ૭) મારી વાત તમે સાંભળતા નથી માટે તમે તમારા ખાપ સેતાનના છો, તે પ્રથમથી મનુષ્ય ઘાતક હતો. જે દેવનો છે તે દેવની વાતો સાંભળે છે” તમે દેવના નથી માટે સાંભળતા નથી. ઇબ્રાહીમ થયા અગાઉ હું છું. “હું તથા ખાપ એક છેએ” તું માણસ છતાં પોતાને દેવ ઠરાવે છે. ઇશુએ તેઓને ઉત્તર કીધું ? તમારા શાસ્ત્રમાં એ નથી લખ્યું કે, મેં કહ્યું કે તમે દેવો છો ? જેઓ દેવની વાત પામ્યા તેઓને જો તેણે દેવો કહ્યા તો જેને ખાપે દેવ ઠરાવ્યો ને જગતમાં મોકલ્યો તે હું દેવનો કીક-રોહું. ખાપ મારામાં છે ને હું તેનામાં છું. પુનરુત્થાન તથા જીવન હું છું. તમે એક બીજાપર પ્રેમ કરો. જેવો મેં તમખર પ્રેમ કીધો તેવો તમેપણ એક બીજાપર પ્રેમ કરો. “રસ્તો તથા સત્ય તથા જીવન હું છું” હું ખાપમાં ને ખાપ મારામાં એવો મારાપર વિશ્વાસ કરો (યોહાન) દેવે તેઓને બ્રહ્મબુદ્ધિમાં મેલી દીધા” અધ્યાય. ૨ “દેખાતો યહુદી તે યહુદી નથી ને દેખાતી દેહની સુનત તે સુનત નથી. માંહેનો યહુદી તે યહુદીને સુનત હૃદયની ને જે અક્ષરિક નથી પણ આત્મિક છે. જેટલા દેવના આત્માથી દોરાય છે તેઓ દેવના દીકરા છે, આપણે દેવનાં છોકરાં છીએ” અધ્યાય. ૮)

તમારા સતાવનારાઓને આશીર્વાદ આપો, આશીર્વાદજ આપો ને આપ આપતા ના. હરખનારાઓની સાથે તમે હરખાઓ અને રહનારાઓની સાથે રહો. માંહેમાંહે તમે એકજ મન ધરો, મોટાઈ પર મન ન રાખો પણ દીનોની સાથે મળતા જાઓ; તમે પોતાને બુદ્ધિવંત ન સમજો, ભુલોને બહારે ભુલું દોષને વાળતા ના, સઘળાં માણસોનાં દેખતાં જે સુચોક્ષિત છે તે (કરવાને) ધ્યાનમાં આણો, જે બની શકે, તો જેમતેમ કરીને સઘળાં માણસોની સાથે સમાધાનમાં ચાલો. જો વહાલાઓ, તમે પોતાપરતું નેર ન

જાણે, પણ કોપને સાંડે જગ્યા છોડા, કેમકે લખેલું છે કે “પ્રજા
કહે છે કે વૈર વાળુ” એ માણ છે, હું પાણુ વાળી આપીશ. ”
એ માટે એ તારે વૈરી બૂખ્યો હોય, તો તેને ખાવાનું આપ;
એ તૃપ્તિ હોય તો તેને પોવાનું આપ, કેમકે એવું કરતાં તું
તેના માથા પર આગના અંગારા ઢગલાઓ મૂકીશ. જે ભુકું
તેથી તું છતેલો ન થા, પણ જે સાડું તેથી ભુકું છત.

એક બીજા ઉપર પ્રેમ રાખવો એ સિવાય બીજું દેવું
કોઈનું ન કરે, કેમકે જે બીજા ઉપર પ્રેમ રાખે છે. તેણે નિય-
મને પુરે પાળ્યો છે. કારણ કે “ તારે વ્યસિચાર ન કરવો,
હાથ ન કરવી, ચોરી ન કરવી, જુદી ચાહેલી ન પુરવી, લોભ
ન કરવો ”. ઇત્યાદિ, જે આજ્ઞાઓ છે તેઓ સંક્ષેપે કરીને
આમાં સમાવેલી છે, એટલે “ જેવો પોતા પર છે. તેવો પોતાના
પાડોશી પર પ્રેમ રાખવો ” પ્રેમથી પડોશીનું કંઈ ભુકું કરાવું
નથી, તેથી પ્રેમ નિયમની સંપૂર્ણતા છે. (અધ્યાય ૪ તમે દેવનું
મંદિર છે ને દેવનો આત્મા તમારામાં વસે છે.) એ કોઈ દેવના
મંદિરનો, નાશ કર્યો તો દેવ તેનો નાશ કર્યો. કેમકે દેવનું મંદિર
જે તમે છો તે પ્રવિત્ર છે તમારાંનો કોઈ પોતાને જ્ઞાની જાણે
તો જ્ઞાની થવા સાડું તે મૂર્ખ થાય “ સુનત તો કંઈ નથી ને એ
સુનત કંઈ નથી પણ દેવની આજ્ઞાનું પાલન તેજ બધું છે. ”
(અધ્યાય ૭) “ તમે જીવતા દેવનું મંદિર છો ” (અધ્યાય ૧)
ચેતાન પોતે અજ્ઞાણના દૂતનો વેષ ધરે છે “ પાઉત કહે છે
(પોતાના મનમાં તમારી સેવાને સાડું બીજા મંડળીઓમાંથી
નાણાં લેઈને મેં તેઓને લુટી. ” (અધ્યાય ૧૧) “ દેવ તો કે
જે ચૌદ વર્ષ ઉપર ત્રીજા આકાશમાં સેઈ જવાયો ” તું જેમ
પોતા પર તેમ મારા પાડોશી પર પ્રેમ કર “ દેહ આત્માથી
ઉતરી ઈચ્છા કરે છે અને આત્મા દેહથી આપણું મનપણું
આકાશમાં છે ॥ અધ્યાય ૪ ॥ સાતમે દહાડે દેવે પોતાનાં સર્વ-
કામોથી વિદ્વામ લીધા ॥ (અ. પ.) અધ્યાય નવમાંમાં લખ્યું છે
કે મુક્તાએ નિયમશઃ પ્રમાણે હરેક દુકમ સર્વ સોડોને કહીને

વાણી તથા કીરમણ ઉન તથા ભુક્ષુ સુક્ષ્મ વાછરડાનું તથા બક-
 રાનું લોહી લીધું. મંડપપર તથા સેવાનાં સઘળાં પાત્રપર લોહી
 છાંટ્યું. નિયમશાસ્ત્રપ્રમાણે સઘળી વસ્તુઓ લોહીથી મુદ-
 કરાય છે ને લોહી વહેડાવ્યા વગર માપી થતી નથી. યજ્ઞોથી વર્ષ
 વર્ષે પાપોનું સ્મરણ ફરી થાય છે કેમકે ગોધાઓનું તથા બક-
 રાઓનું લોહી પાપો કહાડી નાખવાને સમર્થ નથી ॥ મુસાએ
 કહ્યું કે હું બહુ બિહુ છું ને ધુભુ છું (અ. ૧૨) “તું હલ્યા
 ન કર” જગત્ પર અથવા જગતમાંનાપર પ્રેમ ન કરો. જે
 પુત્રનો નકાર કરે છે તેને બાપ પ્રભુ નથી” જે પાપ કરે છે
 તેણે તેને દીઠો નથી. હરેક જે પોતાના ભાઈપર દ્વેષ રાખે છે તે
 મનુષ્યઘાતક છે. આપણે તેનામાં રહીએ છીએ અને તે આપ-
 ãમાં દેવપ્રીતિ છે, ને જે પ્રીતિમાં રહે છે તે દેવમાંને દેવ
 તેનામાં રહે છે. જે ભયભીત છે તે પ્રીતિમાં પૂરો થયેલો નથી.
 ઈત્યાદિ બાઈબલનાં વાક્યોમાં બાઈબલનો સાર આવી જાય છે.
 એમાંનાં કેટલાંક વાક્યો નીતિનાં છે તથા કેટલાંક પ્રેમનાં છે તથા
 કેટલાંક આત્મા સંબંધી છે. કેટલાંક યાહુદીઓના નિયમ શાસ્ત્રો
 નાં છે અને તેમાં કેટલાંક નવા કરાર સંબંધી છે. નૈગમનયની
 સાપેક્ષદષ્ટિથી આત્માઓ, પ્રભુ, પુણ્ય, પાપ, સ્વર્ગ, નરક વગેરેનું
 સ્વરૂપ છે, તેનો જૈનદર્શનમાં અન્તર્ભાવ થાય છે. ભક્તિની
 ઔપચારિકદૃષ્ટિએ પ્રભુનું જગત્કર્તાહત્કર્તાદિકે વર્ણન બાણુનું પ્રભુ
 તત્ત્વદૃષ્ટિએ પ્રભુનું અન્ય જગત્ સંબંધી કર્તાહત્કર્તાપણું નથી. ઔ-
 પચારિકદૃષ્ટિએ, પુણ્ય તેજ પ્રભુની કૃપા અને પાપ તેજ પ્રભુનો
 ડોષ કહેવામાં આવે છે, તથા ઔપચારિક દૃષ્ટિએ શાતાવેદનીયના
 દેવને સ્વર્ગ અને અશાતાવેદનીય ઉગ્રપાપને નરક કહેવામાં
 આવે છે. શરીરનો નાશ તેજ દિવસ, પુનરુત્થાનનો દિવસ છે,
 કારણ કે તે દિવસે આત્મા, પુણ્ય પાપાનુસારે સ્વર્ગ નરક
 વગેરેમાં જાય છે, નૈગમનયની દૃષ્ટિએ શરીરમાંથી પ્રાણોનો અને
 આત્માનો વિયોગ તે બીજાઅવતારજન્મરૂપ ઉત્થાનનો છેલ્લો
 દિવસ છે અને તે કાલે અર્થાત્ મૃત્યુબાદ દેહરૂપમુદિનો નાશ થાય
 છે અને ચંદ્રનારીસ્વરૂપ ચંદ્રનો અને સૂર્યનારીસ્વરૂપ સૂર્યનો નાશ

થાય છે તેથી તે પ્રલય કહેવાય છે અને સર્વથા કર્મોદ્ધિકના અભા-
 વને મહાપ્રલય કહેવામાં આવે છે, એમ નૈગમનયની અધ્યાત્મ
 દૃષ્ટિએ સમજવું. મરણ સમયે આત્માને પુણ્યથી નિર્ભયદશા
 રહે છે અને પાપથી ભય રહે છે. આત્મા પોતે પોતાનો ઈશ્વર છે
 તેની સાથે લાગેલાં કર્મો પણ કર્મની દૃષ્ટિએ પ્રભુ અર્થાત્ શક્તિ-
 માન છે. ઈશુ ત્રીજા આકાશમાં ગયો અર્થાત્ જૈનશાસ્ત્રોના ત્રીજા
 દેવલોકમાં ગયો તેથી તે દેવ મહિમાથી પાછો જન્મસ્થાનમાં આવ્યો
 અને તેણે ચમત્કારો દેખાડ્યા. પહેલા બીજા અને ત્રીજા દેવલોક
 કોમાં તો ઘણા મુનિયો જઈ શકે છે, તે જૈનશાસ્ત્રોના વાચનથી
 સમ્યક્ અનુભવાય છે, ઈશુનાં કેટલાંક વચનો આધ્યાત્મિક છે,
 અને તેઓનો વેદાંતજ્ઞાનમાં તથા જૈનતત્ત્વજ્ઞાનમાં અંતર્ભાવ
 થતો હોવાથી આર્યધર્મો કરતાં તેમાં કંઈ વિશેષ જણાવું નથી.
 ઈશુનું ચરિત મનુષ્યોમાટે દયાળુ દેખાય છે અને તે છેલ્લા દિવસે
 કૌપાયમાન થયો. પાપીઓને માફી નહીં આપે એવા વિચારથી
 તો તે પ્રભુનો પુત્ર, કૌપ-ક્રોધ કરનાર ઠરે છે માટે તેથી ઈશુમાં
 પૂર્ણદયા સિદ્ધ થતી નથી. આપચારિકદૃષ્ટિએ ઈશુમાં પ્રભુમાં
 છવોની કર્તાહર્તાપણની ભાવના મૂકીને છવોને પાપકર્મોથી
 મુક્ત કરવાની નૈગમનયની સાપેક્ષિક ભાવનાએ કથચિત્ત ખીસ્કી
 દર્શનનો જૈનદર્શનમાં સમાવેશ થઈ શકે છે પણ તે એવું નૈગમન
 યંકથિતસાપેક્ષિક જ્ઞાન જે જાણે છે, તેને માટે તે છે પણ અન્ય જૈન
 મનુષ્યો માટે નથી. પ્રભુમાં કર્તાહર્તાપણની ભાવનાનો સંભવોમાં
 આરોપ કરાય છે અને તેથી મનુષ્યો, રાધાના દાસ, શુભામ
 પરતત્ર બની જાય છે અને પ્રભુના સેવકો છે તે રાજાઓના
 સેવકો બને છે, પણ રાજાઓ સમાન પોતાના આત્માને નહીં
 અનુભવવાથી અને પ્રભુ સમાન સ્વાત્માને નહીં અનુભવવાથી તેઓ
 શુભામ બને છે, પરતત્ર બને છે અને તેથી રૂઝિયાનાં કારં અને
 તેની પ્રજા જેવી દુર્દશા થાય છે. જૈનશાસ્ત્રોમાં આત્માઓ તે
 પરમાત્માઓ થાય છે, એવી શ્રદ્ધાથી જૈનો, કા-સ, અર્ધેરજની પેઠે
 પ્રભુસ્વતંત્ર સામાન્યવાદીઓના સુરખા સ્વતંત્ર બને છે અને

સામ્યવાદના સાપેક્ષિક હિમાયતી બને છે અને પોતાની સ્વતંત્ર
 ને પ્રાપ્ત કરે છે અને કથંચિત્ પરમાત્માની સાધનદશામાં ભક્તો
 હોવાથી ખ્રિસ્તીશાસ્ત્રના રાજાપ્રજા સ્વતંત્ર સામ્રાજ્યવાદીઓ
 સરખા બને છે અને છેવટે સર્વધર્મથી મુક્ત-સ્વતંત્ર સિદ્ધા-
 ત્માઓ બને છે. માટે જૈનશાસ્ત્રે આત્માઓની સ્વતંત્રતા ચીખે
 છે અને પોતાની પ્રભુમયતા પ્રગટાવવાનું શિખવે છે, એ પ્રમાણે
 કથીને હું ખ્રીસ્તિયોની સાથે મૈત્રીભાવથી વર્તવાનું જણાવું છું.
 મ્હને તેઓપર આત્મભાવ છે, મ્હને તેઓ પર દ્વેષ નથી.
 ખ્રિસ્તીશ રાજ્યમાં સર્વધર્મવાળાઓને પરસ્પર ધર્મતત્ત્વો વગેરેની
 સમાલોચના કરવાનો નીતિસર હક્ક છે તેનો લાભ લેઈને
 ખ્રીસ્તિ પાદરીઓ વગેરેએ જૈનધર્મની સમાલોચના કરેલી તેના
 પ્રત્યુત્તરરૂપે દ્વેષ વિના મેં ખ્રીસ્તિ ધર્મ ખાચખલ વગેરેની સમા-
 લોચના કરી છે. ખ્રીસ્તિયોમાં જે જે દયાદિ ગુણો છે તેઓનું
 અમને માન છે, તેઓ ગુણાનુરાગી અને સત્યના ઇચ્છક છે, તેથી
 અમારા લેખમાંથી હંસચંચુવત્ સત્ય પ્રહણુ કરશે અને અમારી
 સાથે મિત્રભાવથી વર્તશે, એમ આશા રાખું છું. પ્રભુ મહાવીર
 સર્વજ્ઞ દેવનાં ધર્મશાસ્ત્રોનો જો તેઓ મધ્યસ્થદૃષ્ટિએ અભ્યાસ
 કરશે તો તેઓને ધર્મસંબંધી ઘણા લાભ થશે. તેઓ જૈનધર્મને
 સમજી જોનો બનો એમ ઇચ્છું છું, શાસનદેવો, સર્વત્ર જૈનધર્મ
 પ્રગટાવો.

इत्येवं ॐ अहं महावीर शान्तिः ३

મુકામ. પ્રાંતિજ.

વિ. સં. ૧૯૮૦. શાસ્ત્રનવદિ પંચમી.

શેઠ. પોચાલાલ ડુંગરશી બંધાવેલ જૈન તપામચ્છીય
 સાગર ઉપાશ્રય.

લે. બુદ્ધિસાગર

આન્યવાદના સાપેક્ષિક હિમાયતી બને છે અને પોતાની સ્વતંત્ર
 ને પ્રાપ્ત કરે છે અને કથંચિત્ પરમાત્માની સાધનદશામાં બંધો
 દોષથી વિગ્રીયરાત્યના રાજપ્રજા સ્વતંત્ર સામ્રાજ્યવાદીઓ
 સરખા બને છે અને છેવટે સર્વકર્મથી મુક્ત-સ્વતંત્ર સિદ્ધા-
 ત્માઓ બને છે. માટે જૈનશાસ્ત્રે આત્માઓની સ્વતંત્રતા થી ખરે
 છે અને પોતાની પ્રત્યુભયતા પ્રગટાવવાનું શિખવે છે, એ પ્રમાણે
 મીને હું ખ્રીસ્તિયોની સાથે મૈત્રીભાવથી વર્તવાનું જણાવું છું.
 મહને તેઓપર આત્મભાવ છે, મહને તેઓ પર દ્રેષ નથી.
 ખ્રીસ્તિય રાજ્યમાં સર્વધર્મવાળાઓને પરસ્પર ધર્મતત્ત્વો વગેરેની
 સમાલોચના કરવાનો નીતિસર હક્ક છે તેનો લાભ લેઈને
 ખ્રીસ્તિ પદ્ધતિએ વગેરે જૈનધર્મની સમાલોચના કરેલી તેના
 પ્રત્યુત્તરરૂપે દેવ વિના જે ખ્રીસ્તિ ધર્મ બાયબલ વગેરેની સમા-
 લોચના કરી છે. ખ્રીસ્તિયોમાં જે જે દયાદિ ગુણો છે તેઓનું
 અમને મળે છે, તેઓ ગુણાનુસારી અને સત્યના ઇચ્છક છે, તેથી
 અમારા હૈમમાંથી હંસચંચુવત્ સત્ય પ્રદણ કરશે અને અમારી
 સારી મિત્રતાથી વર્તશે, એમ આશા રાખું છું. પ્રભુ મહાવીર
 સર્વે દેવતાં ધર્મશ્રેણીને જો તેઓ મધ્યસ્થદૃષ્ટિએ અભ્યાસ
 કરશે તો તેઓને ધર્મસંબંધી ઘણા લાભ થશે. તેઓ જૈનધર્મને
 સમજી લેશે અને એમ ઇચ્છું છું. શાશ્વત્તેવો, સર્વત્ર જૈનધર્મ
 પ્રસારે.

સ્નેહં મૈ મહાવીર નાન્તિઃ ૩

મુકામ. પ્રાંતિજ.

વિ. સં. ૧૯૮૦. શાશ્વત્તેવિ પંચમી.

સારા સંબંધવાળા હું મરણી પંચાવેત્ત જૈન તપાસચકીય
 સમગર ઉપદેશ.

જે ભુદિઆગર

